СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2006 г.

СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2006 г.

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

2007

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ГОДИШНИК

Социалното осигуряване в България през 2006 г.

София, 2007 г.

Годишникът е изработен от отдел „Анализ и стратегическо планиране“ към ГД „Анализ, планиране и прогнозиране“ с изключителното съдействие и участие на всички функционални дирекции и структурни единици в Централно управление на НОИ. Одобрен е от Главния директор на ГД „АПП“ и главен актюер на НОИ Христина Митрева.

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият годишник представя задължителното обществено осигуряване през седмата година от влизане в сила на законодателния фундамент – Кодексът за задължително обществено осигуряване, преименуван през 2003 г. на Кодекс за социално осигуряване, обединявайки държавното обществено осигуряване, допълнителното задължително и допълнителното доброволно осигуряване.

С годишника се публикува открито и прозрачно функционирането на осигурителната система, управлявана от Националния осигурителен институт, както подобава на една значителна обществена организация и модернизираща се публична институция. Чрез годишника процесите, протекли в тази отговорна обществена система, резултатите, изводите, стратегиите стават достояние на всички заинтересовани страни. С този подход НОИ засвидетелства промяна в стереотипа на консервативното мислене от миналия век и разчупване на неотдавнашното табу да се говори открито за работата и намеренията на институцията, за системата на социалното осигуряване, която тя обслужва, за факторите, предопределящи състоянието на общественото осигуряване и причинно-следствените връзки.

Предмет на обширния преглед и детайлния анализ са следните най-важни теми:

1) Макроикономическа среда, в която функционира осигурителната система през календарната година;
2) Действащо законодателство и нормативна уредба;
3) Администриране на държавното обществено осигуряване и отделните програми;
4) Дейности на функционалните направления в Централно управление на НОИ;
5) Анализ на финансовите резултати от прилагането на програмите и изпълнението на Закона за бюджета на ДОО за 2005 г.;
6) Резюме и изводи;
7) Стратегия за развитие на НОИ.

Концепцията за разработване на този годишник предвижда включената разнообразна информация и анализите да се представят във вид на сборник за ползване и подпомагане в работата на органите на държавната и изпълнителната власт с пряко или косвено отношение към общественото осигуряване, органите на управление на НОИ, ръководния състав на НОИ, научния и преподавателския състав, анализиращ социалното осигуряване, работодателските, синдикалните и други неправителствени организации с интерес към темата.

Участниците в процеса по формиране на политиките в областта на общественото осигуряване и в другите, пряко или косвено свързани с него сфери на обществения живот, се нуждаят от пълна и достоверна информация и анализ за състоянието, за естеството на протичащите процеси във функционирането на системата, финансовите резултати от изпълнението на бюджета за реализиране на осигурителните програми, стратегическите намерения за подобряване работата на администрацията и пр. Изданието е предназначено да отговори на тази потребност.

РЕЗЮМЕ И ИЗВОДИ

Показатели/Индикатори

Показателите, които в най-синтезиран вид носят аналитична информация за осигурителната система и позволяват измерване и сравнение, са следните:

- ***Коефициент на зависимост (пенсионерско число)*** – съотношението между бенефициентите и осигурените лица, или между получаващите пенсии и внасящите вноски.

За **2006 г.** коефициентът на зависимост е **83,2%,** при 89,1%, за 2005 г. За **пенсиите, финансирани от ДОО**, коефициентът на зависимост за 2006 г. е 80,9%. През 2005 г. е бил 81,4%, а през 2004 г. – 90,9%.

- ***Коефициент на заместване на дохода*** – съотношението на средната пенсия на пенсионер към средния брутен осигурителен доход.

За 2006 г. коефициентът на заместване на дохода е 42,9%, при 40,6% за 2005 г. и 40,4% за 2004 г. За пенсиите, финансирани от ДОО, коефициентът на заместване на дохода през 2006 г. е 43,4%. За сравнение през 2005 г. е бил 41,1%, а през 2004 г. – 40,9%.

Коефициентът на заместване за 2006 г., изчислен чрез съотношението на средномесечния размер на пенсията на пенсионер и средния нетен осигурителен доход (без задължителните удръжки върху заплатите), общо е 52,8%, а за пенсиите, финансирани от ДОО – 53,4%. Това съпоставяне се прави предвид обстоятелството, че пенсиите са чист доход без удръжки и би следвало да се съотнасят също към чист, или нетен трудов доход.

- ***Норма на събираемост*** *– съотношението на всички приходи от осигурителни вноски, постъпили във фондовете на ДОО (отчет), към дължимите приходи от осигурителни вноски на осигурените във фондовете лица (план).*

За 2006 г. нормата на събираемост е 107,7%, при 103,1% за 2005 г. През 2004 г., за първи път след влизането в сила на КСО, нормата на събираемост е била със стойност над 100%, или събраните приходи от осигурителни вноски са били повече в сравнение с планираните.

- ***Средна пенсия на пенсионер*** *– общият разход за пенсии, изплащани от фондовете на ДОО, разделен на средния брой пенсионери.*

Номиналният ръст на средната пенсия на база предходна година е **12,9%**, при 7,9% през 2005 г., а **реалният ръст** – съответно 5,3% и 2,7%.

За **2006 г**. средната пенсия на пенсионер (с коледната добавка) е **152,08 лв**., при 134,63 лв. през 2005 г. За **финансираните от ДОО пенсии** през **2006 г**. средната пенсия на пенсионер е **153,85 лв**., при 136,23 лв. през 2005 г.

С **гарантиран минимален размер** за съответния вид пенсия са **572 362** пенсионери, или **25,2%** от общия брой пенсионери към 31.12.2006 г. (22,3% през 2005 г.). В сравнение с 2005 г. техният брой се е увеличил с 11,3%.

Към 31.12.2006 г. с **максимален размер пенсии са 21 088** пенсионери. Делът им от всички пенсионери е 0,93%. В сравнение с края на 2005 г. те са намалели с 10,34%. Една от причините е, че през 2006 г. максималният ограничен размер на получаваната пенсия или сбор от пенсии се увеличи на 455 лв. Близо 2 500 пенсионери, получаващи предишния максимален размер, отпаднаха от тази категория защото пенсията им започна да се изплаща в пълен действителен размер.

- ***Разход за пенсии към брутния вътрешен продукт*** *– общият разход за пенсии, отнесен към брутния вътрешен продукт по текущи цени.*

През 2006 г. делът на разхода за пенсиите е 8,56% от БВП (по предварителни данни), при 9,07% за 2005 г. (по окончателни данни за БВП).

Политики и мерки

Изхождайки от подробния анализ на осигурителната система през 2006 г. и предвид европейските насоки от Лисабонската стратегия за социално- икономическо развитие с пряко или косвено въздействие върху българската осигурителна система, наложителни на настоящия етап остават адекватни политики на държавата и релевантните институции и органи на властта в следните направления:

- Справяне с проблема за недопустимото **неизплащане** навреме или изобщо **на заплати и осигурителни вноски**, след като е положен труд от страна на наети работници и служители;
- Надлежно спазване на осигурителните задължения, включително **навременно подаване на коректни данни** в информационната система за статуса на осигуряването;
- Създаване на **условия на труд, съхраняващи здравето**;
- Радикални промени в здравната реформа, гарантиращи **повишаване на здравния статус** до степен, която позволява по-малко хора в активна възраст да се инвалидизират и повече възрастни хора да работят по-дълго по почина „активно стареене в добро здраве“;
- Справяне със злоупотребите при освидетелстване на работоспособността, без да се накърняват правата на хората, които действително имат увреждания и се нуждаят от ползване на социално-осигурителното си право срещу сбъднатия осигурителен риск при зачитане на човешкото достойнство и навременно предоставяне на очакваните здравни и социални осигурителни услуги;
- Подобряване **на методиката и организацията на процеса по освидетелстване/ преосвидетелстване** с прилагане на групов подход според това дали лицето е в трудоспособна възраст в състава на работната сила или е извън нея.
- Намаляване на безработицата, повишаване на образователната и професионалната подготовка, **осигуряване на заетост и благоприятна бизнессреда вместо ранно пенсиониране**;
- Изработване на цялостна **национална стратегия** за осезателно **редуциране на скритата/сенчестата икономика** с въвличане в справянето с това негативното явление на всички заинтересовани страни. Големият й дял представлява неоползотворен резерв на приходи от данъци и осигурителни вноски, който би послужил за повишаване на пенсиите, намаляване на вноските и данъците, подобряване на бизнессредата и конкурентоспособността, покачване на доверието в институциите и държавата, подобряване качеството на живота;
- Засилване на връзката между участие в осигурителния процес и размер на получаваната пенсия. Преодоляване нарастващото изоставане в размерите на **пенсиите, отпуснати преди 2000 г**. и близките след нея години, без да се нарушава принципа за връзка между индивидуално участие и размер на пенсията;
- **Значително** повишаване размерите на пенсиите съобразно осигурителния принос и издръжката на живота;
- Гарантиране на бъдещи пенсионни доходи за следващите поколения пенсионери по формулата „сигурност чрез многообразие“ със задействане на спестовните възможности на капиталовите втори и трети стълб и прецизиране на преразпределянето през данъците чрез данъчни облекчения;
- Повишаване на **осигурителната култура на населението** с въвличането в този процес на образователната система, медиите, работодателските и синдикалните организации, неправителствените организации, изпълнителните агенции и институции и цялата заинтересована общественост;
- Повишаване на **доверието** в осигурителната система, в институциите и в държавата.

Финансова жизнеспособност

Финансовата жизнеспособност на разходопокривната система се предопределя от фактори, зависещи от макросредата в най-широкия аспект. Доколкото НОИ е активен посредник в обществения договор за социално осигуряване, със своите действия той подпомага реализирането на целенасочени политически мерки. За смекчаване на основните фактори с негативно въздействие върху финансовата стабилност, с изключителна значимост са мерките за повишаване на заетостта и намаляване на безработицата, засилване на контрола по спазване на трудово-осигурителното законодателство, свиване дела на скритата икономика, подобряване на осигурителната култура, насърчаване на доброволното изпълнение на задълженията, укрепване на мерките за принудително изпълнение на нормативните разпоредби на трудовото и осигурителното законодателство.

От специално внимание и целенасочени усилия се нуждае разкриването на генезиса в стремежа да се укриват заетост, трудови доходи и осигурителни вноски. Сивата или скритата икономика е тревожно обществено явление. Ето защо политическите мерки за овладяването му би следвало да бъдат насочвани към идентифициране и справяне с конкретните причини в генезиса на явлението. Координираните действия на всички компетентни органи и институции от законодателната и изпълнителната власт би следвало да създадат условия за:

- доверие към държавата, институциите и в частност – към осигурителната система;
- добра бизнессреда и лоялна конкуренция;
- ефективен контрол и оптималност на одита;
- широко внедряване на съвременни способи за събиране и обмен на касаеща осигуряването информация между всички заинтересовани институции;
- висока данъчна и осигурителна култура на населението за доброволно спазване на осигурителните задължения като осъзната предпоставка за по-добро ниво на социална сигурност;
- оптимална структура на данъчните и осигурителните удръжки, насърчаваща доброволното спазване на задълженията, но без заплаха за финансовата стабилност.

Диференциране на социалното осигуряване и социалното подпомагане

Функционирането на съвременна осигурителна система е една от най-ценните придобивки на цивилизацията в организираното общество. Нейното място и роля в обществения живот се нуждаят от отчетливо определяне в Конституцията на Република България диференцирано от социалното подпомагане и грижи. Размиването на границите между социално осигуряване и социално подпомагане не е в интерес на осигуряването и не насърчава постигането на осъзнатост за първостепенната важност на личната отговорност. Само така за всеки гражданин от настоящите и от бъдещите генерации ще стане ясно, че в новия обществен строй човек не трябва да разчита на държавата за социална сигурност, ако не е дал своя принос според притежавания потенциал под формата на данъци, осигуровки или морално оценявана жертвоготовност в полза на обществото и личността. Държавата обаче със своята политика, механизми и институции следва да предостави адекватни обезпечения, да отстоява доверието на гражданите и да насърчава пълноценното участие в обществения живот.

Правото и задължението по начало са категории с реципрочни стойности. Устройването на новата политическа, икономическа и социална система налага необходимостта от определяне на строга последователност, като първо се започне със задълженията. И второ – въз основа на изпълнените задължения могат да се претендират и получават реципрочни права. Само така би могъл да се постигне и поддържа баланс в обществените отношения както в най-широк смисъл, така и в съставните структурни единици на обществото.

Осигурителната система е инструментът, чрез който може да се упражни конституционното право на обществено осигуряване. Сегашното състояние и бъдещото функциониране на осигурителната система са в пряка зависимост от първостепенни проблеми на страната, свързани с икономическия растеж и балансираното преразпределяне, демографската структура, образователното равнище и професионална подготовка сред всички етноси на територията на страната, доверието в институциите и държавата.

Доверието – фактор за стабилност

Със самостоятелно значение през последните години на преден план излиза факторът доверие в държавните институции и държавността. Силно деморализиращо въздействие и засилване на скептицизма сред населението причинява тревожното състояние в съдебната и правоохранителната система, в здравеопазването, в регионалното „благоустройство“ и други обществени сфери. Безбройните безнаказани случаи на използване на властта за лично облагодетелстване и осезателното сливане на властта и капитала въздействат отблъскващо и демотивиращо. При това положение е трудно да се агитира за доброволно и съвестно изпълнение на трудовите, осигурителните и данъчните задължения. А да се разчита само на методите на санкцията и принудата е нереалистично – колкото те са посилни, толкова повече се подхранва корупцията или се импулсира изобретателността на нарушителите на правилата.

Държавата като сбор от институции е призвана да служи на своите граждани. И институциите, и гражданите имат своите права и задължения. За задълженията на гражданите държавата със своите институции и власти „гони до дупка“. Но за задълженията на институциите няма кой да държи сметка.

Държавата преследва гражданите, но гражданите са лишени от възможността да изискват и да получават, не чуждото, своето, когато държавата им е длъжник. Когато държавата, т.е. дадена институция например бави плащанията към гражданите, не се начисляват лихви, чрез които да се компенсира забавянето, а когато гражданин не изплати своите дългове навреме, му ги събира с лихва. Липсата на такава реципрочност би трябвало да се запълни.

Обратът в мисленето на гражданите за повече доверие и собствена отговорност е възможен, когато биват обслужвани бързо и компетентно от институции с нов, по-човешки дух и облик, показващи съпричастност и съзнателност.

Посочените по-горе фактори, освен че са във взаимна зависимост помежду си, пряко или косвено предопределят финансовата стабилност на осигурителната система и размера на пенсиите в частност. Известно е, че бедна държава не може да провежда задоволителна социална политика. От друга страна обаче, един от основните механизми за избягване на бедността е добре работещата осигурителна система. Именно намирането на правилния баланс между отделните политики на едното или другото от двете направления стои в основата на идеологическия избор за управлението на страната и нейния просперитет.

Съзнание за социална принадлежност

От констатациите на институциите с важни за осигурителната система контролни функции, а и от личните наблюдения, се забелязва продължаващо битуване на небрежно, дори престъпно отношение към коректното спазване на нормативните правила, касаещи трудовата среда, трудовите и осигурителните правоотношения. Това може да се наблюдава и в случаите, необхванати от контрола на трудовата инспекция. Преходът към свободно пазарно стопанство не е създал нужната чувствителност и убеденост у всички участници в индустриалните отношения да действат като социално отговорни субекти. Движещ остава мотивът за бърза печалба и изразходване на финансовия ресурс за излишен лукс и първенющина. А се пренебрегва социалната принадлежност, инвестирането в здравословна и безопасна трудова среда, подценява се сигурността за бъдещето и хуманното

отношение към наетите лица и членовете на семействата им. За промяна на това статукво биха допринесли не само методите на принудата, но и като се разчита на доброволното изпълнение на правилата и задълженията. То би се повишило чрез постоянна широка просветна дейност за подобряване на културата в областта на трудовоправните и осигурителните отношения, здравословните и безопасни условия на труд и пр. От значение е също повишаване на компетентността на служебните лица, на които е възложено прилагането на трудовото и осигурителното законодателство при работодателя/осигурителя.

Доброволното изпълнение и постигането на осъзнатост за него минава най-вече през доверието в държавата и институциите, балансиране на личния и колективния/обществения интерес, зачитане правото на другия, преодоляване на съзнателния и подсъзнателния страх, определящ поведението на индивида – категории, повече свързани с моралните норми и ценности. Всичко това от своя страна се предопределя от статуса на психичното здраве на отделния индивид и населението като цяло. Защото крайности като алчността за власт, пари, имоти от една страна, и асоциалното поведение, от друга страна, са симптоми за нездрава психика, липса на морална устойчивост и оттам – лоша жизнена среда.

Регистриране на трудовите злополуки

Практиката показва недостатък в процедурата за регистрация на трудовите злополуки. То следва да бъде премахнато, за да може НОИ да изпълнява по-добре функцията си за администриране на този риск в защита правата на наетите/осигурените лица. Първо, често поради липса на трудови договори и второ, поради порок в процедурата за регистрация на трудовите злополуки, много голям брой злополуки не излизат на яве. Слабото звено в процедурата е в това, че осигурителят/работодателят е длъжен в срок от 3 работни дни да декларира пред териториалното поделение на НОИ всяка трудова злополука. Ако той не го направи, пострадалият или неговите наследници имат право в срок от една година от злополуката да я декларират пред ТП на НОИ. По известни причини (липса на трудов договор, невнасяне на осигуровки, неизпълнени изисквания по ЗЗБУТ или др.) работодателят, оставен на съвестта си да сигнализира за инцидента и воден от собствения си интерес, може да не декларира злополуката. Макар че пострадалият също може да декларира инцидента, ако работодателят не го е сторил, поставен в тази ситуация, работникът трябва да поеме риска от уволнение. Страхът от оставане без работа или не изплащане на дължими възнаграждения предопределят пасивното поведение от страна на работника и така трудовата злополука остава скрита, а правата на работника – нереализирани. За да се избегне този порок в процедурата за регистрация на злополуките, лекарите могат да бъдат задължени да пращат копие от болничните листове за трудови инциденти директно в ТП на НОИ.

Има и случаи, когато пострадалият заявява, че е претърпял трудова злополука, но лекарят излишно се презастрахова, като не прави съответното вписване в болничния лист. Не винаги се знае от лекарите, че квалифицирането на злополуката за трудова и крайната преценка за приемането или за неприемането на такава се извършва от НОИ. Тази ситуация може да се избегне чрез обучението на лекарите по въпросите, касаещи регистрацията на трудовите злополуки и попълването на болничните листове.

Сивата икономика

Сивата икономика е един от основните фактори с пряко влияние върху осигурителната система и пенсиите. Мненията за това антисоциално явление винаги са били разнопосочни, но е валидно и определението, че тя е едновременно болест и начин на оцеляване. За някои сивата икономика не е само епидемия, а стратегия за оцеляване, възможност да живееш тук и сега, без много да се притесняваш за бъдещето – важното е да оцелееш. Трите страни, които уреждат тези отношения (работниците, работодателите и държавата) сякаш имат негласно споразумение за известен толеранс към сивия сектор, защото и трите понастоящем са заинтересовани от това, макар и с различни мотиви:

1) Работещите

Много от работещите предпочитат да харчат парите си сега, а не да ги дават на държавата или във фондове. Смятат, че до пенсия има 20-30 или повече години и никой не знае какво ще се случи дотогава. Докато е млад и здрав човек няма нагласата да мисли какво ще стане като остарее, ако се разболее или го сполети беда. Младите, здравите и работоспособните извличат полза от сивата икономика, но това състояние не трае вечно. Едва когато човек се разболее или пенсионира, усеща нейната уродливост. По силата на природните закони все пак балансът в по-общ план се постига, но чрез компенсиране под някаква форма и за нечия сметка. Сегашните пенсионери са най-потърпевши от сивата икономика. Като една от най-уязвимите социални групи, те заплащат скъпо цената на прехода към новия социално икономически строй, калкулираща и неспазване на данъчни и осигурителни задължения. Следващите генерации пенсионери ще имат същата участ, ако не се решат неотложно с консенсус проблемите, известни както на експертите и анализаторите, така и на политиците.

2) Работодателите

Работодателят, стига да има тази възможност, не пропуска да осигурява работниците на осигурителния праг, а не на пълната заплата. Дори да е изряден, като разбере, че другите не са такива, рискува да стане неконкурентен и да отпадне от бизнеса. За по-мощните, които имат ресурс да спазват правилата, сивата икономика е заплаха, защото тези в сенчестия сектор им правят нелоялна конкуренция. Освен това, за съжаление ситуацията в страната създава усещане, че е много по-лесно да си нелегален в бизнеса, включително защото именно прилежно регистрираните дребни предприемачи са най-често обект на инспекторски и ревизорски проверки. По-безопасно се чувстват тези в уютната сянка на сенчестия сектор, където по-рядко биват „закачани“ или намират начин да се измъкнат. Не рядко се стига до парадокса, че стремящите се да следват закона са по-често преследвани от него, отколкото тези, които го пренебрегват. Като се прибавят и сравнително високите данъци и осигуровки съобразно възможностите на „дребните“, за тях сивата икономика е начин за оцеляване сега.

3) Държавата

Държавата също е толерантна към явлението. Поради големия му мащаб, институционалният капацитет на контролните органи е недостатъчен да застави всеки нарушител да изпълни задълженията си. От друга страна, има опасност от закриване на бизнес, което за социалната държава не е желателно – думата „фалит“ все още е натоварена с негативен смисъл. За задължения в големи размери би била ефективна наказателната мярка затвор и липсата на такава явно е израз на протекция. Освен това силно смущаваща е безизходната ситуация за потърпевшите и ненаказуемостта на работодатели, които не изплащат заработените трудови възнаграждения срещу престация на труд, което е грубо нарушение на човешките права.

Базирани на причина-следствие мерки

Срещу епидемията, наречена сива икономика, има лечение, но то е доста сложно. Трябва да включва административни мерки (доближаване на осигурителните прагове до реалното заплащане, надеждни институционални способности на приходната и другите администрации), наказателни санкции (затвор за големи осигурителни задължения), образователни и възпитателни подходи (подобряване на културата за трудово-осигурителните права и задължения, ревизия на ценностната система и моралните норми), финансово-икономически мерки (преструктуриране на данъци и осигурителни вноски по начин, който да ги направи по-платими и по-събираеми) и пр.

За големия размер на скритата икономика в страната принос има не само най-изтъкваната в публичното пространство причина – високи данъци и осигуровки, но също и ниското ниво на обществено самосъзнание, липсата на колективен дух и социална принадлежност. Когато преобладава мисленето „всеки да се спасява сам както може“, не е странно,

че грубо и безцеремонно се нарушават нормативните правила или хитро се заобикалят законите. Когато авторитетът на държавата и институциите е нисък, инстинктът за самосъхранение се засилва под действието на природния закон за равновесието. Изходът от тази неблагоприятна ситуация за осигурителната система и за коректните осигуряващи се лица и данъкоплатци е в повишаване на доверието, в насаждането на нов морал и ценности.

По отношение мерките на принудата, за да се нормализира ситуацията с намаляване на тревожно големия сив сектор в икономиката, очевидно е, че са наложителни изменения в Наказателния кодекс. Съществуващите санкции и невъзможност контролните органи да се справят с епидемията подсказва търсене на решение, което би гарантирало поставяне на ситуацията под контрол. В защита на коректните данъкоплатци, осигурители и самоосигуряващи се лица и в името на обществения ред, затвор трябва да застрашава работодателите, които не плащат осигуровки на работниците и служителите си. Около това мнение са обединени бивши социални министри, представители на синдикатите и работодателите, експерти с опит в социалната сфера. През юни 2000 г. парламентът гласува да има затвор за невнесени осигуровки. На 23 ноември с. г. Конституционният съд отхвърли текста като противоконституционен. За няколко месеца, през които разпоредбата действа, приходите в осигурителните фондове се бяха увеличили осезателно. За стопанските субекти, които са на ръба на оцеляването, избягването на данъчни и осигурителни задължения може би е временно спасение за сметка на изрядните. Цената за това обаче се калкулира в размера на ниските пенсии на сегашните пенсионери, както и в бъдещата им неосигуреност, когато обществото ще трябва да поеме грижата за тях и членовете на семействата им. Другата категория финансово заможни стопански субекти – легитимни или нелегитимни, които не изпълняват данъчните и осигурителните си задължения, чрез липсата на санкция затвор за тези случаи в Наказателния кодекс, стоят под закрилата на законодателната и изпълнителната власт, защото са недосегаеми и ненаказуеми. Никого не би затруднил отговорът на въпроса кои имат интерес от това и кои са губещи. И след като отговорът е ясен, остава цялото гражданско общество да се мобилизира в защита на реда и законността, за да се постигне поносима от всички солидарност, разпределена равномерно.

Ниските пенсии в България са сериозен обществен и социален проблем, който често през последните години удобно се използва популистки за извличане на политически дивиденти. Повишаването на размерите на пенсионните доходи придоби значението на национален приоритет и не търпи отлагане. Но ако то не се извършва принципно, с методична последователност, със запазване концепцията на изградения тристълбов пенсионен модел, финансовата стабилност ще бъде застрашена, а доверието – още по-накърнено.

Основният принцип на пенсионното осигуряване е, че в активния си трудов живот човек трябва да спестява, за да си осигури след пенсиониране същия жизнен стандарт. Разнообразието от пенсионни схеми от задължителното основно, допълнителното задължително и допълнителното доброволно осигуряване дават тази възможност. Но за да бъде резултатът задоволителен, за да се получават адекватни доходи от пенсия, българската пенсионна система се нуждае от данъчни стимули, от регулация и ефективност на управлението на пенсионните фондове. Иначе ще продължава да се възпроизвежда ситуацията, при която епизодично или спорадично ще се изразходват значителни суми за индексиране на пенсиите без отделния пенсионер осезателно да почувства увеличението, а недоволството, обещанията и надеждите ще се редуват.

Използването на данъчния инструментариум за осветляване на икономиката включва възможност не само за повишаване на приходите от данъци и осигурителни вноски и оттам – на пенсиите, но и за повишаване на пенсионните доходи диференцирано за определени генерации. Тъй като в крайна сметка всичко опира до интереса като движещ поведението мотив, данъчните отстъпки по линия на доброволното пенсионно осигуряване например могат да генерират ползи за родените преди 1960 г. лица, които не са включени в универсалните пенсионни фондове. Този вариант също може да намали укриването на доходи.

Косвено сивата икономика се подхранва също от ниските размери на пенсиите, както и от съзирането на несправедливост по отношение на някои пенсионни разпоредби. Изо-

ставането в размерите на пенсиите, отпуснати до 2000 г. и близките след нея години (при еквивалентни стойности на индивидуалния коефициент и продължителност на стажа), създава допълнително напрежение и разбираемо недоволство. В случай че се предприемат действия за постепенно осъвременяване по възраст или по години на отпускане на пенсиите, има вероятност да се натрупат отново диспропорции в размерите на пенсиите при еднакви определящи размера параметри и да се възпроизведе неблагоприятната ситуация преди въвеждането на индивидуалния пенсионерски коефициент през 1996 г. По този начин би се вървяло към нарушаване на един от основните принципи – размерът на пенсията да е в пряка зависимост от участието в осигурителния процес, а елементите, които най-точно свидетелстват за участието, са индивидуален коефициент, среден осигурителен доход, продължителност на стажа, категория труд.

Европейски стратегически насоки

Изхождайки от Лисабонската стратегия, възможностите за подобряване на координацията на политиките по заетостта и социалните въпроси на Европейския съюз се включват в следните области:

- Предизвикателства и проблеми, свързани с целите на Лисабонската стратегия за създаване на повече и по-добри работни места при по-голяма конкурентоспособност, вървяща редом със социалната кохезия.
- Ключови насоки за подобряване на взаимодействието на политиките.

В същия аспект приоритет ще представляват **политиките**, насочени към тези предизвикателства чрез прилагането едновременно на по-добра конкуреноспособност и социална кохезия, а именно:

а) развитие на умения посредством повишаване на образователните равнища и достъп до учене през целия живот със специален фокус върху дейностите, където могат да се създават повече и по-добри работни места;

б) разработване на благоприятни семейни политики с цел по-доброто съвместяване на работата и семейството през целия живот;

в) **обвързване на активното стареене с по-късно и гъвкаво пенсиониране и гарантирането на адекватни и устойчиви пенсии**;

г) развитие на гъвкав пазар на труда за всички, използвайки вътрешната и външна гъвкавост и насърчавайки социалния диалог;

д) насърчаване на активното включване чрез активна политика на пазара на труда, подкрепа за минималния доход и по-добър достъп до социални услуги;

е) укрепване на външни действия на ЕС за насърчаване създаването на работни места, подобряването на общите социални стандарти и управлението на миграцията.

Реализирането на тези политически приоритети изисква по-добра координация между политиката по заетостта и другите национални политики, по-специално социалната закрила и социалното включване, както и образованието и иновационната политика, дори външната.

Тези политически приоритети могат да бъдат подкрепени чрез доразвиването на някои европейски мерки, базирани на съществуващия инструментариум, а именно чрез **мерки** за:

- развитие на професионални умения;
- развитие на благоприятни за семейството политики;
- **активно стареене с по-късно и гъвкаво пенсиониране**;
- гъвкавост и сигурност на пазара на труда;
- насърчаване на активното включване;
- външните действия на ЕС за подобряване на общите социални стандарти и възможности за заетост.

От значение за развитието на социалноосигурителната система е ползотворното прилагане на целия посочен набор от инструменти и мерки. Някои от тях имат пряко, а други – косвено отношение, но с голямо значение за състоянието на системата. Обвързването на активното стареене с по-късно и гъвкаво пенсиониране и гарантирането на адекватни и устойчиви пенсии не би могло да се постигне, ако няма успех в областта на образованието, квалификацията, равнопоставеността на половете в стопанския и семейния живот, благоприятна бизнес среда за генериране на трудова заетост и доходи. Това ще рече, че нито една политика или мярка не би успяла без интегриран подход и концептуална последователност в реализиране на стратегическите намерения.

Подобряването на стойностите на индикаторите, посочени в началото на резюмето, характеризиращи осигурителната и пенсионната система, зависи от множество взаимно преплетени фактори, стоящи в основата на маркираните политики и мерки. Търсенето на политически и организационни решения на проблемите, ориентирани към причините, които ги пораждат, предполага по-дълготраен ефект върху поредицата генерации и същевременно повлияващ по-широк спектър от социално-икономическия живот. Това от своя страна би благоприятствало по-доброто качество на живота на индивида в нашата социална държава, в която **преходът е не само икономически, но също и психологически и на това би следвало да се отдаде специално значение**.

МАКРОИКОНОМИЧЕСКАТА СРЕДА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2006 г.

Развитието на социалното осигуряване е в тясна връзка с протичащите глобални и национални икономически, политически и социални процеси. Прегледът на макроикономическата среда хвърля светлина върху факторните причини за финансовото състояние на осигурителните фондове. Социалната осигурителна система изпитва силно влияние от темповете на икономически растеж, демографската структура на населението, състоянието на пазара на труда – заетост и безработица, публичните финанси, нивото на доходите, инфлацията, размера на скритата икономика и пр.

Развитието на българската икономика през 2006 г. премина под знака на очакванията за решението на Европейската комисия за точната дата на присъединяването на България и Румъния към Европейския съюз и оценката от страна на европейските институции за постигнатия от страната напредък в изпълнението на ангажиментите, поети в процеса на преговори за членство в Европейския съюз.

Брутен вътрешен продукт

От 1998 г. насам България навлезе в период на устойчив икономически растеж. Девет години подред българската икономика регистрира постоянно нарастване на брутния вътрешен продукт (БВП), като през последните две години се наблюдава процес на ускоряване. За периода 2001-2004 г. средногодишният растеж на българската икономика беше около 5%, а през 2005 г. достигна стойност от 5,5%. По предварителните данни за 2006 г. нарастването на БВП е 6,1%. Изчисленият БВП на човек от населението възлиза на 6 376,2 лв. или 4 088,4 щатски долара. Стойността на БВП, преизчислена в евро, е 25 099,63 милиона, като на човек от населението се падат 3 260,1 евро.

Инфлация

Годишната инфлация в края на 2006 г. е 6,5%, а средногодишната е 7,3%. От началото на годината контролираните цени се повишиха с 13,8%, а приносът им в общата инфлация е 2,9 процентни пункта. За същия период неконтролираните цени се повишиха с 4,5%, като тяхното нарастване е по-ниско от миналогодишното.

Значителният ръст в административните цени се дължи преди всичко на въведените в началото на годината нови акцизни ставки за цигарите, което повиши общата инфлация с 2,7 процентни пункта. В началото на годината бяха въведени нови акцизи и за спиртните напитки и течните горива.

Потребителските цени на хранителните стоки се увеличиха общо с 5,4%, а производствените цени на продуктите от хранително-вкусовата промишленост – с 8,8%. Производствените цени на хляба и хлебните изделия се увеличиха с 13,5%. Поради слабата реколта в световен мащаб през 2006 г. международните цени на пшеницата се увеличиха значително, което се отрази и на цените на вътрешния пазар. За периода октомври-декември 2006 г. потребителските цени на брашното и хляба се увеличиха съответно с 21,6% и 16,9%. Общият принос на годишното увеличение на цените на брашното и хляба в общата инфлация е 1 процентен пункт.

Годишното нарастване в цените на пазарните нехранителни стоки е 3,5%, а на пазарните услуги е 4,4%. Темпът на повишение на цените за услугите е в рамките на очакванията. През 2006 г. натрупаното увеличение в цените на пазарните нехранителни стоки е по-високо от годишните увеличения, отнасящи се за периода 1998-2005 г., което вероятно се дължи на нарасналото платежоспособно търсене на тази група стоки.

Държавен бюджет

През 2006 г. отново се наблюдава много добро изпълнение на плана за държавния бюджет. Дължи се преди всичко на силното изпълнение на приходната му част и на високите номинални ръстове на приходите от повечето видове данъци. Касовото салдо на консолидирания бюджет регистрира излишък от 2,1 млрд. лв. за деветмесечието на годината и е с 37,3% по-високо спрямо същия период на 2005 г. Първичният излишък възлезе на 2,7 млрд. лв.

Платежен баланс

Положителните очаквания за развитието на икономиката, свързани с членството на България в ЕС от 1 януари 2007 г., интензивният процес на преструктуриране и високата възвръщаемост на инвестициите привлякоха значителни по обем финансови ресурси – преки чуждестранни инвестиции, които съдействаха за ускоряване икономическото развитие на страната.

Дефицитът по текущата сметка на платежния баланс за 2006 г. е 3 798,4 млн. евро (15,8% от БВП). Стойността му е с 1 267,7 млн. евро по-висока в сравнение с отчетения за предходната година дефицит 2 530,7 млн. евро (11,8% от БВП). Търговският баланс през годината се влоши и достигна 5 390,1 млн. евро. Вносът на стоки се повиши с 25,3%, а износът с 26,7%. Стокообменът през годината бе повлиян както от фундаментални фактори като засилването на външното търсене и подобряващата се конкурентоспособност на българското производство, така и от някои фактори с временен характер – извършените реконструкции на производствени мощности в металургичната промишленост и по-слабата реколта при някои селскостопански продукти.

В резултат на значителните по обем входящи финансови потоци общият платежен баланс за 2006 г. е положителен – в размер на 1 785,6 млн. евро, което е с 1 216,3 млн. евро повече спрямо 2005 г. През годината не са извършени транзакции по извънредно финансиране в подкрепа на платежния баланс. Върнати са кредити към МВФ на стойност 279,8 млн. евро. Валутните резерви през годината нараснаха с 1 505,8 млн. евро.

Валутен борд

Общият баланс на текущата сметка е положителен и е в размер на 1 785,6 млн. евро, а валутните резерви на БНБ нарастват с 1 505,8 млн. евро. Това означава, че нетният приток на валута в страната през 2006 г. е положителен и валутният борд продължава успешно да изпълнява функциите си.

През втората половина на годината започна процес на плавна отмяна на действащото административно ограничение, контролиращо темповете на нарастване на кредитите за частния сектор. БНБ успя да снижи растежа до определените нива. За първи път от началото на кредитните ограничения регистрираният 12-месечен растеж на кредитите е по-нисък от този на активите.

В края на 2006 г банковите активи достигнаха 42 201 млн. лв. (86% от БВП), като за една година отбелязаха увеличение с 9 315 млн. лв. (28,3%). Собственият капитал на банковия сектор се увеличи с темп, близък до този на активите.

Финансов сектор

През 2006 г. паричните агрегати продължиха да поддържат сравнително високи темпове на растеж под влияние на засиленото транзакционно търсене на пари, притока на капитали по платежния баланс и нарастването на депозитите в банковата система. Запазването на благоприятните тенденции в макро- икономиката продължи да бъде предпоставка за силно търсене на кредити от предприятията и домакинствата и съответно – за бързо разширение на кредитната дейност. Към края на годината широките пари отбелязаха увеличение с 26,9%.

И през 2006 г. кредитната активност на банките беше силно повлияна от мерките, които БНБ предприе в началото на 2005 г., целящи по-умерено нарастване на кредитите. Вземанията от неправителствения сектор се увеличиха с 4 593,4 млн. лв., като темпът им на годишен прираст се забави от 32,4% в края на 2005 г. до 24,6% в края на 2006 г. Вземанията от нефинансови предприятия се увеличиха с 2 273,7 млн. лв. (19,9%), а при вземанията от домакинствата беше отчетено нарастване с 2 116,7 млн. лв. (30,6%).

Общият обем на сделките на междубанковия паричен пазар през 2006 г. нарасна с 21,8% спрямо предходната година. Депозитите формираха 96,2% от оборота, репооперациите – 1,4%, а окончателните сделки с ДЦК – 2,4%.

Общото нарастване на цените на акциите и приемането на нови дружества за търговия на борсата доведе до увеличаване на пазарната капитализация, която в края на годината достигна 15 265 млн. лв. (31,1% от БВП).

Небанкови финансови институции и капиталов пазар

И през 2006 г се наблюдава преобладаващ дял на банковата дейност в сферата на финансовите услуги, но се очертава тенденция към намаляване на делът й за сметка на задълбочаване посредничеството през небанковите финансови институции.

За разширяване на посредничеството през небанковия сегмент на финансовата система допринасят както повишаването на инвестиционната култура на ползвателите на небанкови финансови услуги, така и нарастването на атрактивността на предлаганите инвестиционни продукти, свързано с осигуряването на по-висока доходност и фискални стимули.

Към 31 декември 2006 г. акумулираните в пенсионните фондове активи достигат 1,517 млрд. лв. (3% от БВП) и отчетен ръст от 405 290 хил. лв., или 36,4% в сравнение с нетните активи към края на 2005 г. Същевременно перспективите пред развитие на сектора се запазват на задоволително ниво, предвид либерализирането на инвестиционния режим на пенсионните фондове, нарастващата вноска за универсалните фондове както и намалената съвкупна осигурителна вноска, в комбинация с все по-агресивната стратегия към популяризиране атрактивността на доброволните фондове.

Подобно е и положението в застрахователния сектор, който показва динамично развитие в последните години – нарастват приходите от премии, нарастват активите на сектора, нарастват резервите на застрахователните компании. През 2006 г. застрахователите реализират 1 246 949 хил. лв. брутен премиен приход, при който е постигнат 16,6% темп на прираст спрямо 2005 г. В сравнение с периода 2001-2005 г., когато отчетеният ръст на брутният премиен приход е на нива над 23% (изключение прави само 2003 г.), е налице забавяне на темпа на растеж на застрахователния сектор. Този сектор има изключително висок потенциал за развитие предвид ниската застрахователна плътност (брутен премиен приход на глава от населението) на българския пазар в сравнение с повечето европейски страни. Интеграцията на българския застрахователен пазар в европейския ще доведе до навлизане на нови инвеститори, нарастване на конкуренцията. Това ще доведе до подобряване на качеството и разнообразяване на предлаганите продукти и услуги.

Производителност на труда

През 2006 г. ръстът на производителността на труда в икономиката е 4,7%.

С най-висока и нарастваща скорост през 2006 г. работи сектор индустрия, чиято добавена стойност през третото тримесечие на 2006 г. е с 9,8 на сто повече в сравнение със същия период година назад, когато растежът й е бил 7,7 на сто. Основен принос за ускорения растеж в сектор индустрия има промишлеността, която расте с по-бърз темп (12,2 на сто) в сравнение с темпа на сектора като цяло Въпреки че с най-висок принос за растежа на БВП от страна на производството продължава да бъде секторът на услугите, наблюдаваното от второто тримесечие забавяне на растежа в услугите продължава. Добавената стойност за третото тримесечие на 2006 г. е нараснала реално с 5,8 на сто, при

6,2 на сто за същия период на 2005 г. Въпреки растежа на брутната добавена стойност, в отраслите строителство, транспорт и съобщения се наблюдава намаляване на производителността на труда поради високия ръст на заетостта в тях.

Въпреки нарастването на реалната работна заплата, разходите за труд на единица продукция – един от основните измерители на конкурентната позиция на предприятията, запазиха благоприятната си тенденция към умерено нарастване в номинално изражение и на стабилизация и спад в реално изражение. Тази тенденция продължи да бъде най-силно изразена в преработващата промишленост, където разходите за труд на единица продукция продължаваха да намаляват. Отчетената динамика в производителността на труда е фактор, който действа в посока към снижение на инфлацията в страната.

Работна заплата

Според НСИ средната работна заплата за 2006 г. е 355 лв. и се е повишила с 9,5% в номинално и с 2,1% в реално изражение спрямо 2005 г. Средната работна заплата в обществения сектор възлезе на 439 лв., а в частния – 317 лв.

Повишаването на доходите в страната е един от основните приоритети на всяко правителство. В това отношение се предлагат разнообразни мерки, които имат различно въздействие върху възнагражденията на работещите и върху трудовия пазар като цяло. Основен инструмент в политиката на доходите на правителството е определянето на размера на минималната работна заплата в страната. През 2006 г. тя е 160 лв., или с 6,7% по-висока отколкото през 2005 г. Увеличението на минималната работна заплата води до нарастване на разходите на работодателите предимно за нискоквалифициран труд, което провокира съкращаване на работни места и е особено неблагоприятно в районите с повисоки нива на безработица.

Освен определянето на размера на минималната работна заплата в страната, изменението на заплатите в бюджетната сфера е другият инструмент на правителството за провеждане на политиката по доходите. От 2004 г. заплатите в бюджетния сектор се увеличават веднъж годишно, като през юли 2006 г. бяха повишени средно с 6%. Продължава тенденцията средната работна заплата в обществения сектор значително да превишава тази в частния сектор. Въпреки че номиналният растеж на средната работна заплата в частния сектор (12,0%) надвишава този на средната работна заплата в обществения сектор (10,3%), това не позволява съществена промяна в съотношението между тях. По този начин през 2006 г. средната заплата в бюджетния сектор е по-висока от тази в частния с 38,5%.

Домакински бюджети

Основен фактор, който определя нарастването на индивидуалното потребление, са доходите на домакинствата. От една страна, те се увеличават от повишаването на заетостта с 4,2% в сравнение с предходната година, а от друга – в резултат на нарастването на собствените средства на потребителите (работна заплата, пенсии, предприемачество).

Нарастването на доходите на домакинствата продължи и през 2006 г. Паричният доход на домакинство през годината (по данни на НСИ) е 5 863 лв. Спрямо 2005 г. увеличението е с 684 лв., или с 13,2%. Делът на работните заплати в паричните доходи на домакинствата е 52,2%. Следващи по големина са доходите от пенсии – 25,7%.

Общите доходи на домакинствата спрямо 2005 г. нарастват с 8,6%. В общите доходи на домакинство доходите от работни заплати продължават да са с най-голям дял – 46%, следвани от доходите от пенсии – 22,6%, и доходите от домашното стопанство – 10,1%

През годината, освен доходите на домакинствата, разходите им също отбелязаха нарастване. Общият разход на домакинство спрямо 2005 г. е нараснал с 12,6%, а паричният разход – с 12%.

Заетост

През 2006 г. според данните от Наблюдението на работната сила, провеждано от НСИ, средно за годината заетите лица са 3 110 хил. души и са с 130 хил., или с 4,2% повече спрямо 2005 г. (при ръст 2% през 2005 г. спрямо 2004 г.). Стабилното развитие на частния сектор (фактор, влияещ на динамиката на заетостта през последните няколко години) бе основна предпоставка за запазване тенденцията на нарастване на заетостта и през 2006 г.

Провежданите от правителството програми за заетост се явяват "балансьори" на трудовия пазар, регулиращи несъответствието между търсенето и предлагането на работна сила. През годината по **програмите** са работили общо 70,3 хил. души, което е с 9 009 души по-малко спрямо 2005 г., или с 11,4%.

Коефициентът на заетост (съотношението между броя на заетите лица и населението над 15 навършени години) средно за 2006 г. е **46,7%**. Той се е увеличил с 2% в сравнение с предходната година.

Безработица

Шеста поредна година продължава тенденцията на спад на регистрираните безработни в бюрата по труда. През 2006 г. средногодишният им брой достигна най-ниската си численост от 1991 г. насам – 356 054 души по данни на Агенцията по заетостта. Намалението спрямо предходната година е с 68 327 безработни, или с 16,1%. Динамиката на регистрираната безработица през годината показва трайна тенденция на постепенно намаление през деветте месеца на годината. Месечната динамика на безработицата за четвърта поредна година се движи по подобна крива на изменение като броят на регистрираните безработни през отделните месеци на 2006 г. продължава да е по-нисък. За периода 2000-2006 г. броят на безработните е намалял близо два пъти (с 337 427 души).

Основен показател, отчитащ нивото на безработица в страната и отделните териториални единици, е **равнището на безработица**, което представлява съотношение на регистрираните безработни лица в бюрата по труда към икономически активното население, изчислено в проценти. **Средногодишното равнище на безработица** през 2006 г. е 9,6%. В сравнение с предходната година се отчита спад от 1,9 пункта. За периода 2000-2006 г. равнището на безработица е намаляло с 8,5 пункта.

Население и демографски процеси

Демографските процеси в страната оказват много сериозно влияние върху социалноосигурителната система. От тях зависят както приходите от осигурителни вноски, така и разходите за изплащане на краткосрочни и дългосрочни обезщетения (пенсии). През последните години тяхното влияние е негативно и тенденцията е към влошаване на демографските показатели раждаемост, смъртност, миграция, естествен прираст.

Намаляването на населението продължи и през 2006 г. За една година в резултат на по-големия брой умирания отколкото раждания населението е намаляло с 39 460 души, или с 0,5%. Стойността на коефициента на естествения прираст (разлика между ражданията и умиранията на 1000 души от средногодишния брой на населението) е минус 5,1‰. Той е с много по-голяма отрицателна стойност в селата – минус 12,4‰, докато в градовете тази стойност е минус 2,1‰.

Промените във възрастовата структура на населението се изразяват в продължителен процес на застаряване, което води до нарастване на показателя, определящ средната възраст на населението. През 2000 г. този показател е бил 39,9 години, а през 2005 г. – 41,2 години. През 2006 г. средната възраст на населението общо за страната е 41,4 години. Процесът на застаряване се проявява както в селата, така и в градовете. В градовете този показател има стойност 39,7 години, а в селата – 45,3 години.

Върху обхвата на населението във и над трудоспособна възраст влияние оказва както остаряването на населението, така и въведените законодателни изменения в определя-

нето на възрастовите граници на населението при пенсиониране. Населението в **трудоспособна възраст** към края на 2006 г. е 4 820 хил. души, или 62,8% от цялото население. В сравнение с предходната година тази категория население се е увеличила с близо 6 хиляди души. Населението над **трудоспособна възраст** през 2006 г. е 1 740 хил. души. За една година е намаляло с 22 хил. души. Това се дължи не само на естественото движение на населението (смъртността), но и на изключването от тази категория на част от населението поради промяната във възрастовата граница за пенсиониране и отнасянето на тази част към трудоспособното население. Сред населението **под трудоспособна** възраст се очертава трайна тенденция на намаление. Спрямо 2005 г. намалението е 23 хиляди и в края на 2006 г. тази категория население наброява 1 120 хил. души.

ЗАКОНИ И ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ПРЕЗ 2006 г.

През 2006 г. държавното обществено осигуряване претърпя съществени промени в законодателен и институционален смисъл. От началото на годината част от функциите на НОИ преминаха към Националната агенция за приходите. По този начин се обедини дейността на Главна данъчна дирекция и дейността на осигурителния институт по регистрацията, установяването и събирането на осигурителните вноски чрез прилагането на новият Данъчно-осигурителен процесуален кодекс. С промени в Кодекса за социално осигуряване беше възложено на НОИ да обслужва фонд „ГВРС“ и да създаде едно ново архивно стопанство. Тези нови дейности касаят правата и задълженията на страните по Закона за гарантиране вземанията на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя, както и организацията за приемане и съхраняване на разплащателните ведомости на прекратени осигурители без правоприемник.

В условията на предстоящо приемане на България в Европейския съюз се извърши подготовка на института за прилагане на европейските регламенти, указващи методологията и документооборота за преноса на осигурителните обезщетения и координацията на системите за социална сигурност в рамките на ЕС.

През 2006 г. действаха следните нормативни документи, уреждащи социалното осигуряване:

❖ **Кодексът за социално осигуряване** (КСО) е фундаментален нормативен акт, който събира в логическа цялост трите стълба на: **1)** задължителното основно; **2)** задължителното допълнително; и **3)** допълнителното доброволно социално осигуряване. Иначе казано, двете осигурителни схеми – разходопокривната и капиталопокривната, са регламентирани в един кодекс в унисон с основополагащата концепция на тристълбовия български осигурителен модел.

Кодексът за социално осигуряване урежда държавното обществено осигуряване при общо заболяване, трудова злополука, професионална болест, майчинство, безработица, старост и смърт и допълнителното социално осигуряване, което включва: допълнителното задължително пенсионно осигуряване при старост и смърт; допълнителното доброволно пенсионно осигуряване при старост, инвалидност и смърт; допълнителното доброволно осигуряване за безработица и/или професионална квалификация.

❖ Със **Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2006 г**. се прие консолидираният бюджет на ДОО, който включва бюджетите по приходите и разходите на фондовете: „Пенсии“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, „Трудова злополука и професионална болест“, „Общо заболяване и майчинство“, „Безработица“ и Бюджета на Националния осигурителен институт. С този закон ежегодно се определят размерите на осигурителните вноски по фондове и категории осигурени лица, съотношението за разпределяне на вноските между работодателя и осигурения, нивото на осигурителните прагове по икономически дейности и квалификационни групи професии и пр. Приема се и план-сметка на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и се определя максималният размер на гарантираните вземания за съответната година.

❖ **Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж** обхваща детайлно всички пенсионни права, както и условията, свързани с отпускането, изплащането, преизчисляването, спирането и прекратяването на пенсиите и добавките към тях. Правната уредба на документа съдържа норми, определящи начина за изчисляване на осигурителния стаж, правилата за неговото доказване в зависимост от вида на осигуряване на лицето, както и правни норми със самостоятелно правно значение досежно отпускането и изплащането на пенсиите.

❖ **Законът за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя** изпълнява гаранционно-обезпечителна функция, тъй като

задължени по закона са работодателите, които могат да изпаднат в несъстоятелност, а обезпечени от фонда са техните работници и служители. Законът урежда условията, при които се поражда правото на работниците и служителите на гарантирани вземания при несъстоятелност на работодателя и реда за тяхното изплащане. С него към НОИ се създава специализиран **фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“**, чието административно, техническо, счетоводно, правно и информационно обслужване се извършва от Националния осигурителен институт. Този фонд е финансовият източник за получаването на начислените, но неизплатени трудови възнаграждения и парични обезщетения на работниците и служителите поради несъстоятелност на работодателя.

❖ **Наредбата за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя** урежда прилагането на Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя .

❖ С **Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране** се определя кой труд към коя категория се причислява, съобразно характера и особените условията на труд.

❖ **Инструкцията за прилагане на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране** урежда въпросите, свързани с обхвата на наредбата и изискванията за категоризиране на труда на работещите в различните дейности, производства, работни места и професии. Задължителна е за всички работодатели, които осъществяват производства и дейности и имат назначени лица, чиито длъжности и работни места са обхванати с тази наредба.

❖ **Наредбата за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица и българските граждани на работа в чужбина** съдържа реда за осигуряване на едноличните търговци, собствениците и/или съдружниците в търговски дружества, регистрираните като упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност лица, земеделските производители, работещите без трудово правоотношение и работещите в чужбина по договор с български осигурител или изпратени от български посредник.

❖ В **Наредбата за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, и за изчисляване на паричните обезщетения за временна неработоспособност или за бременност и раждане** изчерпателно са обхванати доходите, върху които се дължат осигурителни вноски, и осигурителният доход, от който се изчисляват паричните обезщетения.

❖ **Наредбата за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица** посочва реда за отпускането, изменянето, отказването, спирането, прекратяването, възобновяването и възстановяването на паричните обезщетения на безработните лица.

❖ С **Наредбата за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки и Наредбата за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести** са указани условията за регистриране на трудовите злополуки и професионалните болести, начина на разследване и на обжалване.

❖ **Наредбата за реда на внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски и вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“** урежда реда на внасяне и разпределяне на внесените в Националната агенция за приходите суми от задължителни осигурителни вноски за фондовете на държавното обществено осигуряване, Учителския пенсионен фонд, фондовете за допълнителното задължително пенсионно осигуряване и вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“, както и други приходи на фондовете от установени задължения, лихви, глоби и имуществени санкции.

❖ С **Наредбата за медицинската експертиза на работоспособността** се определят критериите и принципите на експертизата на работоспособността, редът за нейното осъществяване и органите за установяване на временна и трайна инвалидност при възрастните и децата.

❖ **Наредба № 5 от 29 декември 2002 г. за съдържанието и реда за изпращане на уведомлението по чл. 62, ал. 4 от Кодекса на труда** урежда реда за подаване на уведом-

ленията в териториалните дирекции на НАП за регистриране на сключените, изменените и прекратените трудови договори.

❖ Допълнителното задължително и допълнителното доброволно пенсионно осигуряване и за професионална квалификация и безработица се урежда в част втора на КСО и с подзаконови нормативни актове по прилагането на кодекса.

За провеждане на общественото осигуряване са издадени следните документи от управителя на Националния осигурителен институт:

❖ **Правилник за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза на работоспособността и на регионалните картотеки на медицинските експертизи**. Урежда устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза на работоспособността и на регионалните картотеки на медицинските експертизи.

❖ **Инструкция за изменение и допълнение на Инструкция № 5 от 2001 г. за работата и отчетността с болничните листове за временна неработоспособност в сила от 1 декември 2006 г**. В едномесечен срок от влизането в сила на инструкцията териториалните поделения на НОИ вписват лечебните заведения, намиращи се на територията им, в специално създадения регистър и база данни за получаването и отчитането на бланките болнични листове.

❖ **Наредба № Н-8 за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица**. С нея се уреждат сроковете, съдържанието, редът, начинът за събиране и съхраняване на данни от работодателите, от осигурителите за осигурените от тях лица, от осигурителни каси, както и от самоосигуряващите се лица за държавното обществено осигуряване, Учителския пенсионен фонд, допълнителното задължително пенсионно осигуряване, здравното осигуряване, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и облагаемия доход по чл. 19 от Закона за облагане доходите на физическите лица.

С влизането в сила от 1 януари 2006 г. на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс и направените изменения в Кодекса за социално осигуряване отпадна задължението за регистрация на осигурителите и самоосигуряващите се лица в Националния осигурителен институт. Регистрацията в Националния осигурителен институт се извършва служебно въз основа на данните в регистъра и базите данни на Националната агенция по приходите. Стъпвайки на регистъра на задължените лица в Националната агенция за приходите, Националният осигурителен институт изгражда също служебен регистър на осигурителите и самоосигуряващите се.

❖ **Инструкция № 5** от 30 юни 2005 г. е във връзка със задължението на Националния осигурителен институт да приема и съхранява разплащателните ведомости на прекратени осигурители без правоприемник. Съгласно създадената нова разпоредба на ал. 9, чл. 40 (ДВ, бр. 48 от 2006 г.) от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, до създаването от НОИ на информационна система за тези ведомости, териториалните поделения на института издават документи за осигурителен стаж и доход въз основа на съхраняваните от тях разплащателни ведомости и други автентични документи.

❖ В областта на международните осигурителни отношения, освен горепосочените нормативни актове, действат **16 двустранни международни договора за социално осигуряване** и **едно споразумение** за изплащане на пенсиите, отпуснати в България на лица, живеещи на територията на Република Турция. От действащите двустранните международни договори 5 са в сила от 2006 г. Те са с Люксембург, Холандия, Австрия, Полша и Унгария. От 1.1.2007 г. двустранните международни договори с Румъния, Германия, Чехия, Словакия, Испания, Люксембург, Австрия, Унгария, Полша и Холандия се заменят от Европейските регламенти в областта на социалната сигурност.

ПРОМЕНИ В ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПРЕЗ 2006 г.

През 2006 г. се извършиха някои изменения и допълнения в осигурителното законодателство, които не променят обхвата и основните принципи на държавното обществено осигуряване. Най-значителната промяна касае Националната агенция за приходите, която институционално обедини събирането на данъчни и осигурителни вноски и задължения. Така от функциите на НОИ отпадна събирането на осигурителните вноски за ДОО, за НЗОК и за ДЗПО. За сметка на това стартираха нови за НОИ дейности като: създаване на архивно стопанство за събиране на ведомостите и други документи на ликвидираните предприятия без правоприемници; подготовка по изплащането на обезщетенията за временна неработоспособност от териториалните поделения на НОИ от началото на 2007 г. вместо от работодателите/осигурителите; обслужване на гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя и пр.

Измененията в **Кодекса за социално осигуряване**, извършени през 2006 г., в хронологичен ред са следните:

1. Със **Закона за регистър БУЛСТАТ** (ДВ, бр. 39 от 10.05.2005 г.) бяха направени промени в КСО в Част втора „Допълнително социално осигуряване“, като в договорите, които се сключват между пенсионноосигурителните дружества и лицата за допълнително задължително пенсионно осигуряване, за допълнително доброволно пенсионно осигуряване и за допълнително доброволно осигуряване за безработица и професионална квалификация, трябва да има само кода по БУЛСТАТ на фонда, а не и данъчния номер и БУЛСТАТ. Промените влизат в сила девет месеца след влизането на закона в сила, или от 11.02.2006 г.

2. С новоприетия **Кодекс за застраховането** (ДВ, бр. 103 от 23.12.2005 г.) бяха направени промени в Кодекса за социално осигуряване, считано от 1.1.2006 г. Промените са в Част втора „Допълнително социално осигуряване“ и се отнасят до актюерското обслужване на пенсионноосигурителните дружества и на управляваните от тях фондове.

3. Следващите промени в КСО се направиха със **Закона за бюджета на ДОО за 2006 г.** (ДВ, бр. 104 от 27.12.2005 г., в сила от 1.1.2006 г.). Те се отнасят до следното:

- В чл. 5, ал. 10 от КСО се добави, че при прекратяване на дейността си осигурителите, които нямат правоприемник, трябва да предадат в ТП на НОИ не само разплащателните ведомости, но и да приложат към тях и трудови договори (заповеди за назначаване), заповеди за преназначаване, заповеди за ползван неплатен отпуск над 30 работни дни, заповеди за прекратяване на трудови или служебни правоотношения.
- Изцяло изменена е ал. 1 на чл. 6 от КСО. В нея са регламентирани размерите на осигурителните вноски за различните категории осигурени лица и поради промяната в размера на осигурителната вноска се наложиха промени в тази алинея.
- В чл. 7 на КСО бяха направени промени, по силата на които плащането на осигурителни вноски може да се извършва не само чрез платежни нареждания. По този начин се дава по-голяма свобода на работодателите при внасянето на осигурителните вноски. Тези промени влизат в сила от датата на обнародването на промените (27.12.2005 г.).
- В чл. 8 се разшири кръгът на осигурителите, които могат да участват в осигурителни каси (в сила от обнародването в Държавен вестник – 27.12.2005 г.). Вече могат да членуват и такива, които имат наети до 50 работници или служители и да провеждат тяхното осигуряване чрез осигурителната каса. До промяната можеха да членуват само осигурители с наети до 10 работници или служители.
- Бяха въведени нови източници на приходи в бюджета на НОИ от административни такси и др.

- Считано от 27.12.2005 г. при изчисляване на личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване или поради трудова злополука и професионална болест се вземат предвид и месеците осигурителен стаж, а не само пълните години. По този ред бяха служебно преизчислени всички такива пенсии, отпуснати преди промяната.
- Беше допълнен чл. 94, ал. 2 от КСО и всички пенсии за инвалидност се отпускат от датата на заявлението до ТЕЛК (НЕЛК), ако заявлението и необходимите документи за пенсиониране са подадени в ТП на НОИ в едномесечен срок от влизането в сила на експертното решение на ТЕЛК (НЕЛК). Изменената разпоредба действа от 27.12.2005 г. и се прилага при заявления за отпускане на всички видове лични пенсии за инвалидност, подадени в ТП на НОИ след 26.12.2005 г., независимо кога са регистрирани заявленията за освидетелстване или преосвидетелстване в ТЕЛК (НЕЛК).

4. С приетия **Данъчно-осигурителен процесуален кодекс** (ДВ, бр. 105 от 29.12.2005 г., в сила от 1.1.2006 г.) бяха направени промени в Кодекса за социално осигуряване. Те се отнасят до преминаването на функция „Събиране“, от НОИ към НАП. Всички дейности по събирането на осигурителни вноски (за ДОО, за НЗОК и за ДЗПО) се обслужват от Националната агенция за приходите. Там вече ще се регистрират осигурителите, самоосигуряващите се лица и осигурителните каси. В НАП се приемат декларациите – за осигурителния стаж и доход за осигурените лица и от самоосигуряващите се и деклариране на различни обстоятелства от работодателите, свързани с осигурителните им задължения.

5. Промени в КСО бяха направени и със **Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване** (ДВ, бр. 17 от 24.02.2006 г.). Те са изцяло в част втора на КСО – допълнителното социално осигуряване, и са свързани с инвестирането на средствата на пенсионните осигурителни фондове.

6. С приемането на **Административно-процесуалния кодекс** (ДВ, бр.30 от 11.04.2006 г.) бяха направени промени в КСО, свързани с новите Административни съдилища. Беше отменен Законът за административното производство.

7. Новоприетият **Закон за търговския регистър** е в сила от 1.7.2007 г. (ДВ, бр. 34 от 25.04.2006 г.). С този закон се урежда търговската регистрация, воденето, съхраняването и достъпа до търговския регистър, както и действието на вписванията, заличаванията и обявяванията в него. В този нов търговски регистър се вписват търговците, клоновете на чуждестранни търговци и свързаните с тях обстоятелства, за които е предвидено със закон, че подлежат на вписване. Промените, свързани с регистрацията на търговците в този регистър, бяха отразени и текстовете от КСО, където беше упоменат старият ред за тяхната регистрация.

8. Със **Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване** (ДВ, бр. 56 от 11.07.2006 г.) се регламентира създаването на четвърти вид пенсионни фондове, администрирани от дружествата за допълнително доброволно пенсионно осигуряване – Фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми. Тази четвърта разновидност на пенсионен фонд се причислява към третия стълб на пенсионната система – допълнителното доброволно пенсионно осигуряване. Чрез него осигуряването се извършва на базата на професионални схеми, които се избират от работодателите и се уреждат с колективните трудови договори или споразумения. Именно този четвърти вид фонд гарантира преноса на пенсионни права от допълнителното пенсионно осигуряване в държавите от Европейския съюз и открива възможности за трансгранична дейност на пенсионните дружества. Те могат да се създават от датата на влизане в сила на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз – 1 януари 2007 г.

9. Законът за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (ДВ, бр. 57 от 14.7.2006 г., в сила от 1.7.2006 г.) въведе следните промени:

- Измени се начинът, по който се определя минималният гарантиран размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст. Вече е с фиксиран размер и всяка година ще се определя със Закона за бюджета на ДОО. От нейния размер в процентно

съотношение се определят всички останали гарантирани минимални размери на трудовите пенсии. До промяната минималните размери на всички пенсии зависеха от социалната пенсия за старост. Нейният размер продължава да се определя от Министерския съвет по стария ред, като тя ще служи за база за определяне само на пенсиите, несвързани с трудова дейност.

- Тъй като законът за изменение и допълнение на КСО влезе в сила в средата на годината, когато вече беше приет Законът за бюджета на ДОО за 2006 г., минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 1 юли 2006 г. се определи с постановление на МС, по предложение на МТСП и НС на НОИ и е 85 лв.

10. Със **Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване** (обн. ДВ, бр. 68 от 22.08.2006 г., попр. бр. 76 от 15.09.2006 г.) бяха направени следните промени:

- От 1 май 2006 г. влиза в сила изменението на чл. 69, ал. 2 и 3 от КСО. То е във връзка с промените в Закона за министерство на вътрешните работи, с които служителите на МВР се девоенизират. Също така с девоенизирането на офицерите и сержантите по Закона за изпълнение на наказанията и по Закона за съдебната власт тези лица запазват същите условия за пенсиониране както до промените в специалните закони.
- По силата на §10 от ПЗР на **Закона за изменение и допълнение на КСО** (ДВ, бр. 68/2006 г., попр. ДВ, бр. 76 от 15.09.2006 г.) осигурителният стаж на лицата, работили като минни спасители до ръководител на минно-спасителна служба (пункт) включително до влизането в сила на този закон, се превръща при условията на чл. 104, ал. 3 от КСО или една година осигурителен стаж от първа категория се зачита за три години осигурителен стаж от трета категория. Разпоредбата влиза в сила от 26.08.2006 г. и урежда само превръщането на осигурителния стаж, а не признаване на труда на лицата, работили като минни спасители до ръководител на минно-спасителна служба (пункт) включително, за положен по условията на чл. 104, ал. 3 от КСО.
- Увеличи се срокът за изплащане на паричното обезщетение при бременност и раждане на 315 дни. През този период осигурената майка за риска „общо заболяване и майчинство“ има право да получава 90 на сто от брутното си трудово възнаграждение. До промяната майките получаваха това обезщетение 135 дни. Промяната влиза в сила от 1.1.2007 г.
- Ако през периода на изплащане на парично обезщетение за бременност и раждане или за отглеждане на дете се придобие право на ново обезщетение за бременност и раждане, обезщетението е в размера, определен за предходното дете, ако това е по-благоприятно за лицето. Тази разпоредба влиза в сила от 26.08.2006 г.
- Въвеждат се две нови обстоятелства, при които не се изплаща парично обезщетение за отглеждане на дете – ако детето се отглежда от безработно лице по програмата „В подкрепа на майчинството“ или ако детето е настанено в детско заведение, без оглед на това дали заведението е на пълна държавна издръжка или не. Тази промяна също влиза в сила от 26.08.2006 г.

ПРОМЕНИ ВЪВ ВТОРОСТЕПЕННИТЕ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

1. В **Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж** (НПОС) с ПМС № 127 от 2 юни 2006 г. (ДВ, бр. 48 от 13.06.2006 г.) се приеха следните по-важни изменения и допълнения, засягащи отпускането и изплащането на пенсиите по българското законодателство, в сила от 17.06.2006 г.:

1.1. Направи се допълнение, с което се въвежда задължително изискване, когато е прието заявление с нередовни и/или липсващи документи, лицето да бъде уведомявано в 15-дневен срок за неизправностите с препоръчано писмо с обратна разписка. Когато писмото е получено от лицето, тримесечният срок се следи от датата на връчването, посочена в обратната разписка. Когато препоръчаното писмо с обратна разписка е върнато

в РУСО като неполучено от лицето, поставя се съобщение на определено за целта място в териториалното поделение на НОИ, на страницата на НОИ в Интернет или в общината или кметството, че подаденото заявление е с нередовни и/или липсващи документи. Лицето следва да се яви в НОИ, за да му бъде връчено уведомителното писмо. След изтичане на 7-дневния срок от поставяне на съобщението, писмото се счита за връчено и от тази дата се следи тримесечният срок. При прието заявление с нередовни и/или липсващи документи за пенсия по международен договор при необходимост за отпускане и изчисляване на пенсиите могат да се ползват данните за осигурителен стаж и доход от регистъра за осигурените лица.

1.2. Създадоха се три нови разпоредби в чл. 21 от НПОС, които се прилагат по заявленията, подадени след 26.12.2005 г.:

- При представяне на осигурителен стаж, придобит след пенсионирането, за преизчисляването на пенсията се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната за 12 календарни месеца преди месеца на първото отпускане на пенсията.
- За преизчисляване на вече отпусната пенсия, при посочване на нов тригодишен период преди 1 януари 1997 г., се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната при първоначалното отпускане на пенсията.
- При преизчисляването на пенсии, отпуснати до 1 януари 2000 г., се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната за 1999 г.

1.3. С новата разпоредба на чл. 23 от НПОС (в сила от 27.12.2005 г.) се уеднакви начинът за изчисляване на осигурителния стаж при пенсиите за инвалидност поради общо заболяване с този на пенсиите за осигурителен стаж и възраст (по реда на чл. 20 от НПОС).

1.4. Със създадените нови редакции на ал. 1 и 3 на чл. 40 се дава възможност при направена декларация от лицето, че не може да представи исканите документи за пенсиониране в указания 3-месечен срок, да се ползват данните от регистъра за осигурените лица преди изтичане на този срок.

- Допълненията в разпоредбата на ал. 7 се прилагат в случаите, когато лицата представят редовно оформени документи за трудов или служебен стаж, но не могат да представят удостоверение за осигурителен доход и липсват данни в регистъра за осигурените лица. В този случай за изчисляване размера на пенсията се взема предвид минималната работна заплата, установена за страната за съответния период, а за времето след 31.12.2002 г. – минималният месечен осигурителен доход за работниците и служителите и за лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества.
- Във връзка с новосъздадената разпоредба на чл. 40, ал. 9 от КСО се урежда възможността териториалните поделения на НОИ да издават документи за осигурителен стаж и доход въз основа на съхраняваните от тях разплащателни ведомости, заповедите, свързани с трудовата дейност или други разходооправдателни документи. В случаите, когато посочените документи липсват, документите за осигурителен стаж и доход може да се издават от ТП на НОИ (архивохранилищата на ТП на НОИ) и въз основа на други автентични документи, щом те съдържат достатъчно данни за осигурителния стаж и доход. Когато няма данни за получаваното трудово възнаграждение, в издаваните документи за пенсиониране (УП-15) за този период се посочва минималната работна заплата за страната, а за времето след 31.12.2002 г. – минималният месечен осигурителен доход за работниците и служителите и за лицата, работещи за управление и контрол на търговски дружества. При определяне размера на пенсията за периода след 1.1.1997 г. задължително се проверяват данните в Персоналния регистър за осигурените лица. При констатирани различия се вземат предвид данните, посочени в регистъра.

1.5. Създадена е нова разпоредба (чл. 45а) за внасяне на осигурителни вноски за недостигащ осигурителен стаж за придобиване право на пенсия. От 20.12.2005 г. това време служи само за придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от КСО.

- Лицата, които желаят да се пенсионират по реда на чл. 68, ал. 4 от КСО, също могат да внесат осигурителни вноски за недостигащия им осигурителен стаж, ако отговарят на останалите условия за пенсиониране по тази разпоредба – 12 години действителен стаж и навършена 65-годишна възраст. Сиреч те не могат да откупуват повече от 3 години недостигащ осигурителен стаж.
- Регламентират се случаите, в които лицето с писмено заявление може да поиска връщането на осигурителни вноски – за времето, за което се внесени осигурителни вноски за период по-дълъг от необходимия за придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от КСО.
- Определя се срокът за изпращане на уведомителното писмо за недостигащия осигурителен стаж на лицето (3 дни) и срокът за представяне на удостоверение обр. УП-16 за осигурителния стаж, за който са внесени осигурителни вноски или е декларирано желание за разсрочено плащане на осигурителни вноски за недостигащия му осигурителен стаж за придобиване право на пенсия (7 дни). Разсроченото плащане на откупения осигурителен стаж, който се зачита за придобиване право на пенсия, се установява с разпореждане от съответното ТП на НОИ за утвърждаване на погасителния план.

1.6. Съгласно направеното изменение в разпоредбата на чл. 46, ал. 2, т. 4 от НПОС, откупеният осигурителен стаж се зачита за такъв при пенсиониране, но не се взема предвид при определяне на осигурителния доход.

1.7. С новата разпоредба на ал. 5 в чл. 80 от НПОС нормативно се урежда за чия сметка са банковите преводни разноски при преводи в чужбина в зависимост от начина на плащане.

2. Във връзка с приетата нова **Наредба за медицинската експертиза на работоспособността** се направиха изменения в чл. 28, ал. 1 и 2 от НПОС, които уреждат правото и размера на пенсията спрямо новата дата на инвалидизиране.

- За работещите лица с трайно намалена работоспособност, на които при следващото преосвидетелстване е определен по-висок процент трайно намалена работоспособност, правото и размерът на пенсията за инвалидност се определят спрямо новата дата на инвалидизиране само при постъпило заявление от лицето.
- За лицата, които получават лична или наследствена пенсия въз основа на трайно намалена работоспособност и са поискали друг вид пенсия както и за тези, на които е спряна или за първи път се отпуска пенсия за инвалидност – правото и размерът на пенсията за инвалидност се преценяват спрямо новата дата на инвалидизиране.

3. Промените, свързани с приемането на съхранение в ТП на НОИ на разплащателните ведомости и други документи от прекратили дейност осигурители, доведоха до допълнения в **Наредбата за трудовата книжка и трудовия стаж** (чл. 8, ал. 2), с които нормативно се урежда възможността ТП на НОИ да издават документи за трудов стаж въз основа на съхраняваните от тях документи.

4. С Постановление № 180 на МС (ДВ, бр. 6 от 2006 г., в сила от 1 юли 2006 г.) се направи много важна и принципна промяна в законодателството, свързана с **минималните размери на пенсиите за трудова дейност и еднократно индексиране на тези пенсии**. Създадоха се два режима при минималните размери на пенсиите – пенсиите за трудова дейност се обвързаха с минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст, а размерите на пенсиите, несвързани с трудовата дейност на лицата, продължават да бъдат обвързани с размера на социалната пенсия за старост.

- Съгласно изменението на ал. 7 на чл. 70 от КСО **се установява принципно нов механизъм за определяне на минималния размер на личната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-3**. Този размер вече се определя всяка година със Закона за бюджета на ДОО. Изключение от принципа бе предвидено само за 2006 г., като Министерският съвет определи този минимален размер по предло-

жение на МТСП и НС на НОИ. Минималният размер на личната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-3 от 1 юли 2006 г. е 85 лв. Едновременно с това минималните размери на всички лични пенсии за трудова дейност вече са в определен процент от минималния размер на личната пенсия за ОСВ по чл. 68, ал. 1-3 от КСО. На основание чл. 81, ал. 2 от КСО минималният размер на наследствената пенсия също е в зависимост от този по чл. 68, ал. 1-3.

- Минималните размери на всички **пенсии, несвързани с трудова дейност**, продължават да бъдат обвързани с размера на социалната пенсия за старост, който се определя по досегашния ред (от МС по предложение на МТСП и НОИ).
- На основание чл. 2, ал. 1 от постановлението личните пенсии за трудова дейност, отпуснати до 30.06.2006 г., с основен размер до 150,00 лв. се индексират от 1.7.2006 г. диференцирано – с основен размер до 120,00 лв. – с 5 на сто, а от 120,01 до 150,00 лв. – с 4 на сто.
- Съгласно чл. 2, ал. 3 от постановлението, наследствените пенсии и добавките по чл. 84 от КСО се определят от размера на индексираните по реда на чл. 2, ал. 1 и 2 от ПМС № 68 лични пенсии за трудова дейност на починалото осигурено лице.
- От 1 януари 2006 г. се определи **нов размер на социалната пенсия** за старост – **63,00 лв**. Размерът на социалната пенсия за старост се прилага и при индексирането на пенсиите, които се определят в процент от нея.

5. От 1 януари 2006 г. всички дейности, които НОИ извършваше по регистрацията на осигурителите и самоосигуряващите се лица, подаването на данни за осигурителен стаж и доход, регистрирането на трудовите договори, установяването, обезпечаването и събирането на осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване, Учителския пенсионен фонд и вноските по Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя, преминаха към Националната агенция по приходите (НАП). Към НАП премина и дейността по събирането и разпределянето на осигурителните вноски по задължителното допълнително пенсионно осигуряване, събирането на вноските за здравното осигуряване и обслужването на гражданите във връзка с изясняването на здравноосигурителния им статус. С влизането в сила на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК) и преминаването на изброените дейности към НАП се направиха съответните изменения в нормативните документи и се издадоха нови наредби.

5.1. В тази връзка с ПМС № 291 от 28.12.2005 г., (ДВ бр. 1 от 2006 г., в сила от 1.1.2006 г.) беше издадена **Наредба за реда за внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски и вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“**. С наредбата се регламентира редът за внасяне и разпределяне на внесените в НАП суми от задължителни осигурителни вноски за фондовете на държавното обществено осигуряване, НЗОК, Учителския пенсионен фонд, фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване и вноски за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“, както и другите им приходи от установени задължения, лихви, глоби и имуществени санкции.

- Дължимите вноски за фондовете на ДОО и Учителския пенсионен фонд от бюджетните предприятия, без общините, се превеждат от сметките на централния бюджет директно по съответната сметка на НОИ в БНБ.
- Националната агенция за приходите превежда ежедневно средствата, постъпили по централизираните сметки на БНБ за фондовете на ДОО, Учителския пенсионен фонд и фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ по съответните сметки на НОИ по ред, определен от министъра на финансите и БНБ. Министерството на финансите изпраща необходимите данни на НОИ във връзка с извършените преводи.
- НАП ежедневно в електронен формат предоставя на НОИ постъпилата информация за осигурените лица, свързана с осигурителния им стаж и доход, и за размера на събраните за тях осигурителни вноски по фондовете на ДОО, Учителския пенсионен фонд и фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“.

- Агенцията за приходите ежемесечно предоставя на НОИ информация за размера на събраните приходи. При несъответствия между банковите документи и данните за осигурените лица органите по приходите на НАП извършват проверка в осигурителите за отстраняване на несъответствията.

6. Със **Закона за бюджета на ДОО за 2006 г**. (ДВ, бр. 104 от 2005 г.) от началото на годината са заложени следните промени:

- Осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ се намалява с 6 на сто; за фонд „Общо заболяване и майчинство“ нараства на 3,5 на сто, за фонд „Безработица“ намалява на 3 на сто и вноската за ДЗПО в универсален пенсионен фонд се увеличава на 4 на сто.
- Договорени са с 6,8 на сто по-високи минимални осигурителни доходи (осигурителни прагове) по икономически дейности и квалификационни групи професии.
- Увеличи се максималният месечен размер на осигурителния доход за всички осигурени лица на 1400 лв.
- Промени се съотношението в разпределението на осигурителната вноска между работодател и осигуреното лице съответно 65:35.
- Увеличи се размерът на обезщетението за отглеждане на малко дете на 160 лв. месечно.

7. Приета е и нова **Наредба № Н-8 за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите за осигурените от тях лица, както и от самоосигуряващите се лица** (ДВ, бр. 1 от 2006 г., в сила от 1.1.2006 г.).

7.1. С тази наредба се уреждат сроковете, съдържанието, редът и начинът на събиране и съхраняване на данни от работодателите, осигурителите за осигурените от тях лица, осигурителни каси, както и от самоосигуряващите се лица за държавното обществено осигуряване, Учителския пенсионен фонд, допълнителното задължително пенсионно осигуряване, здравното осигуряване, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и облагаемият доход по чл. 19 от Закона за облагане на физическите лица (ЗОДФЛ).

- С влизането в сила на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК) и преминаването на посочените дейности към НАП от 1 януари 2006 г. отпадна задължението за регистрация на осигурителите и самоосигуряващите се лица в НОИ. Регистрацията в Националния осигурителен институт се извършва служебно въз основа на данните в регистъра и базите данни на Националната агенция за приходите.
- В наредбата са описани регистрационните процедури, подаването и съхранението на данни от работодатели, осигурители и самоосигуряващи се и регистрацията на трудовите договори. Работодателите, осигурителите и техни клонове и поделения, осигурителните каси и самоосигуряващите се лица представят в компетентната териториална дирекция на НАП декларации по образци 1,3,5 и 6 със задължително вписване на всички необходими данни.

7.2. Нови моменти в Наредба Н-8 (в сила от 1.1.2006 г.): Регистрацията на осигурителите и самоосигуряващите се лица вече се извършва чрез служебно вписване на данните в регистъра на НАП въз основа на данните от регистър БУЛСТАТ.

- В случаите на заличаване от търговския или друг регистър при съответния съд на едноличен търговец или прекратяване на юридическо лице, както и при прехвърляне на предприятие по чл. 15 от Търговския закон или преобразуване по реда на глава шестнадесета от Търговския закон, преди внасянето на искането за вписване на съответното обстоятелство в съда се уведомява териториалната дирекция на НАП.
- Отпадна задължението осигурителите да декларират откритите си банкови сметки пред ТП на НАП, тъй като търговските банки и клоновете на чуждестранните банки са задължени в 7-дневен срок да уведомяват агенцията за откритите и закритите банкови сметки.

- Нов момент в подаването на данните е, че работодателите и осигурителите, клоновете и поделенията, които имат месечно наети на работа повече от едно осигурено лице, подават декларации-образци 1,3 и 5 само на електронен носител или по Интернет за сертифицирани клиенти.
- При подаването на данните, в тридневен срок от получаването на справката по чл. 17 от Наредбата за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя, същият подава данни за изплатените гарантирани вземания с декларация-образец 1.

8. По-важните промени в **Наредба №5 за съдържанието и реда за изпращане на уведомлението по чл. 62, ал. 4 от КТ**, в сила от 1.1.2006 г., са:

- Допълненията в ал. 1 на чл. 1 задължават работодателя да изпраща уведомление (приложение № 5) не само при промяна на работодателя по чл. 123, ал. 1 от КТ, а и при промяна на правната му форма.
- С разпоредбите на новите алинеи 4 и 5 на чл. 2 е създадена възможност работодателите да упълномощават лица, притежаващи електронен подпис, да изпращат уведомление от негово име.
- Новата разпоредба на ал. 2, чл. 3 определя сроковете за изпращане на уведомление (приложение №5) от работодателя, който приема работниците и служителите, когато неговият ЕИК по регистър БУЛСТАТ е различен от този на предишния работодател.

9. Два пъти през 2006 г. беше изменена **Наредбата за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, и за изчисляване на паричните обезщетения за временна неработоспособност или за бременност и раждане**.

9.1. По-важните изменения и допълнения в наредбата (ДВ, бр. 1 от 3.1.2006 г.), в сила от 1.1.2006 г., са следните:

- Регламентира се дейността на осигурителните каси във връзка с преминаването на дейността по събирането и контрола по приходите към Националната агенция по приходите.
- Променя се начинът, сроковете за регистрация, прекратяване на дейността и подаването на данни в ТД на НАП от осигурителните каси. Важно обстоятелство при регистрацията им е, че в 7-дневен срок от получаването на удостоверение за регистрация осигурителната каса трябва да се регистрира в Агенцията по вписванията.
- От 1 януари 2006 г. осигурителните каси носят отговорност по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс за внесените от членовете им вноски, които не са преведени по сметките на ТД на НАП в законоустановените срокове.

9.2. От 26 август 2006 г. със Закона за изменение и допълнение на КСО (ДВ, бр. 68 от 2006 г.) се въведе нова социална придобивка по отношение размера на обезщетението за бременност и раждане. Създадената нова разпоредба на алинея 2 на член 49 от КСО дава възможност при придобиване право на парично обезщетение за бременност и раждане през периода на изплащане на обезщетение за бременност и раждане или за отглеждане на предходно дете, то да се определя в размера на изплащаното обезщетение от предходното дете, ако това е по-благоприятно за лицето.

9.3. По-съществото от измененията и допълненията (ДВ, бр. 81 от 06.10.2006 г.) в Наредбата за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, и за изчисляване на паричните обезщетения за временна неработоспособност или за бременност и раждане е прецизиране на разпоредбата на т. 2, ал. 7 на чл. 1 за отпадане на изчисляването и внасянето на осигурителни вноски върху безплатната храна и/или добавките към храната, предоставени в натура по реда на чл. 285 от КТ на работниците и служителите, които работят в предприятия със специфичен характер и организация на труда (в сила от 6 октомври 2006 г.).

9.4. От 1 май 2006 г. се измени редакцията на т. 9, ал. 7 на чл. 1, като се освобождават от изчисляване и внасяне на осигурителни вноски обезщетенията по чл. 204, ал. 4, чл. 212, ал. 4, членове 247, 252, 254 и 255 и сумите по чл. 203, ал. 5, чл. 204, ал. 1, 2, 3 и 5, чл. 208, ал. 1, чл. 210, чл. 212, ал. 5, чл. 214, чл. 215, ал. 2, чл. 216 и чл. 252, ал. 5 от Закона за Министерството на вътрешните работи.

- Във връзка с промените в Правилника за кадрова военна служба (ДВ, бр. 40 от 2006 г.) от 6 октомври 2006 г. към обезщетенията, върху които не се начисляват и внасят осигурителни вноски, се включват и тези по чл. 112, ал. 2, т. 3 от правилника.
- В чл. 2 е създадена нова разпоредба на ал. 3, с която от 1 януари 2007 г. отпада задължението за внасяне на осигурителни вноски върху средствата, предоставени под формата на ваучери за храна на работници и служители, включително на работещите по договори за управление, при условията на чл. 36а от Закона за корпоративното подоходно облагане.

10. Няколко са промените в **Закона за гарантирани вземания на работниците и служителите** (ДВ, бр. 34 от 2006 г., в сила от 1.10.2006 г. и ДВ, бр. 48 от 2006 г., в сила от 1.7.2006 г.). Разшири се обхватът на лицата, за които се дължат вноски във фонда, има промени в правото за получаване на гарантирани вземания и промени, свързани с определянето размера на вземанията.

10.1. Съгласно промяната в чл. 6, правото на гарантирани вземания възниква не само в момента на откриване на производството по несъстоятелност, но и в следните два случая:

- При откриване на производство в несъстоятелност с едновременно обявяване в несъстоятелност.
- При откриване на производство в несъстоятелност, обявяване в несъстоятелност и прекратяване на производството по несъстоятелност поради недостатъчност на имуществото за покриване на разноските по производството.

10.2. С новата редакция на чл. 4, ал. 1 се разширява обхватът на лицата, които имат право на гарантираните вземания. Това са лицата, които са били в трудови правоотношения с работодателя и за които същият вече дължи осигурителни вноски за фонд „ГВРС“, независимо от срока на договора и от продължителността на работното време и обхваща:

- Включените в програмата „От социални помощи към осигуряване на заетост“, за които не се дължат вноски за фонд „Безработица“.
- Лицата, които са наети на работа при един или повече работодатели за не повече от 5 работни дни през календарния месец.

11. В Закона за изменение и допълнение на Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица (ДВ, бр. 29 от 05.04.2005 г., в сила от 9.4.2005 г.). Във връзка с новата Наредба за прилагане на чл. 4 от ЗПГРРЛ (ДВ бр. 35 от 28.04.2006 г.) се направиха редица допълнения, свързани с реда за отпускането и правото на добавката по чл. 9 от ЗПГРРЛ. Разшири се обхватът и се добавиха нови категории лица, които имат право на тази добавка. Конкретизираха се необходимите документи за доказване вида, характера или продължителността на репресията, като са посочени и органите, които следва да издават тези документи.

- Нови категории лица с право на тази добавка са:

– За осъдените за приготовление за бягство, опит за бягство или бягство през граница остава изискването да е извършено при обстоятелства, свързани с техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания (чл. 12, т. 7);

– Интернирани, изселвани и заселвани по административен ред лица и по-конкретно чиито имена са посочени в акта на принудителната административна мярка (чл. 1, т. 4);

– Осъдените за приготовление за бягство, опит за бягство или бягство през границата при обстоятелства, свързани с техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания (чл. 1, т. 11);

– Български граждани, насилствено изселени в СССР (чл. 1, т. 9);

– Лицата с висше или полувисше образование, освободени от работа и заставени да работят в общината по местоживеене, на строителни обекти, в системата на чистотата или в селското стопанство (чл. 1, т. 13).

- С промяната на чл. 7, ал. 2 се признава за трудов стаж времето, през което навършилите 16 години лица не са работили, когато са били интернирани, изселвани и заселвани. Съгласно предходната редакция на тази разпоредба, за трудов стаж се признаваше времето след навършване на пълнолетие.

НОВИ НОРМАТИВНИ ДОКУМЕНТИ

Наред с промените в съществуващите, създадоха се и нови нормативни актове, с които се допълва и детайлизира правната уредба в Кодекса за социално осигуряване. Някои от тях бяха приети през 2005 г., но влизат в сила от 1.1.2006 г.:

- **Наредба за медицинската експертиза на работоспособността** (ДВ, бр. 47 от 2005 г., изм. бр. 96 от 2005 г., в сила от 1 декември 2005 г.). С наредбата се определят принципите и критериите на медицинската експертиза на работоспособността и редът за нейното извършване. Тя включва експертиза на временната неработоспособност, експертиза на трайно намалената работоспособност и определяне характера на заболяването – професионален или общ. Медицинската експертиза на работоспособността е неразделна част от диагностично-лечебната и профилактичната дейност на лечебните заведения.
- На основание чл. 179, ал. 3 от ДОПК беше приета **Наредба за реда за внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски и вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“** (ДВ, бр. 1 от 2006 г., в сила от 1.1.2006 г.). С наредбата се урежда редът за внасяне и разпределяне на внесените в НАП суми от задължителни осигурителни вноски за фондовете на държавното обществено осигуряване, НЗОК, Учителския пенсионен фонд, фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване и вноски за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“, както и другите им приходи от установени задължения, лихви, глоби и имуществени санкции.
- Приета е и нова **Наредба № Н-8 за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите за осигурените от тях лица, както и от самоосигуряващите се лица** (ДВ, бр. 1 от 2006 г., в сила от 1.1.2006 г.). С тази наредба се уреждат сроковете, съдържанието, редът и начина на събиране и съхраняване на данни от работодателите, осигурителите за осигурените от тях лица, осигурителни каси, както и от самоосигуряващите се лица за държавното обществено осигуряване, Учителския пенсионен фонд, допълнителното задължително пенсионно осигуряване, здравното осигуряване, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и облагаемият доход по чл. 19 от Закона за облагане на физическите лица (ЗОДФЛ).
- С Постановление № 180 на МС (ДВ, бр. 6 от 2006 г., в сила от 1 юли 2006 г.) се определи **минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст и за еднократно индексиране на пенсиите за трудова дейност**. Съгласно изменението на ал. 7 на чл. 70 от КСО се установява принципно нов механизъм за определяне на минималния размер на личната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-3. Този размер ще се определя всяка година със Закона за бюджета на ДОО. Изключение от този принцип е предвидено само за 2006 г., като се дава право на Министерския съвет да определи този минимален размер, по предложение на МТСП и НС на НОИ. Определеният минимален размер на личната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-3 от 1 юли 2006 г. е 85 лв. Едновременно с това минималните размери на всички лични пенсии за трудова дейност вече са в определено съотношение от минималния размер на личната пенсия за ОСВ по чл.

68, ал. 1-3 от КСО. На основание чл. 81, ал. 2 от КСО минималният размер на наследствената пенсия също е в зависимост от този по чл. 68, ал. 1-3. Следва да се има предвид, че минималните размери на всички пенсии, несвързани с трудова дейност, продължават да бъдат обвързани с размера на социалната пенсия за старост, който се определя по досегашния ред (от МС по предложение на МТСП и НОИ).

- От 1 януари 2006 г. се определи **нов размер на социалната пенсия** за старост в размер на **63 лв**. Размерът на социалната пенсия за старост, се прилага и при индексирането на пенсиите, които се определят в процент от нея.

ДРУГИ ПРОМЕНИ В ПЕНСИОННОТО ОСИГУРЯВАНЕ

За придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст от 2000 до 2009 г. в началото на всяка следваща година възрастта и изискващите се т. нар. точки (сбор от възраст и приравнен към трета категория осигурителен стаж) се увеличават до достигане на 63 години и 100 точки за мъжете и 60 години и 94 точки за жените (за работещите при трета категория труд). За работещите при първа категория труд възрастта за жените е 47 и за мъжете 52 години, а за тези от втора категория труд – съответно 52 и 57 години, като точките за трите категории труд по години са еднакви. От 1 януари 2006 г. възрастта за право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при трета категория труд се завиши с шест месеца, като мъжете се пенсионираха на 63 години, а жените на 58,6 години. Необходимият брой точки и за трите категории труд е 92 точки за жените и 100 точки за мъжете.

- С решение на Надзорния съвет на НОИ за 2006 г. беше определено пенсиите, отпуснати до 31 декември 2005 г. включително, да се индексират диференцирано според техния размер, считано от 1 януари 2006 г. така:

– до 80,0 лв. – 5,6%;
– от 80,01 до 120,0 лв. – 5,0%;
– от 120,01 до 200,0 лв. – 4,4%;
– над 200,0 лв. – 4,0%.

Осъвременяването се извърши върху действителния или запазен размер на пенсията, без изплащаните към нея добавки. Когато осъвременният размер е под новия минимален размер, се приравнява на него, а ако е над максималния – се ограничава. **Максималният размер** на получаваните една или повече пенсии, без добавките към тях, от 1 януари 2006 г. е **455 лв**.

- На основание Решение на Върховния административен съд (ДВ бр. 60 от 25.07. 2006 г.) са направени промени в **Инструкция № 1 от 10.01.2002 г. на Надзорния съвет на НОИ за условията и реда за разходване на средствата от бюджета на ДОО, определени като парични помощи за профилактика и рехабилитация**. На основание решението на ВАС и промените в инструкцията, считано от 25.07.2006 г. лицата, получаващи лична пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, нямат право на парична помощ за профилактика и рехабилитация, ако получават и пенсия за осигурителен стаж и възраст.
- Във връзка с прилагането на § 6 от ПЗР на ЗБДОО за 2006 г. и ПМС № 21/03.02. 2006 г. е определен **нов размер на социалната пенсия за старост – 63,00 лв**., считано от 1.1.2006 г.
- Уеднакви се начинът за изчисляване на пенсията за инвалидност поради общо заболяване с тази за осигурителен стаж и възраст, като доходът, от който се изчислява пенсията се умножи със сумата, образувана от по един процент за всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от процента за месеците осигурителен стаж.
- От 1.1.2006 г. добавките по чл. 9 от ЗПГРРЛ с начална дата до 31.12.2005 г. са автоматично преизчислени (чл. 49б от НПОС) на базата на средната пенсия за оси-

гурителен стаж и възраст за 2005 г. в размер на 141,62 лв.

- С Постановление № 180/20.07.2006 г. на МС от 1 юли 2006 г. беше увеличен минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст на 85 лв., като се извърши и диференцирано индексиране на пенсиите за трудова дейност в размер до 150 лв., отпуснати до 30.06.2006 г.:
  - при основен размер на пенсията до 120 лв. – с 5 %;
  - при основен размер на пенсията от 120,01 до 150,0 лв. – с 4 %.
- Съгласно Постановление № 312/24.11.2006 г. на МС към пенсията или сбора от пенсиите за декември 2006 г. на всеки пенсионер се изплати еднократна допълнителна сума от 50 лв. Право на тази сума имат всички пенсионери, на които пенсията е отпусната до 31.12.2006 г.
- От 1 януари 2006 г. публичните вземания се погасяват в последователност главница, лихва, разноски (чл. 169, ал. 1 от ДОПК).

ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ПРЕЗ 2006 г.

Съгласно действащото законодателство, общият размер на осигурителните вноски за ДОО и ДЗПО се определя в Кодекса за социално осигуряване, а разпределението им по отделните фондове се извършва със Закона за бюджета на ДОО за съответната календарна година.

С измененията на КСО за 2006 г. се промениха общите размери на осигурителните вноски в резултат на:

- **намаляване** на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ с 6 на сто;
- **повишаване** на осигурителната вноска за втория стълб (УнПФ) с **1 процентен пункт**;
- **промяна** при разпределението на осигурителната вноска между работодател и осигурено лице в съотношение **65:35**;
- **преструктуриране** на осигурителните вноски между фонд **„Безработица“** и фонд **„Общо заболяване и майчинство“**, като за първия фонд вноската е намалена **с 0,5 на сто** за сметка на същото увеличение за втория фонд.

Осигурителните вноски за различните категории осигурени лица, определени в чл. 6, ал. 1 от КСО, са:

- За работниците и служителите, работещи при условията на трета категория труд – 29,5% и диференцирания размер на вноската за трудова злополука и професионална болест.
- За работниците и служителите, работещи при условията на първа и втора категория труд – 32,5% и вноската за трудова злополука и професионална болест. За допълнително задължително пенсионно осигуряване в професионален пенсионен фонд – 12% за първа и 7% за втора категория труд.
- За кадровите военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България, държавните служители по Закона за Министерството на вътрешните работи и Закона за изпълнение на наказанията, осигурени за всички осигурени социални рискове – 32,5%.
- Съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдия-изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители се осигуряват за всички осигурени социални рискове – 32,5%.
- Осигурителната вноска за учителите е в размер 33,8%, като от тях 29,5% се внасят в бюджета на ДОО, а останалите 4,3%, които са изцяло за сметка на работодателя, се внасят в Учителския пенсионен фонд.

- Осигурителната вноска за лицата, осигурени за всички социални рискове без безработица, е 26,5% и диференцирания размер на вноската за трудова злополука и професионална болест. За работещите при условията на I и II категория труд вноската е 29,5% и вноската за трудова злополука и професионална болест.
- Членовете на кооперации, работещи в тях без трудово правоотношение, както и включените в програмата „От социални помощи към осигуряване на заетост“, не подлежат на осигуряване за риска безработица. Размерът на осигурителната вноска за тях е 26,5% плюс вноската за трудова злополука и професионална болест.
- За работниците и служителите, осигурени само за инвалидност, старост и смърт и за трудова злополука и професионална болест, осигурителната вноска е 23% и вноската за трудова злополука и професионална болест. Ако тези лица работят при условията на I и II категория труд вноската е 26% плюс вноската за трудова злополука и професионална болест.
- На задължително осигуряване за инвалидност, старост и смърт и за трудова злополука и професионална болест подлежат наетите при един или повече работодатели до 5 работни дни (40 часа) в месеца. Осигурителната вноска е в размер на 23% и диференцирания размер на вноската за трудова злополука и професионална болест.
- Осигурителната вноска за самоосигуряващите се лица, избрали да се осигуряват само за пенсия, е 23%, а ако се осигуряват за всички осигурени социални рискове, без трудова злополука, професионална болест и безработица – 26,5%.
- Задължително осигурени само за инвалидност общо заболяване, старост и смърт са работещите без трудово правоотношение, които получават възнаграждение, равно или над една минимална работна заплата, след намаляването му с нормативно признатите разходи, ако не са осигурени на друго основание. Осигурителната вноска е в размер 23%.
- Осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест, определена със ЗБДОО по групи основни икономически дейности, е от 0,4 до 1,1%.

➢ Осигурителните вноски за работещите по трудови правоотношения, членовете на кооперации, изпълнителите по договори за управление и контрол на търговски дружества се разпределят между осигурителя и осигуреното лице в съотношение 65:35. Вноската за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ и вноската за фонд ДЗПО в професионален пенсионен фонд е изцяло за сметка на работодателя (осигурителя).

➢ Осигурителните вноски за държавните служители, следователите и лицата, работещи по специални закони, са изцяло за сметка на републиканския бюджет.

Със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2006 г. (ДВ, бр. 104 от 2005 г.) са определени следните размери на осигурителните вноски за фондовете на ДОО и за допълнително задължително пенсионно осигуряване:

Осигурителни вноски за ДОО по фондове и за ДЗПО

- За фонд „Пенсии“ – намаляване на осигурителната вноска с 6 пункта:
  - 23% за лицата, родени преди 1 януари 1960 г.
  - 19% за лицата, родени след 31 декември 1959 г.
  - 26% за лицата, работещи при условията на I и II категория труд, родени преди 1 януари 1960 г.
  - 22% за лицата, работещи при условията на I и II категория труд, родени след 31 декември 1959 г.;
- За фонд „Трудова злополука и професионална болест“ – запазване размерите на осигурителните вноски и диференцирането им в пет тарифи от 0,4 до 1,1 на сто по групи основни икономически дейности:
  - 0,4% за първо ниво на риска;

- 0,5% за второ ниво на риска;
- 0,7% за трето ниво на риска;
- 0,9% за четвърто ниво на риска;
- 1,1% за пето ниво на риска.

- За фонд „Общо заболяване и майчинство“ – нарастване на осигурителната вноска с 0,5 на 3,5%;
- За фонд „Безработица“ – намаляване на осигурителната вноска с 0,5 на 3,0%;
- За Учителски пенсионен фонд – 4,3%;
- За допълнително задължително пенсионно осигуряване в професионален фонд:
  - 12% за лицата, работещи при условията на I категория труд;
  - 7% за лицата работещи при условията на II категория труд.
- За допълнително задължително пенсионно осигуряване в универсален фонд за лицата, родени след 31.12.1959 г. – повишаване на вноската на 4%;

➢ Максималният размер на осигурителния доход за всички осигурени лица през 2006 г. е 1400 лв.

➢ Минималният месечен размер на осигурителния доход за регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители е 110 лв., а за тези, които упражняват само земеделска дейност – 55 лв.

➢ Самоосигуряващите се лица внасят осигурителни вноски за своя сметка върху избран осигурителен доход между 220 и 1400 лв. и годишно върху доходите по данъчната декларация. Родените след 31.12.1959 г. дължат осигурителни вноски и за универсален пенсионен фонд.

➢ Върху средствата за сметка на социалните разходи, давани пряко на работниците и служителите, се внасят осигурителни вноски в размерите за фонд „Пенсии“ и за допълнително задължително пенсионно осигуряване като разпределянето им между работодател и осигурен е в съотношение 65:35.

За фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ осигурителната вноска е 0,5%. Тя е изцяло за сметка на работодателите и се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

ОРГАНИ НА УПРАВЛЕНИЕ НА НОИ И ДЕЙНОСТТА ИМ ПРЕЗ 2006 г.

Органите на управление на Националния осигурителен институт, определени в КСО, са:

1) Надзорен съвет; 2) Управител и Подуправител.

Надзорен съвет

Надзорният съвет на НОИ се състои от: по един представител на национално представените организации на работниците и служителите и на работодателите и равен на тях брой представители, определени от Министерския съвет. Когато представителните организации на работниците и служителите или на работодателите са с различен брой, квотата на организациите с по-малък брой се допълва до квотата на организациите с по-голям брой по споразумение между тях. Като член в Надзорният съвет на НОИ от квотата на Министерския съвет участва задължително изпълнителният директор на Националната агенция за приходите. Мандатът на Надзорния съвет е четиригодишен. Членовете му избират на ротационен принцип председател и двама заместник-председатели от състава си. В заседанията на Надзорния съвет със съвещателен глас участва и Управителят на НОИ. Съставът е следният:

Изпълнителна власт

- Министерство на труда и социалната политика (петима)
- Министерство на здравеопазването
- Министерство на икономиката и енергетиката
- Министерски съвет
- Министерство на правосъдието
- Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“
- Агенция за социално подпомагане
- Национална агенция за приходите

Синдикални организации

- Конфедерация на труда „Подкрепа“ (трима)
- Конфедерация на независимите синдикати в България (трима)

Работодателски съюзи

- Асоциация на индустриалния капитал в България
- Съюз за стопанска инициатива
- Българска стопанска камара
- Български съюз на частните предприемачи „Възраждане“
- Българска търговско-промишлена палата
- Съюз на работодателите в България
- Конфедерация на работодателите и индустриалците в България (КРИБ) „Гласът на българския бизнес“

Функциите на Надзорният съвет на НОИ са разписани в Кодекса за социално осигуряване.

През 2006 г. Надзорният съвет на НОИ е провел 17 заседания, на които е взел общо **55 решения**. В сравнение с 2005 г., когато са взети 140 решения, решенията са намалели с 60,7%. Утвърдените проекти на закони и постановления за изменение и допълнение или приемане на нови нормативни актове по социалното осигуряване се отнасят до:

- Кодекса за социално осигуряване;

- Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж;
- Наредбата за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, и за изчисляване на паричните обезщетения за временна неработоспособност или за бременност и раждане;
- Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране;
- Наредба за изчисляване и изплащане на паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване;
- Наредбата за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица и българските граждани на работа в чужбина;
- Наредбата за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица;
- Наредбата за осигурителните каси.

Събирането на осигурителните вноски премина към Националната агенция за приходите и разсрочването на вземанията за задължителни осигурителни вноски вече се извършва от НАП, но решението се издава след писменото съгласие на съответния компетентен орган в НОИ. Надзорният съвет дава съгласие за разсрочване на вземания за задължителни осигурителни вноски към фондовете на държавното обществено осигуряване в случаите по чл. 184, 185 и 188 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс за задължения в размер от 100 001 до 300 000 лв. През 2006 г. са разгледани 3 искания за разсрочване на задължения към ДОО, по които е дадено едно съгласие, един отказ на един осигурител, а на третия е дадено предписание да внесе личните осигурителни вноски, които е събрал от осигурените лица, след което искането му за разсрочване да бъде разгледано отново.

През 2006 г. Надзорният съвет на НОИ е разгледал и приел отчета за изпълнението на Закона за бюджета на ДОО за 2005 г. и отчета за изпълнението на бюджета на Учителския пенсионен фонд за 2005 г. Утвърден е законопроекта за бюджета на ДОО за 2007 г. и бюджета на УПФ за 2007 г.

Надзорният съвет на НОИ през 2006 г. е утвърдил проекта на постановление за определяне на нов минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст от 1 юли 2006 г. и е утвърдил проекта на постановление на Министерски съвет за одобряване на допълнителна сума към пенсиите за декември 2006 г.

По силата на §14 от ПЗР на КСО Надзорният съвет на НОИ се разпорежда с имотите на „Профилактика, рехабилитация и отдих“ ЕАД. Решенията, взети от НС на НОИ в качеството му на Общо събрание на дружеството, са 24, което представлява 43,6% от всички решения. Решенията, свързани с дейността на дружеството, са:

– Одобрени са годишният счетоводен отчет и одиторският доклад за 2005 г.;
– Избрана е фирма за одитор на дружеството за 2006 г.;
– Приети са бизнес-задачите на дружеството за 2006 и 2007 г. и концепцията за развитие на „ПРО“ ЕАД;
– Направен е избор на членове на Съвета на директорите на дружеството.

Предвид новата функция на НОИ по приемането и съхранението на разплащателните ведомости и други документи, удостоверяващи осигурителен стаж и доход на прекратили дейността си осигурители без правоприемник, се наложи създаването на архивохранилища. Още през 2005 г. започна закупуването и наемането на сгради, но тази дейност продължи и през 2006 г. Във връзка с това от НС на НОИ са взети решения за закупуване на сгради за съхраняване на документите и е взето решение за закупуване на техника за обслужването на тази дейност.

Останалите решения на НС на НОИ касаят следното: приети са промени в Правилника за организацията и дейността на Националния осигурителен институт; възлагано е на Управителя да проведе конкурси по Закона за обществените поръчки в съответствие с нуждите на териториалните поделения на НОИ; приет е проект на Правилник за разпространение на платени информационни услуги от НОИ.

Управител и Съвет на управителя

Управителят и Подуправителят на НОИ се избират от Народното събрание за срок от четири години. Управителят действа от името на института, организира и ръководи дейността му и го представлява пред всички физически и юридически лица в страната и чужбина. При отсъствие на Управителя неговите функции се изпълняват от Подуправителя. Подуправителят изпълнява функции и задачи, възложени му от Управителя.

Дейността на Управителя се подпомага от Съвет на управителя. Той се състои от Подуправителя и от ръководителите на функционалните направления в НОИ. Съветът на управителя предлага на Управителя проекти на решения, свързани с неговите правомощия.

През 2006 г. Съветът на управителя е провел 5 заседания, на които е взел **29 решения**. В сравнение с 2005 г., когато са проведени 12 заседания, на които са взети 108 решения, има намаление със 73% на взетите решения.

Най-голям брой решения са свързани със стопанисването на сградния фонд на института. Внесени са докладни записки, отнасящи се до текущите нужди от ремонт и преустройство на новозакупена сграда за нуждите на РУСО. Разгледани са текущите нужди на института от закупуване на офис-обзавеждане, компютри и др.

Разгледани са различни доклади, свързани с: функционирането на архивното стопанство; финансовото състояние на обслужващите банки на НОИ и др. Избрана е за цялата администрация на НОИ Служба по трудова медицина.

На Управителя е предложено да приеме Вътрешни правила за възлагане на обществени поръчки от НОИ и Тарифа за цените и начините на ценообразуване за изготвяне на специализирани продукти и услуги.

Изслушани са доклади от участия на представители на НОИ в международни събития, от проведени срещи с представители на чуждестранни осигурителни институти, от участието в Европейската регионална среща на Международната асоциация по социално осигуряване и от участие в Европейските комисии.

АДМИНИСТРИРАНЕ
УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

И през 2006 г. основната дейност на отдел „Управление на човешките ресурси“ се развиваше в съответствие с приетата политика и стратегия по управление на човешките ресурси. Допълнителните компетенции и отговорности, възложени на НОИ, намериха отражение и върху работата по управлението на човешките ресурси със съсредоточаване на усилията в няколко направления:

Структуриране на дейността по създаване и функциониране на Архивното стопанство

Отговорностите на НОИ във връзка с чл. 5, ал. 10 и 11 от КСО наложиха обособяването на структурни звена за осъществяване на дейността по приемане и съхраняване на разплащателни ведомости на прекратени осигурители без правоприемник. Кадровото обезпечаване на звената бе съпътствано с внедряването на софтуерен продукт във всички РУСО за обезпечаване на дейността по обработка и съхранение на приетите документи. Във връзка с тези промени бяха проведени две обучения за разясняване на отговорностите и по практически умения за работа с програмния продукт, обслужващ дейността.

Привеждане на вътрешноустройствените документи в съответствие с изискванията на НКПД – 2005 г. и методическите указания на МТСП

В изпълнение на заповед № 742/27.12.2005 г. на министъра на труда и социалната политика бе извършен цялостен преглед и анализ на функционалните и трудовите задължения на всички длъжности в системата на НОИ с оглед приравняването им към методическите изисквания на утвърдената нова Национална класификация на професиите и длъжностите – 2005 г. Във връзка с идентифицираните непълноти в НКПД – 2005 г. бе извършено допълнение на Класификатора по предложение на НОИ за включване на специфични за системата длъжности, чиито трудови компетенции липсваха в него. След утвърждаване на актуализираната НКПД бяха:

- разработени нови длъжностни разписания за системата;
- актуализирани всички длъжностни характеристики на служителите и функционални характеристики на звената;
- преназначени всички служители в системата съобразно новите регламенти и изисквания;
- определени със заповед на управителя на допустимите изключения в съответствие с чл. 11, ал. 2 от Правилника за прилагане на НКПД – 2005 г.;
- актуализирани параметри на програмния продукт за управление на човешките ресурси.

Подготовка за администриране на паричните обезщетения за временна неработоспособност

В изпълнение на чл. 40, ал. 3 от КСО и организиране на дейността по изчисляване и изплащане на паричните обезщетения за временна неработоспособност, от ноември 2006 г. бяха предприети действия за организиране изпълнението на възложените с промяната на законодателството нови функции. Във всички териториални поделения бяха структурирани нови сектори „Парични обезщетения за временна неработоспособност“, разработени длъжностни характеристики в съответствие с компетентностите на Наредбата за изчисляване и изплащане на парични обезщетения и помощите от ДОО. Внедрен

бе специализиран софтуер и бяха проведени две обучения с новоназначените служители. Осъществяването на тази нова дейност създаде предпоставки и НОИ разшири чувствително местата за предоставяне на услугите си.

Усъвършенстване на структурните звена в системата с оглед подобряване обслужването на гражданите

Обособяването на сектор „Пенсионно обслужване“ към отдел „Пенсии“ във всички териториални поделения бе обусловено от необходимостта от по-качествено и бързо обслужване на гражданите, оптимизиране на работата в отдел „Пенсии“, конкретизиране на задълженията и повишаване качеството на работа на служителите от сектор „Отпускане на пенсии“ и „Изплащане на пенсии“.

Прилагайки критериите на системата за оценка на потребностите от персонал в ТП на НОИ, бяха предприети действия с цел регулиране на числеността както между отделните териториални поделения, така и между функционалните направления в самите териториални поделения и отчитайки потребностите за обслужване на гражданите по населени места.

Във връзка с измененията на чл. 20, ал. 2 от КСО и определяне на нови актуализирани източници за разходване на средства за повишаване на квалификацията и материално стимулиране на служителите в НОИ, в съответствие с чл. 20, ал. 7 от КСО бяха направени промени в Наредбата за формиране и изразходване на средствата за повишаване на квалификацията и материално стимулиране на работниците и служителите в НОИ. Утвърдени бяха нови принципи и подходи за премиране на служителите, при дефинирането на които бе отчетена натовареността на работата в основните дейности, свързани с обслужването на клиентите. Целта е повече справедливост при заплащане на труда и отчитане на индивидуалния принос.

Обучение на персонала в системата на НОИ

В системата на НОИ дейността по обучението и професионалната квалификация се осъществява в съответствие със заложените в Общия годишен план за обучение (ОГПО) на служителите различни форми на обучение – курсове, семинари, работни срещи, национални съвещания и подобни на тях. През 2006 г. годишният план бе съставен въз основа на заявените потребности от обучение на служителите в ЦУ и ТП на НОИ. При това бяха отчитани изискванията за конкретната длъжност, както и спецификата в дейността на функционалните направления. Заложените средства за обучение в Общия годишен план за обучение (ОГПО-2006) са в размер на 400 хил. лв. разпределени в 36 тематични обучения и семинари.

През годината са проведени 24 тематични обучения и семинари в системата на НОИ, като за провеждането им са изразходвани общо 242,5 хил. лв. (в цитираните суми са отчетени и командировъчните разходи на участниците в обученията), което прави 60,6% съизмеримо с изпълнението през последните години. За провеждане на обучения в ЦУ на НОИ са изразходвани близо 80 хил. лв., докато средства за обучения, организирани в ТП на НОИ, са в размер на 162,6 хил. лв., т.е. два пъти повече отколкото в ЦУ.

СТРУКТУРА НА ОБУЧЕНИЯТА В РУСО НА БАЗА ИНВЕСТИРАНИ СРЕДСТВА ПРЕЗ 2006 г.

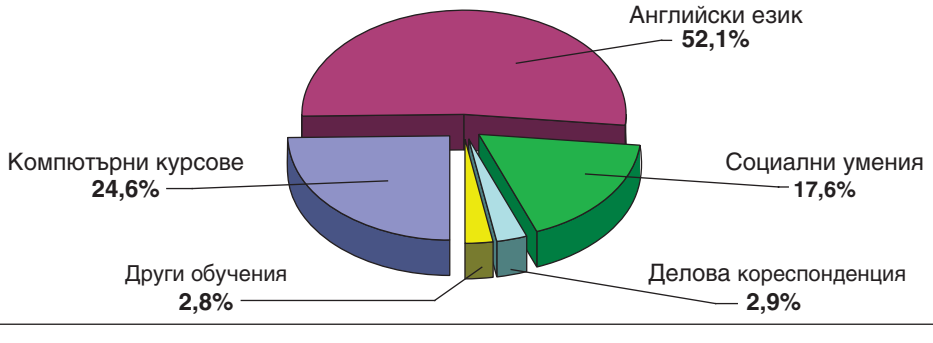

През 2006 г. най-голяма относителна тежест в териториалните поделения на НОИ имаха обученията по английски език (над 50 на сто). Това е факт за втора поредна година, след като в предишни години преобладаваха курсовете по компютърни умения. В РУСО продължиха да се провеждат и планираните обучения по социални умения, MS Office, делова кореспонденция и някои други.

Най-съществените изводи от проведените обучения на служителите в НОИ по тематична насоченост могат да се резюмират така:

- Акцент в приоритетите за обучение през 2006 г. бяха обученията по „Системно и програмно осигуряване“, както и зоналните семинари по координиране на схемите за социална сигурност в ЕС във връзка с посрещане на предстоящите задачи на НОИ по изплащане на обезщетения за временна неработоспособност и прилагане на Регламент №1408/71 г. на ЕС за трансфериране на права между страните членки.
  - Обученията по програмно и системно осигуряване целяха повишаване на знанията на служителите, които разработват и ще поддържат новите софтуерни програми по обслужване на дейностите по изплащане на обезщетенията за временна неработоспособност. Чрез тези обучения за поддържане на високо професионално ниво на софтуерните специалисти в системата на НОИ бяха равномерно обхванати както специалисти на централно, така и такива на регионално равнище. Тези обучения са и най-скъпите в системата на НОИ през 2006 г.
  - Семинарите по координиране на схемите за социална сигурност в ЕС се провеждаха като продължение на серия от обучения по предприсъединително синхронизиране на системите по социална сигурност на България и ЕС, както и за поемане и изпълнение на задължения по Регламент №1408/71 г. на ЕС. Обученията се проведоха на 4 регионални семинара, за да бъдат запознати по-голям кръг от служители в ТП на НОИ за правата и задълженията на България и нейните граждани в рамките на Европейския съюз.
- Чуждоезиковите обучения определено са приоритет за служителите, когато става дума за повишаване на квалификацията. Утвърдените преди две години изисквания за владеене на чужд език за функционалните направления и длъжностите в ЦУ на НОИ и в териториалните поделения на института дават възможност за финансиране на обучение по чужд език за по-широк кръг от служители.
- По основните функционални направления са проведени общо 12 работни срещи, семинари и съвещания с характер на обучения. Основната им цел е навременното запознаване с възникналите проблеми и начините за решаването им, както и координация в пряката работа по прилагане на новостите в законодателството и вътрешните правилници. Болшинството участници в подобни форми на обучение оценяват ползата от тях като много голяма.
- Относително по-малкият обем обучение по „MS Office“ е следствие по-високата компютърна грамотност на новопостъпващите служители, а повечето работещите в системата се справят по този показател на нивото на изискванията.
- В ТП на НОИ при явен интерес продължава провеждането на обучения по „Социални умения“ най-вече за служителите, имащи контакт с клиентите на института. Темите са разнообразни, полезни и одобрявани от служителите, предвид естеството на работа им.

Проведените през 2006 г. обучения са били полезни и ефективни, тъй като в голяма степен са допринесли за повишаване професионализма и компетентността на служителите в съответствие с изискванията да се справят с променящите се условия на работа и нормативна уредба.

Дейността по обучението и повишаването на професионалната квалификацията на служителите ще продължава да бъде един от най-важните инструменти в управлението на човешките ресурси в Националния осигурителен институт за постигане целите на

провежданата политика и справяне с непрекъснато възникващите нови задачи и отговорности, които обществото очаква от персонала на института.

Текущи задължения по основните направления от дейността на отдела като:

– Анализ на състоянието на работните заплати по териториални поделения и функционални направления в ЦУ на НОИ.
– Завишен контрол по отношение спазване на щатната дисциплина, изразходваните средства за работни заплати, средствата за извънщатните бройки.
– Участие в процедури за подбор на персонал в съответствие с Инструкцията за подбор и назначаване на персонал в НОИ.

ПЕРСОНАЛ

Структурата на персонала на Националния осигурителен институт (по пол, възраст, трудов стаж, образователна степен и функционална степен) е следната:

- Към 31 декември 2006 г. в системата на НОИ са работили 3 362 служители, от които 2 789 жени (83%) и 573 мъже (17%). Спрямо общия брой жени в системата най-многобройна е групата на жените на възраст между 40 и 50 години, която е 35,2% от всички жени. При мъжете най-много са на възраст между 50 и 60 години и представляват 28% от всички мъже в системата на НОИ.
- По признака трудов стаж в системата на НОИ най-много са служителите с трудов стаж до 5 години – 37,6%. Следващата по численост група е със стаж от 5 до 10 години – 17,5%, следвана от групата на служителите, работили от 10 до 15 години – 16 %.
- Според разпределението на персонала по общ трудов стаж е най-многобройна групата на служителите със стаж 20 години – 1 987 души, или 59,1% от всичкия зает персонал в системата. Следваща по големина е групата със стаж от 15 до 20 години – 467 души, или 13,9%, следвана от групата на служителите с общ стаж от 5 до 10 години – 385 души.
- С висше образование в системата на НОИ работят 2 273 души. Те са най-многобройната група и представляват 67,6% от всички служители. Следващата по численост група е на служителите със средно специално образование – 625, или 18,6%, следвани от служителите със средно образование – 410, или 12,2%.
- Към края на 2006 г. във всичките 28 териториални поделения на НОИ са работили 3 026 служители или 90% от всички служители в системата. Най-много служители има в РУСО – София-град (407). В районните управления най-много служители (1 358, или 44,9%) са заети в пенсионното производство. В структурните единици „Краткосрочни плащания и контрол“ са заети 836 души, или 27,6%.
- В Централно управление на НОИ към края на 2006 г. са работили 336 служители. От тях жените са 257 (76,5%), а мъжете – 79 (23,5%). Най-голям е броят на служителите в главна дирекция „Информационни системи“ – 78 души, или 23,2%. Следваща по големина е дирекция „Европейска интеграция и международни договори“ – 56 души и ГД „Човешки ресурси и управление на собствеността“ – 48 души. В Централно управление на НОИ работят 268 служители с висше образование, или 80% от персонала на ЦУ на НОИ.

МАТЕРИАЛНО-ТЕХНИЧЕСКА БАЗА

Националният осигурителен институт провежда една от основните дейности на държавната социална политика – отпускането на пенсии, обслужване на пенсионерите и инвалидите, изплащане на краткосрочните обезщетения за болест и майчинство и др.

Постоянното развитие на материалната база и информационната система на НОИ не

се прави само за повишаване ефективността на работата на института, а с основна цел подобряване обслужването на клиентите на института.

Със своята Главна дирекция „Човешки ресурси и управление на собствеността“ институтът провежда инвестиционната си политика съгласно предвидените в бюджета му капиталови разходи и утвърдените от Министерството на финансите разчети.

Служителите на дирекцията със съответната си квалификация и компетентност участват в цялостния инвестиционен процес: изготвяне на задания за проектиране, провеждане на конкурси за избор на проектант и независим строителен надзор, подготовка на конкурсните документации, обявяване и провеждане на конкурси, контролиране самото строителство на обектите на НОИ и въвеждането им в експлоатация. Участвуват в съставянето на разчетите за капиталовите вложения и тяхната защита пред МФ. Всички тези дейности се извършват при спазване както на специалните закони, така и на действащата в проектирането и строителството нормативна уредба.

Капиталови разходи

Утвърдените капиталови разходи за 2006 г. са в размер на 8 232 318 лв. Тези средства са разпределени както следва:

Основен ремонт на дълготрайни материални активи

Планираните средства през 2006 г. са 2 150 000 лв., а са усвоени 2 018 566 лв. Вложени са в следните обекти:

- **РУСО – Перник**: Реконструира се придобитата сграда за районното управление. Извършено е преустройство на закупения от НОИ бивш хотел в районно управление на област Перник. Завършен е основният ремонт на сградата и предстои въвеждането ѝ в експлоатация. Направеният ремонт промени сградата и улесни обслужването на гражданите.
- **РУСО – Сливен**: Започна преустройството на новозакупена сграда от ДЗИ-Банк. Националният осигурителен институт закупи от банката по-голямата част от сградата и започна да изгражда собствена сграда за задоволяване нуждите на управлението. През настоящата година е извършено проектиране за преустройството на сградата от банка в районно управление за област Сливен.
- **РУСО – Кюстендил**: В с. Невестино бе закупена фабриката за минерална вода и започна преустройството ѝ в регионално архивно стопанство за Югозападна България. Преустройството ще завърши през 2007 г. Архивното стопанство ще поеме целия архив на всички прекратили дейността си осигурители в този регион.
- **РУСО – Търговище**: Съвместно с НАП беше направена сграда, чието строителство започна през 2005 г., но обектът беше завършен през юни 2006 г. и официално въведен в експлоатация в края на годината.
- **РУСО – Габрово**: Въведоха се в експлоатация придобитите нови етажи в районното управление.

Придобиване на дълготрайни материални активи

Планираните средства са 5 000 000 лв., но усвоените през 2006 г. средства са 2 801 427 лв.

Придобиване на сгради

Закупена е сграда за регионално архивно стопанство Стара Загора, което ще обслужва и РУСО-Сливен, РУСО-Хасково и РУСО-Кърджали. Предстои преустройството на новозакупената сграда в архивохранилище.

Придобиване на компютри и хардуер

През годината за системата на Националния осигурителен институт са закупени: компютърни системи, принтери, памет за компютри, UPS, сървъри и други компютърни и хардуерни елементи. Общо за системата на НОИ за компютри и хардуер са усвоени 1 274 797 лв.

Придобиване на друго оборудване, машини и съоръжения

Закупени са копирни машини и климатични инсталации за нуждите на РУСО и Централно управление, като за целта са усвоени 621 037 лв.

Придобиване на стопански инвентар

През 2006 г. в системата на НОИ е закупено офис оборудване, вентилатори, прахосмукачки, стелажи и др. на обща стойност 16 414 лв.

Изграждане на инфраструктурни обекти

Продължава изграждането на структурното окабеляване в системата на Националния осигурителен институт, като през 2006 г. са усвоени средства в размер на 223 090 лв.

Придобиване на нематериални дълготрайни активи

В НОИ са внедрени и редица външни програмни продукти (заплати, счетоводство, деловодство, човешки ресурси и др.). За тях е необходимо да се осигури своевременното им обновяване и закупуване на необходимите лицензи, както и абонаментна поддръжка. Усвоените средства са в размер на 923 802 лв.

ОБЩА КАНЦЕЛАРСКА ДЕЙНОСТ В ЦУ НА НОИ

Обща канцелария е централизирано звено в НОИ и има задачата оперативно и методично да ръководи съставните си звена, да разпределя и насочва по предназначение информационния поток, да създава и поддържа справочно-информационна база-данни за вземане на управленски решения и да извършва справки на гражданите по подадените от тях молби и жалби.

Обща канцелария обслужва всички главни дирекции и дирекции на НОИ и осъществява връзката на Централното управление на НОИ с териториалните поделения чрез съвременни средства за комуникация. Участва в техническата подготовка и продажбата на тръжни документи, както и приемане и регистриране на оферти по провежданите търгове в системата.

В сектор „Деловодство“ регистрираните входящи документи са:

– от български институции и граждани – **10 670 бр.**;

– входящи документа от чуждестранни институции и граждани по Спогодби и Споразумения (чрез ПП „Регистър“) – **33 836 бр.**;

– „Декларации живот“- турски (с ПП „Икономист“) – **30 126 бр.**;

Регистрираните изходящи писма, документи и др. до институции и граждани са **9 286 бр**.

През периода общо насочените документи за системата са **18 331 бр**.

Във вътрешния информационен поток на системата са регистрирани **425** циркулярни писма, обработени са **1 293** вътрешни документа (в т.ч. докладни записки, вътрешни заповеди), регистрирани са **247** договора и споразумения, продавана е документация и са приемани оферти за **21** търга, провеждани от ЦУ на НОИ.

Регистрираните документи, разпределени по дирекции, са както следва:

- **Ръководство на НОИ** – входящи 838 бр., изходящи 650 бр., 251 бр. вътрешни документи и 2 232 бр. насочвания;
  – в т. ч.: отдел „Правен“ – входящи 357 бр., изходящи 448 бр. и насочвания 482 бр.
- **ГД „Пенсии“** – входящи 2 835 бр., изходящи 2 674 бр. и насочвания 4 938 бр.;
- **Дирекция „Европейска интеграция и международни договори“** – входящи 834 бр., изходящи 836 бр. и насочвания 892 бр. Регистрираните документи по международни спогодби и споразумения с ПП „Регистър“ – 33 836 бр. и 30 126 бр. „Де-

кларации живот“ (от турски осигурителен институт), регистрирани с ПП „Икономист“.

- **ГД „Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване“** – входящи 3 182 бр., изходящи 2 138 бр. и 5 686 бр. насочвания, в т.ч.:
  - дирекция „Краткосрочни плащания“ – входящи 605 бр., изходящи 874 бр. и насочвания 799 бр.;
  - отдел „Трудова злополука и професионална болест“ – входящи 470 бр., изходящи 28 бр. и насочвания 479 бр.;
  - отдел „Профилактика, рехабилитация и експертизи“ – входящи 389 бр., изходящи 201 бр. и насочвания 523 бр.;
- **ГД „Човешки ресурси и управление на собствеността“** – входящи 659 бр., изходящи 437 бр. и 1 198 бр. насочвания;
- **ГД „Анализ, планиране и прогнозиране“** – входящи 168 бр., изходящи 240 бр. и 223 бр. насочвания;
- **ГД „Информационни системи“** – входящи 2 115 бр., изходящи 1 899 бр. и 2 358 бр. насочвания;
- **ГД „Финансово-счетоводна дейност“** – входящи 622 бр., изходящи 581 бр. и 808 бр. насочвания;
- **Дирекция „Международна дейност“** – входящи 20 бр., изходящи 30 бр. и 136 бр. насочвания .
- **Дирекция „Вътрешен одит“** – входящи 2 бр., изходящи 5 бр. и насочвания 8 бр.

Машинописно бюро – приема и пише материалите на ЦУ на НОИ (на компютър, с подходящи програмни продукти) съгласно приетите стандарти за страната. През миналата година са написани общо **12 128** стр. от 2 585 бр. документи, като от тях 363 бр. са таблици на Word и 343 бр. таблици на Excel.

Архив – През изминалата година към архивно-документалния фонд на ЦУ на НОИ са включени нови **1 535 бр. папки** и е създаден справочен апарат към документите.

На служителите на НОИ, както и на проверяващите органи със справочна цел са предоставени **560 архивни единици**.

През отчетния период продължи работата по архивирането на следните дела:

А. По архивирането на документацията на протоколи и решения от заседания на:

- Управителния съвет за цялата 2005 г. – 12 бр. папки;
- Надзорен съвет за периода 2002 – 2003 г. – 44 бр. папки;
- СВОЧ на ТПК: Обработени – 90 бр. папки;
- Конкурси и търгове: обработени – 101 бр. папки.

Б. С приемателно-предавателни протоколи е приета и обработена документацията на:

- сектор „Деловодство“ – 272 бр. папки.
- отдел „Управление на човешките ресурси“ – 35 бр.
- сектор „Обучение и развитие“ – 25 бр.
- отдел „Персонал“ – 152 бр.
- отдел „Отпускане на пенсии„ – 50 бр.
- ГД „Информационни системи“ – 146 бр. папки.
- „Държавен финансов контрол“ – 48 бр.

Куриерите предоставят в кратки срокове материалите на членовете на Надзорния съвет на НОИ, както и нормативни документи от и до министерствата и централните ведомства, изпращат препоръчана поща за страната и чужбина, доставят необходимата кореспонденция от ежедневната поща до съответните структурни звена.

ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ

В изпълнение на основното си задължение – поддръжка и развитие на надеждна, сигурна и покриваща напълно дейността на Националния осигурителен институт информационна система, през 2006 г. ГД „Информационни системи“ (ГД „ИС“) активно продължи да усъвършенства отделните й модули. Същевременно в дирекцията се осъществява богата развойна дейност. Работата на екипа висококвалифицирани специалисти от двете функционални дирекции – „Приложно програмиране и проектиране“ и „Системно, програмно и техническо осигуряване“, бе изцяло подчинена на тези предизвикателства.

Създаване на Национална агенция за приходите

Във връзка със стартирането от 1.1.2006 г. на Националната агенция за приходите (НАП), по силата на Споразумение между двете институции, експерти от ГД „ИС“ извършиха:

- Техническата и програмната подготовка за работа на модулите на ИС на НОИ в НАП;
- Поддръжка на тези модули през 2006 г., включително с промените в законодателството;
- Разработване на нова функционалност и разширяване на справочните модули за целите на НАП;
- Поддръжка на работещите за НОИ модули на ИС включително преработване функционалността на тези от тях, които работят в двете институции.
- Разработване на нова функционалност и промяна на справочната система за целите на НОИ.

Паралелно не спира и дейността по осигуряване на необходимия логически алгоритъм и информация в осигурителната част в разработваната нова информационна система на НАП.

Регистър на осигурителите

В съответствие с промените в Данъчно-осигурителния процесуален кодекс и Кодекса за социално осигуряване програмният продукт „Регистър на осигурителите“ е преработен, за да осигури:

- Работа на ТД на НАП – за въвеждане на данни за самоосигуряващите се лица и осигурителните каси и използване на справочната информация;
- Работа на ТП на НОИ – за издаване на осигурителни книжки и използване на справочната информация;
- Автоматична регистрация в системата на НОИ на новорегистрираните в Агенцията по вписванията осигурители/самоосигуряващи се лица;
- Обновяване на банковите сметки на осигурители и самоосигуряващи се лица по данни, предоставени от НАП.

Направена е необходимата подготовка за мигриране на данните за осигурители и самоосигуряващи се лица към Системата за управление на приходите (СУП) на НАП.

Регистър на трудовите договори

Продължи поддръжката на клиентския софтуер и програмните продукти за валидиране и приемане на уведомления за регистрация, изменение и прекратяване на трудови договори. Отразена е промяната във връзка с изнасяне работата по приема в ТП на НОИ и с новата Национална класификация на длъжностите.

Направена е необходимата подготовка за обработване на данните от СУП на НАП към Информационната система на НОИ.

Персонален регистър на осигурените лица

- Продължи поддържането на ИНТЕРНЕТ-приложенията за тестване и получаване на данни в Персонален регистър от клиенти, снабдени с валиден цифров потребителски сертификат. Подобрена е технологията за регистрация на потребители, следене коректността на регистрацията им и подаване на данни от упълномощени лица;
- В изпълнение на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2006 г. и Инструкция №8 са извършени необходимите промени в програмните продукти за обхващане на данни под DOS и WINDOWS, предоставяни на клиентите, както и за приемане и контрол на подадената информация;
- Централизирано е приложението за въвеждане на данни от ТП на НОИ за 2000-2004;
- Централизирано е приложението за въвеждане на записи за изтриване от ТП на НОИ за 2000-2004;
- Разработени са таблици за предаване на тестови данни към НАП, за приемане на данни от НАП към НОИ;
- Добавени са новите доставчици на цифрови сертификати в приложенията за въвеждане на потребители съответно в справките.

Сведения за осигурителен стаж и доход

Разработена е справка за осигурителен стаж и доход, която е достъпна в реално време чрез ИНТЕРНЕТ-страницата на НОИ и се генерира на база въведени ЕГН, ПИК и зададен период от време. Чрез специален модул, след подадена в ТП на НОИ молба, се генерира и предоставя нов ПИК в случаите на изгубен или неполучен от лицата. Справката е достъпна и през KIOSK-терминали.

Здравно осигуряване

През 2006 г. продължи поддръжката на системата „Здравно осигуряване“. Отразявани са текущо по искания на НАП промени и допълнения в програмното осигуряване и справочната система с цел подпомагане на работата. Осигурява се работата на здравните заведения и личните лекари за проверка на здравния статус на здравно-осигурените лица в реално време.

Осигурителни вноски и краткосрочни обезщетения

През 2006 г. в модули **„Приходи“**, **„Разходи“** и **„Незабавно инкасо“** своевременно са актуализирани номенклатурните таблици с приходни и разходни параграфи съобразно ЕБК за годината. Направени са необходимите промени във връзка с въвеждане на IBAN. Разработени са нови валидационни правила и нови справки. Разработена е версия на ПП „Приходи“ за използване от НАП. Обогатена е номенклатурата на отказите на ПП „Незабавно инкасо“ и е засилен контролът при потвърждаване на исканията за незабавно инкасо.

Проект IBAN

Експертите на НОИ участваха активно в планирането, подготовката и изпълнението на мерките, които трябваше да се извършат в ИС на НОИ и НАП, с оглед безпроблемното за осигурителите и осигурените лица преминаване към новите сметки.

Успешно са изпълнени задълженията на НОИ във всички направления по преминаване към новата платежна система от 1.6.2006 г. и въвеждане на IBAN, касаещи пенсионери, осигурители, осигурителни вноски, ИНКАСО разплащания, справочна система и др.

За участието ни в този успешен проект има благодарствено писмо до управителя на НОИ от подуправителя на БНБ.

Ревизионни актове и погасяване на задълженията

В изпълнение на подписаните споразумения между НОИ и Националната агенция за приходи за използване на информационната система на НОИ от НАП през 2006 г. са разработени два варианта на програмния продукт за използване от всяка от двете институции:

- Система „NSSIRevPogas“ за регистрация и погасяване на ревизионни актове за работа в ТП на НОИ, съобразно настъпилите промени в законодателството:
  - промени във връзка с въвеждане на IBAN;
  - промени във връзка с 10-разредния БУЛСТАТ (ЕГН);
  - добавени са още два броя солидарно отговорни лица в ревизионен акт за отменени болнични листове;
  - добавен е осигурителят, към който принадлежи лицето, на което е съставен ревизионен акт за изравняване на доходите или персонален ревизионен акт;
  - разработен е режим „Прехвърляне към АДВ“ и „Изтриване на прехвърляне към АДВ“ (частни вземания);
  - промени в справките.
- Работещата до края на 2005 г. система „RevPogas“ е преработена и адаптирана за използване от ТД на НАП. По-важни промени:
  - номерът на ревизионния акт не се генерира автоматично, съдържа и номера на ТД, а за София-град – и номера на офиса;
  - разработен е специален режим за работа на ТД 39 – Големи данъкоплатци и осигурители;
  - въвежда се само приход (начет по осигурителни вноски);
  - променен е редът на погасяване: за вноски преди и след 1.1.2006 г.; за ревизионни актове преди и след 1.1.2006 г.; за вноски преди и след 1.1.2006 г. по разсрочени ревизионни актове;
  - промени във връзка с въвеждане на IBAN.

Гарантирани вземания на работници и служители

През 2006 г. продължи работата по модула. Беше разработено приложение за въвеждане на данни за:

- Констативен протокол:
  - данни за осигурителя – БУЛСТАТ, наименование, адрес;
  - данни за Съдебно решение за откриване на производство по несъстоятелност;
  - вноски за трудова злополука по периоди.
- Молба-декларация за отпускане на гарантирано вземане:
  - данни за Констативния протокол;
  - данни за осигурителя;
  - персонални данни за лицето.
  - данни за начина на плащане и номера на сметката на лицето;
  - качества по чл. 7;
- Справка за размера на възнагражденията:
  - данни за трудовия договор на лицето и прекратяването му;
  - брутни трудови възнаграждения;
  - парични обезщетения, дължими от работодателя;

– запори.

- Уведомително писмо, включващо нередности в документите и липсващи такива.

Трудови злополуки

Поддържа се системата **„Трудови злополуки“**. През 2006 г. са подготвени необходимите структури и формати и са изпратени данни за нуждите на ESAW (Европейска статистика на трудовите злополуки).

Архивно стопанство

Внедрен е регистрационен софтуер за архивно стопанство. Той представлява система за събиране, регистриране, обработване, съхраняване и използване на разплащателните ведомости на прекратените осигурители без правоприемник, както и на документите, въз основа на които се установява осигурителен стаж и доход на лицата, работили в организациите по §12 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи.

Предадената в ТП на НОИ документация се завежда в регистър на постъпленията по реда на нейното постъпване. Регистърът съдържа: пореден номер на постъплението, дата на постъпването, наименование (при промени в наименованието на осигурителя се посочват всички наименования), адрес на осигурителите, БУЛСТАТ /ЕКПОУ/, вид на предадените документи, периодите, за които се отнасят, и др.

Изградени са архивохранилища, в които документацията се завежда в Регистър на прекратените осигурители по реда на нейното постъпване. Издава се уникален архивен код на осигурителя и се определя местоположението на документацията в архивохранилището – номер на стелажа и номерата на клетките, в които се съхранява.

Профилактика и рехабилитация

Продължи поддръжката на модул **„Профилактика и рехабилитация“** с актуализиране на централния регистър на лечебните заведения, с които са сключени договори за 2006 г. Разработени са нови справки и е засилен контролът върху правата на осигурените лица и разходите на средства.

Обезщетения за безработица

Поддържа се действащото програмно осигуряване за обслужване на дейностите по отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица (ПОБ). Извършва се:

1. Ежемесечна обработка на информацията за ПОБ и актуализиране на централните регистри на НОИ:
   - приемане на информацията от ТП на НОИ;
   - отразяване на информацията за изплатените парични обезщетения в Персоналния регистър на НОИ;
   - осигуряване на информация за целите на статистиката и анализите.
2. Подготовка на информация, свързана с паричните обезщетения за безработица в рамките на участието в проект „Внедряване на методология на ЕВРОСТАТ и създаване на база данни за политиката на пазара на труда“.
3. Ежемесечна проверка на регистрираните в Агенцията по заетостта (АЗ) безработни лица в Регистъра на трудовите договори и по-точно:
   - получаване от Агенцията по заетостта на персонална информация за регистрираните безработни лица;
   - проверки в Регистъра на трудовите договори и връщане на информация за наличие на трудови договори за всяка дирекция „Бюро по труда“.

4. Корекции на данни в Персоналния регистър на НОИ по заявка на осигурител или териториално поделение на НОИ.

И през 2006 г. продължи разработването на новата програмна система. Тя е централизирана, web-базирана е на ниво тестове и отразяване на последно настъпили нормативни изменения и е предстоящо нейното внедряване.

Дългосрочни обезщетения (пенсии)

Изпълнявайки своите основни дейности по текущото месечно обработване на промените по отпускане, изплащане и статистическо наблюдение на пенсиите Главна дирекция „Информационни системи“ през 2006 г. изпълни и следните по-големи задачи:

1. Със заповед № 23 от 24.01.2006 г. на управителя на Националния осигурителен институт, на основание чл. 37, ал. 5, т. 2 от КСО и във връзка с прилагането на чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица (ЗПГРРЛ) се определи средната пенсия за осигурителен стаж и възраст за 2005 г. в размер на 141,62 лв. В тази връзка се наложи:
   - Преизчисление на всички добавки по чл. 9 от ЗПГРРЛ с начална дата до 31.12.2005 г. на основание чл. 49 б от НПОС, считано от 1.1.2006 г., въз основа на средната пенсия за осигурителен стаж и възраст за 2005 г.;
   - Изготвяне на разпореждания за новите размери на добавката в два екземпляра – по ЕГН и пощенски станции.
   - Сумата за доплащане на добавката за месеците януари и февруари 2005 г. е отразена в допълнителна колона “набрана сума” във ведомост обр. 7 за месец март 2006 г.
   - Преработване на голяма част от програмите за отпускане и изплащане на пенсиите, за определяне, изменение и изплащане на тази добавка.
2. В бр. 102 от 20.12.2005 г. на Държавен вестник беше обнародван Законът за изменение на КСО. С §1 от Закона за изменение на КСО се изменя §9 от преходните и заключителните му разпоредби. В тази връзка се наложи въвеждането на нови показатели в Инструкцията за статистическо наблюдение на пенсиите, Инструкцията за попълване на справка за отпускане и изменяне на пенсиите “NPSQL” и програмен продукт “SOB 2000”. Бяха направени съответни промени, които дават възможност за автоматично отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст във връзка с §9, ал. 3 от ПЗР на КСО, а за отчитане на удръжките по §9, ал. 4, т. 2 от ПЗР на КСО се въведе нов бенефициент. Всичко това доведе до преработването на голяма част от програмите за отпускане и изплащане на пенсиите.
3. В бр. 104 от 27.12.2005 г. на Държавен вестник бяха обнародвани измененията и допълненията в Кодекса за социално осигуряване в частта им относно задължителното пенсионно осигуряване, направени със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2006 г.
4. С §3, т. 9 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване (ПЗР на ЗБДОО) за 2006 г. са изменени разпоредбите на чл. 75, ал. 1 и 2 от КСО. Изменените разпоредби на чл. 75, ал. 1 и 2 се прилагат при отпускане на лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване и лични пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, изчислени като за пенсия за инвалидност поради общо заболяване (ИОЗ), както и наследствени пенсии и добавки по чл. 84 от кодекса от тези видове пенсии с начална дата след 26.12.2005 г.

   С §7 от ПЗР на ЗБДОО за 2006 г. е създадена разпоредба, съгласно която пенсиите за инвалидност поради общо заболяване, отпуснати до 1 януари 2006 г., се преизчисляват по реда на чл. 75, ал. 1 и ал. 2 от Кодекса за социално осигуряване. Разпоредбата влиза в сила от 1 януари 2006 г.

Въз основа на посочената разпоредба се преизчисляват по реда на изменения чл. 75, ал. 1 и 2 от КСО личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване, личните пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, изчислени като за пенсия за инвалидност поради общо заболяване, както и наследствените пенсии, добавките по чл. 84 от КСО и чл. 50а от отменения Закон за пенсиите, отпуснати от лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване на наследодателя или от лична пенсия поради трудова злополука и професионална болест на наследодателя, в случаите, когато размерът й е определен като за пенсия за инвалидност поради общо заболяване.

Тъй като новата редакция на чл. 75, ал. 1 и 2 от КСО е в сила от 27.12.2005 г. и на практика всички пенсии за ИОЗ (лични, наследствени и добавки), отпуснати след 26.12.2005 г., са изчислени по реда на изменения чл. 75, ал. 1 и 2 от КСО, на основание §7 от ПЗР на ЗБДОО за 2006 г. бяха преизчислени от 1.1.2006 г. пенсиите и добавките, отпуснати до 26.12.2005 г. включително.

Преизчисляването се извърши автоматично от ГД ”ИС”, бяха изготвени разпореждания в два екземпляра, а за пенсиите по международни спогодби – в три екземпляра. Преизчислените размери на пенсиите и на добавките са изплатени на лицата с ведомост образец 7 за месец февруари 2006 г. За целта ГД „ИС“ изготви ведомост образец 7, в която има колона „набрана сума“. В нея са включени сумите от преизчислените размери на пенсиите и добавките от 1.1.2006 до 31.1.2006 г. включително.

Наложи се голяма част от програмите за отпускане на пенсиите да бъдат преработени във връзка с новите разпоредби.

5. С §6 от ПЗР на ЗБДОО за 2006 г. е създадена разпоредба, съгласно която през 2006 г. пенсиите, отпуснати до 31 декември на предходната година, се индексират от 1 януари с решение на Надзорния съвет на Националния осигурителен институт. Индексирането се извършва съобразно размера на пенсиите с процент в съответствие с нарастването на осигурителния доход за страната и индекса на потребителските цени през предходната календарна година. С Постановление №21 на Министерския съвет от 3.2.2006 г. е определен нов размер на социалната пенсия за старост 63 лв., считано от 1 януари 2006 г. Установиха се нови размери и на добавките към пенсиите – добавката за чужда помощ, добавката по чл. 5 от Закона за ветераните от войните от 1999 г., добавката по Указ №1611/1985 г.

С решение №1.1 от протокол №18/28.12.2005 г. Надзорният съвет на НОИ реши пенсиите, отпуснати до 31 декември 2005 г. включително, да се индексират диференцирано според техния размер, считано от 1 януари 2006 г., както следва:

— до 80 лв. – с 5,6 %;

— от 80,01 до 120 лв. – с 5 %;

— от 120,01 до 200 лв. – с 4,4 %;

— над 200 лв. – с 4 %.

Главна дирекция „Информационни системи“ извърши автоматично индексирането на основание §6 от ПЗР на ЗБДОО за 2006 г., считано от 1 януари 2006 г. на всички пенсии, отпуснати до 31.12.2005 г., включително и пенсиите по международен договор. За новия размер на пенсиите бяха изготвени разпореждания в два екземпляра – по ЕГН и по пощенска станция, а за пенсиите по международен договор – в три екземпляра.

Изплащането на индексираните размери от 1.01.2006 г. се извърши с ведомост обр. 7 за месец март 2006 г. Колона „Набрана сума“ съдържа доплащането за месеците януари и февруари 2006 г. между старите размери и индексираните размери на пенсиите на основание §6 от ПЗР на ЗБДОО за 2006 г., на новите размери на добавките към пенсиите, както и доплащането за месеците януари и февруари 2006 г. на добавките по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица за пенсионерите, които получават такива.

6. Във връзка с изпълнението на Наредба №13 на БНБ за прилагане на международен номер на банкова сметка и на банковите кодове, в системата на пенсионното осигуряване се извърши следното:

- Създаде се необходимата организация за централизирана смяна на старите с нови сметки на пенсионерите. За целта се проведоха предварителни срещи с представители на няколко банки, с които да се уточнят процедурите по подмяната на сметките. На тези срещи се уточниха структурните елементи на новата сметка, както и логическия контрол между тях, който следва да бъде заложен при обработката по пенсиите.
- Подмяната на старите с новите банкови сметки на пенсионерите съгласно изискванията на Наредба №13 се извърши еднократно от ГД „ИС“ и се отрази в контролна таблица 4А и ведомост обр. 7 с промените по пенсиите за месец юни 2006 г.
- От месец юни 2006 г. всички клонове на Банка „ДСК“ имат един и същ банков код. В тази връзка се наложи съществуващите NPS за Банка „ДСК“ да бъдат прегрупирани.
- Във всички програмни продукти по пенсионното осигуряване се отразиха промените в сметките на пенсионерите.

7. На основание §6 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (ЗИДКСО) и Постановление № 180 на Министерския съвет от 20.07.2006 г. за определяне минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст и за еднократно индексиране на пенсии за трудова дейност от 1 юли 2006 г.

С направените изменения и допълнения в ЗИДКСО от 30.06.2006 г. (ДВ, бр. 57 от 14.07.2006 г.), с изменението на ал. 7 на чл. 70 от КСО се установява принципно нов механизъм за определяне на минималния размер на личната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-3. На основание §6 от ПЗР на КСО с чл. 2, ал. 1 от постановлението, се предвижда личните пенсии за трудова дейност, отпуснати до 30.06.2006 г., да се индексират от 1.7.2006 г. както следва:

— с основен размер на пенсията до 120 лв. – с 5 на сто;

— с основен размер на пенсията от 120,01 до 150 лв. – с 4 на сто.

Съгласно чл. 2, ал. 2 от постановлението, размерът на пенсиите, индексирани по ал. 1, т. 1, не може да бъде по-голям от 124,80 лв., а по ал. 1, т. 2 – от 150 лв., което доведе до преработването на основната част от програмите за отпускане и изплащане и статистическо наблюдение на пенсиите.

ГД ”ИС” извърши автоматично индексирането на пенсиите за трудова дейност, отпуснати до 30.06.2006 г., както и на пенсиите по международен договор, считано от 1 юли 2006 г., на основание ПМС №180 от 20 юли 2006 г.

Изплащането на индексираните размери на пенсиите за трудова дейност от 1.7.2006 г. се извърши с ведомост обр. 7 за септември 2006 г. Колона „Набрана сума“ съдържа доплащането за месеците юли и август 2006 г. между старите и новите размери на пенсиите за трудова дейност на основание ПМС №180 от 20 юли 2006 г. В случаите, при които тази сума се изплаща от различни фондове, тя е отразена в рекапитулация обр. 12 за месец септември 2006 г. към фонда, от който се изплаща. ГД „ИС“ изготви разпорежданията по ЕГН в един екземпляр. За пенсиите по международен договор разпорежданията са в два екземпляра – един за основната преписка в Дирекция „Европейска интеграция и международни договори“ (Д „ЕИМД“) и един за спомагателната преписка в РУСО.

8. Съгласно чл. 1, ал. 1 от Постановление №271 МС от 29 ноември 2006 г. са предоставени допълнителни средства от републиканския бюджет за еднократно изплащане на допълнителна сума към пенсиите за декември 2006 г.

Съгласно чл. 2, ал. 1 от постановлението, към пенсията или към сбора от пенсиите за месец декември 2006 г. на всеки пенсионер, на който пенсията е отпусната с начална дата до 31 декември 2006 г. включително, следва да се изплати еднократна сума в размер 50 лв.

За еднократната допълнителна сума (ЕДС) за декември 2006 г., ГД "ИС" изготви допълнителни рекапитулации обр. 11, обр. 12 и списъци за пенсиите, изплащани от „УПФ", както и всички необходими допълнителни файлове за РУСО и „Български пощи". Направени бяха и съответните допълнения в софтуера за отпускане и изменение на пенсиите и преосвидетелстване на пенсионерите.

9. От 1 март 2006 г. са в сила Спогодбата между Република България и Великото херцогство Люксембург за социално осигуряване и Административното споразумение за нейното прилагане. От 1 април 2006 г. са в сила Спогодбата между Република България и Република Австрия за социална сигурност и Споразумението за нейното прилагане В тази връзка бяха направени съответните допълнения в софтуера за отпускане, изплащане и статистическо наблюдение на пенсиите.

10. Във връзка с изпълнението на изменената и допълнена Национална програма „Помощ за пенсиониране" от ГД „ИС" на НОИ са извършени необходимите промени в програмен продукт „UDO".

11. ГД „ИС" през цялата 2006 г. своевременно е отразявала в програмните си продукти по пенсиите на централно и регионално ниво всички изменения и допълнения в Кодекса за социално осигуряване и поднормативните документи, както и специфичните изисквания, задавани от съответните функционални дирекции, отговорни за отпускане, изплащане и счетоводно отчитане.

12. Отпечатват се редовно документите за месечното изплащане на пенсиите – общо около 2 милиона листа (месечно по около 150-200 хиляди). Отпечатани са и са изпратени в ТП на НОИ около 5 милиона разпореждания за осъвременяването на пенсиите през 2006 г. Отпечатани са и са изпратени в ТП на НОИ документите за ЕДС за 2006 г. (коледните добавки).

13. След месечната актуализация текущо се изготвят масиви и се изпращат на платците – български пощи и търговски банки, включително и на централно ниво.

14. В Дирекция „Пенсии по международни спогодби" се подготви технология и софтуер за интегриране изплащаните в чужбина пенсии към обработките на пенсиите на централно ниво. Работи се по автоматичното включване на промените по международните пенсии, изплащани чрез ТП на НОИ. Разработва се програмен продукт за изготвяне на Е-формуляри (т.е. европейски формуляри). Проектира се нова унифицирана система за изплащане на пенсиите в чужбина.

15. По искане на други дирекции на НОИ и на външни организации са изработвани множество допълнителни справки и отчети.

Парични обезщетения и помощи от ДОО

От септември 2006 г. започна работа по нова задача с критично кратък срок за изпълнение – проектиране на нова система за отпускане и изплащане на обезщетения от НОИ. Системата се разработва в информационно отношение изцяло с ресурси на НОИ, респективно ГД „Информационни системи". Експерти от ГД „ИС" участват във всички етапи на проекта:

- бизнес анализ;
- системен анализ и проектиране;
- програмиране по модули – около 10 основни и спомагателни;
- проектиране и програмиране на справочна част;
- тестване на функционалност и производителност на системата;

– подготовка на документация и помощни материали;
– обучение на потребители;
– поддръжка и помощ при експлоатацията.

Разработени бяха няколко презентации на предлаганата технология за обсъждане с представители на бизнеса. Те послужиха за основа на направения бизнес анализ.

Основни модули:

- Приемане и завеждане на придружителни писма и описи за представени болнични листове и молби-декларации;
- Въвеждане на детайлни данни от документите, контрол на показатели, изготвяне на писма и връщане на некоректни документи;
- Централна обработка по преценка на правата, изчисляване на размер и подготовка на изплащане;
- Модул за преценка правилността на определеното право и размер и потвърждаване на плащането, постановяване на откази, изпращане на проверки или връщане на документи за корекция;
- Модул за изплащане – подготовка на ведомости, списъци и рекапитулации за банките и отчети;
- Спомагателен модул за изчисляване на обезщетения по болнични листове извън системата;
- Справки от системата за служебно ползване;
- Справка за осигурените лица на база ЕГН и ПИК за изплатени обезщетения, достъпна през страницата на НОИ;
- Допълнителни Ad hoc справки (допълнителни справки извън автоматизираната система).

Системата стартира поетапно, независимо от късното приемане на законодателните промени, според нуждите от внедряване на отделните модули. Първото плащане се извърши в срок. Продължава работата по детайлното усъвършенстване на модулите и обогатяването им със справки, необходими за работата, контрола и за потребителите – осигурени лица и осигурители.

Информационната система на НОИ и „външният свят“

- На база нови сключени договори беше разширен информационният обмен с търговските банки и други финансови институции.
- ГД „ИС“ поддържа официалната INTERNET-страница на института.
- Ежедневно от компетентни служители се изготвят справки и се подготвят отговори на поставени актуални въпроси и жалби на електронните адреси на института.
- В принтерния център на ГД „ИС“ са отпечатани на базата на договор годишните известия за доходност на членовете на Пенсионен фонд „Доверие“.

Европейска интеграция

От края на 2006 до май 2007 г. в НОИ протече предприсъединителен проект, финансиран от програма ФАР, с предмет координиране на социалноосигурителните схеми на държавите членки на Европейския съюз. Експерти от ГД „ИС“ взеха активно участие в провежданите по програмата семинари и обучения с оглед подготовка за ефективна работа по изпълнение ангажиментите след присъединяването на България през 2007 г.

Експерти от ГД „ИС“ участват в работни групи, представяния в България и извън нея по отношение работата ИС на НОИ в областта на осигуряването и обезщетенията и по отношение подготовката за участие в единната ИС на ЕС от 2009 г.

Техническо и комуникационно обслужване

❖ През 2006 г. в **сектор „Локални мрежи“** са извършени следните изцяло нови дейности:

1. С цел осигуряване стартирането на нови дейности във връзка с архивно стопанство и обезщетенията за болнични се проектира, тества и пусна в действие нова VPN технология за осигуряване на защитен (криптиран) отдалечен достъп през Интернет до ресурсите на НОИ. По този начин се предоставя възможност за отдалечените офиси на НОИ да ползват ресурсите на информационната система през сравнително бързи и евтини (ADSL) връзки. Тази нова технология предлага по-голяма използваемост на системата, като се реализират големи икономии на средства в сравнение с наемането на линии за същите цели. По този метод са свързани преобладаващата част от новооткритите офиси.

2. Пускане в действие на сървъри с нова 64-битова хардуерна архитектура и свързаните с нея 64-битови версии на софтуерните продукти – операционна система със съответните й нови функции; нови системни приложения и т.н.

3. Извършване на надстройка на операционните системи (миграция от MS Windows NT 4.0 към MS Windows 2000) на част от по-старите сървъри в РУСО. По-този начин се удължава периодът на използване на иначе морално и физически остарелите сървъри.

4. Подготовка и инсталиране на 28 регионални сървъра, както и на един сървър в ЦУ с цел внедряване на нова деловодна система.

5. Създаване на нови потребители, имащи достъп до системата на НОИ от страна на НАП чрез VPN и последващото им обслужване.

За същия период е осигурено нормално функциониране на ИТ структурата в НОИ, поддръжка на потребителите и разширение на съществуващата VPN мрежа. Създадени са проекти за бъдещото развитие на ИТ дейностите в НОИ, които вероятно ще бъдат реализирани през 2007 г.

❖ Дейности на **сектор „Комуникации“** през 2006 г.:

1. Оптимизиране на капацитета на мрежата на НОИ:

- Закриване и откриване на цифрови наети линии между ТП на НОИ и техни филиали: София, Благоевград, Пловдив, Карлово, Асеновград;
- Преместване крайни точки на наети линии поради преместено на ТП на НОИ в нови сгради: Търговище, Пловдив.

2. С цел намаляване разходите за разговори към мобилните оператори, изготвяне на технически задания, провеждане на конкурси за:

- Закупуване на SIM карти към М-тел и Глобул, участие в работата на комисии и оценка на оферти;
- Закупуване на 30 бр. GATEWAY устройства и съответния хардуер към тях – ISDN платки към A4200 и A4400;
- Инсталиране на SMS сървър;
- Организиране доставката по РУСО и инсталирането на 30 бр. GATEWAY устройства и 60 бр. SIM карти, предоставени допълнително от М-тел, в ЦУ на НОИ и 28 РУСО;
- Разпределяне на 45 SIM карти на М-тел и 44 SIM карти на Глобул по РУСО, както и съответното конфигуриране на Цифрова учрежденска автоматична телефонна централа (ЦУАТЦ).

3. Организиране и оказване помощ при преместване на ТП на НОИ в нова сграда – Търговище, Кюстендил;

4. Осъществяване на дистанционен контрол на цифровите телефонни централи A4400 в ТП на НОИ от ЦУ на НОИ през мрежата за предаване на глас и данни, преконфигуриране по заявки от ТП.

5. Администриране на таксуващата система към цифровата централа на ЦУ на НОИ. Ежемесечно генериране на справки за проведените изходящи разговори.
6. Ежедневно наблюдение на мрежата, пренастройка на SC; преконфигуриране на цифрови телефонни централи A4200 по заявка на ТП на НОИ, оказване на ежедневна помощ на ТП на НОИ при възникване на аварийни ситуации в мрежата на НОИ.
7. Инсталиране на IP платка към ЦУАТЦ на ЦУ на НОИ с цел подобряване функциалността й.
8. Инсталиране на платки PCM, PRA2 за осъществяване на връзка от ЦУАТЦ към ново оборудване CISCO; работа със специалистите на фирма ЛЕМА и CISCO за осъществяване на опитна постановка за Резервен център.
9. Подмяна на батериите на ЦУАТЦ във ЦУ на НОИ и всички РУСО.
10. Работа в комисия по изграждане на секретен център.
11. Изпълнени над 300 заявки за преместване, преконфигуриране и откриване на телефонни постове към цифрова централа на НОИ и РУСО.
12. Водене 6 бр. досиета по договори с чужди фирми.
13. Поддръжка на актуален Телефонен указател на НОИ.
14. Посрещане обажданията на гражданите и даване информация във връзка дейности, извършвани от НОИ.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО НА НОИ С НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2006 г.

Съгласно чл. 33 от КСО, Държавното обществено осигуряване се управлява от Националния осигурителен институт, който отчита своята дейност пред Народното събрание. Управителят на НОИ се избира пряко от НС с четиригодишен мандат и предопределя изключително активното взаимодействие между НОИ и законодателната власт.

Поради естеството на работата в НОИ, финансовото устройство и управление, основани на КСО, взаимовръзката с постоянните комисии по труда и социалната политика и по бюджет и финанси към Народното събрание е най-тясна. С това не се изчерпват контактите и с други комисии. Представители на НОИ многократно са канени и участвали в заседанията на Комисията по здравеопазване, Комисията по жалбите и петициите на гражданите и др. според разискваната тема.

През 2006 г. Националният осигурителен институт активно на всички етапи от процедурата участва в обсъждането и приемането на Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване, Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2007 г., Данъчно-осигурителния процесуален кодекс. НОИ се включи в процеса с участието на специалисти и с предоставянето на писмени становища при разглеждането на проектозакона за изменение и допълнение на КСО. Институтът беше ангажиран и с други теми, касаещи като цяло социалната сфера. Макар че няма пряка законодателна инициатива, в немалко случаи инициативи произтичат и от самия НОИ.

През декември 2006 г. беше приет Законът за бюджета на Държавното обществено осигуряване за 2007 г., като основно задължение по подготовката на неговите проектоварианти има институтът.

Експерти от Централно управление на НОИ в течение на цялата година подготвяха отговори на актуални въпроси, отправени към министъра на труда и социалната политика, касаещи общественото осигуряване и дейността на института, за докладване пред Народното събрание.

НОИ отговаря по компетентност на писма на граждани, изпратени до народни представители, а също и със справки, консултации и становища по интересуващи депутатите въпроси.

ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕНОСТТА

Един от начините за подобряване на институционалния капацитет на Националния осигурителен институт е развиването на „връзки с обществеността“. Тази дейност отговаря на един от основните принципи на демокрацията за свободно приемане и предаване на информация. Принципът е прокламиран в чл. 41 от Конституцията на Република България. Всяка обществена институция е задължена да полага усилия да предоставя на обществото детайлна информация за дейността си. НОИ като модерна и развиваща се администрация също следва този принцип, стремейки се към прозрачност и съблюдаване на общественото мнение.

И през 2006 г., съобразявайки се с основните документи и с практиката, отдел „Връзки с обществеността“ продължи да поддържа създадените трайни контакти с представителите на средствата за масова информация. Чрез този отдел НОИ всекидневно публикува материали в пресата по темата „социално осигуряване“, присъства в повечето радиостанции и телевизии с постоянни рубрики по актуалните въпроси от социалния живот. Непрекъснатото обновяване на интернет-страница на института на български и английски език позволява използването на това модерно средство за публичност на текущите дейности.

Телефонните линии за целодневен контакт между Централното управление на института с клиентите му, както и тези в териториалните поделения на НОИ в страната, са средство за подобряване на тяхното обслужване.

Двумесечният бюлетин на НОИ, който стартира от 2002 г., се съставя и подготвя за издаване от отдел „ВО“, а се отпечатва с техническия потенциал в печатната база на института. В него се публикуват и анализират законодателни и организационни новости, изразява се мнение на специалисти в областта на социалното осигуряване по някои дискусионни въпроси, поместват се информация по текущи събития от живота на института.

Провежданите обучения на журналистите в сложната материя на социалното осигуряване подпомагат постигането на по-голяма обективност в интерпретацията на събитията и законодателните промени.

Отдел „Връзки с обществеността“ използва разнообразен инструментариум за предаване на информацията. Натрупаният опит в тази област се споделя с други държави, които са в състояние на реформа в осигурителните системи.

ОСНОВНИ ФУНКЦИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ В ЦЕНТРАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА НОИ

I. ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ

Главна дирекция „Пенсии„ в Централно управление на НОИ осъществява административното пенсионно производство като организира, ръководи и контролира дейността по отпускането и изплащането на пенсиите по националното законодателство и подписаните от България международни спогодби. В компетенциите на дирекция „Пенсионно осигуряване“ са въпросите, засягащи методологията на всички видове пенсии, отпускани изцяло по българското законодателство – свързаните с трудовата дейност и тези, които не зависят от участието с осигурителни вноски. С методически указания по прилагането на нормативните актове подпомага териториалните поделения на НОИ, изготвя становища по различни пенсионни въпроси, отговаря на жалби, молби, сигнали, изготвя проекти на предложения за отпускане на персонални пенсии и пр.

През 2006 г. в Главна дирекция „Пенсии“ са постъпили и е отговорено на **3 132** писма на граждани, различни ведомства и районни управления „Социално осигуряване“. Изразени са становища по 51 молби за опрощаване на дългове от надвзети пенсии от Администрацията на Президента, по Указ № 2773/80 г. Всички молби са внесени за разглеждане от Комисията по опрощаване. По част от молбите до Президента на Република България за опрощаване на дългове от надвзети пенсии е водена допълнителна кореспонденция с общинските съвети, териториалните данъчни дирекции и РУСО. Изготвяни са отговори и са давани становища по депутатски питания, отговори на актуални въпроси и писма от различни комисии към Народното събрание, по исканията за промяна на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране, по въпроси на прилагането й, адресирани до Комисията по категоризиране на труда, чиито членове са служители на дирекцията.

Изготвени са 5 доклада и са отпуснати 238 персонални пенсии на лица по чл. 92 от Кодекса за социално осигуряване. По преобладаващата част от молбите е водена допълнителна кореспонденция с лицата, общините и РУСО. На част от молителите е отговорено с писмо, че не могат да се включат в доклад за отпускане на пенсия, поради висок доход или са препратени в РУСО за отпускане на наследствени пенсии.

Изготвени са 99 окръжни писма до РУСО по въпроси, свързани с отпускане и изплащане на пенсии и с промени в КСО и Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, както и 18 окръжни писма съвместно с други дирекции от Централно управление на Националния осигурителен институт.

Проведени бяха 2 зонални съвещания с РУСО по въпросите на отпускането и изплащането на пенсиите. Представители на ГД „Пенсии“ взеха участие в 2 зонални съвещания, свързани със създаването и функционирането на архивно стопанство на НОИ във връзка с промените в КСО, НПОС и Инструкция № 5/2005 г. на Управителя на НОИ, както и в едно съвещание, организирано от Централната комисия по чл. 4, ал. 3 от ЗПГРРЛ във връзка с проблемите за прилагането на ЗПГРРЛ и наредбата към него.

Оказана беше методична помощ с посещение на място на всичките 28 териториални поделения на НОИ, като някои дори бяха посетени по два пъти.

Пенсионно обслужване

Всички дейности по отпускането, изменянето, спирането, прекратяването, възобновяването и изплащането на пенсиите се извършват в структурните звена „Пенсии“ в териториалните поделения на НОИ. В тях се извършва отчитането и статистическото наблюдение на пенсиите, предоставя се необходимата информация на гражданите по пенсионното осигуряване. Чрез обобщената статистическа информация в ЦУ на НОИ за новоотпуснати, изменени и прекратени пенсии в 28-те териториални поделения на НОИ може да се добие представа за обема на работата, извършвана от пенсионните органи, както следва:

През 2006 г. общият брой на **новоотпуснатите, изменените и прекратените** пенсии във всички районни управления е **2 261 041**. Нарастването им спрямо 2005 г., когато са били 500 401, е 4,5 пъти. Това се дължи най-вече на увеличаването на изменените пенсии, тъй като през 2006 г. пенсиите бяха осъвременени два пъти – от 1 януари и от 1 юли.

Новоотпуснатите, постъпилите от друг район и възобновените пенсии във всички ТП на НОИ през 2006 г. са 126 549, или с 15,9% по-малко от 2005 г. Поради различни причини (смърт, рехабилитация на инвалиди, напускане на страната, навършване на пределна възраст на наследници или промяна в статуса на правоимащия, преместване в друг район) през 2006 г. са прекратени 157 026 пенсии. В сравнение с 2005 г., когато са били 169 205, са намалели със 7,2%. През 2006 г. са изменени 1 977 466 пенсии. Поради двете осъвременявания на пенсиите броят им се е увеличил спрямо 2005 г., когато са били 180 766, с над 10 пъти.

Издадените пенсионни разпореждания само от **фонд „Пенсии“** са **2 226 091**. От тях за отпускане са 119 534, 1 960 419 за изменение и 146 138 за прекратяване на пенсии за осигурителен стаж и възраст, за инвалидност поради общо заболяване и др. Значителното увеличение на общия брой на издадените пенсионни решения и тук се дължи на увеличението на броя на изменените пенсии.

От **фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“** се изплащат: персонални пенсии, пенсии за особени заслуги, гражданско-инвалидни и военно-инвалидни пенсии, социални пенсии за старост и за инвалидност и други пенсии по отменени закони. През 2006 г. от този фонд са отпуснати и възобновени 6 181, изменени са 3 867 и са прекратени 8 352 пенсии.

Лицата с намалена работоспособност имат право на **социална пенсия за инвалидност** (независимо дали получават друга пенсия или не), която е в размер 25 на сто при изплащането ѝ към друг вид пенсия. Към края на 2006 г. броят на социалните пенсии за инвалидност достигат 498 232, от които 448 415 (90%) се изплащат към друга пенсия. Нарастването общо на социалните пенсии за инвалидност спрямо края на 2005 г. е с 3,4%, а на получаваните като втори, трети и четвърти – с 4,1%.

От **фонд „Трудова злополука и професионална болест“** се изплащат пенсии за инвалидност на лица, пострадали при трудови злополуки или заболели от професионални болести, а след смъртта им – на правоимащите наследници. През 2006 г. новоотпуснатите пенсии за трудова злополука и професионална болест са 834, изменени са 13 180 и са прекратени 2 536.

(Забележка: Като новоотпуснати, изменени и прекратени се наблюдават само първите или водещи пенсии.)

От **Учителския пенсионен фонд** (УПФ) са отпуснати 565, изменени 2754 и прекратени 16 пенсии.

В края на 2006 г. **добавките**, изплащани на преживелия съпруг/а в размер 20 на сто от пенсията на починалия наследодател, са 655 144. Тук се включват и добавките на пенсионираните учители, получаващи пенсии за сметка на УПФ. Общо вдовишките добавки бележат увеличение от 2%. Нарастване отбелязват и добавите по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица. От 5 649 в края на 2005 г. са нараснали на 8 588 в края на 2006 г., или с 52%.

II. МЕЖДУНАРОДНИ ДОГОВОРИ

Двустранните споразумения по обществено осигуряване не засягат националната система за осигуряване и разпоредбите, указващи кои лица подлежат на осигуряване, размерите на паричните обезщетения, при какви условия и за какъв период се предоставят. Тези въпроси се уреждат от националното законодателство. За всеки, който работи в друга държава, е от значение да не остане лишен от правото да се осигурява и съответно – да получава краткосрочни и дългосрочни обезщетения при настъпване на осигурителния риск. Но важно е също да не бъде задължен да се осигурява едновременно по законодателствата на двете страни. Двустранните спогодби целят избягването на такива

ситуации и затова повечето от тях се подчиняват на следните основни принципи на координиране:

- равнопоставеност на гражданите на двете държави;
- сумиране на осигурителен стаж, придобит съгласно законодателството на двете държави;
- запазване на придобити права;
- приложимост само на едно законодателство.

Всички подписани от България спогодби съблюдават тези принципи. Изключение прави спогодбата с Либийската арабска джамахирия, която има твърде ограничен обхват, както и споразумението с Република Турция. То не е спогодба, но урежда важни на този етап отношения относно изплащането на българските пенсии на етнически турци, когато живеят в съседната държава.

За изчисляване на плащанията по спогодбите у нас се използват и трите вида изчисления, познати на останалите европейски страни. Тези разпоредби, които определят единия или другия метод, дават отговор на въпроса коя държава е компетентна да изплаща обезщетения във връзка с извършваната работа, да отменя двойното плащане или да запълни липса за включване в осигурителната система. Трите основни принципа на изчисление на плащанията са:

◆ **Принцип на интеграцията –** обявява само една държава за компетентна да изплаща пенсията. Тя може да е: последната държава, в която е осигурено лицето; държавата, в която живее; държавата, в която е придобита по-голяма част от осигурителния стаж. Такива са спогодбите с Румъния и със страните от бившия СССР.

◆ П**ропорционален принцип** – компетентна да изплаща обезщетения е всяка държава, в която лицето има придобит стаж и е страна по спогодбата. Първо се изчислява теоретичен размер на пенсията, като всяка държава прилага своето национално законодателство за размер, който би бил дължим, ако общият стаж във всички държави е придобит само по нейното законодателство. След това се изчислява действителният размер, като теоретично полученият размер се разделя на продължителността на общия стаж и се умножава по продължителността на действително зачетения собствен осигурителен стаж. Този принцип е приложен при сключване на договорите с Унгария, Полша, бивша Югославия и Испания.

◆ П**ринцип на прякото изчисление** – стажът се събира само за преценката на правото на пенсия, след което всяка държава изчислява размер, зачитайки само стажа по собственото си законодателство. Този принцип е в основата на сключените спогодби с Германия, Чехия, Словакия, Албания, Македония и Украйна.

Нормативно редът за отпускане, изменяне, осъвременяване, спиране, възобновяване, прекратяване и възстановяване на пенсиите по международни спогодби и тяхното изплащане е уреден със съответните международни договори в областта на социалното осигуряване, страна по които е Република България, с Кодекса за социално осигуряване и с Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж.

Дейността по разработване на проекти за международни спогодби в областта на социалното осигуряване, административни споразумения и двуезични формуляри, както и дейността по прилагане на разпоредбите на тези спогодби, отнасящи се до преценка на правата по краткосрочното осигуряване и пенсиите на лицата, придобили осигурителен стаж съгласно българското законодателство и съгласно законодателството на друга държава, както и изплащането на пенсиите на територията на друга страна, е централизирана. Осъществява се от Дирекция „Европейска интеграция и международни договори“ в Централно управление на НОИ.

Сключването на международни договори в областта на социалното осигуряване в България започва около средата на миналия век. Към края на 2005 г. действат **16 двустранни международни договори за социално осигуряване** и **едно споразумение** за изплащане на пенсиите, отпуснати в България на лица, живеещи на територията на Репу-

блика Турция. От действащите двустранни международни договори 5 са в сила от 2006 г. Те са с Люксембург, Холандия, Австрия, Полша и Унгария. От 1.1.2007 г. двустранните международни договори с Румъния, Германия, Чехия, Словакия, Испания, Люксембург, Австрия, Унгария, Полша и Холандия се замениха от Европейския регламент в областта на социалната сигурност.

През 2006 г. дейността, свързана с разработване и прилагане на двустранните договори в областта на социалното осигуряване, по които Република България е страна, може да бъде обобщена в следните направления:

Подписани нови спогодби:

- Спогодба между Република България и Конфедерация Швейцария за социално осигуряване, подписана на 15 март 2006 г. в Берн, ратифицирана със закон от 25.10.2006 г. (ДВ, бр. 90 от 7.11.2006 г.);
- Спогодба между Република България и Република Кипър за социално осигуряване, подписана на 6 юни 2006 г. в Никозия; ратифицирана със закон от 15.09.2006 г. (ДВ, бр. 79 от 29.09.2006 г.).

Влезли в сила спогодби:

- На 1 март 2006 г. влезе в сила Спогодбата между Република България и Великото херцогство Люксембург за социално осигуряване, подписана на 1 декември 2005 г. и Административното споразумение за прилагането й, подписано на 8 декември 2005 г.;
- На 1 април 2006 г. влезе в сила Спогодбата между Република България и Република Австрия за социална сигурност и споразумението за нейното прилагане, подписани на 14 април 2005 г. в София.
- На 1 май 2006 г. влезе в сила Спогодбата между Република България и Кралство Холандия за износ на социалноосигурителни обезщетения, подписана на 9 май 2005 г.
- На 1 юли 2006 г. влезе в сила Спогодбата между Република България и Република Унгария за социална сигурност и Административното споразумение за прилагането й, подписани на 30 ноември 2005 г. в София.
- На 1 ноември 2006 г. влезе в сила Спогодбата между Република България и Република Полша за социално осигуряване и Административното споразумение за прилагането й, подписани на 9 юни 2005 г.

Проведени двустранни срещи:

През 2006 г. бяха осъществени следните **срещи на ниво експерти**, свързани с договаряне на текстовете на проекти на двустранни спогодби, административни споразумения, двуезични формуляри по прилагане на спогодбите и работни срещи по прилагането на действащи спогодби:

- Януари 2006 г. в Люксембург протекоха преговори във връзка с договаряне на двуезични формуляри, необходими за прилагане на Спогодбата между Република България и Великото херцогство Люксембург за социално осигуряване. В българската делегация участваха представители на НОИ, НЗОК, МТСП и МЗ. Бяха обсъдени и договорени всички формуляри, като българската страна се ангажира да изготви окончателния двуезичен вариант на формулярите. Във връзка с отпускането на пенсии от Република България, българската страна се ангажира да изготви указание относно документите, които заинтересованите лица трябва да представят на българската компетентна институция. Двете делегации си размениха списъци с наименованията и координатите на компетентните органи, органите за връзка и компетентните институции на двете страни и постигнаха съгла-

сие за продължаване на сътрудничеството между институциите чрез провеждане на срещи за обмяна на опит и обсъждане на въпроси, възникващи във връзка с прилагането на спогодбата;

- Февруари 2006 г. в Букурещ се проведоха преговори във връзка с договаряне на Административно споразумение за прилагане на Спогодбата между Република България и Румъния за социална сигурност, подписана в София на 21 октомври 2005 г. В българската делегация участваха представители на НОИ, НЗОК, МТСП и МЗ. По време на преговорите беше обсъден и окончателно договорен текстът на административното споразумение.;
- Февруари и март 2006 г. в Истанбул се реализираха срещи между българска и турска делегация за разглеждане на възникнали проблеми при прилагане на Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Турция за изплащане на български пенсии в Република Турция;
- Март 2006 г. в Будапеща се състояха преговори във връзка с оформянето на необходимите формуляри за привеждане в изпълнение на разпоредбите на сключената Спогодба между Република България и Република Унгария за социална сигурност във връзка с обезщетенията при болест и майчинство;
- Март 2006 г. в София протече четвъртият кръг от преговорите между българските и румънските експерти в областта на социалната сигурност. По време на преговорите бяха съгласувани формулярите, необходими при прилагането на Спогодбата между Република България и Румъния за социална сигурност;
- Май 2006 г. в София бяха на посещение служители от Фонда за пенсионно и инвалидно осигуряване на Македония в рамките на договорения обмен на служители между двете осигурителни институции;
- Май 2006 г. в София протекоха преговори между делегациите на Република България и Република Кипър по проект на Административно споразумение за прилагане на Спогодбата за социално осигуряване между двете страни. Беше окончателно договорен текстът на административното споразумение. Двете страни се споразумяха да използват при прилагане на спогодбата европейските формуляри;
- Юни 2006 г. в София се проведоха преговори между експерти на Република България и Португалската република по проект на Административно споразумение за прилагане на Спогодбата между Република България и Португалската република за социално осигуряване. Беше окончателно договорен текстът на административното споразумение;
- Юни 2006 г. в София се състоя среща между българска и турска делегация по прилагане на Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Турция за изплащане на български пенсии в Република Турция;
- Август 2006 г. в София се състоя работна среща във връзка с договорения обмен на служители между осигурителните институти с представители на DRB;
- Октомври 2006 г. в София се състоя работна среща във връзка с договорения обмен на служители между осигурителните институти с представители на DRB – Хале;
- Декември 2006 г. в София се проведоха разговори за обмяна на опит с делегация от ръководството на Съюза на германското пенсионно осигуряване – Средна Германия, гр. Хале.

Предложени проекти за нови спогодби:

През 2006 г. бяха получени проекти за спогодби в областта на социалната сигурност с Държавата Израел и Република Корея.

Обучения, посветени на европейската интеграция и социалното осигуряване:

- **Юли 2006 г. в Банско** се проведе обучение по правилата за координиране на схемите за социална сигурност на ЕС на служители от ТП на НОИ;
- **Юли 2006 г. в Хисаря** се проведе обучение по правилата за координиране на схемите за социална сигурност на ЕС на служители от ТП на НОИ;
- **Септември 2006 г. в Търговище** се проведе обучение по правилата за координиране на схемите за социална сигурност на ЕС на служители;
- **Декември 2006 г. в София** се проведе обучение по правилата за координиране на схемите за социална сигурност на ЕС на служители от дирекция „Европейска интеграция и международни договори".

Изготвени проекти за решения на управителя на НОИ по жалби по чл. 117, ал. 4 от Кодекса за социално осигуряване

През 2006 г. бяха изготвени и постановени 22 решения по реда на чл. 117, ал. 4 от Кодекса за социално осигуряване.

Изготвени удостоверения за приложимото законодателство:

През 2006 г. бяха изготвени 25 115 удостоверения за приложимото законодателство, от които 24 126 бр. по искане на българското дружество „СОМАТ".

Брой пенсионери и пенсии по международни спогодби

Пенсионерите и пенсиите по международните спогодби и договори през 2006 г. имат следното разпределение:

- Пенсионерите, получаващи български пенсии в чужбина, изплащани от НОИ, към 31 декември 2006 г. са 28 719. В сравнение с края на 2005 г., когато са били 28 868, броят на пенсионерите през 2006 г. е намалял с 0,5%. От тях по споразумението с Турция чрез НОИ се изплащат българските пенсии на 26 128 лица, или това представляват 91% от всички лица, които през 2006 г. са получавали български пенсии в чужбина. Те са с 276 по-малко от края на 2005 г., когато са били 26 404.
- П**енсионерите, получаващи пенсии в България** (чрез териториалните поделения на НОИ) по поръчение на чуждестранни осигурителни институти по договори, страна по които е България, към 31.12.2006 г. са **6 166**. През 2006 г. техният брой се е увеличил с 1,4% спрямо края на 2005 г., когато са били **6 079**.

  Българските пенсии, изплащани от НОИ, към 31.12.2006 г. са **35 608**. Страните, в които са изплащани пенсии през 2006 г., са: Германия, Полша, Словакия, Унгария, Чехия, Македония, Хърватска, Словения, Сърбия, Черна гора, Босна и Херцеговина, Украйна, Испания, Австрия и Турция. Най-много пенсии са се изплащали по споразумението с Турция – **26 836,** или 75,4% от всички български пенсии по договори, изплащани в чужбина. Общият брой на пенсиите през 2006 г. спрямо 2005 г., когато са били **37 567 бр**., е намалял с 5,2%.
- През 2006 г. по поръчение на осигурителните институти на: Германия, Украйна, Полша, Чехия и Словакия от НОИ са изплащани по сметки в български банки чуждите пенсии на **2 026** лица. От тях най-много пенсионери са получили пенсии от осигурителните институти на Германия за **1 642** броя пенсионери, или 81% от всички лица, които са получили пенсии по поръчение на чуждестранни осигурителни институти.

Изведени документи

Общият брой на изведените документи в дирекцията през 2006 г. е 47 862 и се състои от разпореждания за отпускане, отказване или изменение на пенсии или добавки; писма до чуждестранни осигурителни институти; писма до български осигурители за уточняване на осигурителен стаж; издадени удостоверения за осигурителен стаж; писма до лица за уточнения по пенсиите им; отговори на запитвания, молби, жалби и др.

- Разпорежданията, свързани с пенсионното производство, са общо 19 045 и представляват близо 40% от изходящата кореспонденция на дирекцията. Спрямо 2005 г., когато са били 13 647, са се увеличили с 39,6%. Една от причините за голямото увеличение на този брой изходящи документи е, че през 2006 г. пенсиите бяха осъвременени на два пъти – от 1 януари 2006 г. и от 1 юли 2006 г. Разпорежданията за отпускане, изменяне, спиране и прекратяване на пенсии са 4 666, а с отказ – 440. От тях разпорежданията за отпускане на пенсии и добавки са 762, а с отказ за отпускане – 364. Общо разпорежданията за изменение на пенсии и добавки са 2 099. С отказ за изменение са 68 разпореждания. От всичките разпореждания по пенсиите 13 936 са изготвените чрез локалната мрежа на дирекция „ЕИМД“.
- Следващата група по обем на кореспонденцията е на писмата до чуждестранните осигурителни институти (13 004 броя). Те представляват 27,2% от изходящата кореспонденция. В сравнение с 2005 г. броят им се е увеличил значително – с 65%. Писмата до лицата за уточняване по пенсиите им са 9 114, а до българските осигурители – 2 289. През 2005 г. са били съответно 6 290 и 1 849.
- Лицата, получаващи пенсии в чужбина, представят пред Националния осигурителен институт в дирекция „ЕИМД“ декларация, че са живи, за да продължат да получават пенсията си. Честотата на нейното подаване зависи от конкретната спогодба. През 2006 г. постъпилите декларации са 50 216 и са с 484 по-малко от 2005 г.

III. АРХИВНО СТОПАНСТВО

Архивното стопанство на Националния осигурителен институт е дейност, насочена към централизираното приемане, съхраняване и използване на разплащателна и трудовоправна документация на прекратени осигурители без правоприемник с цел реализиране осигурителните права на работниците и служителите. Освен този приоритет, в рамките на дейността е включено и методическото съдействие и контрол при организиране, използване и съхраняване на общоведомствения архив в ЦУ на НОИ и неговите териториални поделения.

До влизане в сила на законодателните промени, които възлагат на НОИ отговорност по отношение на разплащателната и трудовоправната документация, действа Решение №146/16.04.1992 г. на Министерския съвет. Съгласно него, общините имат ангажимент да организират съхраняването на документация на ликвидирани държавни учреждения и организации, доказваща осигурителни права. Извън обхвата на общините остава документацията на ликвидирани осигурители от частния сектор.

Най-важната промяна на законодателството в посока на защита правата на осигурените лица във връзка с документите за доказване на осигурителен стаж и доход се извърши със Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (ДВ, бр. 38 от 3.5.2005 г.). С този закон се създадоха разпоредби в чл. 5 от Кодекса, които въведоха задължението за осигурителите, които прекратяват дейността си след 1.1.2006 г. и нямат правоприемник, да предават разплащателните ведомости в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт (ТП на НОИ). Въз основа на приетите документи НОИ създава и поддържа информационна система за разплащателните ведомости, като данните от тази система се използват за изчисляване и отпускане на пенсии и парични обезщетения (чл. 5, ал. 11 от КСО).

Нормативната уредба на дейността се определя и от разпоредбата на §7 от ПЗР на ЗИДКСО, която възлага задължения на осигурителите, които са прекратили дейността си преди 1.1.2006 г. Съгласно нея всички юридически или физически лица, държавни учреждения, общини или кметове, съхраняващи разплащателни ведомости на прекратени осигурители преди 1.7.2005 г., които нямат правоприемник, са задължени в двугодишен срок, считано от 1.7.2005 г., да ги предадат в съответното ТП на НОИ.

Дейността по обработването, събирането, регистрирането, съхраняването и използването на разплащателните ведомости на прекратени осигурители без правоприемник се регламентира с Инструкция № 5/30.06.2005 г. на управителя на НОИ.

Първоначално методическото ръководство по приемане и съхраняване на разплащателната и трудовоправна документация е вменено като задължение на Главна дирекция „Пенсии". С Решение № 4.1 от Протокол № 1 от 2005 г. на Надзорния съвет в дирекция „Пенсионно осигуряване" е създаден отдел „Методология по създаване и функциониране на архивното стопанство на НОИ", чиито функции са свързани с прилагане на Инструкция № 5/30.06.2005 г.

От 1.6.2006 г. е структурирана **дирекция „Архивно стопанство"** на пряко подчинение на управителя на НОИ (Решение № 11 от Протокол № 5/2006 г.). Основните й функции са свързани с осъществяване на методическо ръководство, координация и контрол на дейността по събирането, регистрирането, съхраняването и използването на разплащателните ведомости на прекратени осигурители без правоприемник, както и на общоведомствения архив на НОИ и неговите поделения.

Осъществяването на дейността по функциониране на архивното стопанство в ТП на НОИ е възложена на ***Приемателни комисии***, като членове на тези комисии са длъжностни лица към други структурни звена и изпълняват задачите по приемане на документацията успоредно с преките си задължения. С оглед структурното и кадрово обезпечаване на дейността, съгласно Заповед № 113/15.02.2006 г. от 1 март 2006 г., се създадоха първите самостоятелни звена за обслужване на архивното стопанство в ТП на НОИ, но само на териториите, на които ще бъдат организирани архивохранилища. Въз основа на заповедта бяха създадени отдели „Обединено архивно стопанство" към ТП на НОИ в Пловдив и Кюстендил и сектори „Архивно стопанство" към ТП на НОИ в Плевен, Бургас и Ямбол. В ЦУ на НОИ първоначално тези структури са в състава на отдел „Пенсии".

Основна предпоставка за създаване на оптимален режим за съхранение на приетата документация е осигуряването на подходяща архиво-хранилищна база.

Изградиха се архивни центрове:

- гр. Пловдив – съхранява архивните документи на ТП на НОИ – Пловдив, Пазарджик и Смолян;
- с. Невестино – съхранява архивните документи на СУ „СО", ТП на НОИ – София-област, Благоевград, Кюстендил и Перник.

В процес на изграждане са:

- „Архивен център" – гр. Стара Загора, обслужващ ТП на НОИ – Хасково и Сливен;
- „Архивен център" – гр. Силистра, обслужващ ТП на НОИ – Добрич.

Използването на информацията, която се съдържа в приетите документи на прекратени осигурители без правоприемник, е основен приоритет с оглед реализиране осигурителните права на лицата. НОИ има задължение да създаде и поддържа информационна система за съдържанието на документите под формата на електронно досие на всеки осигурител. За тази цел масивът от разплащателни ведомости, обхващащи периода 1.1.1976 – 31.12.1996 г., подлежи на сканиране и индексиране, а информацията от него в електронен вид ще се използва за изчисляване и отпускане на пенсии и парични обезщетения. До създаването на това електронно досие документите, приети за съхранение в архивохранилищата, включително необхванатите в посочената хронологична рамка, се използват за издаване на удостоверения за осигурителен стаж и доход от служителите на сектор/отдел „Архивно стопанство" в ръчен режим на работа. За целта се утвърдиха и съответните образци на документи:

- образец УП-13 – удостоверение за трудов и осигурителен стаж;
- образец УП-14 – удостоверение за осигурителен стаж на земеделски стопани-кооператори;
- образец УП-15 – удостоверение за осигурителен доход.

Пилотното приложение на регистрационния софтуер стартира през септември 2006 г. в Обединено архивно стопанство, гр. Пловдив. Това е и първият архивен център, в който започва сканиране и индексиране на приетите архивни масиви.

Наред с приоритетната за НОИ задача по изпълнение разпоредбата на § 7 от ПЗР на ЗИДКСО, чийто срок изтича на 1.7.2007 г., дирекция „Архивно стопанство“ оказва методическо съдействие на териториалните поделения относно общоведомствените архиви. Във връзка с оптимизиране режима на съхранение на пенсионните досиета в ТП на НОИ, които са съставна част от общоведомствения архив, беше актуализирана „Номенклатурата на делата със сроковете на съхраняване на документалните материали в ЦУ на НОИ“ в частта „Заявление и приложените към него документи за отпускане на пенсии, разпореждания и решения“. Сроковете за съхранение са обвързани с новите критерии за групиране на досиетата в зависимост от възрастта на пенсионера към датата на смъртта му. Тази мярка дава възможност за осъществяване на процедури по периодично унищожаване на пенсионни досиета в значително по-кратки срокове. Това ще доведе до намаляване обемите на документалните масиви и освобождаване на архивохранилищни площи. Към момента пенсионните досиета се съхраняват в оборудвани за целта архивохранилища, като достъпът до тях е регламентиран и се осъществява от оторизирани за целта длъжностни лица.

През 2006 г. в дирекция „Архивно стопанство“ са постъпили 89 входящи писма от граждани, ведомства и ТП на НОИ, като изходящите са 68 бр. Извършени са 6 процедури по изземване на документация по чл. 108, ал. 7 от Кодекса за социално осигуряване.

В кореспонденцията се очертават няколко кръга от проблеми: оказване методическа помощ при обработване на документацията; съдействие на граждани при издирване документация на прекратени осигурители без правоприемник; прилагане на процедура за изземване на документация на прекратени осигурители по чл. 108, ал. 7 от КСО. Преобладават и запитвания относно прилагане на чл. 5, ал. 10 от КСО за наличие на качество на прекратен осигурител без правоприемник, както и за издаване на удостоверения за осигурителен стаж и осигурителен доход.

Кореспонденцията обхваща периода, в който функционира дирекция „Архивно стопанство“, а кореспонденцията на тогава действащият отдел „Методология по създаване и функциониране на архивното стопанство“ (МСФАС) е включена в статистиката на ГД „Пенсии“.

През април 2006 г. беше сключено Споразумение между НОИ и Главно управление на архивите (ГУА) при МС за сътрудничество при издирване, събиране, обработка, реставрация и консервация на архивни документи. Регламентира се взаимно сътрудничество и между ТД „ДА“ при ГУА и ТП на НОИ. Въз основа на Споразумението НОИ нае от ГУА архивни площи за ТП на НОИ в градовете Смолян, Плевен, Видин, Монтана и Велико Търново.

На 13.07.2006 г. беше сключен Анекс към Споразумението, въз основа на който, в случаите на иззета документация по чл. 108, ал. 7 от КСО, обработката на същата може да се извърши и със съдействието на ТД „ДА“.

На 15.12.2006 г. между НОИ и БТК АД беше сключено Споразумение уреждащо реда и процедурите по предаване документация на следните закрити работодатели в структурата на БТК АД:

- 11 регионални управления „Далекосъобщения“ – за периода от 24.12.1992 г. до момента на закриването им като работодатели;
- 10 специализирани поделения на БТК АД – за периода 1.1.1957 г. до момента на закриването им като работодатели.

Основните показатели, които отразяват практическата дейност по приемане и използване на документация от прекратени осигурители без правоприемник са: брой постъ-

пления, брой дела, брой листа, брой на издадените образци УП-13, УП-14 и УП-15. Цифровото изражение по тези показатели до края на 2006 г. е представено в следващата таблица.

	Брой постъпления	**Брой дела**	**Брой листа**	**Бр. изд. Обр.УП-13,14,15**
Благоевград	20	975	73 324	29
Бургас	198	10 880	779 535	443
Варна	124	7 030	17 504 490	63
В.Търново	120	9 122	1 041 022	187
Видин	0	0	0	0
Враца	97	9 529	826 837	232
Габрово	98	5 060	543 184	131
Добрич	63	1 758	273 673	169
Кърджали	44	2 572	227 296	26
Кюстендил	34	1 872	163 960	23
Ловеч	152	9 456	921 440	299
Монтана	107	7 004	605 773	148
Пазарджик	5	126	26 266	0
Перник	1	5	723	0
Плевен	124	20 635	1 801 662	556
Пловдив	276	18 169	2 197 841	409
Разград	70	4 588	375 691	174
Русе	97	2 714	317 438	190
Силистра	31	2 599	420 256	246
Сливен	47	247	29 314	48
Смолян	78	5 221	580 963	178
София-град	85	4 306	890 216	61
София-област	35	86	3 811	3
Стара Загора	155	5 711	670 650	213
Търговище	33	3 194	287 879	75
Хасково	70	5 973	520 564	209
Шумен	174	8 221	852 633	286
Ямбол	52	2 534	389 823	251
ОБЩО:	**2 390**	**149 587**	**32 326 264**	**4 649**

IV. ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ И КРАТКОСРОЧНО ОСИГУРЯВАНЕ

В рамките на ГД „Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване“ в ЦУ на НОИ е включена **дирекция „Краткосрочни плащания“**. Дейността й през 2006 г. беше насочена към подобряване на контрола при отпускането и изплащането на краткосрочните парични обезщетения и по-конкретно:

- Обобщаване на плановете и отчетите от РУСО по споразумението за координация и сътрудничество между МТСП, ДНСП, НОИ, АЗ и ИА „ГИТ“. Изготвяне на обобщени отчети и анализи за съвместната дейност.
- Актуализиране на програмния продукт „Незабавно инкасо-2001“, с който се осъществява предварителен контрол на тегленето на суми за осигурителни плащания от ДОО.
- Участие в работни групи и изготвяне на методически указания по прилагане на КСО, Наредбата за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица, Наредбата за изчисляване и изплащане на паричните обезщетения и помощи от ДОО и ЗГВРСНР.
- Изготвяне на предложения за изменения в КСО, Наредбата за осигурителните каси, Наредбата за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, и за изчисляване на паричните обезщетения за временна неработоспособност или за бременност и раждане, Наредбата за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица и българските граждани на работа в чужбина, Наредбата за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица.
- Разработване на методически указания и процедури за осъществяване на дейността по отпускане и изплащане на паричните обезщетения и помощи от ДОО.
- Участие в работна група във връзка с изготвяне на проект на програмата „В подкрепа на майчинството“.
- Изготвяне на становища по исканията за опрощаване на задълженията на безработни лица към фонд „Безработица“ на ДОО.
- Актуализиране на плановото задание за програмен продукт „ПОБ“ и разработване на образци на формуляри към номенклатурата на НОИ за осъществяване на дейността по осигуряването за безработица.
- Актуализиране на набора от формуляри на „Номенклатурата на формулярите на НОИ“.
- Разработване на планово задание за изготвяне на програмен продукт за осъществяване на дейността по отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя.
- Изготвяне проект на Наредбата за изчисляване и изплащане на паричните обезщетения и помощи от ДОО.
- Разработване на планово задание за програмен продукт „Парични обезщетения и помощи от ДОО“.
- Изготвяне на инструкция за контрола по разходите на ДОО.
- Участие в работни срещи и в обучения във връзка с предстоящото изпълнение на Регламент 1408/71 на ЕС за износ на парични обезщетения.
- Изготвяне на становища по молби, жалби и запитвания от РУСО, осигурители и граждани.
- Участие в обучения и регионални съвещания със служители от ТП на НОИ по прилагането на нормативните разпоредби, свързани с краткосрочните плащания и по въпроси, възникнали в практиката.
- Консултации на граждани и длъжностни лица по отпускането и изплащането на паричните обезщетения и помощи по КСО.

❖ Дейността на **отдел „Методология на осигуряването и персоналната информация“** е свързана с разработването на методология на събирането и използването на персоналните данни на осигурените лица във връзка с дейностите на обществеото осигуряване. Основна задача на отдела е разработването на общата методология на обществеото осигуряване във връзка с възложените дейности на НОИ.

Експертите на отдела участват в работни групи за изготвяне на предложения по промяната на нормативните актове на държавното обществено осигуряване. Изготвят методически указания по прилагането на нормативните актове по обществеото осигуряване, свързани с дейностите на НОИ – КСО, Наредба за обществеото осигуряване на самоосигуряващите се лица и българските граждани на работа в чужбина, Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, Наредба № Н-8 за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица.

Експертите на отдела вземат участие в работата на редица съвместни групи с експерти на Националната агенция за приходите – във връзка със съгласуване на дейностите на НОИ и НАП по провеждането на обществеото осигуряване, подаването на данните за осигурените лица, регистрацията на самоосигуряващите се, обмена на информация между институциите и др.

Съвместно с експерти от ГД „Информационни системи“, ГД „Пенсии“, отдел „Правен“ се дават становища и се изготвят съвместни указания по прилагането на нормативните актове на обществеото осигуряване, издаването и съхраняването на документи, свързани с регистрирането на осигурените, участието им в осигуряването и удостоверяването на осигурителния им стаж.

В отдела се изготвят становища по направените искания за разсрочване на задълженията към държавното обществено осигуряване, като при необходимост се събират и изискват необходимите за това допълнителни документи. Изготвят се становища във връзка с искания на граждани за опрощаване на задълженията им към обществеото осигуряване. Изготвят се становища по постъпили молби, жалби и запитвания на РУСО, осигурители и граждани. Възлагат се проверки на РУСО по молби, жалби и сигнали на граждани и държавни институции.

Други дейности на служителите в отдела:

- участие в работни срещи, работни групи и в обучения във връзка с прилагането на регламент 1408/71 на ЕС за координация на системите за социална сигурност;
- участия в обучения и регионални срещи и съвещания със служители от ТП на НОИ по прилагането на нормативните разпоредби, свързани с осигурителното законодателство и по въпроси, възникнали в практиката по отношение кръга на осигурените лица, осигурените социални рискове, издаването на документи, свързани с регистрирането на осигурените, участието им в осигуряването и удостоверяването на осигурителния им стаж;
- консултации на граждани и длъжностни лица по прилагането на нормативните актове на обществено осигуряване във връзка с правата и задълженията на осигурените лица и осигурителите.

V. ПРОФИЛАКТИКА, РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ЕКСПЕРТИЗИ

Всяка година със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се предвиждат средства за парични обезщетения за всички случаи на временна неработоспособност по чл. 162 от Кодекса на труда, както и средства за пенсии за инвалидност поради общо заболяване, поради трудова злополука и професионална болест.

Осигурителната система предоставя обезщетенията и пенсиите на основание установена от компетентните здравни органи заболеваемост, водеща до временна неработоспо-

собност или трайно намалена работоспособност (инвалидност). Това налага необходимостта Националният осигурителен институт да:

- разработва съвместно с Министерството на здравеопазването нормативните документи за медицинската експертиза на работоспособността;
- участва при усъвършенстване на принципите, критериите и методологията за определяне на временната неработоспособност и трайно намалената работоспособност;
- оказва методична помощ на лечебните заведения, на териториалните поделения на Националния осигурителен институт и на регионалните съвети по отношение на експертизата на временната неработоспособност;
- оказва методична помощ на лекарите-представители на ТП на НОИ в териториалните експертни лекарски комисии (ТЕЛК) и на медицинските комисии по отношение на експертизата на трайно намалената работоспособност;
- участва в специализираните състави на Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК);
- създава нормативната уредба за провеждане на дейността по профилактика и рехабилитация, финансирана от бюджета на държавното обществено осигуряване и оказва методична помощ по прилагането й.

Практическото осъществяване на тези дейности се извършва от **отдел „Профилактика, рехабилитация и експертизи“**, структурно звено в състава на Главна дирекция „Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване“ в ЦУ на НОИ.

Експертиза на работоспособността

Законът за здравето, Наредбата за медицинската експертиза на работоспособността и Правилникът за устройството и организация на работа на органите на медицинската експертиза на работоспособността и на регионалните картотеки на медицинските досиета определят основните нормативни разпоредби, отнасящи се до медицинската експертиза на работоспособността и до контрола по нея. В Кодекса за социално осигуряване също са разписани текстове, които да регламентират контрола по експертизата на работоспособността.

Контролната дейност по експертизата на временната неработоспособност се осъществява от лекарите, експерти по експертиза на временната неработоспособност в териториалните поделения на НОИ. През 2006 г. са извършени **2 030** методични проверки, по правомерността на провежданата медицинска експертиза на временната работоспособност, от които 1 872 са проведени самостоятелно, седем с представители на ТЕЛК, 105 съвместно с експерти на регионалните центрове по здравеопазване и 46 с други органи. По реда и условията на чл. 112 от Закона за здравето в ТП на НОИ са обжалвани **2 916** болнични листа, за **43 242** дни. От тях въз основа на решение на органите на медицинската експертиза са отменени 911 болнични листа за 15 813 дни, което представлява 31% от обжалваните болнични листа и съответно 36,6% от обжалваните дни. Наблюдава се намаление с 28% на броя на отменените болнични листове в сравнение с 2005 г.

Най-честите причини за отмяна на болничните листове са:

- невписване на прегледите в личната амбулаторна карта (ЛАК);
- отсъствие на лицето от страната по време на ползване на временна неработоспособност;
- неспазване на районирането на ЛКК, отразено в заповедите на РЦЗ;
- антидатиране на болнични листове над 2 дни без извършен преглед;
- издаване на болнични листове за хронични заболявания без уточняване на влошаването, налагащо временна неработоспособност**.**

През 2006 г. е проведена активна методична дейност по разясняване на нормативните документи и по решаване на отделни случаи от практиката. Извършено е обучение в лечебни заведения под формата на 182 семинара, 37 колоквиума и 313 други форми.

В края на 2006 г. Националният осигурителен институт създаде и поддържа национален електронен регистър и база данни за получаване и отчитане на бланките болнични листове от лечебните заведения. До края на 2006 г. са пререгистрирани общо 7 602 лечебни заведения.

По силата на чл. 105, ал. 3 от Закона за здравето в състава на всяка ТЕЛК е включен лекар – представител на съответното ТП на НОИ. Той е равнопоставен член на състава на ТЕЛК и дейността му е насочена към подобряване на качеството на медицинската експертиза на трайно намалената работоспособност.

През 2006 г. са налице представители на ТП на НОИ в 96 ТЕЛК в страната, от които 73 в общи ТЕЛК и 23 в специализирани ТЕЛК.

Месеци	Общ бр. експертни решения	Работоспособни /бр./	Вр. неработоспособни /бр./	С % трайно намалена работоспособност										За НЕЛК след О.М. /бр./
				под 50% /бр./		от 50 до 70,99% /бр./		от 71 до 90% /бр./		над 90% без ч.п. /бр./		над 90% с ч.п. /бр./		
				Първично освидет.	Преосвиде-телствани	Първично освидет.	Преосвиде-телствани	Първично освидет.	Преосвиде-телствани	Първично освидет.	Преосвиде-телствани	Първично освидет.	Преосвиде-телствани	
Януари	18 868	729	867	1 292	967	2 463	2 962	2 879	2 924	872	914	968	1 031	132
Февруари	18 433	551	725	1 314	1 059	2 227	3 113	2 806	2 836	797	989	1 050	966	106
Март	21 882	592	901	1 321	1 433	2 738	3 744	3 702	3 250	877	1 161	1 200	963	433
Април	17 011	488	710	1 175	980	1 958	3 065	2 430	2 712	750	900	912	931	101
Май	19 200	535	802	1 210	1 133	2 243	3 394	2 750	3 144	795	1 003	1 124	1 067	97
Юни	22 412	618	965	1 713	1 331	2 837	3 863	3 344	3 103	1 019	1 078	1 301	1 240	96
Юли	14 772	559	745	876	848	1 751	2 627	2 090	2 280	635	667	830	864	62
Август	9 412	218	610	687	535	1 205	1 739	1 245	1 403	399	411	470	490	36
Септември	18 204	580	1 070	1 163	1 149	2 167	3 462	2 403	2 621	828	900	910	951	74
Октомври	21 075	621	925	1 150	1 349	2 263	4 208	2 753	3 490	864	1 036	1 207	1 209	97
Ноември	23 507	689	1 008	1 442	1 591	2 655	4 543	3 063	3 846	1 018	1 169	1 251	1 232	107
Декември	14 369	359	719	728	949	1 588	2 932	1 887	2 357	631	730	706	783	53
ОБЩО:	**219 145**	**6 539**	**10 047**	**14 071**	**13 324**	**26 095**	**39 652**	**31 352**	**33 966**	**9 485**	**10 958**	**11 929**	**11 727**	**1 394**

В таблицата е представена информация за работата на ТЕЛК в страната през 2006 г. по месеци. През 2006 г. ТЕЛК са постановили 219 145 пълни експертни решения (ЕР), което е със 17 573 по-малко в сравнение с издадените 236 718 броя за 2005 г. Лицата с призната трайно намалена работоспособност са 202 559, което представлява 92,4% от общия брой експертни решения. От тях 27 395 (13,5% от общия брой) са с под 50% трайно намалена работоспособност. Броят на лицата, които са освидетелствани от ТЕЛК по повод на временна неработоспособност, е 10 047.

В следващата графика са показани относителните дялове на лицата с процент трайно намалена работоспособност, освидетелствани от ТЕЛК през 2006 г.

ОТНОСИТЕЛНИ ДЯЛОВЕ НА ЛИЦАТА С ПРОЦЕНТ ТРАЙНО НАМАЛЕНА РАБОТОСПОСОБНОСТ ПРЕЗ 2006 г.

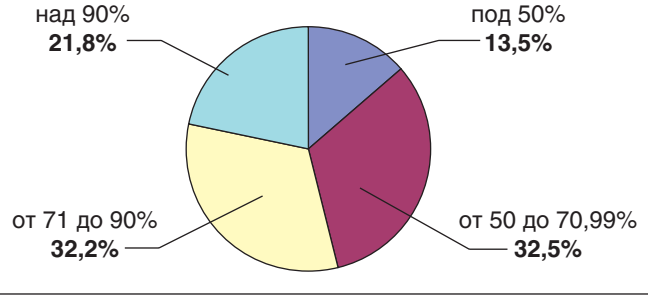

Съгласно чл. 36 от Правилника за устройство и организация на работа на органите на медицинската експертиза на работоспособността и на регионалните картотеки на медицинските експертизи, при липса на единодушно становище, експертното решение се подписва с „особено мнение“ от специалиста, изразил мотивирано несъгласие с останалите членове на ТЕЛК. През 2006 г. по повод на „особено мнение“ са обжалвани 1 394 експертни решения, което представлява 0,6% от издадените пълни експертни решения.

На основание чл. 106, ал. 2 от Закона за здравето в специализираните състави на НЕЛК са включени 9 лекари от отдел „Профилактика, рехабилитация и експертизи“ към НОИ.

В таблицата по долу е отразена дейността на тези лекари през 2006 г.

Спец. състав на НЕЛК	Консултации /бр./	ЕР /бр./	Резултати от обжалвани експертни решения											
				% загубена работоспособност по ЕР					Резултати от обжалването на ЕР					Отменени и върнати за ново решение
			За СГС	Работосп.	под 50%	50-70%	71-90%	над 90%	Работосп.	под 50%	50-70%	71-90%	над 90%	
1. Вътрешни	4 039	1 728	1	51	394	505	399	130	78	648	451	195	106	246
2. Кардиологични	5 727	1 559	5	16	341	597	347	62	13	653	427	175	90	196
3. Белодробни	1 461	1 263		81	577	299	156	53	67	755	215	84	45	97
4. Хирургични	2 597	807		46	210	241	180	56	46	366	184	83	54	74
5. Ортопедични	3 852	1 089	2	77	305	261	203	77	88	360	273	107	93	166
6. Психиатрични	898	698		83	177	223	125	43	111	220	195	88	36	48
7. Нервни	4 230	1 430	2	109	340	415	268	140	238	624	211	96	101	158
8. Очни	5 024	664		5	223	172	101	62	8	218	190	94	53	101
9. УНГ	1 788	562		28	151	179	118	24	46	224	153	53	24	62
ОБЩО:	**29 616**	**9 800**	**10**	**496**	**2 718**	**2 892**	**1 897**	**647**	**695**	**4 068**	**2 299**	**975**	**602**	**1 148**

Лекарите – представители на НОИ в НЕЛК, са участвали в постановяването на 9 800 експертни решения. От тях 33,3% са обжалвани от контролните органи на Националния осигурителен институт.

Анализът на резултатите от обжалваните експертни решения на ТЕЛК пред НЕЛК очертава следните тенденции:

- сравнително висок процент на определените като работоспособни (ръст 2,4 на сто спрямо общия брой);
- лицата, които са били с процент трайно намалена работоспособност, който определя правото на пенсия за инвалидност, след освидетелстването от НЕЛК са намалели с 1 560, или с 28,7%;
- лицата с трайно намалена работоспособност над 70,99 на сто, която носи и допълнителни социални придобивки за лицата, след освидетелстването от НЕЛК са намалели с 38%.

На основание чл. 98, ал. 4 от Кодекса за социално осигуряване към ТП на НОИ са изградени медицински комисии (МК) за преценка основателността за отпускане на пенсии за инвалидност и за добавката за чужда помощ на освидетелствани от ТЕЛК/НЕЛК лица.

Контролът, осъществяван от МК, обхваща само една част от ЕР на ТЕЛК, а именно тези, които касаят в най-голямата си част първично освидетелстваните лица. По статистически данни те са около 40% от всички експертни решения. МК вземат решения и по ЕР на НЕЛК, но те са незначителна част от общия брой и не оказват съществено влияние на общите резултати.

Количественият сравнителен анализ на контрола по експертизата на трайно намалената работоспособност, осъществен от МК за 2005 и 2006 г., показва следното:

Година	Брой решения на МК по отношение ЕР на ТЕЛК/НЕЛК	Брой обжалвани ЕР на ТЕЛК/НЕЛК пред НЕЛК/СГС	Процент на обжалвани ЕР спрямо общия брой решения на МК
2005 г.	101 775 (от които 884 по ЕР на НЕЛК)	3 582 (7 пред СГС)	3,52
2006 г.	97 230 (от които 3 419 по ЕР на НЕЛК)	3 419 (4 пред СГС)	3,52

- броят на Решенията на МК за 2006 г. е 97 230, което представлява 95,5% от броя на решенията за 2005 г.;
- броят на обжалваните от МК експертни решения за 2006 г. е 3 419, което представлява 95,5% от тези за 2005 г.;
- запазва се непроменен процентът на обжалвани ЕР спрямо общия брой решения на МК;
- увеличава се процентът на решенията на МК по ЕР на НЕЛК спрямо общия брой решения на МК – 3,5% през 2006 г., спрямо 0,9% през 2005 г.

През 2005 г. има резултати само по 88 на брой обжалвани от МК експертни решения, поради което не може да се извърши обективна сравнителна оценка на качеството на дейността на МК за 2005 и 2006 г.

Анализът на качеството на дейността на МК за 2006 г. показва следното:

РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБЖАЛВАНИ ЕКСПЕРТНИ РЕШЕНИЯ								
Общ брой	Решение на ТЕЛК/НЕЛК			Решение на НЕЛК/СГС				
	50–70,9%	71–90%	над 90 %	Работо-способни	под 50 %	50–70,99 %	71–90 %	над 90 %
1 200	380	660	/43*/ 160	64	557	356	142	/31*/ 81

Забележка: Със звездичка е отбелязан броят на случаите с определена чужда помощ.

Анализът на резултатите от обжалваните от МК експертни решения на ТЕЛК/НЕЛК очертава следните тенденции:

- Сравнително висок процент на определените като работоспособни (5,3 на сто спрямо общия брой);
- Намаляване с 621 (51,8%) на броя на лицата с определен процент трайно намалена работоспособност, който определя правото на пенсия за инвалидност;
- Намаляване с 597 (72,8%) на броя на лицата с намалена работоспособност над 70,99 на сто, която носи и допълнителни социални придобивки;
- Намаляване с 12 (27,9%) на броя на лицата, на които е определена чужда помощ.

Профилактична и рехабилитационна дейност, финансирана от бюджета на ДОО

Кодексът за социално осигуряване дава право на парични помощи за профилактика и рехабилитация на следните лица:

- Осигурени за всички осигурени социални рискове;
- Осигурени за всички осигурени социални рискове, без трудова злополука, професионална болест и безработица;
- Осигурени за инвалидност, старост, смърт и за трудова злополука и професионална болест;
- Получаващи лична пенсия за инвалидност, поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест с изключение на лицата:

– навършили възрастта по чл. 68, ал. 1-3 от КСО;
– получаващи пенсия за осигурителен стаж и възраст;
– получаващи социална пенсия за инвалидност.

Ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се определят средства, които да се разходват за тази дейност по условия и ред, регламентирани в Инструкция № 1 от 10 януари 2002 г. Инструкцията определя ежегодно чрез конкурс да се избират юридически лица, в заведенията на които да се провежда дейността по профилактика и рехабилитация. За 2006 г. НОИ е сключил договори с 16 юридически лица за 43 заведения.

Размерът на паричната помощ за едно лице през 2006 г. включва изцяло средствата за основни медицински услуги, нощувки и частична парична помощ за хранене в размер на 4,00 лв. с данък добавена стойност за един храноден.

Отчитането на резултатите от дейността по показателите – брой издадени удостоверения, изплатени и неизплатени фактури (брой и стойност), изразходвани средства (общо и по фондове) за медицински услуги, нощувки и частична парична помощ за хранене се извършва:

- чрез ежемесечни справки, изготвяни от заведенията;
- по електронен път чрез разработената през 2003 г. компютърна програма, която дава възможност за получаване на информация по горните показатели за всеки желан период от провеждането на дейността. С програмата се отчитат и други показатели като пол, възраст, заболеваемост (по групи), изход от лечението и др.

Разпределението на общо изразходваните средства по фондове е както следва:

1. Фонд „Общо заболяване и майчинство“

Общо: 15 690 344 лв., в т.ч:

медицински услуги:	6 003 214 лв.
лечебна храна	2 285 076 лв.
нощувки	7 402 054 лв.

2. Фонд „Пенсии“

Общо: 1 363 803 лв., в т.ч:

медицински услуги:	525 089 лв.
лечебна храна	198 562 лв.
нощувки	640 152 лв.

3. Фонд „Трудова злополука и професионална болест“

Общо: 16 858 лв., в т.ч:

медицински услуги:	6 609 лв.
лечебна храна	2 368 лв.
нощувки	7 881 лв.

ИЗРАЗХОДВАНИ СРЕДСТВА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ ПО ФОНДОВЕ НА ДОО (в лв.)

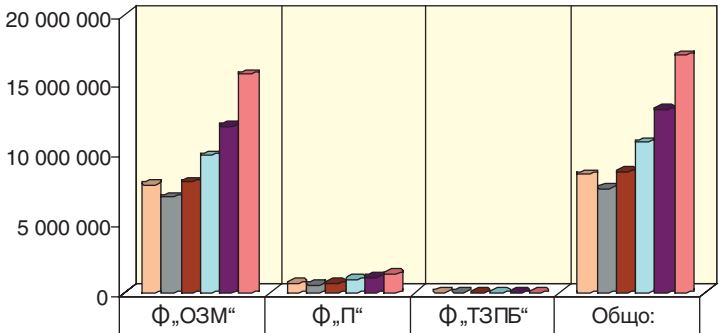

	Ф„ОЗМ“	Ф„П“	Ф„ТЗПБ“	Общо:
2001 г.	7 792 615	662 839	34 178	8 489 632
2002 г.	6 893 671	595 337	29 666	7 518 674
2003 г.	7 986 075	701 436	22 405	8 709 916
2004 г.	9 850 517	932 691	14 653	10 797 861
2005 г.	11 973 222	1 155 430	18 646	13 147 298
2006 г.	15 690 344	1 363 803	16 858	17 071 005

За 2006 г. през заведенията за профилактика и рехабилитация са преминали 48 829 правоимащи лица, което е с 10,8% повече в сравнение с преминалите 44 091 лица през 2005 г. Усвоените средства за дейността през 2006 г. са в размер на 17 071 005 лв. и съставляват 99,85% от предвидените 17 097 000 лв. за 2006 г.

Средният разход за едно лице за профилактика и рехабилитация през 2006 г. е в размер на 349,61 лв., а през 2005 г. е 298,19 лв. Завишението на средния разход за едно лице е 51,42 лв., или със 17,2% повече, отколкото е бил през 2005 г. Увеличението с 26,6% на средствата за дейността в Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. в сравнение с 2005 г. е позволило увеличение на броя на преминалите през програмата за профилактика и рехабилитация правоимащи лица.

От провелите профилактика и рехабилитация лица през 2006 г. с най-голям относителен дял са тези със заболявания на опорно-двигателния апарат – 26 950, на периферната нервна система – 8 319 и на централната нервна система – 4 989.

Програмата за профилактика и рехабилитация ежегодно изпълнява поставените й дългосрочни задачи в икономически, здравен и социален аспект като:

- подобрява здравето на лицата в трудовоактивна възраст и подпомага връщането им в обичайната семейна, професионална, културна и обществена среда;
- намалява разходите от бюджета на ДОО за изплащане на парични обезщетения за временна неработоспособност и изплащане на пенсии за инвалидност;
- подобрява качеството на живот на осигурените лица.

VI. АДМИНИСТРИРАНЕ НА РИСКОВЕТЕ ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ

Дейността по администрирането на рисковете трудова злополука и професионална болест през 2006 г. беше съсредоточена върху реализация на политиката за осигуряване в случаите на трудова злополука и професионална болест.

За периода 1 януари 31 декември 2006 г. в ТП на НОИ са обработени 4 106 декларирани трудови злополуки. Открити и комплектовани са 3 919 досиета за признати трудови злополуки. Извършени са над 150 разследвания на смъртни трудови злополуки и злополуки, които може да доведат до инвалидност. По преценка на длъжностните лица от ТП на НОИ са проведени и разследвания на злополуки с по-леки последствия, при които е било необходимо допълнително уточняване на осигурителния статус на пострадалите лица, на данните по декларацията за трудова злополука, на причините и обстоятелствата, при които са станали. Резултатите са оформени в протоколи. Продължи събирането и обработването на информацията за трудовите злополуки, станали през 2005 г.

За осигуряване на достоверна статистическа информация за трудовите злополуки дейността на НОИ през 2006 г. обхваща:

- Обработка на национално равнище на оперативната информация за станалите през 2006 г. трудови злополуки и предоставянето й на МТСП и ИА „ГИТ“;
- Поддържане и публикуване на оперативната (за 2005 г.) и окончателната статистическа информация за 2004 г. в интернет-сайта на НОИ, в рубриката „Трудови злополуки“;
- Разработване и издаване на годишник с официална статистическа информация за злополуките, станали през 2004 г. отговаряща на методологията на Европейската статистика на трудовите злополуки. (Статистическият годишник за злополуките се предоставя на Евростат, МТСП, НСИ, национално представителните работодателски и синдикални организации);
- Сътрудничество и партньорство с министерства, ведомства и социалните партньори за работа по предотвратяване и намаляване на случаите на трудова злополука и професионална болест;

- Участие в работата на работната група на Евростат по проблемите на статистиката на трудовите злополуки;
- Участие в организираната от „Европейския форум за осигуряване за трудови злополуки и професионални болести“, международна конференция на тема: „Превенцията и рехабилитацията като ефективни инструменти при осигуряването за трудова злополука и професионална болест“;
- Участие в национални конференции и срещи по безопасност и здраве при работа, организирани от МТСП и социалните партньори;
- Активно участие в работата на Националния съвет по условия на труд и фонд „Условия на труд“;
- Даване на предложения и изразяване на становища по проекти на нормативни актове, свързани с осигурителните рискове трудова злополука и професионална болест.

Състояние на трудовия травматизъм през 2005 г.

По **окончателните данни** за трудовите злополуки и осигурените лица за **2005 г.** сравнителният анализ спрямо 2004 г. показва следното:

❖ В териториалните поделения на Националния осигурителен институт са декларирани общо 4 392 злополуки, станали през 2005 г., от които **4 311 са приети за трудови**. В сравнение с 2004 г. общият брой на трудовите злополуки намалява с 94 (2,1%).

❖ Трудовите злополуки по **чл. 55, ал. 1** от Кодекса за социално осигуряване, т. е. станали на самото работно място, през време и по повод на извършваната работа и при всяка работа, извършвана в интерес на предприятието, когато са причинили неработоспособност или смърт, са **3 638**, което представлява 84,4% от общия брой. Спрямо 2004 г. тези злополуки са с 206, или 5,4% по-малко.

❖ През 2005 г. общо смъртните трудови злополуки са общо 130, а инвалидните – 83. Спрямо предходната година общият брой на смъртните злополуки се задържа на същото ниво, а на тези, станали на самото работно място, е намален с 2 случая. Трудовите злополуки, довели до инвалидност, намаляват – общо и по чл. 55, ал. 1 с 2.

❖ През 2005 г. по данни на НОИ средносписъчният брой на осигурените лица за осигурителните рискове трудова злополука и професионална болест е 2 239 189. Отработени са 4 110 600 103 човекочаса. Осигурените лица са с 60 009 души (2,75%) повече, а отработените човекочасове – с 106 432 168 (2,66%) повече спрямо предходната година.

❖ Годишният фонд работно време на един осигурен при 8-часов работен ден е 229,47 дни за 2005 г. при 229,68 дни за 2004 г.

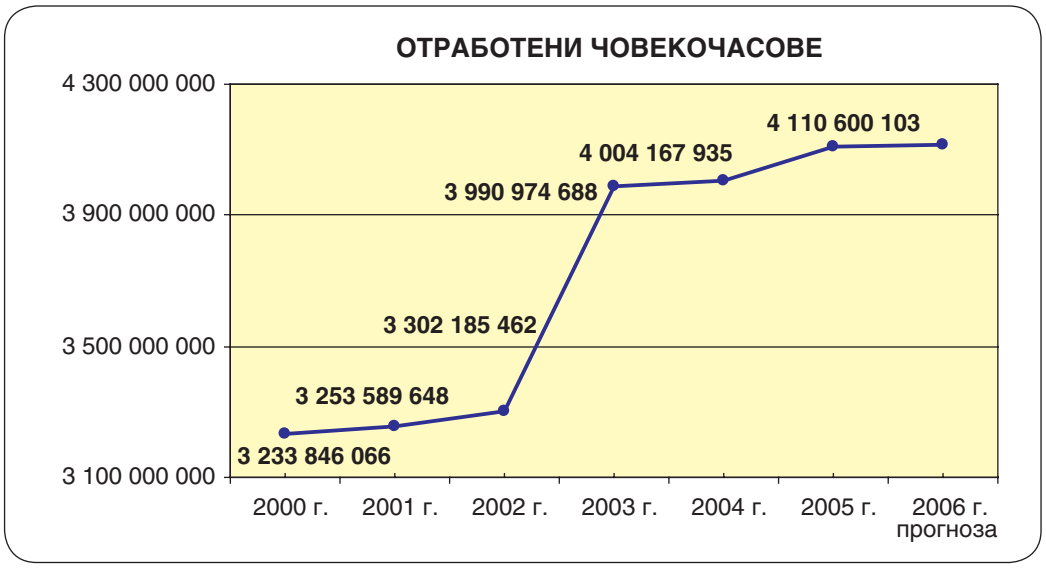

❖ Загубени са общо 268 286 календарни дни от трудови злополуки, като спрямо 2004 г. те са повече със 7 428 (увеличение с 2,85%).

❖ Поради трудови злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО през 2005 г. са загубени 218 743 календарни дни, което представлява 81,53% от общия брой загубени календарни дни.

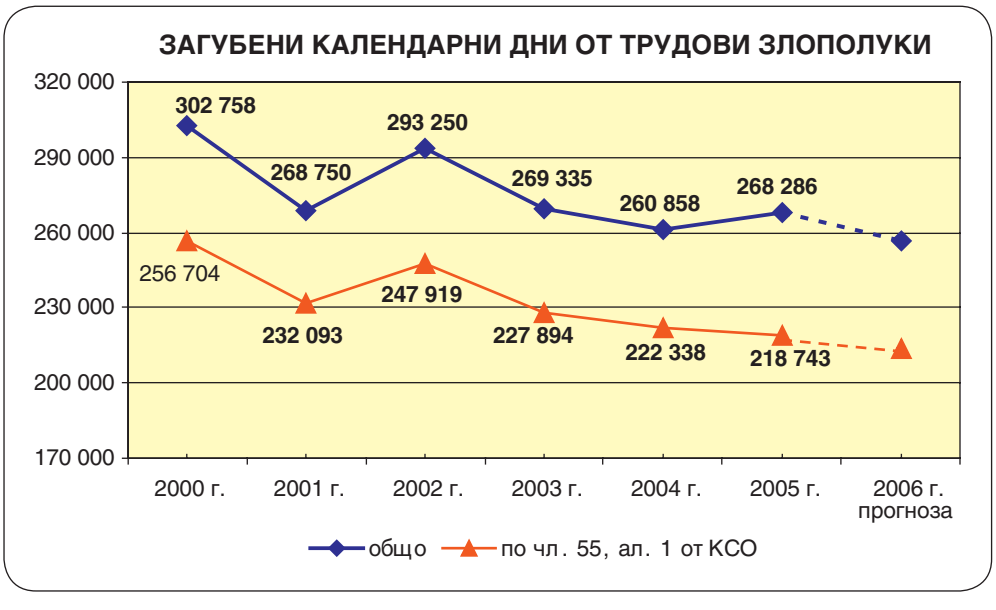

Стойностите на средните за страната показатели на трудовите злополуки за 2005 г. са както следва:

- ***Коефициент на честота*** $К_ч$ = 1,93 (1,62)
  (брой трудови злополуки на 1000 осигурени);
- ***Индекс на честота*** $И_ч$ = 1,05 (0,89)
  (брой трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочаса);
- ***Коефициент на тежест*** $К_т$ = 0,120 (0,098)
  (загубени календарни дни от трудови злополуки, на един осигурен);
- ***Индекс на тежест*** $И_т$ = 65 (53)
  (загубени календарни дни от ТЗ на 1 млн. отработени човекочаса).

Динамиката на абсолютните стойности на показателите на трудовите злополуки общо за страната за 2005 г. спрямо 2004 г. е следната:

- За общия брой трудови злополуки показателите за честота намаляват, а за тежест не се променят.
- За трудовите злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО показателите за честота и тежест намаляват.

Конкретните стойности на изменение са: $К_ч$ е намален с 0,09 (0,14) пункта; $К_т$ е намален с 0,000 (0,004) пункта; $И_ч$ е намален с 0,05 (0,07) пункта; $И_т$ е намален с 0 (3) единици.

Забележка: Числата в скобите показват стойностите на показателите на трудовите злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО.

Трудови злополуки през 2005 г. по регионален признак

Разпределението на трудовите злополуки по региони показва допуснатите трудови злополуки в предприятията, регистрирани като осигурители в съответното ТП на НОИ. През 2005 г. най-голям е абсолютният брой на трудовите злополуки в София-град – 866. Следват: Варна – 440, Пловдив – 365, Бургас – 291 и Стара Загора – 278, което представлява 52% от общия брой на злополуките. Осигурените лица за трудова злополука и професионална болест в тези региони е съответно 52% от общия брой на същите. Най-малко трудови злополуки са регистрирани в ТП на НОИ – Монтана – 25 случая.

В седем ТП на НОИ са регистрирани 61,5% от смъртните трудови злополуки и това са: София-град – 25, Бургас – 13, Пловдив – 10, Варна, Русе, Сливен и Стара Загора с по 8. В ТП на НОИ – Ловеч и Разград през 2005 г. не са регистрирани смъртни трудови злополуки. Най-много злополуки, причинили инвалидност, са станали в София-град – 15, Плевен – 10, Пловдив – 8, Варна – 7 и Стара Загора – 6, което представлява 54% от инвалидните трудови злополуки в страната. В ТП на НОИ – Велико Търново, Видин, Кърджали, Смолян и София-окръг, не са регистрирани инвалидни трудови злополуки.

Сравняването на показателите за трудова злополука (ТЗ) по региони показва, че и през 2005 г. те са най-високи в региона на ТП на НОИ – Перник, където коефициентът на честота е 5,37, индексът на честота е 2,92, коефициентът на тежест е 0,329 и индексът на тежест е 179. Честотата на трудовите злополуки е около 2,8 пъти, а тежестта – 2,7 пъти по-висока от средната за страната.

В други региони на страната коефициентите на честота и тежест са по-ниски от тези в Перник, но по-високи от средните за страната. В района на Варна коефициентът на честота е 3,00, в Добрич – 2,98, в Кърджали – 2,66. Коефициентът на тежест е най-висок в Търговище – 0,213, Русе – 0,189 и Кюстендил – 0,172.

През 2005 г. в 18 ТП на НОИ общият брой на трудовите злополуки намалява. Най-значително е намалението във Варна с 39, Ловеч с 38, Смолян с 25. Нарастване на броя на трудови злополуки има в 9 ТП на НОИ – Кърджали с 55, Перник с 23, Велико Търново с 13 и др.

Сравнението на данните за загубените календарни дни от трудови злополуки по ТП на НОИ показва увеличение в 15 и намаляване в 13 от тях.

Разпределение на трудовите злополуки през 2005 г. по Националната класификация на икономическите дейности (НКИД-2003)

Разпределението на трудовите злополуки за 2005 г. се извършва по йерархичните равнища (сектор, подсектор, раздел) на Националната класификация на икономическите дейности (НКИД–2003). Това осигурява сравнимост на данните за трудовите злополуки, станали през 2005 г., с тези от предходни години.

Съпоставяйки показателите на трудовите злополуки по сектори на НКИД спрямо общите за страната като най-проблемен и през 2005 г. е сектор „Добивна промишленост“ с най-високи показатели за честота и тежест. Показателите за честота и тежест са около 7 пъти над средните за страната. В сектора са работили 1,2% от осигурените лица и са

допуснати 351 трудови злополуки или 8,1% от всички случаи.

Високи са показателите на трудови злополуки и в секторите „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода“, „Транспорт, складиране и съобщения“ и „Строителство“. През 2005 г. в тях са работили около 16,3% от осигурените лица и са допуснати общо 1 062, или 25% от всички трудови злополуки. Показателите на трудовите злополуки са в диапазона от 1,3 до 2,1 пъти над средните за страната.

В сектор „Преработваща промишленост“, обхващащ 23 икономически раздела на НКИД, през 2005 г. са работили около 23,6% от осигурените лица и са допуснати най-много злополуки, като абсолютен брой – 1 561, или 36% от всички злополуки.

От разпределението на трудовите злополуки по икономически дейности (ниво раздели на НКИД) се вижда, че през 2005 г. най-много трудови злополуки като абсолютен брой са станали в: „Строителство“ – 361; „Производство на машини, оборудване и домакински уреди“ – 266; „Държавно управление, задължително обществено осигуряване“ – 256; „Производство на хранителни продукти и напитки“ – 217, “Здравеопазване и социални дейности“ – 206. Трудовите злополуки, отчетени в тези икономически дейности, са 30% от общия брой.

Най-много смъртни злополуки са регистрирани в: „Строителство“ – 29; „Сухопътен транспорт, вкл. тръбопроводен“ – 12; „Производство на хранителни продукти и напитки“ и „Търговия на едро и търговско посредничество, без търговия с автомобили и мотоциклети“– по 11;

Коефициентът на честота на смъртните трудови злополуки (брой смъртни трудови злополуки на 10 000 осигурени) през 2005 г. общо за страната е 0,58. В 23 икономически дейности този коефициент е над общия за страната. Най-висок е в икономическите дейности: „Добив на въглища и торф“ – 4,77; „Производство и леене на метали“ – 3,39. В останалите 21 дейности коефициентът на честота е от 1,02 до 4,91 пъти над този за страната.

В „Строителство“ са допуснати най-голям брой злополуки, довели до инвалидност – 17, в „Производство на хранителни продукти и напитки“ – 9 и „Производство на машини, оборудване и домакински уреди“ – 8.

При съпоставяне на данните за трудовите злополуки, случили се през 2004 и 2005 г. в съответните икономически дейности, и тяхното влияние върху общите за страната показатели, се налагат следните изводи:

Наименование на позицията	Код по НКИД - 2003 г.	Среден списъчен брой на осигурените лица	Отработени човекочасове	ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ – 2005 г.								ПОКАЗАТЕЛИ							
				Трудови злополуки (бр.)		в т.ч. трудови злополуки предизвикали: (бр.)				Загубени календарни дни от трудови злополуки (бр.)		Коефициент на честота $К_ч$		Коефициент на тежест $К_т$		Индекс на честота $И_ч$		Индекс на тежест $И_т$	
						смърт		инвалидност											
				общо	по чл. 55, ал. 1от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1от КСО
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
ЗА СТРАНАТА		2239189	4110600103	4311	3638	130	108	83	76	268286	218743	1,93	1,62	0,120	0,098	1,05	0,89	65	53
СЕЛСКО, ЛОВНО И ГОРСКО СТОПАНСТВО	A	68039	123108620	92	75	6	3	2	2	6705	5858	1,35	1,10	0,099	0,086	0,75	0,61	54	48
РИБНО СТОПАНСТВО	B	742	1368453	1	1					50	50	1,35	1,35	0,067	0,067	0,73	0,73	37	37
ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	C	26628	48859476	351	335	8	6	2	2	19351	18306	13,18	12,58	0,727	0,687	7,18	6,86	396	375
ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	D	527900	961786156	1561	1401	36	31	37	33	89622	77212	2,96	2,65	0,170	0,146	1,62	1,46	93	80
ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ, ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА И ВОДА	E	54526	103115600	223	186	7	7	1	1	11272	8964	4,09	3,41	0,207	0,164	2,16	1,80	109	87
СТРОИТЕЛСТВО	F	143148	259331226	361	329	29	26	17	15	31236	29149	2,52	2,30	0,218	0,204	1,39	1,27	120	112
ТЪРГОВИЯ, РЕМОНТ И ТЕХНИЧЕСКО ОБСЛУЖВАНЕ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ, НА ЛИЧНИ ВЕЩИ И СТОКИ ЗА ДОМАКИНСТВОТО	G	412554	760310326	257	221	15	12	9	9	19790	15992	0,62	0,54	0,048	0,039	0,34	0,29	26	21
ХОТЕЛИ И РЕСТОРАНТИ	H	75288	135055389	57	52	2	2			1721	1432	0,76	0,69	0,023	0,019	0,42	0,39	13	11
ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И СЪОБЩЕНИЯ	I	166914	312094785	478	405	16	13	3	3	31013	25105	2,86	2,43	0,186	0,150	1,53	1,30	99	80
ФИНАНСОВО ПОСРЕДНИЧЕСТВО	J	38775	72156083	34	21	1	1	1	1	3433	2545	0,88	0,54	0,089	0,066	0,47	0,29	48	35
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ, НАЕМОДАТЕЛНА ДЕЙНОСТ И БИЗНЕС УСЛУГИ	K	205717	372170842	206	163	4	4	6	6	15461	12015	1,00	0,79	0,075	0,058	0,55	0,44	42	32
ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ; ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ	L	198904	367506124	256	161	3	1	3	2	13501	7784	1,29	0,81	0,068	0,039	0,70	0,44	37	21
ОБРАЗОВАНИЕ	M	121131	223799969	116	70	1		1	1	7370	4454	0,96	0,58	0,061	0,037	0,52	0,31	33	20
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ	N	119251	223528204	206	125	1	1			11716	5692	1,73	1,05	0,098	0,048	0,92	0,56	52	25
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ, ОБСЛУЖВАЩИ ОБЩЕСТВОТО И ЛИЧНОСТТА	O	78720	144580892	111	92	1	1	1	1	6015	4155	1,41	1,17	0,076	0,053	0,77	0,64	42	29
ДЕЙНОСТИ НА ДОМАКИНСТВА	P	3	6671																
ЕКСТЕРИТОРИАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ И СЛУЖБИ	Q	949	1821287	1	1					30	30	1,05	1,05	0,032	0,032	0,55	0,55	16	16

ЗАБЕЛЕЖКА:

Коефициент на честота (**$К_ч$**) - брой трудови злополуки на 1000 осигурени лица

Коефициент на тежест (**$К_т$**) - загубени календарни дни от трудови злополуки на едно осигурено лице

Индекс на честота (**$И_ч$**) – брой трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочасове

Индекс на тежест (**$И_т$**) – загубени календарни дни от трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочасове

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ, СТАНАЛИ ПРЕЗ 2005 г. ПО СЕКТОРИ НА НКИД

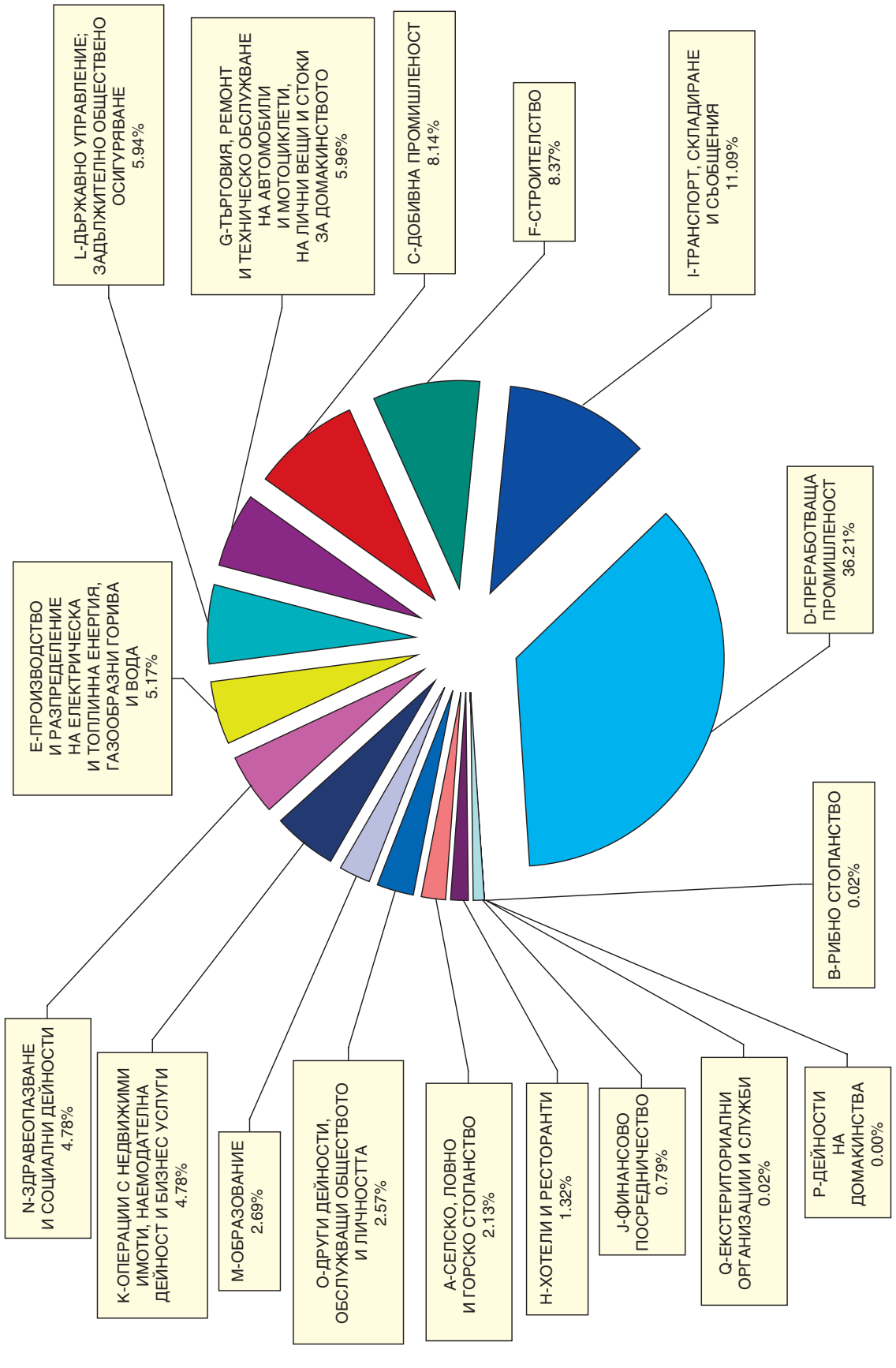

Намаляване на общия брой трудови злополуки има в 29 икономически раздела на НКИД, като най-голямо е в „Добив на въглища и торф“ – с 56 случая; „Финансово посредничество, без застраховане и осигуряване чрез самостоятелни фондове“ – 55 случая. Увеличение се наблюдава в 25 икономически раздела и е най-голямо в „Добив на метални руди“ – със 75 случая; „Здравеопазване и социални дейности“ – с 25;

Икономическа дейност с най-голямо увеличение на инвалидните злополуки е „Производство на хранителни продукти и напитки“ – с 6 случая. Увеличение на смъртните трудови злополуки има в „Сухопътен транспорт, включително тръбопроводен“ – със 7 случая; „Производство на хранителни продукти и напитки“ и „Производство на метални изделия, без машини и оборудване“ – с по 5 случая. Намаление на смъртните злополуки се наблюдава в „Други бизнес услуги“ – с 5 случая; „Спомагателни дейности в транспорта; дейности на туристически агенции“; „Горско стопанство, дърводобив и свързаните с тях услуги“ и „Търговия на едро и търговско посредничество, без търговия с автомобили и мотоциклети “– с по 4 случая.

Общите показатели за честота (Кч; Ич) бележат най-голямо снижение в икономически дейности: „Финансово посредничество, без застраховане и осигуряване чрез самостоятелни фондове“ (Кч – с 2,08 пункта; Ич – с 1,11 пункта) и „Производство на кокс, рафинирани нефтопродукти и ядрено гориво“ (Кч – с 2,06 пункта; Ич – с 1,09 пункта). Чувствително е влошаването на тези показатели в „Добив на метални руди“ (Кч – с 8,57 пункта; Ич – с 4,87 пункта).

Най-значително намаление на общите показатели за тежест (Кт; Ит) е постигнато в икономическите дейности: „Производство на медицински, прецизни и оптични апарати и инструменти; производство на часовници“ (КТ – с 0,184 пункта; ИТ – с 99 пункта), „Производство на кокс, рафинирани нефтопродукти и ядрено гориво“ (Кт – с 0,180 пункта; Ит – с 95 пункта) и „Производство на тютюневи изделия“ (Кт – с 0,173 пункта; Ит – с 95 пункта). Влошаване на тези показатели се наблюдава в „Добив на метални руди“ (Кт – с 0,306 пункта; Ит – с 175 пункта).

Сравнение на показателите на трудовите злополуки през периода 2000-2006 г.

Динамиката на окончателните стойности на показателите на трудовите злополуки за 2000-2005 и 2006 г. е представена в графичен вид. Стойностите за 2006 г. са прогнозни, изчислени на база разполагаемите оперативни данни в информационната система на НОИ. Очертава се устойчива тенденция към намаляване на общия брой трудови злополуки. През 2006 г. се очаква увеличение на нивото на смъртните трудови злополуки.

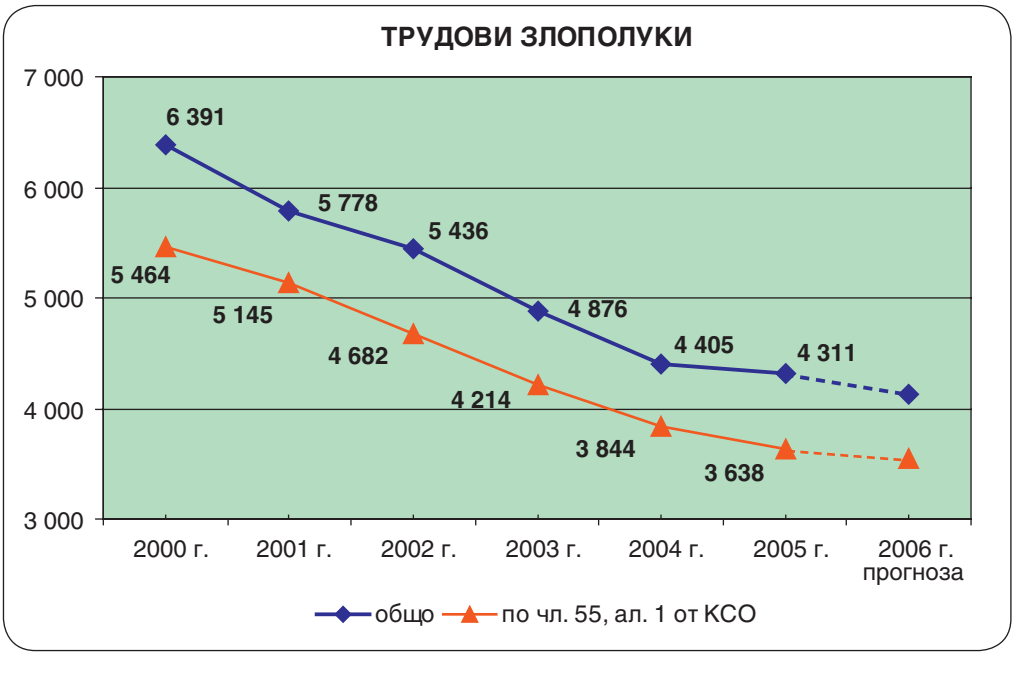

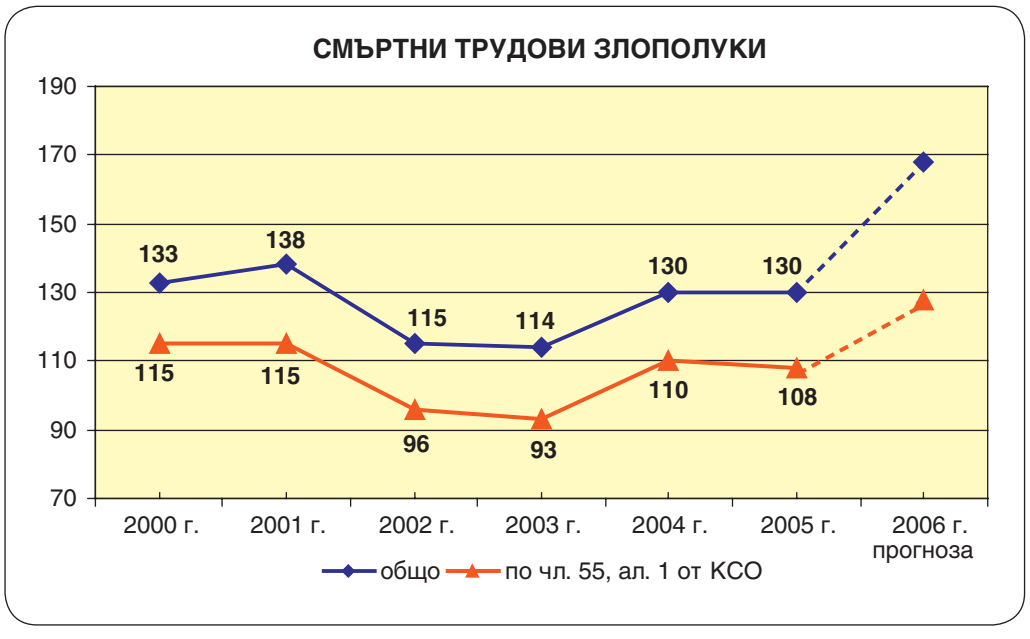
СМЪРТНИ ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ
190
170
150
130
110
90
70
133
138
115
114
130
130
115
115
96
93
110
108
2000 г.
2001 г.
2002 г.
2003 г.
2004 г.
2005 г.
2006 г. прогноза
общо
по чл. 55, ал. 1 от КСО

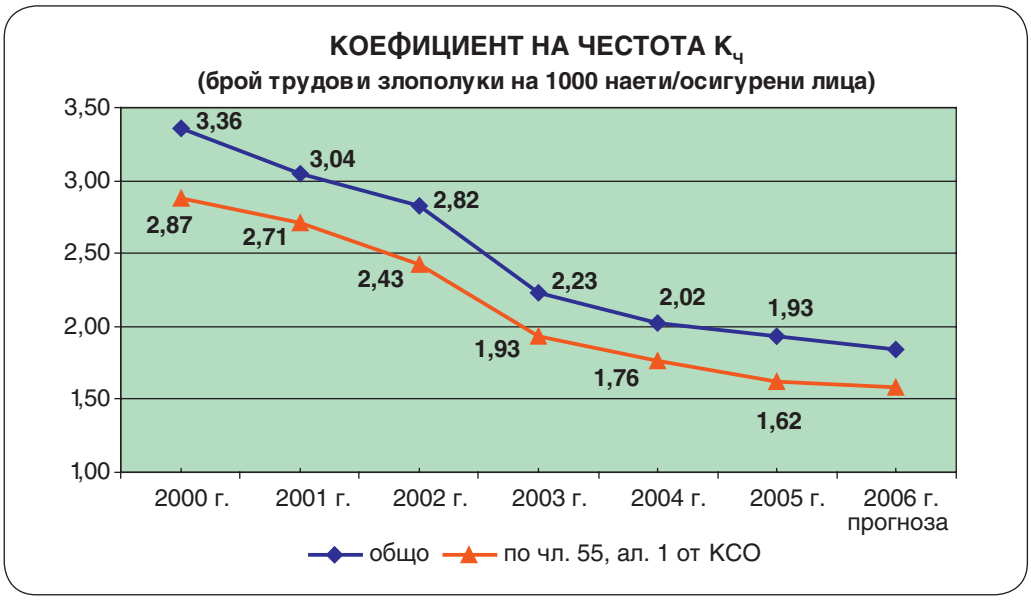
КОЕФИЦИЕНТ НА ЧЕСТОТА Кч
(брой трудови злополуки на 1000 наети/осигурени лица)
3,50
3,00
2,50
2,00
1,50
1,00
3,36
3,04
2,82
2,23
2,02
1,93
2,87
2,71
2,43
1,93
1,76
1,62
2000 г.
2001 г.
2002 г.
2003 г.
2004 г.
2005 г.
2006 г. прогноза
общо
по чл. 55, ал. 1 от КСО

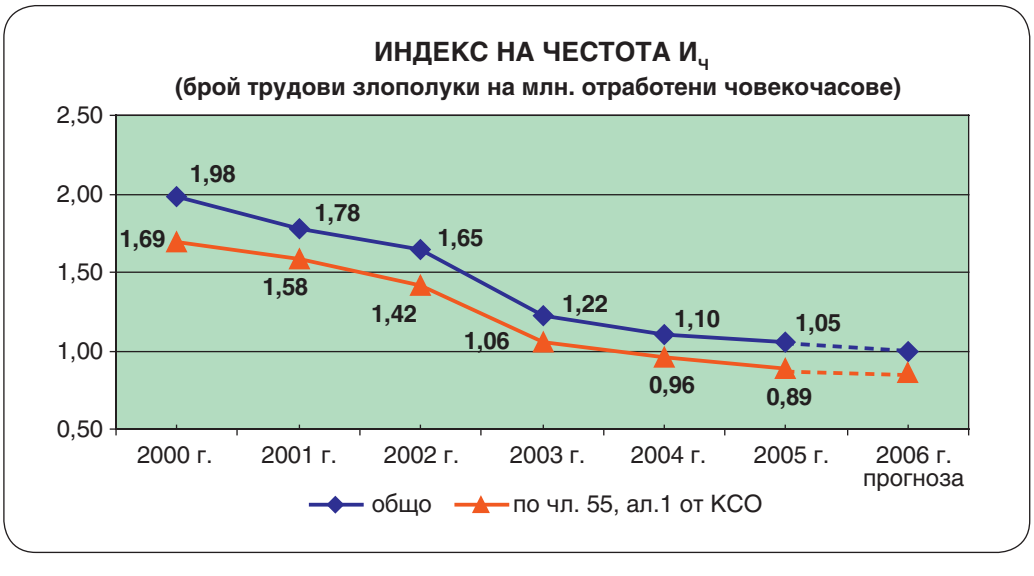
ИНДЕКС НА ЧЕСТОТА Ич
(брой трудови злополуки на млн. отработени човекочасове)
2,50
2,00
1,50
1,00
0,50
1,98
1,78
1,65
1,22
1,10
1,05
1,69
1,58
1,42
1,06
0,96
0,89
2000 г.
2001 г.
2002 г.
2003 г.
2004 г.
2005 г.
2006 г. прогноза
общо
по чл. 55, ал.1 от КСО

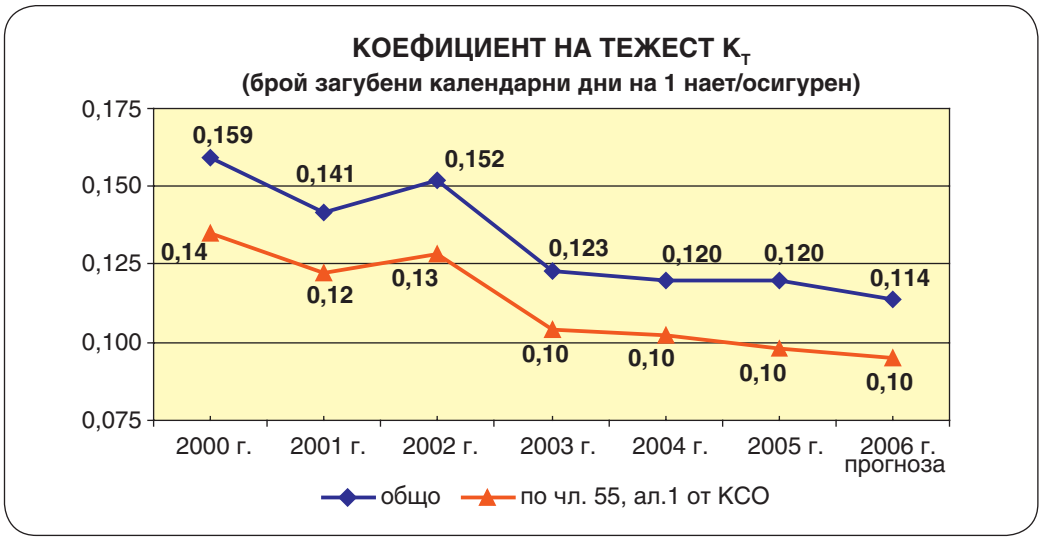

Показателите за честота и тежест на трудовите злополуки са изчислени и представени графично в два разреза. Първият е общо за всички трудови злополуки, а вторият – за злополуките, станали при обстоятелствата, определени в чл. 55, ал. 1 от КСО.

Съпоставянето на окончателната информация за трудовите злополуки за 2004, 2005 г. и прогнозата за 2006 г. показва, че показателите за честота и тежест, характеризиращи трудовия травматизъм, намаляват.

Трудови злополуки през 2006 г.

По оперативни данни към 9.1.2007 г. може да се направи следната оценка на трудовия травматизъм през 2006 г.

- В Националния осигурителен институт за периода от 1 януари до 31 декември 2006 г. са подадени и обработени 4 106 декларации за трудови злополуки. От тях признати за трудови са 3 919, от които 3 400 са станали на работното място.
- Смъртните трудови злополуки са 139, а довелите до инвалидност – 20;
- Загубените календарни дни от трудови злополуки са общо 189 943;
- Разпределението на трудовите злополуки по икономически сектори показва, че 69,8% от тях са станали в: „Преработваща промишленост“ – 34,3%; „Транспорт, складиране и съобщения“ – 11,0%; „Строителство“ – 9,4%; „Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството“ – 7,8% и „Добивна промишленост“ – 7,3%;
- Най-много смъртни трудови злополуки са станали в секторите: „Търговия, ремонт

и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството“ – 30; „Преработваща промишленост“ –28; „Строителство“ – 24; „Транспорт, складиране и съобщения“ – 17, което е 71% от смъртните трудови злополуки в страната;

- От довелите до инвалидност 20 броя трудови злополуки 65% са допуснати в секторите „Преработваща промишленост“ – 8, и „Транспорт, складиране и съобщения“ – 5;
- Разпределението на злополуките по териториални поделения на НОИ показва, че най-голям абсолютен брой трудови злополуки са регистрирани в: София-град – 883; Варна – 402; Пловдив – 352; Стара Загора – 266 и Бургас – 262, което представлява 55% от общия брой на злополуките в страната;
- Допуснатите в тези райони и в Русе смъртни трудови злополуки са 61%, а злополуките, довели до инвалидност – 40% от общо регистрираните.

Дейности по професионалните болести

В изпълнение изискванията на Наредбата за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести (ДВ, бр. 33/2001 г.) и през 2006 г. за всеки съобщен случай на съмнение за професионална болест в ТП на НОИ се прилагаше процедурата по администриране на професионалните болести.

Продължи дейността по активно издирване на обратна информация от органите на експертизата за случаите на професионални болести, като за целта се поддържаше актуализиран списък на неприключените случаи за периода 2001-2005 г.

През 2006 г. в ТП на НОИ са разкрити 172 досиета и към 1.4.2007 г. са проучени 153 нови случая във връзка със съобщено съмнение за професионална болест. Процедурата се инициира основно от личните лекари, при леко увеличаване на броя случаи, сигнализирани от клиники и отделения по професионални болести.

Наблюдава се повишаване активността и на диспансерите по белодробни болести при съобщаване на съмнение за професионални болести на дихателната система, основно – късни форми (различни видове пневмокониози).

През годината са налице 12 случая на незапочната процедура по проучване. То е в резултат от оттегляне на бързи известия от издалите ги лекари след невъзможност да обосноват пред ТП на НОИ причините за несъобразяването с ограниченията за съобщаване в действащата наредба.

В началото на 2007 г. изготвените и предоставени на Регионалните картотеки на медицинските експертизи (РКМЕ) протоколи от проучвания през 2006 г. са 182 (в т.ч. 29 протокола за съобщени случаи в края на 2005 г.), като са обхванати 202 съобщени болести. Проучването на получените през декември 2006 г. случаи ще продължи и през 2007 г.

Аналогично на предходните години, най-голям брой проучвания са направени от ТП на НОИ гр. Пловдив (48). Следват ТП на НОИ – София-град (24), ТП на НОИ – Смолян (20) и т.н.

За 58 (37,8%) от всички съобщени и проучени през 2006 г. случаи е получена обратна информация от ТЕЛК/НЕЛК с 55 експертни решения и 3 писма за прекратена експертиза (от тях в 2 поради неявяване на редовно призовани лица).

Експертните решения, признаващи професионална болест, са 31 за 37 заболявания (56,4%), като в един случай се препотвърждава вече признато професионално заболяване, неправилно съобщено като ново. Експертните решения, които отхвърлят професионален характер, са 24 (43,6%).

Наблюденията на НОИ по отношение на съобщаваната през 2006 г. професионална патология установяват следните тенденции:

- Продължава да намалява броят на съобщаваните лица със съмнение за професионална болест в периода 2001-2006 г. поради изчерпване на резерва от не съобщени

случаи в резултат от преструктурирането на промишлеността и основно поради проблемите в здравеопазването и липсата на необходимата квалификация и структури, гарантиращи всеобхватна и своевременна диагностика и съобщаване на професионалните болести;

- Няма промяна в практиката процедурата по съобщаване и признаване на професионална болест при лицата да започва след прекратяване на трудовите им правоотношения, което е проблем за всички заинтересовани страни. По получена обратна информация към 1.4.2007 г. от 87 лица, при които е призната професионална болест, през 2006 г. 59 (68%) са с прекратени трудови правоотношения, или толкова, колкото и през 2005 г.;
- Аналогично на предходните години и през 2006 г. се запази големият интервал между съобщаването и произнасянето на органите на експертизата по характера на заболяването (професионален или общ). По този начин проблемите, свързани с необходимостта ТЕЛК/НЕЛК да вземат решение при често силно променена клинична картина, както и със своевременността на превантивните действия от страна на работодателите, остават нерешени.

Към 1.4.2007 г. в НОИ е получена обратна информация по общо 163 проучени случая, *разгледани от органите на* експертизата *през 2006 г.* и разпределени по години на съобщаването както следва:

- по бързи известия от 2001 г. – 1 брой ЕР
- по бързи известия от 2002 г. – 1 брой ЕР
- по бързи известия от 2003 г. – 5 броя ЕР
- по бързи известия от 2004 г . – 23 броя ЕР
- по бързи известия от 2005 г. – 78 броя ЕР
- по бързи известия от 2006 г. – 55 броя ЕР

Двайсет и едно редовно призовани лица не са се явили на освидетелстване.

От всички издадени през 2006 г. (независимо от годината на съобщаване) 163 експертни решения, получени в НОИ до 1.4.2007г.:

- 92 ЕР потвърждават професионален характер на 107 нови заболявания;
- 69 ЕР отхвърлят професионална болест;
- 2 ЕР пререгистрират 2 професионални болести, съобщени неправилно като нови.

Разпределението по видове на признатите през 2006 г. професионални болести е както следва:

Заболяване	Брой	Пояснение
дихателна система	28	14 силикози; 1 азбестоза; 2 смесени/леярски пневмокониози; 5 пневмокониози при заварчици; 1 пневмокониоза при пещостроител; 3 астми; 2 хронични бронхита
периферна нервна система	37	32 ВПНП, 5 ВБ
костно-мускулната система	22	Всички на горен крайник
причинени от шум	12	Неврит на слуховите нерви
кожни болести	1	
хронични интоксикации	2	Пестициди, манган
алергични болести	1	Ринит
инфекциозни болести	2	Хепатит и ТБС
злокачествени новообразувания	1	Дихателна система
очни заболявания	1	Конюнктивит

Гореизложеното отново потвърждава спешната необходимост от актуализиране на действащите нормативни актове, имащи отношение към администрирането на професионалните болести и особено на Списъка на професионалните болести, който да постави точни критерии за съобщаване по етиологична диагноза, да регламентира сроковете, в които може да се обсъжда професионален характер след прекратяване на въздействието на вредния фактор, както и да въведе основни критерии за диагностично уточняване. Само при успешно изпълнение на тази задача ще бъде възможно воденето на реална статистика на професионалната заболеваемост в страната.

VII. УЧИТЕЛСКИ ПЕНСИОНЕН ФОНД

През 1997 г. със Закона за фонд „Обществено осигуряване“ се създаде Учителският пенсионен фонд (УПФ). Той се администрира от Националния осигурителен институт. Надзорният съвет, по предложение на управителя на НОИ, утвърждава извънбюджетната сметка на УПФ.

Ежегодно със Закона за бюджета на ДОО се определя осигурителната вноска в УПФ, която и през 2006 г. се запази в размер на 4,3%.

Набраните средства във фонда се разходват за изплащане на срочни пенсии и добавки. До 31 декември 2009 г. учителите могат да се пенсионират 3 години по-рано от общата възраст за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст за съответната година при наличие на 25 години учителски осигурителен стаж за жените и 30 години за мъжете. За всеки месец, недостигащ на лицата за пенсиониране, пенсията се намалява с 0,2 на сто. От 2003 г. учителите придобиват право на пълна пенсия от УПФ, ако имат 30 години учителски осигурителен стаж за мъжете и 25 за жените и са навършили възрастта за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по общите условия. Тази пенсия се получава докато лицата изпълнят условията за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-3 от КСО, но не по-късно от навършване на 65-годишна възраст, след което пенсията започва да се изплаща от фонд „Пенсии“.

Учителите, които не са се възползвали от възможността да се пенсионират по-рано, имат право на добавка от УПФ след пенсиониране по общите условия на КСО. Добавката се изплаща в размер 0,2 на сто от пенсията за всеки месец след 1 януари 1997 г., за който имат преведена осигурителна вноска във фонда след навършване на възрастта за ранно пенсиониране.

Пенсионно осигуряване

През 2006 г. учителите придобиват право на пенсия за ранно пенсиониране при навършени 60 години за мъжете и 55 години и 6 месеца за жените и при наличие съответно на 30 и 25 години учителски осигурителен стаж. Учителски стаж е осигурителният стаж, положен на длъжност учител, възпитател, директор или заместник-директор в учебни или възпитателни заведения, ако е изработена пълната норма задължителна преподавателска работа. Учителски е и стажът, положен на длъжности по списък, утвърден от министъра на образованието и науката, съгласуван с управителя на НОИ, ако лицата отговарят на изискванията за заемане на длъжността учител или възпитател съобразно придобитото образование, професионална квалификация и правоспособност и са изработили пълната норма за задължителна преподавателска работа.

От 1 януари 2006 г. всички пенсии и добавки, изплащани от УПФ, които са отпуснати до края на 2005 г., бяха индексирани диференцирано с процент от 5,6% до 4,0% в зависимост от размера им. От 1 юли 2006 г. беше увеличен минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст на 85,00 лв., като се извърши и диференцирано индексиране на пенсиите за трудова дейност, отпуснати до 30.06.2006 г. (при основен размер на пенсията до 120,00 лв. – с 5,0 % и при основен размер на пенсията от 120,01 до 150,00 лв.

– с 4,0 %). Към пенсиите за месец декември 2006 г. беше изплатена и еднократна допълнителна сума за всички пенсионери в размер на 50 лв.

Броят на **срочните намалени пенсии за ранно пенсиониране**, изплащани от УПФ към края на 2006 г., е **1 870**. В сравнение с 2005 г., когато са 1 912, техният брой е намалял с 2,2%. Освен тях към 31 декември 2006 г. от УПФ са изплащани и **41 пенсии в пълен размер** на учители, които са навършили възрастта за пенсиониране по общите условия за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, но нямат необходимия брой точки. Техният брой се е увеличил спрямо края на 2005 г., когато бяха 23.

Към края на 2006 г. от УПФ се изплащат **11 575 добавки**. Нарастването им спрямо 31.12.2005 г., когато са 10 880, е **6,4%**. Броят на добавките се увеличава постепенно всяка година още от създаването на Учителския пенсионен фонд. Тази тенденция е показателна за желанието на хората да отлагат пенсионирането си в случаите, в които имат възможност да продължат да работят.

БРОЙ ПЕНСИИ И ДОБАВКИ, ИЗПЛАЩАНИ ОТ УПФ

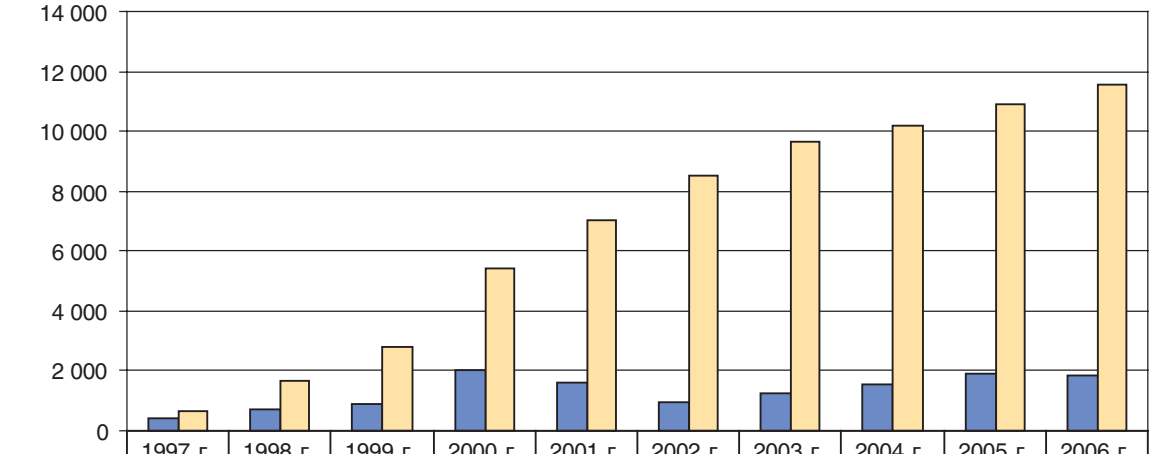

	1997 г.	1998 г.	1999 г.	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.
пенсии	421	702	888	2 031	1 609	960	1 269	1 557	1 912	1 870
добавки	650	1 676	2 793	5 408	7 031	8 527	9 631	10 190	10 880	11 575

Към 31 декември 2006 г. **средният размер на срочните пенсии** на учителите, изплащани от УПФ, е **113,41 лв.** Той е нараснал спрямо размера към 31.12.2005 г., когато е бил 99,73 лв., с 13,7 %. Средният размер на срочните пенсии на мъжете учители е 141,38 лв., а на жените – 108,49 лв. Разликата в размера на пенсиите на двата пола е 32,89 лв. **Средният основен месечен размер** на **пълните пенсии**, изплащани от УПФ, към края на 2006 г. е 122,75 лв. Той е нараснал спрямо предходната 2005 г., когато е бил 104,31 лв., със 17,7%.

Средният основен размер на пенсиите, изплащани от УПФ, продължава да е по-нисък както спрямо средния размер на пенсиите на учителите, получаващи само добавка от фонда (133,93 лв.), така и спрямо средния размер (152,08 лв.) на всички други пенсии. Една от причините за по-ниските размери на пенсиите, изплащани от УПФ е, че те се намаляват с 0,2% за всеки месец недостигащ стаж на лицата до навършването на възрастта по чл. 68, ал. 1-3 от КСО. Към края на 2006 г. средният брой недостигащи месеци е 54,2, а към края на 2005 г. те са 55,9.

Средният месечен размер на изплащаните **добавки от УПФ** към края на 2006 г. е **12,53 лв.** Нарастването спрямо края на 2005 г., когато е бил 10,58 лв., е с 18,4%. Нарастването на размера на добавката се дължи както на нарастването на средния основен размер на пенсията, от която се изчислява тя, така и на нарастването на средния брой месеци, за които се отпуска. От 41,6 месеца в края на 2005 г. те са се увеличили на 44,3 в края на 2006 г.

Осигурени лица в УПФ

Основният човешки ресурс, свързан с УПФ, е педагогическият персонал, зает в системата на образованието. Това са хората, работещи преди всичко в училища, детски градини и обслужващи звена. По форма на собственост институциите в тази сфера се разделят на държавни, общински и частни. Обслужващите звена от своя страна са: извънучилищни педагогически учреждения и учреждения със социално предназначение. Съгласно международната стандартна класификация на образованието (ISKED-79) в публикацията на НСИ за учебната 2006/2007 г. е отбелязано, че общият брой на детските градини, общообразователните, специалните и професионалните училища е 5 785, в т.ч. 287 частни. През посочената учебна година, след промени в Закона за народната просвета, Домовете за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа (83 броя), преминаха от функция „Образование“ към функция „Социални дейности“, сиреч под методическото ръководство на Агенцията за социално подпомагане и с финансиране от общинските бюджети. Подобни действия в перспектива ще доведат до намаляване на приходите в УПФ поради очакваните променени в статута на педагогическите кадри, наети в тези домове.

Средномесечният брой на осигурителите според регистъра на НОИ е **3 932**, който включва освен училища, детски градини и обслужващи звена, така също общини, кметства и обединени счетоводства. За сравнение през 2005 г. броят на осигурителите е бил доста по-малък – 2 664. Това увеличение през 2006 г. може да се обясни единствено с нарастването на броя на училищата, детските градини и обслужващите звена, които използуват вече собствения си ЕИК по БУЛСТАТ за подаване на декларации и внасяне на осигурителни вноски.

Средномесечният брой учители, за които са превеждани осигурителни вноски в УПФ през 2006 г., е **112 928**. По план осигурените лица в УПФ трябваше да намалеят спрямо 2005 г., когато бяха 114 155, с 1 790 души вследствие на общата тревожна демографска обстановка в страната, при която намалява броят на децата и се налага намаляване на паралелки и групи, а в някои райони – дори закриване на училища и детски градини. В действителност броят на осигурените лица намаля с 1,07% спрямо 2005 г., или с повече от предвиденото.

Средномесечният осигурителен доход за учителите, върху който са превеждани осигурителни вноски в УПФ, е **389,68 лв**. Той е нараснал в сравнение с 2005 г. (349,44 лв.) с 11,5%, което обуславя и по-високите приходи от осигурителни вноски във фонда.

Финансово състояние

Приходите на УПФ се набират от осигурителни вноски от работодателите за осигурените лица, лихви, доходи от инвестираните активи на фонда, приходи от ревизионни актове за начет и административни наказания. **Приходите на УПФ** през 2006 г. **са 27 833,1 хил. лв**. Общите приходи, заедно с получените погашения по държавни ценни книжа, са 33 452,0 хил. лв. и са се увеличили спрямо 2005 г. с 9,7%.

Най-големият източник на приходи в Учителския пенсионен фонд са приходите от осигурителни вноски от работодатели за работници и служители. През 2006 г. осигурителната вноска се запази в размер на 4,3% и е изцяло за сметка на работодателя. От осигурителни вноски през 2006 г. са постъпили 22 835,9 хил. лв. Те са нараснали спрямо 2005 г. (20 713,7 хил. лв.) с 10,2%. Въпреки че осигурените лица са по-малко от планираните, приходите от осигурителни вноски са с 6,4% повече от планираните, което може би се дължи на по-високия отчетен средномесечен осигурителен доход от планирания.

Разходите на УПФ през 2006 г. са 4 839,4 хил. лв. В сравнение с 2004 г., когато са направени разходи за 3 876 ,2 хил. лв., те са нараснали с 24,9%.

В структурата на разходите най-съществен дял заемат разходите за изплащане на пенсии. Те са в намален размер при ранно пенсиониране и в пълен размер на учителите, навършили общата възраст за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, но с недостигащи „точки“. Общо за двата вида пенсии през 2006 г. са изразходе-

ни 2 981,9 хил. лв., което представлява с 22,2% повече от изразходените 2 439,9 хил. лв. през 2005 г. Увеличеният разход за пенсии, въпреки намалението на броя на пенсиите, се дължи на двукратното осъвременяване на пенсиите през 2006 г.

Освен пенсии, от УПФ се изплащат и добавки, за които през 2006 г. са изразходени 1 710,1 хил. лв. Този разход се е увеличил спрямо 2005 г. с 27%, когато е бил 1 346,5 хил. лв.

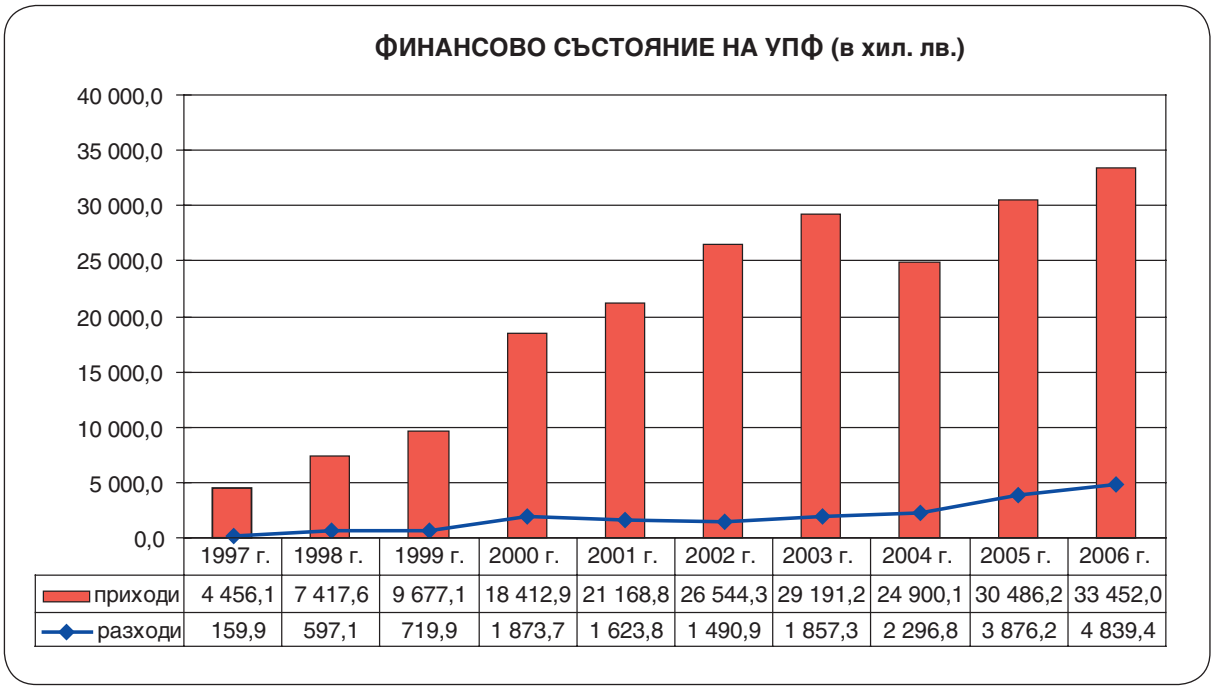

	1997 г.	1998 г.	1999 г.	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.
приходи	4 456,1	7 417,6	9 677,1	18 412,9	21 168,8	26 544,3	29 191,2	24 900,1	30 486,2	33 452,0
разходи	159,9	597,1	719,9	1 873,7	1 623,8	1 490,9	1 857,3	2 296,8	3 876,2	4 839,4

Свободните средства на Учителския пенсионен фонд могат да се използват за закупуване на държавни ценни книжа и общински облигации и да се влагат на депозитни сметки в банки, избрани от Надзорния съвет на НОИ. През 2006 г. са закупени държавни ценни книжа на първичния пазар за 24 012,3 хил. лв. при планирани 13 000,0 хил. лв.

Наличният резерв в УПФ се е увеличил от 80 161,2 хил. лв. в началото на 2006 г. на **85 875,3 хил. лв.** в края на същата година, или се е увеличил с 5 714,1 хил. лв. Свободните средства са разпределени така: 79 млн. лв. са на срочни депозити, а останалите 6,9 млн. лв. са в Българска народна банка.

Контролно-ревизионна дейност

Планирането и извършването на ревизиите по приходите на УПФ вече се осъществява от специализираните органи на НАП като единен процес в рамките на общата ревизионна дейност по ДОО. Въз основа на данните за проведените ревизии по приходите на УПФ, през 2006 г. бяха проверени 257 лица, което е едва 0,2% от всичките 112 928 осигурени лица. За сравнение през 2005 г. са били проверени 7,6% от средномесечния брой осигурени лица. Ревизиите до края на 2006 г. са приключили със съставянето на 3 ревизионни документа, от които един ревизионен акт, а установеният размер на начета по приходите на УПФ (главница плюс лихва) е едва 16,94 лв. За цялата 2005 г. са били изготвени 126 ревизионни документа, от които 19 ревизионни акта, а установеният размер на начета е бил 12 090,70 лв.

Броят на осигурителите със задължения към УПФ възлиза на 9 (с размер на задължението над 100 лв.), докато през 2005 г. е бил двойно по-висок – 20 броя. Контингентът от осигурители с най-голям размер на задълженията основно се формира от частните училища. Най-високият размер на задължение от страна на отделен осигурител към УПФ за 2006 г. е сумата от 4 231,29 лв. Общият размер на задълженията в национален мащаб възлиза на 15 507,84 лв. По отношение на териториалните поделения най-високи са задъл-

женията в София-град (8 791,51 лв.), Варна (5 061,39 лв.), Шумен (977,30 лв.) и Пловдив (656,36 лв.). Посочените данни са без начислена лихва за просрочване.

В областта на контролно-ревизионната дейност, и по-точно по разходната част на УПФ, се наложиха тематичните проверки по изплащането на пенсии и добавки от Учителския пенсионен фонд. През изтеклата година с участието на експерти от ЦУ на НОИ бяха проверени седем териториални поделения на НОИ, като се дадоха необходимите предписания. Поради факта, че НОИ продължава да администрира УПФ, териториалните поделения на НАП бяха своевременно уведомявани за липсващи данни в Персоналния регистър, както и за наличието на несъответствия между подаваните данни и реално направените осигурителни вноски. След размяна на кореспонденция с МОН, НОИ информира териториалните поделения на НАП и за настъпилите промени в статуса на детските градини, училища и обслужващи звена (закрити, открити, преобразувани), разположени на територията на съответната област. Тази информация позволи измененията своевременно да се отразят в Регистъра на осигурителите.

VIII. ПРАВНО ОБСЛУЖВАНЕ

Отдел „Правен“ в ЦУ на НОИ извършва специализирано правно обслужване на Националния осигурителен институт. Правилното прилагане на законодателството, адаптирането му към променящата се среда и разясняване на въпроси и казуси във връзка с практическото му приложение е постоянна задача и функция на отдела.

Дейностите на отдел „Правен“ през 2006 г. са свързани с изготвянето на проекти на нормативни актове, инструкции и указания и даване на мнения по проектите на нормативни актове, изпратени за съгласуване, процесуално представителство по всички видове дела, в които НОИ участва като страна, изготвяне на задължителни указания по прилагане на осигурителното законодателство.

Основните дейности на отдела обхващат:

- Даване на становища по заповеди, решения и други актове, свързани с дейността на института;
- Подготвяне на проекти на нормативни актове, инструкции и указания и даване на мнение по проектите на нормативни актове, изпратени за съгласуване;
- Процесуално представителство по дела, в които НОИ участва като страна – подготвят се писмени защити, възражения и жалби и се представлява НОИ пред съдилищата във всички инстанции и пред други юрисдикции;
- Участие в комисии за избор на юрисконсулти в териториалните поделения на НОИ;
- Изготвяне на указателни писма до териториалните поделения на НОИ за обобщаване и уеднаквяване на практиката;
- Обучение на служители на териториалните поделения на НОИ по прилагане на нормативните актове;
- Писмени отговори на писма и жалби от физически и юридически лица по прилагането на осигурителното законодателство;
- Съгласуване на текущи преписки с други дирекции и отдели в НОИ;
- Консултации по прилагането на осигурителното законодателство;
- Организиране на дейностите по изготвяне на становища за изпълнението или прекратяването на обществените поръчки, както и цялостното правно обслужване на процедурите по възлагането им. Инициирането на обществена поръчка за доставка, услуга или строителство (ремонт) се извършва с докладна записка, съгласувана с отдел „Правен“;

- Изготвяне на документи, необходими за попълване на документацията по чл. 28, ал. 1 от Закона за обществените поръчки (ЗОП).
- Съгласуване по законосъобразност на документацията за възлагане на обществени поръчки по ЗОП и НВМОП. (Проектът на решение и проектът на обявление се съгласуват с юрист от отдел „Правен“);
- Участие в цялостната работа на комисиите за провеждане на съответната процедура за възлагане на обществена поръчка при спазване на чл. 34 и чл. 35 от ЗОП;
- Подготовка и парафиране на договори, по които страна е НОИ, и даване на становища по изпълнението и прекратяването им съгласно изискванията на Закона за обществените поръчки;
- Подготвяне на методически указания и даване на консултации по въпроси от правен характер, свързани с установяването, изпълнението или прекратяването на договорни отношения в дейността на НОИ;
- Осъществяване на процесуално представителство при обжалване пред Комисията за защита на конкуренцията на законосъобразността на решенията, действията и бездействията на възложителя по реда на чл. 120 от ЗОП;
- За по-добро координиране на действията между функционалните направления на НОИ при изпълнение на договорните задължения и с цел недопускане на просрочия и плащане на неустойки в отдел „Правен“ е въведен регистър на договорите. В него се вписват всички сключени договори;
- Участие при подготовка и провеждане на тръжни процедури за продажба на недвижимо имущество, собственост на НОИ;
- Оказване на съдействие по всички въпроси, възникващи при управление и разпореждане със собствеността;
- Участие в работни групи и съвместни проекти с други институции (НАП, МТСП). Изготвяне на инструкции и споразумения;
- Даване на предложения за промени в осигурителното законодателство;
- Съгласуване на проекти за нормативни актове, изпратени от МС и НС.

Представител на отдела участва в цялостната работа на комисия, назначена съгласно инструкцията за условията и реда за разходване на средства от бюджета на ДОО, определени като парични помощи за профилактика и рехабилитация.

IX. ВЕДОМСТВЕН КОНТРОЛ

С влизане в сила на Закона за вътрешния одит в публичния сектор (ЗВОПС) от 4 април 2006 г. бяха въведени европейските стандарти за упражняване на контрол в организациите от публичния сектор и защитата на финансовите интереси. С решение на надзорния съвет на НОИ, дирекция „Финансов контрол“ беше преобразувана в дирекция „Вътрешен одит“ (ДВО) с три отдела с професионална и квалификационна насоченост. Структурата съответства на трите относително самостоятелни сфери на дейност на Националния осигурителен институт: „финанси“, „пенсии“ и „осигурителни плащания и ревизионна дейност“.

Дирекция „Вътрешен одит“ е независима структурна единица в НОИ, която има за цел да оказва съдействие на ръководството на НОИ чрез прилагането на стандартизирани, специфични методи на контрол. Съдейства за постигане на стратегическите цели на НОИ и за повишаване на доверието към социално-осигурителната система.

Използването на систематичен и дисциплиниран подход, съобразен със спецификата на Националния осигурителен институт, като организация без аналог в публичния сектор, осигурява адекватна и удобна за ползване информация за вземане на коригиращи управленски решения, за даване на разумна увереност на ръководството на НОИ, че постигането на целите на организацията е гарантирано.

Принципно новата роля на дирекцията, като звено за вътрешен одит в НОИ по смисъла на ЗВОПС, наложи регламентирането на някои основни положения, определящи позицията, целта, предназначението и административните отношения на дирекцията с ръководството на НОИ, етичните принципи на взаимоотношенията, свързани с осъществяването на одита, методологичния аспект на дейността.

Вътрешният одит в НОИ се реализира чрез планови вътрешни одити в трите основни относително обособени функционални сфери: „пенсии“, „краткосрочни плащания“ и „финанси“. Спецификата на НОИ налага акцентът на вътрешния одит да бъде насочен към териториалните поделения, чрез които се разходва определящата част от контролираните от НОИ фондове.

Със съществено значение за постигане целите на дейността „вътрешен одит“ е изпълнението на одитни ангажименти „мониторинг“, чрез които се проследява изпълнението на дадените от вътрешните одитори препоръки и се дава оценка за резултатите от предприетите действия от ръководствата на одитираните обекти за подобряване на дейността.

Извършените и приключени през 2006 г. одитни ангажименти дадоха практическа реализация на целите и задачите на вътрешния одит (формулирани и теоретично разработени в ЗВОПС, Стандартите за вътрешен одит, Етичния кодекс на вътрешните одитори и други стандартизиращи документи от МФ). Изпълнените и докладвани одитни процедури показаха, че новата философия и методология за вътрешен контрол има реално практическо приложение в системата на НОИ. Акцентът в дейността на Д „ВО“ беше поставен върху проблеми, които могат да се квалифицират като рискови. Извеждането на рисковите процеси и дейности позволи освобождаването на вътрешния контрол от някои проверки с характер на финансова инспекция, което повиши степента на полезност на контролните процедури. На базата на независим и професионален анализ, бяха дадени препоръки на ръководителите на одитираните обекти за подобряване ефективността на управляваните от тях процеси в трите основни сфери на дейност. Краен резултат и реализация на целите на вътрешния одит в НОИ са разработените от ръководствата на одитираните обекти планове за действие за отстраняване на констатираните пропуски и нарушения и за усъвършенстване на контролните механизми.

X. МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ

Международната дейност на НОИ е структурирана в две основни направления:

- Разработване и прилагане на двустранни спогодби в областта на социалното осигуряване, което се осъществява от **Дирекция „Европейска интеграция и международни договори“**
- Международно сътрудничество, реализация на проекти и поддържане връзки с международни организации и други външни партньори на Националния осигурителен институт, осъществявано от **Дирекция „Международна дейност“.**

Международно сътрудничество

1. Сътрудничество с международни организации

1.1. Европейски съюз

От 2005 г. НОИ участва чрез свой представител в **Техническата комисия за обмен на данни** към Административната комисия по социално осигуряване на ЕС.

През 2006 г. бяха проведени четири заседания на техническата комисия, на която участниците бяха запознати с актуални проблеми на интегрирания обмен на данни и изисквания към електронните формуляри.

Представители на НОИ взеха участие в редица свързани прояви и срещи посветени на обмена на данни в областта на социалното осигуряване между европейските страни:

- **международен семинар,** организиран от Унгарската администрация по пенсионно осигуряване през февруари;
- **международна конференция** по електронното правителство в Лайпциг през март;
- **обучение** на експерти по използване на информационния портал СОЕВ на ЕС в Брюксел;
- **двустранна среща** с изпълнителската организация по пилотния проект за система за електронен обмен на информация (EESSP)

- **Програма ФАР**

През ноември НОИ започна изпълнение на туининг договор с Шведската осигурителна агенция по проекта BG 2005/017-353.11.02.10 „Качествени услуги и информация за социалното осигуряване на лицата, които се движат в ЕС“.

Договорените услуги включват:

- Сравнителен **анализ на административните практики** за обслужване на международните случаи в българските осигурителни институции и тези в страните-членки. Изводите и препоръките бяха представени на две кръгли маси (в НОИ и НЗОК) през втората част от проекта;
- Об**учение** за изчисляване на обезщетения и обмен на електронни формуляри по отделните осигурителни рискове. Обученията за НОИ включват 12 двудневни курса за около 120 души от дирекция „ЕИМД“, ГДИС и други звена, администриращи международните обезщетения.
- Уч**ебно** пътуване до Швеция за служители от НОИ и НЗОК**;**
- Подготовка на **методически указания и длъжностни характеристики** за служителите, администриращи международни обезщетения;
- Подготовка на **информационни материали** за осигурителните права на гражданите в ЕС.

- **Евростат**

През 2006 г. представители на Националния осигурителен институт взеха участие в две работни групи.

Работна група по чл. 83 на Правилника за служителите на ЕС, която проведе една работна среща в Люксембург за актюерски разчети на пенсионно-осигурителните схеми.

Статистика на трудовите злополуки (ESAW), която проведе две работни срещи в Люксембург и прие препоръки към въпросниците за събиране на данни и за необходимостта от консолидиране на нормативната база за статистиката на трудовите злополуки и професионалните заболявания. През октомври представители от НОИ участваха и в годишната конференция на Европейския форум по осигуряване при трудови злополуки и професионална болест, на който бяха представени добрите практики в областта на рехабилитацията.

1.2. Световна банка

НОИ продължава сътрудничеството по проекта за изграждане на Национална агенция за приходите, финансиран със заем на Световната банка, чрез съвместни консултации за интегриране на информационните системи на НОИ и данъчната администрация.

1.3. Международна организация по социално осигуряване

През май управителят на НОИ взе участие в годишна среща на ръководителите на осигурителните институции, където представи опита на българската администрация в пенсионната реформа в рамките на една от работните групи на тема „Многостълбовият модел на пенсионното осигуряване: Последните станаха първи“.

2. Двустранно сътрудничество

2.1 Германия

През 2006 г. продължи изпълнението на програмата за двустранен обмен на специа-

листи с осигурителния институт BfA в Берлин. През август, по време на посещение на българска делегация, беше постигнато съгласие за разширяване на обхвата на двустранното сътрудничество след присъединяването на България към ЕС, като наред с обмена на експерти то ще включва и консултации по прилагането на европейските правила за координиране на социално-осигурителните схеми.

През декември делегация от саксонската пенсионно-осигурителна институция LVA посети НОИ и проведе консултации по информационната система, счетоводната дейност и приложението на двустранната спогодба в областта на социалното осигуряване.

През ноември беше проведено проучвателно посещение в Берлин по електронен обмен на данни, организирано от Института по публична администрация и европейска интеграция.

2.2. Холандия

През 2006 г. завърши съвместният проект по програма MATPA B05108 за оценка на трудоспособността, по който един от компонентите беше насочен към подобряване на контролната дейност върху отпуснатите от НОИ пенсии за инвалидност. Заключителният доклад констатира ефекта от разширяването на участието на медицинските специалисти от НОИ в контрола и препоръчва въвеждането на мониторинг на издаваните болнични листове.

2.3. Испания

През юни представители на НОИ бяха поканени за участие в международна конференция по социално осигуряване и социална кохезия. По време на посещението бяха проведени консултации в областта на изплащането на краткосрочни обезщетения.

2.4. Грузия

През юли се проведе учебно посещение на делегация от Фонда за социално осигуряване на Грузия в НОИ. По време на посещението бяха направени презентации на информационната система, актюерската система и нормативната уредба на социалното осигуряване в България.

2.5. Армения

През юни съвместно с Балканския институт по труда и социалната политика НОИ организира консултации по пенсионната реформа за делегация от Армения, която включваше представители от парламента, социалното министерство, осигурителните институции и социалните партньори.

2.6. Русия

Управителят на НОИ участва в семинар на Националната асоциация на пенсионните фондове в Русия, където представи опита на България в публично-частното партньорство.

XI. АНАЛИЗ, ПЛАНИРАНЕ И ПРОГНОЗИРАНЕ

Главна дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“ (АПП) подпомага управленския процес и вземането на адекватни решения, базирани на научно обосновани аргументи и техники за наблюдение на обществената осигурителна система и проектирането ѝ в бъдещето. Подсилва институционалните способности на организацията, изпълнявайки следните основни функции:

- Осъществява дейността по планиране и съставяне на бюджета на държавното обществено осигуряване;
- Анализира, изготвя и обобщава тримесечни и годишни справки по основните показатели на бюджета на ДОО;
- Анализира статистическите данни за икономическото, социалното и демографското състояние в страната и прогнозира отражението му върху функционирането на системата за социално осигуряване;

- Разработва принципите и показателите за анализ и оценка на осигурителната система;
- Разработва и прилага актюерски модели и методи;
- Изготвя годишен актюерски доклад;
- Планира и организира проучвания, изготвя анализи и прогнози за управителните органи на института;
- Съставя статистически бюлетини на института;
- Предлага съвместно с другите функционални направления стратегии за развитие на института;
- Организира подготовката и разпространението на информационни материали за запознаване на обществеността и за популяризиране дейността на института;
- Анализира обществените нагласи и оценки за обществеото осигуряване и дейността на института и организира проучвания на общественото мнение.

Функционалните дейности на Главна дирекция „АПП“ се извършват в три самостоятелно обособени отдела в Централно управление на НОИ и те са: „Анализ и планиране на бюджета“, „Статистика, актюерски анализи и прогнози“ и „Анализ и стратегическо планиране“. Особеност за дирекцията е, че в районните управления няма аналогични на тези структурни звена. От друга страна, нейни представители комуникират с външните институции и участват в междуведомствените работни групи на експертно ниво при разработване и координиране на политики, стратегии, програми с рефлексия върху или от социално-осигурителните процеси. През годините на предприсъединителната подготовка за членството на България в Европейския съюз дирекцията подсигури нужното представителство на НОИ в работните групи за подпомагане изпълнението на задълженията на страната с оглед хармонизация и координация на социалното осигуряване и взаимодействието му с другите сфери на социално-икономическия живот.

❖ Основната дейност на **отдел „Анализ и планиране на бюджета“** е свързана с организиране на процеса по разработването на закона за бюджета на държавното обществено осигуряване и неговото отчитане.

Разработването на бюджета на ДОО започва след Решение на Министерския съвет в началото на годината (обикновено през февруари-март) за откриване на бюджетната процедура за всяка следваща година. В Решението на Министерския съвет се изисква разработването на краткосрочна и средносрочна прогноза за развитието на приходите и разходите на ДОО при действащо законодателство, след което в определени срокове тя се агрегира от Министерството на финансите в общата прогноза за държавния бюджет на Република България.

По принцип краткосрочната или средносрочната прогноза се разработва в толкова варианти, колкото набори от предположения за макроикономическото развитие на страната се предоставят от Министерство на финансите както и от всички предположения за законодателна промяна в социалната и осигурителната област за срока на прогнозата, които засягат приходите и разходите на ДОО.

След приемането на окончателния вариант на прогнозата за развитието на страната за 3- или 5-годишен период от Министерския съвет, започва разработването на проектобюджета на ДОО за следващата година. Той се съпровожда от разработки, съдържащи проект на консолидирания бюджет на ДОО по единната бюджетна класификация, проекти на приходите и разходите на съответните фондове и на бюджета на НОИ (като общ административен фонд на цялостната дейност по ДОО), проекти на закони и показатели по тях, с приложения по капиталовите разходи и други приложения и справки за бюджети в същата последователност с една висока степен на агрегиране на резултатите в приходите и в разходите, с приложения за натурални показатели. Проектобюджетът се внася с подробна обяснителна записка за обсъждане и приемане в Съвета на управителя.

Впоследствие, след съгласуване в Министерство на финансите, проектът се докладва от управителя на НОИ в Надзорния съвет. В приетите от Правителството срокове, проектобюджетът на ДОО се внася в Министерския съвет чрез МТСП. След което следва технологията на обсъждане и приемане на Държавния бюджет в Народното събрание. След публикуването му в Държавен вестник и съгласно указанията на Министерството на финансите във връзка с ПМС за изпълнението на Държавния бюджет на Република България, отделът извършва разпределение на Консолидирания бюджет на ДОО по месеци и тримесечия, обвързано с натуралните показатели. В процеса на изпълнението му ежемесечно се разработва и очаквано изпълнение на приходите и разходите на КБДОО.

За осъществяването на цялата дейност по разработването на бюджета на ДОО в отдела се натрупва и обработва огромна статистическа информация по почти всички позиции на приходите и разходите (като отчетна информация по месеци, тримесечия и районни управления), анализират се тенденциите в тяхното развитие и се подготвя базисната информация за планирането и прогнозирането. Информативно можем да посочим, че по приходите позициите по бюджета на ДОО са над 170, а заедно с натуралните показатели – над 500. По разходите и трансферите те са над 160 (аналогично с натуралните показатели – над 600). Тази огромна информация отразява разнообразието на осигурителното законодателство след началото на реформата в общественото осигуряване и фондовата организация на неговото финансиране.

След стартирането на Националната агенция по приходите от 1.1.2006 г. обработката на отчетната информация по приходите (в т.ч. и натуралните показатели) се осъществява чрез много добра координация и взаимодействие с Дирекция „Анализ на политиката и стратегическо планиране“ и ЦУ на НАП. Цялостната обработката на отчетната информация по приходите, разходите, натуралните показатели и трансферите завършва със Статистически отчет за изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО (за първо тримесечие, шестмесечие, деветмесечие и годишен). Този отчет се предоставя на МТСП, МФ, НАП, Агенцията за икономически анализи и прогнози и други и се използува основно за аналитична дейност. На базата на годишния статистически отчет за изпълнението на КБДОО и на годишния отчет за касовото изпълнение на бюджета (от ГД „Финансово-счетоводна дейност“) отделът подготвя отчет за изпълнение на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване (ЗБДОО) – включително и по фондове за предходната година и с подробен доклад от управителя се внася за приемане в Надзорния съвет на НОИ. Впоследствие следва приемане от Народното събрание и публикуването му в Държавен вестник.

Оперативната дейност на отдела е компютъризирана, като обработката на отчетната информация се осъществява с компютърни програми със съдействието на специалисти от ГД „Информационни системи“, а планирането и прогнозирането се осъществява с компютърен актюерски модел, разработен от Международната организация на труда.

Отделът предоставя информация за разработването и на почти всички сборници, които се издават от ГД „Анализ, планиране и прогнозиране“ – Годишника на Националния осигурителен институт „Социалното осигуряване в България“, Статистическия справочник „Демография, икономика и социално осигуряване“, Годишния актюерски доклад и др. Той участва активно и в редица текущи задачи, свързани с финансови обосновки по подготовката на законодателни промени в социалната област, и в работни групи по редица проблеми на социалното осигуряване съвместно с министерствата, професионалните съюзи, съюзи на пенсионерите и др., както и текуща кореспонденция с граждани и външни институции.

Най-активно отделът беше включен и в разработването на Националния план за борба с бедността и социалната изолация за 2005–2006 г. като необходим инструментариум на социалната политика, насочена към нискодоходните групи от населението и като преходен процес от 2004 г. По този план отделът изготвяше и необходимите на МТСП отчети на поетите ангажименти от НОИ в тази област за 2006 г.

Активно е участието на отдела и в дейността на Сметната палата, която засяга бюджета и отчета на ДОО, както и в предоставяне на необходимата информация за одита по опре-

делена тематика, провеждан през 2006 г. (Програмата за профилактика и рехабилитация за периода 2002 – 2005 г., отчета на ЗБДОО за 2005 г. и др.). Във връзка с препоръките на Сметната палата, съвместно с отдел „Профилактика, рехабилитация и експертизи“, бяха разработени показатели за анализ и оценка на дейността по профилактика и рехабилитация на базата на персонална информация за всяко преминало лице. Проследяването на здравословното състояние на преминалите през програмата лица по отношение на временната и трайната неработоспособност ще се базира на анализ на информацията след натрупването й за тригодишен период.

В отдела е обособен и самостоятелен **сектор „Статистика и планиране на пенсиите“**. В него се обработва и анализира месечно, тримесечно и годишно статистическата и счетоводната информация по пенсиите – общо, по видове пенсии, по фондове и по районни управления. Секторът организира процеса на планиране и прогнозиране на пенсиите като етап от цялостния процес на разработването на бюджета на ДОО. Всяко тримесечие изработва Статистически бюлетин – пенсии, който включва актуална информация със своевременно отразени промени по тях. Той съдържа информация общо за трите фонда: „Пенсии“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ и „Трудова злополука и професионална болест“, и поотделно за всеки от тях. В бюлетина се предоставя информация също така и за Учителския пенсионен фонд. Бюлетинът се печата в 100 екземпляра и се разпространява в НОИ, РУСО, Надзорния съвет, Съвета на управителя, МТСП, МФ, Народното събрание, синдикатите и други заинтересовани институции.

Секторът е ангажиран с изготвяне и предоставяне на хармонизирани статистически данни за социални разходи до 2005 г. по проект на Евростат, съгласно методика на Европейската система за интегрирана статистика на социалната защита (ESSPROS). Тази дейност ще продължи и ще се дава ежегодно на Евростат (Eurostat).

Най-активно секторът участва и в изготвянето на финансови обосновки, необходими за подписването, съгласуването и ратифицирането на международни спогодби за социална сигурност.

В контекста на цялостната дейност на отдела през 2006 г. **прогнозата** за развитието на приходите и разходите на ДОО за периода **2007 – 2009 г.** беше разработвана на **три етапа**.

В първата прогноза беше отразено **действащото законодателство** и тя бе представена в МФ на 24.03.2006 г. Съдържаше **три варианта** – без индексиране на пенсиите – **базов вариант,** с индексиране на пенсиите от **първи януари** на съответната година по правилото **75/25,** или по правилото **50/50**.

Вторият етап от разработването на прогнозата беше завършен към 5.4.2006 г. и съдържаше **два варианта –** с индексиране на пенсиите от **първи януари** на съответната година по правилото **75/25** и с индексиране на пенсиите от **първи юни** на съответната година по правилото **50/50.**

На третия етап **прогнозата** за периода 2007 – 2009 г. беше разработена към 30.06.2006 г., в която бяха отразени измененията в пенсиите от 1.7.2006 г. и индексиране на пенсиите от **първи юли** на съответната година по **швейцарското правило 50/50**. Тази прогноза беше в основата на разработването на проектобюджета за 2007 г. и на приетите разходни тавани за 2008 и 2009 г. Разработването на проектобюджета за 2007 г. и съгласуването му в МФ протече на няколко етапа, съобразно различните политически решения в социалното и осигурителното законодателство (по отношение размерите на минималната и средната работна заплата, средния осигурителен доход, нормативите на вноските, промените в осигуряването при бременност, раждане и отглеждане на малко дете, обема на инвестициите, необходими за поемане на новите дейности от НОИ по обработка, изчисляване и изплащане на паричните обезщетения при временна неработоспособност и др.).

В края на годината (към 3.10.2006 г.) отделът разработи още една прогноза за периода 2007 – 2009 г. за целите на т. нар. Сребърен фонд.

❖ По-важните дейности, извършени от служителите в отдел **„Статистика, актюерски анализи и прогнози“** през 2006 г., са следните:

- Разработване на актюерски разчети за диференцирана осигурителна вноска за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за 2007 г.
- Ежемесечно определяне на средния осигурителен доход за страната за съответния месец и за 12-месечен период.
- Извеждане на справки от Персоналния регистър за осигурените лица за фондовете на ДОО, за фондовете на ДЗПО и за фонд ГВРС.
- Планиране на приходната част от бюджета на НОИ за 2007 г. (по искане на НАП).
- Изготвяне на проектобюджет за 2007 г. за фонд ГВРС.
- Изготвяне на прогноза за бюджета на фонд ГВРС до 2009 г.
- Изготвяне на проектобюджет за 2007 г. за УПФ.
- Изготвяне на прогноза за бюджета на УПФ до 2009 г.
- Изготвяне на годишен статистически справочник за пенсиите за 2005 г.
- Изготвяне на Статистически справочник – демография, икономика, социално осигуряване (1985 – 2005 г.).
- Превод на английски език на Статистически справочник – демография, икономика, социално осигуряване (1985 – 2005 г.).
- Настройка и разработване на варианти чрез моделите за дългосрочно планиране на УПФ и на фондовете на ДОО.
- Извеждане на справки за УПФ въз основа на данни от Персоналния регистър и от изпълнението на касовия отчет.
- Извършване анализ на ревизиите по разходите за пенсии от УПФ по РУСО.
- Осъществена кореспонденция с МОН и своевременно уведомяване на РУСО за промени в училищната мрежа.
- Прогнозиране с помощта на дългосрочния модел на планиране на различни варианти по развитие на фондовете на ДОО по заявки от Министерство на финансите, МТСП, Правителството, Социалната комисия към Парламента, СБ, МВФ и други.
- Отговаряне на различни писма от външни и международни организации.
- Участие с публикации в бюлетина на НОИ.
- Участие в РГ 12 по Статистика, РГ за определяне размера на минималните осигурителни доходи, РГ по стандартизация на статистическата методология, РГ за мониторинг на бедността, РГ по разработване на стратегия по заетостта, РГ за открит метод за координация на пенсиите.
- Разработване на статистически справки за фонд „Безработица“.
- Разработване на статистически справки за фонд „Общо заболяване и майчинство„ (ОЗМ) за 2004, 2005 и 2006 г.
- Изследване на тенденциите на изменение на средните индивидуални коефициенти на пенсионерите по видове пенсии и пол за периода 1998 – 2006 г.
- Изготвяне на пилотен проект към Евростат – „Статистика на социалната защита“ ESSPROS – данни за разходите по фондовете на ДОО и УПФ, и за броя на бенефициентите за 2005 г.
- Участие в разработването на Пенсионния доклад на Република България за Европейската комисия (ЕК).
- Участие в актюерското обучение, организирано от Българското актюерско дружество (БАД).

❖ Отдел **„Анализ и стратегическо планиране“** предоставя на ръководството на института, на правителството и на парламента анализи и доклади за състоянието на осигури-

телната система, мотивирани становища по повдигнати от официални и неправителствени организации и от граждани въпроси и по предложения за промени в някои от разпоредбите в осигурителното законодателство. Този отдел разработва всяка година актуализираното издание на настоящата публикация – „Социалното осигуряване в България“. Годишникът представя обзорно функционалните дейности на НОИ, провежданите политики по осигурителни програми в състава на ДОО, анализ на отчетените финансови резултати от изпълнението на Закона за бюджета на ДОО, макросредата, в която системата е функционирала през предходната година. Обект на анализа е също прегледа на извършените законодателни и подзаконови нормативни промени, стратегическия план на НОИ и пр.

През 2006 г. конкретните сфери на дейност обхващаха:

- Разработване на годишника „Социалното осигуряване в България през 2005 г.“;
- Отговор на писма със становища и коментари до държавни институции, обществени организации, граждани, редакции на вестници относно актуални проблеми и дискусионни въпроси за общественото осигуряване и за пенсионното осигуряване;
- Изготвяне на становища и коментари по постъпили предложения за промени в пенсионните осигурителни разпоредби;
- Анализ на резултатите от проучване на общественото мнение и очерталите се проблеми относно държавното обществено осигуряване въз основа на кореспонденцията, постъпила в ЦУ на НОИ през 2005 г., с набелязване на открояващите се проблемни въпроси и предложения за преодоляването им;
- Участие с публикации по актуални теми в Бюлетина на НОИ и в други специализирани издания;
- **Участие в междуведомствени работни групи във връзка с:**
  - Разработване на Национален план за борба с бедността и социалната изолация, при ангажирането на всички компетентни институции;
  - Разработване на Национален план за икономическо развитие 2005 – 2008 г. и Национален план за развитие в съответствие с изискванията на Регламент 1260/1999 на Съвета на Европа.
  - Предоставяне на материали за мониторинга на Европейската комисия за степента на предприсъединителна готовност на Република България. Действията са част от организацията и координацията на подготовката за присъединяване към Европейския съюз и провеждането на преговорите за присъединяване (Работна група № 11 „Икономически и валутен съюз“ към Агенцията за икономически анализи и прогнози);
  - Оценката на Икономическия и финансов комитет за икономическата политика на дългосрочна устойчивост на публичните финанси;
  - Работата в Централната междуведомствена експертна комисия за координация и методическо ръководство за изпълнение на проекта за актуализиране на Националната класификация на професиите (НКП) в Република България, 1996 г.; Становища относно съставянето и предоставянето на списък с нови длъжности и наименования за целите на актуализацията на НКП, мнения и коментари относно обновяване на Международната класификация на професиите (ISCO-88), обобщаване на мненията и изработване на конкретни препоръки за създаване на нови групи професии и подобряване на обяснителните бележки на вече съществуващите групи;
  - Координация и мониторинг на подготовката на Република България за присъединяване към ЕС с цел оптимизиране на дейностите по европейската интеграция (Работна група № 13 към МТСП „Социална политика и заетост“ – социална закрила, пенсионна реформа, равнопоставеност на жените и мъжете, открит метод на координация, социално включване и пр.);

- Равнопоставеността на половете и в други мероприятия във връзка с прокарване на обща политика за равнопоставеност на жените и мъжете на всички нива и сфери от обществения живот; Предложения за промяна в политиката по майчинството и съвместяването на професионалните с домашните задължения на жените и мъжете, родителския отпуск и насърчаване ролята на бащите в отглеждането на децата;
- Подготовката в разработването на „Националната програма за реформи (2006-2009 г.)“, Глава „Заетост“, във връзка с прилагане на обновената Лисабонска стратегия с основна цел постигане на по-висок растеж и повече работни места.
- Изготвянето на Национален план за действие по заетостта за 2007 г.;
- Разработването на Споразумение за сътрудничество в областта на борбата с незаконната заетост между България и Франция като част от мероприятията за борба с незаконния труд и управление на трудовата миграция;
- Разработването на Националния доклад за пенсиите – Българската пенсионна система в контекста на Откритият метод на координация на националните пенсионни системи, въведен от Европейския съвет през 2001 г.;
- Разработването на Първия доклад по изпълнението на Съвместния меморандум по социално включване с цел подготовката на страната за пълноправно участие в Откритият метод на координация по въпросите на социалното включване след присъединяването й към ЕС.

XII. ФИНАНСОВО-СЧЕТОВОДНА ДЕЙНОСТ

Цялостната дейност по финансирането и счетоводната отчетност на бюджетните и извънбюджетните средства на НОИ се ръководи от Главна дирекция „Финансово-счетоводна дейност“ (ГД „ФСД“) в ЦУ на НОИ. Това функционално звено организира движението на финансовите средства на държавното обществено осигуряване и отчита изпълнението на Закона за бюджета на ДОО. Поддържат се постоянни контакти с Министерството на финансите (МФ) за своевременното осигуряване на необходимите средства за изплащане на пенсиите. ГД „ФСД“ извършва преводите на пенсии по международни спогодби, както и инвестиционна дейност по отношение на свободните средства на Учителския пенсионен фонд.

В ГД „ФСД“ се разработват формите и съдържанието на документите за счетоводното отчитане на средствата на осигурителните фондове. Оттук се дават методически указания за счетоводната дейност на съответните звена в териториалните поделения на НОИ и се извършва контрол върху тяхната отчетност. Служителите в ГД „ФСД“ изготвят отчета на ЦУ на НОИ, обобщават и анализират финансовите отчети на 28-те териториални поделения на НОИ, изготвят консолидирани отчети за месечното, тримесечното и годишното изпълнение на бюджета на ДОО, Учителския пенсионен фонд и фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“.

От март 2006 г. структурата на ГД „ФСД“ включва дирекция „Счетоводство“ и сектор „Финанси, инвестиционна дейност и банково обслужване“. С цел по-точно разпределяне на задачите и отговорностите на служителите в дирекция „Счетоводство“ бяха обособени три отдела: „Методология на счетоводната отчетност“, „Счетоводно отчитане на пенсиите“ и „Счетоводство на административната издръжка“. Първият отдел е натоварен с подготовка на методически указания, касаещи краткосрочните плащания, както и с осчетоводяване на финансовите потоци по краткосрочните плащания между ЦУ и ТП на НОИ и преводите от и към външни институции – МФ, МТСП и др. Отдел „Счетоводно отчитане на пенсиите“ подготвя методически указания за плащанията за пенсиите и тяхното осчетоводяване, а също така работи в тясно взаимодействие с дирекция „Европейска интеграция и международни договори“ по линия на плащанията по международни спогодби. Отдел „Счетоводство на административната издръжка“ от-

говаря за извършване и отчитане на плащанията, касаещи административната дейност на ЦУ на НОИ.

Със стартирането на Националната агенция за приходите от началото на 2006 г. настъпиха съществени промени във финансовите потоци, минаващи през системата на НОИ. С прехвърлянето на дейността по събиране на осигурителните вноски към НАП, ТП на НОИ вече не разполагат със средства по своите банкови сметки за извършване на разходите за пенсии и краткосрочни обезщетения. Събраните приходи от осигурителни вноски от НАП се прехвърлят служебно по сметката на ЦУ на НОИ в БНБ. Това наложи всички левови плащания на НОИ да бъдат включени в Системата за електронни бюджетни разплащания (СЕБРА). До началото на 2006 г. в СЕБРА бяха включени само плащанията за пенсии от ДОО и Учителския пенсионен фонд, както и разходите на фонд ГВРС, а краткосрочните разходи се извършваха директно от банковите сметки на териториалните поделения, които се захранваха от събраните приходи от осигурителни вноски на териториално ниво. От 1.1.2006 г. в СЕБРА са включени плащанията по всички фондове на ДОО – пенсии, временна неработоспособност и майчинство, безработица, както и административните разходи. Набраните приходи в транзитните сметки на териториалните поделения всеки петък се централизират служебно от обслужващите банки по сметката на ЦУ в БНБ. Възстановените разходи по сметките за наличности в РУСО се превеждат по сметките на ЦУ в БНБ тримесечно, служебно от обслужващите банки, съгласно разпоредбите на МФ и БНБ.

Във връзка с посочените промени във финансовите потоци, ГД „ФСД“ изпрати своевременно указания до териториалните поделения за новите финансови схеми с цел да не се допуснат нарушения в графиците на плащанията, осъществявани от НОИ. Бяха дадени и указания за счетоводното отчитане на движението на финансовите средства при новите условия.

Друго голямо предизвикателство пред НОИ и в частност пред ГД „ФСД“ през 2006 г. беше въвеждането на международни номера на всички банкови сметки (IBAN) и новите форми на платежни документи от 5 юни 2006 г. Служители от ГД „ФСД“ и ГД „ИС“ взеха участие при разработката на указанията на БНБ и МФ за обслужване на сметки на бюджетни предприятия и бюджетни плащания. Съвместно с ГД „Информационни системи“ и ГД „Пенсии“ беше създадена необходимата организация с оглед безпроблемния преход към плащания по сметки на клиентите на НОИ с новите банкови номера. В началото на май беше проведен национален семинар на счетоводителите от системата на НОИ. Основната цел на обучението бе да се обсъдят проблемите, свързани с включването в СЕБРА на всички плащания на ДОО и предстоящите от 5 юни 2006 г. промени в банковите сметки и платежните документи. По повод въвеждането на IBAN бяха сключени договори с 18 търговски банки за изплащането на пенсиите. Новите сметки на ТП и ЦУ на НОИ бяха своевременно публикувани в интернет страницата на НОИ. Там бяха публикувани и Разяснения за начина на попълване на новите платежни документи при теглене или внасяне на суми от сметките на териториалните поделения на НОИ. Като израз на успешното справяне на НОИ с промените в IBAN след реализирането на проекта беше получено благодарствено писмо от управителя на БНБ.

През 2006 г. бяха актуализирани всички основни документи, касаещи финансово-счетоводната дейност на НОИ – Счетоводна политика, Вътрешен правилник за документооборота на счетоводните документи и Индивидуален сметкоплан на НОИ. През 2006 г. ГД „ФСД“ изпрати 25 окръжни писма до териториалните поделения на НОИ, касаещи финансово-счетоводната дейност.

През март 2006 г. ГД „ФСД“ направи разпределение на средствата за административната дейност по териториални управления с оглед недопускане на превишение на приетия в Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. бюджет на НОИ. На основание §1 от Преходните и заключителните разпоредби на закона, преди края на бюджетната година Надзорният съвет на НОИ одобри преразпределение на разходите по бюджета на НОИ по параграфи на единната бюджетна класификация. Касовият отчет на Държавното обществено осигуряване за 2006 г. показва, че новите стойности на параграфите са спазени изцяло, което свидетелства за високата финансова дисциплина в системата на НОИ.

Управлението на финансовите средства на Националния осигурителен институт се извършва под непрекъснатия контрол на външни за системата на НОИ одитори от Сметната палата. В Централно управление на НОИ има назначени постоянни представители на Сметната палата.

В съответствие с правомощията си по чл. 5, ал. 4 от Закона за Сметната палата, тази институция заверява годишните финансови отчети на Националния осигурителен институт, които се изготвят в ГД „ФСД“. Извършеният одит на отчета за касовото изпълнение на бюджета на държавното обществено осигуряване и извънбюджетната сметка на Учителския пенсионен фонд и приложенията към него за 2005 г. установи, че отчетите не съдържат съществени грешки и нередности и дават вярна и честна представа за достоверността, законосъобразността и редовността на включената в тях финансова и нефинансова информация. При заверката на баланса към 31.12.2005 г. одитният екип изрази мнение, че балансът и приложенията към него дават вярна и честна представа за имущественото и финансовото състояние на НОИ. Събрани са достатъчно доказателства, въз основа на които е постигната увереност, че балансът не съдържа съществени грешки и нередности. Отчетените финансови и стопански операции, както и формата, съдържанието, изготвянето и представянето на баланса са в съответствие с нормативните изисквания. Въз основа на гореизложеното финансовият отчет на НОИ за 2005 г. беше заверен без резерви. Изготвянето на достоверни финансови отчети за дейността на НОИ е важна предпоставка за вземането на правилни управленски решения в областта на социалното осигуряване.

Екипът на Сметната палата извърши и одит на отчета за изпълнението на бюджета на държавното обществено осигуряване за 2005 г. В одитния доклад не са констатирани нарушения във връзка със съставянето, приемането и внасянето в Народното събрание на отчета за изпълнение на бюджета на ДОО за 2005 г. Основните изводи в доклада са следните:

- Отчетът за изпълнението на бюджета на ДОО за 2005 г. съответства по структура и съдържание на Закона за бюджета на ДОО за същата година.
- С преизпълнението на приходите през 2005 г. са създадени предпоставки за постигане на финансова устойчивост и изпълнение ролята на бюджета на ДОО като източник на паричен ресурс за покриване на социалните разходи.
- През 2005 г. продължава тенденцията за ниска събираемост от Агенцията за държавни вземания на приходите от главници по ревизионни актове за начет, което влияе негативно върху общото изпълнение на приходите.
- Установеното превишение на общите разходи по бюджета на ДОО е в резултат на изплатената еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. декември 2005 г.
- Прилаганите политики за въвеждане на допълнителен контрол върху социалноосигурителните плащания при спазване на осигурителното законодателство са довели до задържане на плановото ниво на разходите за временна и трайна неработоспособност.
- Предвиденият по бюджета на ДОО резерв за реформата в социалното осигуряване не е усвоен поради преизпълнението на приходите.
- Одобрената допълнителна субсидия за покриване на недостига на средства за пенсии не е усвоена в пълен размер.
- Представеният в Сметната палата от управителя на НОИ отчет за изпълнението на бюджета на ДОО за 2005 г. е съставен законосъобразно и достоверно.

По отношение на инвестиционната дейност на средствата на Учителския пенсионен фонд, по препоръка на Сметната палата ГД „ФСД“ разработи през 2006 г. Вътрешни правила за инвестиране на временно свободните парични средства на Учителския пенсионен фонд.

Спазвайки приетите Вътрешни правила за изискванията към обслужващите банки на териториалните поделения на НОИ, от началото на 2006 г. бяха сменени обслужващите банки на две териториални поделения на НОИ – Кюстендил и Варна.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА НОИ С ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ТРУДА

Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ (ИА „ГИТ“) към министъра на труда и социалната политика е държавен орган, който:

- Контролира прилагането на трудовото законодателство за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ) и изпълнението на задълженията по трудовите и осигурителните правоотношения (ТОП);
- Осъществява специализиран контрол по спазването на Закона за насърчаване на заетостта (ЗНЗ) и Закона за държавния служител (ЗДСл);
- Дава сведения и технически съвети на работодателите и работещите по най-ефективните методи за спазване на трудовото законодателство и по прилагането на Закона за насърчаване на заетостта;
- Уведомява компетентните органи за установени празноти и недостатъци в действащото трудово законодателство и в нормативната уредба за контрол по трудовата заетост.

Социално-осигурителната система пряко се влияе от степента на ефективност на работата на ИА „ГИТ“ и реализацията на дадените й пълномощия с оглед на по-добрата социална защита и по-надеждни индустриални отношения.

Инспекционна дейност на Главна инспекция по труда

През 2006 г. при план да се извършат 28 490 проверки са реализирани 36 036 проверки. Реализирани са в повече 7 546 проверки – ръст от 26,5%. В резултат на извършените през 2006 г. 36 036 проверки са проверени общо 29 291 предприятия с наети общо 1 233 823 лица, от които 691 034 мъже и 542 789 жени. В проверените предприятия са работили 2 763 непълнолетни лица и 11 685 лица с трайно намалена трудоспособност.

От проверените общо 29 591 предприятия, за първи път се проверяват 8 860 предприятия. В 3 390 проверки, или в 9,4% от всички извършени през 2006 г. проверки, са участвали и представители на други контролни органи. През 2005 г. проверките, извършени с участие на представители на други контролни органи, са били 6,9% от общия брой извършени проверки.

Констатирани нарушения

В резултат на извършените през 2006 г. 36 036 проверки са констатирани общо 212 116 нарушения, от които:

–	158 018	нарушения на норми в областта на ЗБУТ	–	74,5%;
–	53 162	нарушения на норми на ТОП	–	25,1%;
–	678	нарушения на норми на ЗНЗ	–	0,3%;
–	58	нарушения на норми на ЗДСл	–	0,1%.

Констатирани са 993 неизпълнени в срок предписания, които представляват 0,5% от всички нарушения.

През 2006 г. ръстът на констатираните нарушения спрямо 2005 г. изпреварва ръста на извършените проверки, което показва по-професионално и по-задълбочено извършване на проверките. За отстраняване на констатираните нарушения през 2006 г. контролните органи на Агенцията са предприели необходимите действия и са приложили общо 209 941 предвидени в закона принудителни мерки, като 206 302 са задължителни за изпълнение предписания.

Във всички групи предприятия (микро, малки, средни и големи) като основна мярка за принуда за отстраняване на констатирани нарушения е „предписанието“. Във почти

всички Д „ОИТ“ принудителната мярка „задължително предписание“ е в границите на 98-99% от всички дадени принудителни мерки за въздействие.

На основание чл. 404, ал. 1, т. 1 от Кодекса на труда са дадени 205 439 предписания, 614 предписания са дадени на основание чл. 78, ал. 1, т. 1 от ЗНЗ, а на основание чл. 131 от ЗДСл са дадени 249 предписания.

Съставени са общо 11 216 акта за установени административни нарушения, при 9 757 за 2005 г.

Общо за годината са влезли в сила 9 783 наказателни постановления с обща сума на глобите 4 421 260 лв., при 3 621 799 лв. през 2005 г., т.е. със 799 461 лв. повече.

Контрол по спазване на трудовото законодателство

Резултатите от инспектирането през 2006 г. показват, че е налице значителна промяна в работодателите по отношение създаването на организация за изпълнение изискванията на ЗЗБУТ.

Само до преди две години работодателите на микро и малките фирми научаваха, че имат задължения за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд за своите работещи от първата им среща с инспекторите по труда. Резултатите от проверките през 2006 г. показват, че в по-голямата част (66%) от посетените за първи път предприятия има вече изготвена оценка на риска, а в 52% от тях има изготвена и програма за отстраняване на установения в оценката производствен риск. В 72% от посетените за първи път предприятия е осигурено обслужване на работещите от Служби по трудова медицина (СТМ). За тези резултати са допринесли и системните информационни кампании, запознаването на обществеността чрез медиите с резултатите от извършените проверки и предоставената възможност за получаване на актуална информация по безопасност и здраве при работа чрез интернет-страницата на ИА „ГИТ“.

Проверките показват, че от проверените през 2006 г. 29 291 предприятия, с работещи в тях 1 233 823 лица, в 22 765 предприятия, или 78% (при 69% през 2005 г.) е извършена оценка на риска. Отчетните данни от инспекционната дейност през 2006 г. показват, че въпреки постигнатия напредък, продължава да се подценява работата в предприятията по установяване на фактическото състояние на условията на труд на база конкретни измервания от лицензирани лаборатории. През годината е отчетен ръст от 8 процентни пункта спрямо 2005 г. (2005 г. – 34%, 2006 г. – 42%). Сравнявайки относителния дял на предприятията, в които е извършена оценка на производствения риск (78%), с относителния дял на предприятията, които имат данни за състоянието на параметрите на работната среда (42%), става ясно, че делът на първите изпреварва с 36 процентни пункта делът на вторите.

Осигуряване обслужването на работниците и служителите от служба по трудова медицина (СТМ)

Резултатите от инспекционната дейност по спазване на законовото изискване от работодателите да осигурят на своите работещи обслужване от служба по трудова медицина установяват, че от общо проверените 29 291 през 2005 г. в 23 680 има осигурено такова обслужване, т.е. в 81% (при 25% за 2003 г., 63% за 2004 г. и 74% за 2005 г.). В 32% от проверените предприятия през 2006 г. това обслужване е осигурено.

Общата оценка на Д „ОИТ“ по осигуреното обслужване от СТМ е, че качеството на обслужването не е според нормативните изисквания. Дейността им в повечето случаи се свежда до оценка на риска и изготвяне на препоръки за отстраняване на идентифицираните рискове (не рядко непълни, без да е ясно за кое конкретно предприятие се отнасят). Една от основните причини е, че работодателите не познават нормативно установените задачи на СТМ, а те от своя страна се възползват от това и не информират коректно обслужваните работодатели. Друга причина е, че Инспекцията по труда проверява работодателя, но не и СТМ, тъй като няма правомощия, което води до непълен контрол на целия процес.

Безопасност на труда

Състояние на работното оборудване и технологии

През 2006 г. контролът по изпълнение на задълженията за осигуряване безопасност на експлоатираните работно оборудване, работни места и технологии е разкрил 37 782 нарушения, които са на трета позиция в обема от всичко констатирани 212 116 нарушения. В сравнение с 2005 г. относителният им дял в съвкупността от нарушения в областта на ЗБУТ бележи незначително увеличение от 23,2% на 23,9%.

Нарушенията на нормите и изискванията за осигуряване на ел. безопасност на експлоатираното работно оборудване – 10 497 бр. (или 27,8% от нарушенията по безопасност на труда) продължават да са често допускани. От тях нарушенията на нормите, изискващи за определени производства и дейности електрическите съоръжения да бъдат изработени във вариант защитно изпълнение, са най-типични.

Липсата на предпазни и блокиращи устройства на машини и съоръжения е констатирана в 4 736 случая и бележи неголямо увеличение в сравнение с резултатите от контрола през 2005 г.

В областта на трудовите правоотношения

При извършените през 2006 г. общо 36 036 проверки са установени общо 53 162 нарушения на нормите, регулиращи възникването, изменението, изпълнението и прекратяването на трудовите правоотношения. За сравнение през 2005 г. са установени 50 263 такива нарушения от 35 111 проверки. По-големият брой установени нарушения на трудовото законодателство през 2006 г. е резултат от повишения брой извършени проверки през годината в сравнение с предходната.

Инспекционната дейност на ИА „ГИТ“ през 2006 г. показа, че като правило трудовите правоотношения в големите предприятия от всички отрасли се извършват в съответствие с Кодекса на труда и нормативните актове по неговото прилагане. Значително по-често се установяват нарушения на нормите, свързани с трудовите правоотношения в микро и малки предприятия, особено в тези, в които се извършва проверка за първи път. Характерното за предприятията от тези икономически дейности е, че все още има работодатели, които допускат до работа лица, без да им е връчено копие от уведомлението за регистрация на сключения трудов договор, заверено от ТД на НАП, или изобщо без сключен писмен трудов договор.

При проверките са констатирани случаи на прекратяване на трудовите правоотношения без да се изплащат обезщетения за неизползван отпуск пропорционално на времето, което се признава за трудов стаж. Установяват се все още нарушения на разпоредбата на чл. 350, ал. 1 от КТ. Работодателите неправомерно задържат трудови книжки на работници или служители при прекратяване на трудовите правоотношения главно поради междуличностни конфликти или с цел ангажиране на имуществена отговорност за вероятни липси и щети, причинени от работниците и служителите. При прекратяване на трудови правоотношения често не се изплащат последните дължими трудови възнаграждения. Продължава да се допуска полагане на труд при пълен осемчасов работен ден от работници или служители, наети за работа на непълно работно време.

През 2006 г. отново, както и през предходната 2005 г., най-висок относителен дял констатирани нарушения има по заплащане на труда – 9 782, което е 18,4% от общия брой констатирани нарушения по осъществяване на трудови правоотношения. Това обстоятелство е причината като приоритет в инспектирането на трудовите правоотношения през 2007 г. да бъде спазването на нормите, регламентиращи заплащането на труда. Най-често тези нарушения се изразяват в неизплащане на месечно трудово възнаграждение в гарантирания в Кодекса на труда минимален размер; неначисляване и неизплащане на допълнително възнаграждение за продължителна работа, незаплащане с увеличение на положен нощен и извънреден труд; неизплащане на дължимо

обезщетение за неползван платен годишен отпуск или на обезщетение за неспазено предизвестие.

Често в трудовия договор се вписва минимална работна заплата (или на осигурителния праг за съответната длъжност), а в действителност се заплаща значително по-голяма сума. В тези случаи при прекратяване на трудовото правоотношение на работниците се начисляват и изплащат обезщетения съгласно трудовия договор, а не на базата на устно уговореното възнаграждение. Като резултат работниците и служителите, чиито трудови договори са прекратени, смятат, че са ощетени неправомерно от работодателя и търсят съдействие от Инспекцията по труда.

При проверките инспекторите по труда установяват регистриране в ТД на НАП на трудови договори, които не са подписани от страните по трудовото правоотношение. В този случай е налице регистриране на трудово правоотношение, което в действителност все още не е възникнало.

Основните причини за допускане на нарушения на чл. 62, ал. 1 от КТ са от икономически характер, като например в едни случаи избягване на внасяне на осигурителни вноски. В други случаи самият работник отказва да подпише писмен трудов договор с оглед възможността да ползва обезщетението при регистрация като безработен и помощи по реда на социалното подпомагане едновременно с получаване на трудово възнаграждение. Често пъти при оформянето на документацията, свързана със регистрацията на трудовите договори, се допуска неспазване на тридневния срок, което се дължи на непознаване от страна на работодателите и длъжностните лица на нормативната уредба.

Има работодатели, които не считат за необходимо да сключват трудов договор с работник, който е в т. нар. „изпитателен период“, което също е нарушение.

По-често срещани са нарушенията по чл. 63, ал. 1 и ал. 2 от КТ, които за 2006 г. са 1 039 и са с 61 повече от установените в предходната година.

Наблюдава се увеличаване на констатираните нарушения на разпоредбите на КТ, свързани със специалната закрила на работниците и служителите с намалена работоспособност (с 320 повече от 2005 г.) Тези нарушения за 2006 г. са 431 бр. и са свързани предимно с това, че работодателите не са изпълнили правното си задължение по чл. 315 от КТ за ежегодно определяне на списък на работните места, подходящи за трудоустрояване на лица с намалена работоспособност, както и на задължението по чл. 27 от Закона за интеграция на хората с увреждания (ЗИХУ).

Констатираните нарушения на разпоредбите на КТ, закрилящи труда на работниците и служителите с намалена работоспособност и на Закона за интеграцията на хората с увреждания, са санкционирани с даване на задължителни за изпълнение предписания на основание чл. 404, ал. 1, т. 1 от КТ. С дадените предписания работодателите са задължени при определяне местата за трудоустрояване да съобразят списъците с изискванията на чл. 27 от ЗИХУ, като са съставени и 25 акта за установяване на административно нарушение на основание чл. 55, ал. 1, т. 2 от ЗИХУ. Констатираните нарушения на нормите за полагане на извънреден труд през 2006 г. са 1 214.

Нарушенията на други норми от Кодекса на труда са 31 433. Това са предимно нарушенията, свързани с данните, които следва да съдържат сключените писмени трудови договори съгласно чл. 66 от КТ, задълженията на работодателя съгласно чл. 127 от КТ да представи длъжностна характеристика на работника или служителя при сключване на трудовия му договор и задълженията на работодателя при поискване от работника или служителя да издава извлечения от ведомостите за заплати съгласно чл. 128 от КТ, промени в регламентирането на почивките при сумирано изчисляване на работния ден, отпуски и др.

И през 2006 г. работодателите продължават да сключват трудови договори без да договарят минимално необходимото съдържание, правно регламентирано в разпоредбата на чл. 66, ал. 1, т. 1-8 от КТ. Характерното е, че бланките на трудовите договори съдържат минимално необходимото съдържание на трудовия договор, но една от страните по трудовото правоотношение – работодателите, не договарят допълнителните трудови възна-

граждения, размера на платен отпуск, срок на предизвестие, началото на изпълнението на трудовия договор и датата на постъпването на работника на работа. При сключването на трудовите договори в нарушение на чл. 62, ал. 5 от КТ работодателите не запознават наетите с трудовите им задължения.

Често длъжността, по която се наемат работниците, не съответства на фактически изпълняваната работа, което е трудно доказуемо от инспектора по труда.

Почти винаги инспекцията по труда се уведомява за работа без трудови договори от лицата, когато те вече не работят при съответния работодател. В случая инспекцията по труда не може да упражни правомощията си по чл. 405а от Кодекса на труда, тъй като при проверката лицето не е заварено на работното място.

Други разпространени нарушения са:

– работа при условия, несъответстващи на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд (работа при шум, запрашеност, ниски температури);

– неизплащане или забавяне изплащането на трудовите възнаграждения;

– неосигурено обслужване от служба по трудова медицина;

– непровеждане на задължителните инструктажи по безопасност, хигиена на труда и противопожарна охрана и др.

През 2006 г. са поискани предварителни разрешения за започване на работа на непълнолетните лица (по чл. 302 и 303 от КТ) общо 8 713, от които по чл. 302 от КТ – 414, а по чл. 303 от КТ – 8 299, което е с 2 639 повече в сравнение с 2005 г. Наблюдава се значителен ръст на исканията от страна на работодателите пред Д „ОИТ“ на разрешения за назначаване на непълнолетни лица на работа. Този ръст се дължи на мащабната информационна кампания, проведена от ИА „ГИТ“, по разясняване на законосъобразното наемане на лица до 18 години по трудово правоотношение, но и поради опасения освен от административна, също и от наказателна отговорност.

Сътрудничеството на ИА „ГИТ“ с НОИ и други институции

Контролът по прилагането на трудовото законодателство и по спазване на нормативните изисквания за насърчаване и запазване на заетостта се извършва в сътрудничество и диалог между отговорните институции. През 2006 г. ИА „ГИТ“ прие две споразумения за сътрудничество в контролната дейност – Инструкция за съвместна дейност с НАП и Рамково споразумение с АСП и Националното сдружение на общините в Република България. Ангажиментите си по тези споразумения агенцията започна да изпълнява не само по време на националната кампания в предприятия и обекти, извършващи строително-монтажни работи, в малки фирми от хотелиерството и ресторантьорството със сезонен характер на дейността, но основно в предприятия, в които „по традиция“ не се гарантира изплащането на трудовите възнаграждения.

По сигнали на Инспектората на МТСП девет Д „ОИТ“ са извършили 11 проверки. През 2006 г. обективната необходимост от съвместна контролна дейност на Д „ОИТ“ с други държавни контролни органи – страни по приетите споразумения за сътрудничество и без приети такива се изразява в провеждането на общо 3 390 съвместни проверки. В сравнение с отчетните данни през 2005 г., когато съвместните проверки са били 2 432 бр., е постигнат чувствителен ръст от повече от 39%, което е убедително доказателство за напредъка в съвместната контролна дейност. Относителният дял на тези проверки от всичко извършените инспекции през годината съставлява 9,1%, при постигнат 6,9% дял през миналата отчетна година.

Сътрудничество между НОИ и ИА „ГИТ“

Извършени са най-много на брой – 1 376 съвместни проверки с представители на страните по многостранното споразумение с МТСП, ДНСП, НОИ и АЗ, чийто срок на

валидност изтича на 3 юли 2007 г. Техният относителен дял намалява в сравнение с 2004 и 2005 г. в общия обем от съвместни проверки съответно от 68% и 54% на 40,1% през 2006 г. Както и досега, на челно място са съвместните проверки с представители на различните регионални служби на МВР (секторите „Икономическа полиция“, „Миграция“ и др.) – всичко 776 проверки (при извършени 700 през 2005 г.), проведени във фирми, за които има предварителни данни или очаквания за неоказване съдействие и създаване на пречки (укриване на лица и документация, недопускане до подлежащия на контрол обект, нелегитимиране и др.) от страна на работодатели, длъжностни лица и работещи, за да се реализира проверката. Дирекция „ОИТ“ Силистра не отчита съвместни проверки с представители на РДВР, а Д „ОИТ“ Благоевград, Кърджали и Стара Загора в повече от 60 проверки са търсили съдействие от органите на полицията. Предприятия от хотелиерството и ресторантьорството, търговията, за производство на хранителни продукти, напитки и облекло, извършващи строително-монтажни работи, занимаващи се с посредническа дейност по набиране, насочване и предоставяне на работна сила и охранителни фирми са най-често съвместно проверявани със служители на РДВР. Многократно органите на МВР са съдействали и за връчването на актове и наказателни постановления при отказ на работодатели или длъжностни лица да ги получат. По сигнали на различните служби на МВР, Д „ОИТ“ са извършили 154 проверки.

Съвместните действия с РУСО (извършени 362 съвместни проверки при 271 през 2005 г. и 73 проверки по техни сигнали) са най-вече при разследване на трудови злополуки, но и по повод жалби за неизплатени заплати и неиздаване на необходимите документи във връзка с правото на обезщетение за безработица и на пенсиониране. Дирекции „ОИТ“ Бургас, Стара Загора и Сливен най-често са проверявали в екип с представители на РУСО. По-интензивно са инспектирани с регионалните структури на НОИ предприятия от хотелиерството и ресторантьорството, търговията и извършващи строително-монтажни работи. Особено значение се отдава на съвместните проверки с РУСО по разследване на трудовите злополуки, както и по въпроси от прилагането на трудовото законодателство и социалното осигуряване, при които изготвяните съвместно протоколи става с активното участие на инспекторите по труда. Съвместната контролна дейност на 21 Д „ОИТ“ с Дирекция „Бюро по труда“ (Д „БТ“) е главно в предприятия, ползващи средства по програми и мерки за насърчаване на заетостта, но партньорството се изразява още и във взаимното участие на заседанията на съветите за сътрудничество и в комисиите по заетостта. Осъществени са 238 съвместни проверки при 343 такива през 2005 г. и 27 проверки по техни сигнали. Редица Д „ОИТ“ са давали становища за степента на спазване на трудовото законодателство от фирми, кандидатстващи за получаване на средства по програми и мерки за заетост.

Основни изводи

През 2006 г. обективната необходимост от съвместна контролна дейност на Д „ОИТ“ с други държавни контролни органи – страни по приетите споразумения за сътрудничество и без приети такива, се изразява в провеждането на общо 3 390 съвместни проверки. В сравнение с отчетните данни през 2005 г., когато съвместните проверки са били 2 432 бр., е постигнат чувствителен ръст от повече от 39% – убедително доказателство за напредъка в съвместната контролна дейност. Относителният дял на тези проверки към общия брой извършени инспекции през годината съставлява 9,1%, при постигнат 6,9% дял през предходната отчетна година.

Средно на една проверка през 2006 г. са констатирани 6,6 нарушения, в сравнение с 5,3 през 2005 г. и 4,6 през 2004 г. – показател за нарастваща ефективност на проверките.

Все още значителна част от оценките на риска (36%) са изготвени, без да са взети под внимание данните за състоянието на факторите на работната среда, т.е. изготвени са формално. Това са основно предприятия, работодателите на които не познават изискванията на нормативните актове в областта на ЗБУТ и за да изпълнят даденото им от инспектора предписание да изготвят оценка на риска, са сключили договор с некоректна служба по трудова медицина.

СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИ ПРОГРАМИ НА ДОО

Реформираната обществена осигурителна система у нас, изградена на разходопокривен солидарен принцип, гарантира социална защита срещу всички осигурени социални рискове. Носещата конструкция на социалното осигуряване са обществените отношения, непосредствено свързани с правото на труд. Основната цел на тези отношения е да компенсират загубения доход от труд тогава, когато по обективни или субективни причини той не може да се упражнява. Осигурителните права се обезпечават финансово чрез нормативно определени вноски и се натрупват в целево обособени осигурителни фондове. Социалното осигуряване се извършва чрез натрупване на необходимите средства от редовно постъпващите осигурителни вноски. При настъпване на осигурителния риск тази база служи за материално покритие на осигурителните права на осигурените лица и техните наследници при указаните в закона условия.

Системата на социална защита у нас е изградена на две нива. На първото ниво е социалното осигуряване. То предоставя обезщетения и помощи на загубилите доходи при временна или трайна, пълна или частична загуба на работоспособност от осигурените лица при съблюдаване на определени изисквания. На второто ниво е системата за социално подпомагане и грижи, която гарантира доходи и/или друг вид закрила за необхванатата от социалното осигуряване част от населението, или неотговаряща изцяло на законовите изисквания за социално-осигурителни обезпечения.

В системата за социално осигуряване, администрирана от Националния осигурителен институт, са включени осем осигурителни риска (от общо девет според Конвенция № 102 на МОТ), които се обслужват и изплащат от осигурителната администрация. Това са осигурителните рискове:

1. болест;
2. инвалидност;
3. майчинство;
4. отглеждане на дете в семейството;
5. трудова злополука и професионално заболяване;
6. старост/навършена възраст;
7. смърт на наследодател или загуба на издържащ член на семейството;
8. безработица.

Обслужването на деветия осигурителен риск, свързан със здравеопазването и медицинските услуги, се осъществява от НЗОК. В определен смисъл задължителното здравно осигуряване също е част от държавното обществено осигуряване предвид следните признаци: внасянето на здравноосигурителни вноски е задължително каквото е и за другите осигурени социални рискове; при балансиране големината на общата осигурителна вноска се съблюдават всички нейни компоненти, включително здравноосигурителната вноска; събирането и контролът на приходите от здравноосигурителни вноски се извършва от една и съща институция; и пр.

За всеки от посочените осигурителни рискове са формирани съответните социалноосигурителни програми, които се администрират от НОИ в рамките на държавното обществено осигуряване. През 2006 г. тези програми са свързани съответно с отпускането и изплащането на пенсии, обезщетения и помощи във връзка с:

- ✦ пенсионното осигуряване за старост, инвалидност и смърт на наследодател;
- ✦ изплащане на пенсии, несвързани с трудова дейност;
- ✦ осигуряване за временна неработоспособност при болест и майчинство;
- ✦ осигуряване за трудова злополука и професионална болест;
- ✦ осигуряване за безработица.

Обособените социалноосигурителни програми на ДОО и връзката им със съответните функционални дейности в организационната структура на НОИ, представени в този годишник, най-общо са:

– **обезщетения и помощи** (за временна неработоспособност, трудова злополука и професионална болест, бременност, раждане и отглеждане на дете, профилактика и рехабилитация, безработица, гарантирани вземания на работниците и служителите);

– **пенсии** (за осигурителен стаж и възраст, за инвалидност поради общо заболяване, за трудова злополука и професионална болест, наследствени, социални за старост, социални за инвалидност, гражданско-инвалидни, военно-инвалидни, за особени заслуги, персонални). Пенсиите са по българското законодателство и международните спогодби.

ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ

Парични обезщетения за временна неработоспособност

Осигурените лица за всички социални рискове и самоосигуряващите се лица, избрали по свое желание да се осигуряват включително и за общо заболяване и майчинство, имат право на следните видове обезщетения, при изпълнени определени нормативни условия:

◆ Парични обезщетения за периодите на **временна неработоспособност**, ако имат най-малко 6 месеца осигурителен стаж, с изключение на ненавършилите 18-годишна възраст.

◆ Лицата, осигурени за **трудова злополука и професионална болест**, имат право на парично обезщетение при настъпване на риска, независимо от осигурителния стаж.

◆ На осигуреното лице се изплаща парично обезщетение за временна неработоспособност за **времето, през което е под карантина**.

◆ Парично обезщетение се полага и за времето, през което осигуреното лице е отстранено от работа, когато **не може да бъде трудоустроено на друга подходяща работа**. Това обезщетение се изплаща за не повече от 90 календарни дни през една календарна година.

◆ На неработоспособните лица, изпратени от здравните органи на **санаторно-курортно лечение**, се изплаща обезщетение за целия им престой в заведенията, включително до 3 календарни дни за пътуване. Обезщетението е в размерите, определени съответно за общо заболяване или за трудова злополука и професионална болест.

◆ Паричното обезщетение за **гледане на болен член от** семейството се изплаща при условията и в размера на паричното обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване. Обезщетение се изплаща в следните случаи:

– **гледане или належащо придружаване за медицински преглед**, изследване или лечение в страната или в чужбина на болен член на семейството **над 18-годишна възраст** (на всеки осигурен до 10 дни през една календарна година);

– **гледане или належащо придружаване за медицински преглед**, изследване или лечение в страната или в чужбина на **болно дете до 18-годишна** възраст (до 60 дни през една календарна година общо за всички осигурени членове на семейството);

– гледане **на дете под карантина до 18-годишна възраст**, болно от заразна болест (до изтичането срока на карантината);

– гледане на **болно дете до 3-годишна възраст**, настанено в заведение за **болнична** помощ заедно с осигурения (за времето, през което осигуреният е бил в заведението);

– **гледане** на **здраво дете**, върнато от детско заведение поради карантина (докато трае карантината).

◆ Обезщетение се полага на лица, които вследствие общо заболяване, трудова злополука и професионална болест са **трудоустроени на по-нископлатена работа**. Дневното парично обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно трудово възнаграждение през 6-те календарни месеца преди трудоустрояването и получавано-

то среднодневно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Това обезщетение се дължи за времето на трудоустрояване, но за не повече от 6 календарни месеца.

◆ Парично обезщетение на **трудоустроена** на друга работа жена **поради бременност или кърмене** се изплаща, ако на новата работа възнаграждението й се намали.

◆ Осигурената жена имаше право на парично **обезщетение за бременност и раждане** за срок от 135 календарни дни, от които 45 преди раждането. (Нормата е изменена, като срокът стана 315 дни, считано от 1.1.2007 г.). Обезщетението се изплаща при наличие на 6 месеца осигуряване за този риск.

◆ След изтичането на срока на обезщетението за бременност и раждане през време на **допълнителния платен отпуск за отглеждане на малко дете** на майката/осиновителката се изплаща месечно парично обезщетение в размер, определян ежегодно със Закона за бюджета на ДОО. За 2006 г. то е 160 лв. Когато майката/осиновителката не ползва този отпуск или лицето, което ползва отпуска го прекъсне, на майката/осиновителката се изплаща 50 на сто от обезщетението, ако тя е осигурена за всички осигурени социални рискове, включително и за всички осигурени социални рискове без трудова злополука и професионална болест и безработица.

Парични помощи

От държавното обществено осигуряване се изплащат следните **видове помощи на осигурените лица**:

◆ Когато осигуреното лице има определена загубена работоспособност 50 и над 50 на сто, но **няма необходимия осигурителен стаж** за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване, изплаща се помощ в размер на 60-дневното парично обезщетение за временна неработоспособност.

◆ **При смърт** на осигуреното лице се изплаща помощ в общ размер на две минимални работни заплати за страната на съпругът/съпругата, децата и родителите. За 2006 г. сумата е 320 лв.

◆ Осигурените лица имат право на парични помощи **за профилактика и рехабилитация** и за **помощно-технически средства**, свързани с увреждането.

Териториалните поделения на НОИ изплащаха еднократните помощи при раждане, детските добавки за деца и добавките за деца инвалиди на осигурените лица и на пенсионерите с право на такива до 1 януари 2004 г. От тази дата помощите по Закона за семейни помощи за деца и добавките по чл. 40 от ЗЗРСИИ се изплащат от териториалните служби на Агенцията за социално подпомагане.

Парични обезщетения за безработица

На парично **обезщетение за безработица** имат право лицата, които са подлежали на задължително осигуряване за всички осигурени социални рискове най-малко 9 от последните 15 месеца преди прекратяване на осигуряването.

Периодът за изплащане на паричните обезщетения се определя съобразно продължителността на осигурителния стаж.

Осигурителен стаж (години)	Период на изплащане на обезщетението (месеци)
до 3	4
от 3 до 5	6
от 5 до 10	8
от 10 до 15	9
от 15 до 20	10
от 20 до 25	11
над 25	12

Паричното обезщетение за безработица се изплаща от датата на прекратяване на осигуряването, ако заявлението е подадено в 3-месечен срок от тази дата. Изплащането на паричното обезщетение за безработица се прекратява с настъпване на промяна в статута на лицето и тази промяна противоречи на условията за получаване на обезщетение. Например безработното лице започне трудова дейност, за която подлежи на задължително осигуряване, или придобие право на пенсия и др. Прекратява се и при изтичане на полагащия се срок.

Размерът на паричното обезщетение за безработица на безработните лица е **60 на сто от средномесечния осигурителен доход**, върху който са внесени или дължими осигурителни вноски за последните 9 месеца, през които са подлежали на задължително осигуряване за всички осигурени социални рискове. Той не може да бъде по-малък от минималния и по-голям от максималния размер на обезщетението за безработица, които се определят ежегодно със Закона за бюджета на ДОО. За 2006 г. минималният размер на обезщетението е 90 лв., а максималният – 160 лв.

Средни показатели за безработните лица, получаващи обезщетения за безработица през 2006 г.

През 2006 г. **осигурените лица за фонд „Безработица“** са **2 065 539**. В сравнение с 2005 г. броят им се е увеличил с 9,87%, или със 185 630 души. Средногодишно **регистрираните безработни** лица по данни на Агенцията по заетостта са **356 054**. Техният брой е намалял с 68 327 души в сравнение с 2005 г. Неблагоприятната тенденция на по-висок дял на безработните жени спрямо безработните мъже се запази и през 2006 г. Относителният дял на безработните жени през 2006 г. е 57,5%, като спрямо 2005 г. е нараснал с почти 2%.

Регистрираните **безработни лица с право на парично обезщетение** за безработица средно за цялата 2006 г. са **70 014,** или **19,7%** от регистрираните безработни. През 2005 г. техният относителен дял е бил 18,3%. Тенденцията на намаляване на безработните лица се проявява и при безработните с право на обезщетение за безработица. Спрямо 2005 г. те са намалели със 7 730 души, или с 9,9%. От получаващите обезщетение за безработица **59,8% са жени**, а **мъжете са 40,2%**.

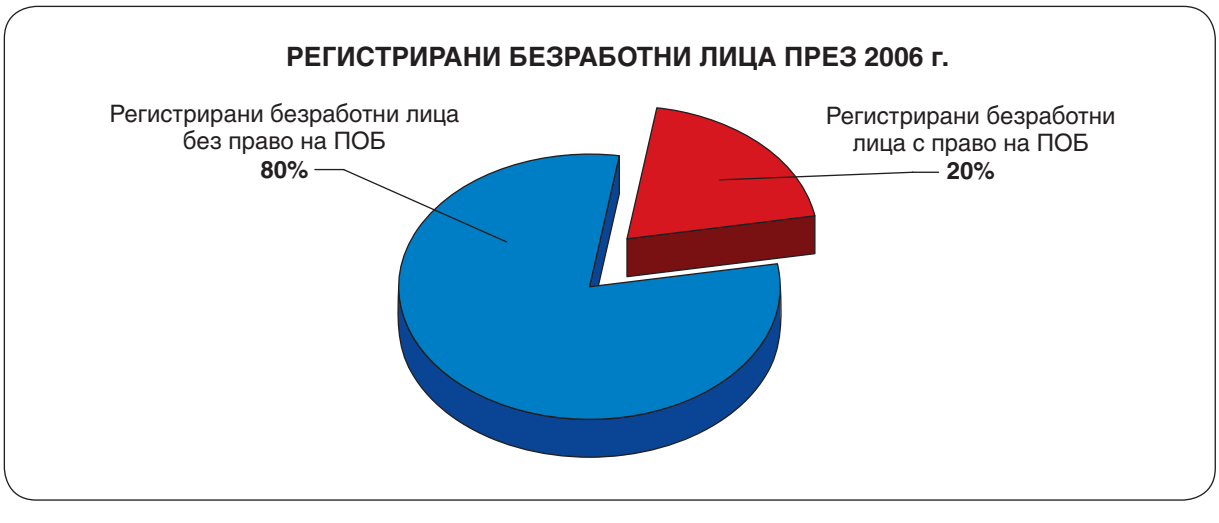

➢ Средногодишно през 2006 г. на 29,5 осигурени лица във фонд „Безработица“ се пада едно лице, получаващо обезщетение за безработица.

➢ **Средният размер** на паричното обезщетение през 2006 г. е **112,11 лв.** Мъжете са получавали средномесечно 117,92 лв., а жените 108,20 лв. В сравнение с 2005 г., когато средният размер на паричното обезщетение е бил 101,58 лв., се наблюдава увеличение с 10,53 лв., или 10,4%. То е свързано с увеличените минимален и максимален размер на обезщетението за безработица, които се определят ежегодно със Закона за бюджета на ДОО. За 2006 г. – съответно 90 лв. и 160 лв.

➢ **Най-голям размер средномесечно обезщетение** са получили безработните лица в **София град** – 116,48 лв., а **най-малък** в област **Пазарджик** – 104,99 лв. При мъжете най-голямо средно обезщетение са получили в област Варна (125,07 лв.), а най-малко в Пазарджик (109,57 лв.). При жените най-голямо обезщетение е изплатено в област Велико Търново (113,93 лв.), а най-малко – в област Пазарджик (101,93 лв.).

➢ Разпределението по групи месечни размери на паричните обезщетения показва, че средно през годината **най-много лица са получавали обезщетение** с размер **от 90 до 100 лв.** – 31 802, или 45,4% от всички регистрирани безработни с право на обезщетение. От тях 62,4% са жени. Следващата по големина група е на безработните с размер на обезщетението **от 150 до 160 лв**. Те са общо 15 682, или 22,4% от всички получаващи обезщетение. Разпределението на безработните лица с право на обезщетение по групи месечни размери на обезщетенията показва една силна поляризация. Голяма част получават обезщетение в минимален размер или близък до него и друга голяма част – максимален размер или малко по-нисък от него.

➢ Според **възрастовото разпределение най-много безработни** лица с право на парично обезщетение за безработица попадат във възрастовата група на **над 55-годишните** – 21,2%, или 14 845 лица. Следващите по големина групи са на безработните на възраст **от 50 до 54 години** – 11 875 (17%) и на възраст от **45 до 49 години** – 10 205 (14,6%). Малко повече от половината от регистрираните безработни с право на парично обезщетение са на възраст над 45 години – 52,3%, а регистрираните безработни над 45 години са 43,2% от всички безработни лица. Регистрираните безработни лица на възраст до 24 години са 12% от всички безработни, но регистрираните безработни с право на обезщетени до 24 години са 4% от всички безработни, имащи право на обезщетение. И през 2006 г. разпределението във възрастовите групи на безработните лица е сравнително по-равномерно в сравнение с разпределението на безработните лица с право на обезщетение, при които концентрацията е при по-възрастните. Подобна тенденция се наблюдаваше и през предходната година.

➢ **Според образователния ценз най-много лица**, получаващи обезщетение, са тези със **средно професионално образование** – 16 423 (23,5%). Следващата по големина група е на лицата със средно специално образование 14 817 (21,2%). С висше образование са 8 424, или 12% от всички безработни лица с право на обезщетение – 19% от висшистите са съсредоточени в София-град. От безработните с право на обезщетение общо 59,6% имат средно образование, като това е най-многобройната група. С висше и полувисше образование са 15,2%, а останалите 25,2% са с основно и по-ниско образование.

➢ **Разпределението по области** на безработните лица с право на обезщетение през 2006 г. показва, че с най-голяма концентрация те са в Пловдив (8,8%), София-град (8,4%), Варна (6,1%), и Бургас (5,8%). В област Пловдив са и най-много регистрираните безработни лица (7,8%) от всички безработни, в Пазарджик (5,9%), Плевен (5,3%), Шумен (4,5%) и Враца (4,4%).

➢ **Разпределение според осигурителния стаж:** От регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение през 2006 г. **най-много са** лицата с осигурителен стаж **над 25 години**. Те са 21 001, или 30% от всички лица с право на обезщетение. Това са и лицата, имащи право най-дълго време (12 месеца) да получават обезщетение за безработица, ако не започнат работа. В същото време това са и най-рисковите групи хора, които, останали веднъж без работа, много трудно успяват да започнат нова и по-често попадат в групата на продължително безработните. Следващата по големина група е на лицата със стаж **до 3 години** – 15 483, а делът им е 22%.

➢ Средномесечно през 2006 г. **новорегистрираните** безработни с право на обезщетение са 10 675. В сравнение с 2005 г., когато са били 11 485, те са намалели със 7%. От тях мъжете са 4 282, а жените 6 393. Най-голям брой новорегистрирани безработни има през януари – 15 472, а най-малко през април – 8 525.

➢ През 2006 г. средно са **прекратени** обезщетенията на 11 844 безработни лица. Средно по месеци през годината са прекратени обезщетенията на 4 789 мъже и на 7 055 жени. В сравнение с 2005 г., когато средно прекратените обезщетения са 13 290, те са

намалели с 11%. Най-много прекратени обезщетения има през март – 16 580, а най-малко са прекратените обезщетения през декември –8 381.

ПЕНСИИ

Пенсии за осигурителен стаж и възраст

Основният вид пенсия, която се отпуска по нашето законодателство и заема най-висок дял в разходите на ДОО за пенсии, е **пенсията за осигурителен стаж и възраст**.

◆ От 1 януари 2006 г. мъжете, осигурени при условията на трета категория труд, придобиват право на пенсия при навършена възраст 63 години и наличие на 100 точки (сбор от осигурителния стаж и възрастта), а жените – възраст 58 години и 6 месеца и 92 точки. С всяка следваща календарна година възрастта, на която жените придобиват право на пенсия, се увеличава с 6 месеца до достигане на 60 години, а точките се увеличат с една до достигане на 94.

◆ В случай че лицата нямат необходимите точки, право на пенсия се придобива при наличие на 15 години осигурителен стаж, от които 12 години действителен и навършена 65-годишна възраст.

◆ Кадровите военнослужещи, държавните служители по Закона за Министерството на вътрешните работи и по Закона за изпълнение на наказанията, държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги, държавните служители, осъществяващи дейността по охрана на съдебната власт по чл. 36д от Закона за съдебната власт, следователите и младши следователите придобиват право на пенсия при уволнение независимо от възрастта им, ако имат 25 години осигурителен стаж, две трети от които да са действително изслужен на такива длъжности.

година	възраст						точки	
	I кат. труд		II кат. труд		III кат. труд		за всички категории	
	мъже	жени	мъже	жени	мъже	жени	мъже	жени
2000	52	47	57	52	60,6	55,6	98	88
2001	52	47	57	52	61	56	99	89
2002	52	47	57	52	61,6	56,6	100	90
2003	52	47	57	52	62	57	100	90
2004	52	47	57	52	62,6	57,6	100	90
2005	52	47	57	52	63	58	100	91
2006	52	47	57	52	63	58,6	100	92
2007	52	47	57	52	63	59	100	93
2008	52	47	57	52	63	59,6	100	94
2009	52	47	57	52	63	60	100	94

Забележка: Работилите 10 години в трудова среда, визирана в чл. 104, ал. 3 от КСО, могат да се пенсионират, ако имат 90 точки и изискуемата възраст за I и II категория труд. Условията за придобиване право на пенсия са по §4 от ПЗР на КСО.

Пенсии за инвалидност

Осигурените лица имат право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване или трудова злополука и професионална болест при доказана неработоспособност и придобит осигурителен стаж.

◆ Пенсия за инвалидност поради общо заболяване се отпуска при 50 и над 50 на сто загубена работоспособност и наличие на осигурителен стаж според навършената възраст, както следва:

– до 20-годишна възраст и за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпването им на работа – независимо от продължителността;

– до 25 годишна възраст – една година;
– до 30 годишна възраст – три години;
– над 30 годишна възраст – пет години.

Пенсия за инвалидност поради общо заболяване не се отпуска на получаващите пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Инвалидите по рождение и инвалидите с придобита инвалидност до постъпването на работа придобиват право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване при една година осигурителен стаж.

◆ Осигурените, загубили 50 и над 50 на сто работоспособността си поради трудова злополука или професионална болест, имат право на пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест независимо от продължителността на осигурителния стаж.

Наследствени пенсии

Наследствените пенсии се отпускат на наследниците на пенсионер или осигурено лице, които приживе са издържани от него. На наследниците на пенсионер, който е получавал лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване или пенсия за осигурителен стаж и възраст, се отпуска наследствена пенсия спрямо вида на получаваната от наследодателя пенсия. Право на такава пенсия имат:

◆ Децата до 18-годишна възраст, а след навършването й, ако учат – за срока на обучението, както и за времето, през което са на наборна военна служба, но не по-късно от навършването на 26-годишна възраст, както и над тази възраст, ако са се инвалидизирали до 18, съответно до 26-годишна възраст.

◆ Преживелият съпруг има право на наследствена пенсия 5 години по-рано от общата възраст за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст за съответната година или преди това, ако е неработоспособен.

◆ Родителите имат право на наследствена пенсия от децата си, ако са навършили общата възраст за придобиване право на пенсия. Родителите на лицата, починали по време на наборна военна служба, имат право на наследствена пенсия, независимо от възрастта им.

Пенсии, несвързани с трудова дейност

По силата на Кодекса за социално осигуряване се отпускат и пенсиите, които не са свързани с трудова дейност и осигурително участие. Те имат подчертан социален характер и не са осигурително плащане, но поради периодичността на получаването им и добре развитата и работеща система на НОИ на територията на страната се администрират от основната осигурителна институция. Финансирането на тези пенсии е за сметка на републиканския бюджет.

◆ Право на **пенсия за военна инвалидност** имат лицата, които са загубили работоспособността си поради това, че са заболели или пострадали през време или по повод на наборната военна служба, службата в запаса или в резерва. Право на такава пенсия имат и лицата, пострадали при оказване на съдействие на въоръжените сили.

◆ Лицата, загубили работоспособността си поради това, че са заболели или пострадали при изпълнение на граждански дълг или случайно от органите на властта при изпълнение на служебните задачи на тези органи, имат право на **пенсия за гражданска инвалидност**.

◆ **Социална пенсия за старост** могат да получат лицата, навършили 70-годишна възраст, когато годишният доход на член от семейството към датата на навършване на възрастта е по-малък от сбора на гарантирания минимален доход, установен за страната през последните 12 месеца.

◆ Право на **социална пенсия за инвалидност** имат лицата, навършили 16-годишна възраст, с намалена работоспособност повече от 71 на сто.

◆ **Пенсия за особени заслуги** към държавата и нацията се отпуска от Народното събрание по предложение на Министерския съвет.

◆ Министерският съвет по определени от него условия и ред в изключителни случаи има право да отпуска **персонални пенсии** на лица, по отношение на които не са налице някои от изискванията за придобиване право на пенсия по КСО. Пенсиите се отпускат с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика, съгласувано с министъра на финансите. Лицата, на които могат да се отпуснат персонални пенсии, са:

- деца без право на наследствена пенсия от починал родител;
- жени, навършили 65-годишна възраст, които са родили и отгледали пет и повече деца до навършване на 18 години;
- лица, навършили 65-годишна възраст, които са полагали грижи в продължение на повече от 10 години за инвалиди – членове на техните семейства, постоянно нуждаещи се от чужда помощ.

Добавки към пенсиите

Към пенсиите се изплащат различни добавки, които не са свързани пряко с трудовата дейност на осигурените лица. Съгласно действащите през 2006 г. правни разпоредби, към пенсиите се отпускат и изплащат следните добавки:

- добавка за чужда помощ;
- добавка от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг/а;
- добавка на пострадалите в Отечествената война;
- добавка към пенсията на ветераните от войните;
- добавка на лица, които са били в затвори, трудово-възпитателни общежития, лагери и места за задържане (по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица).

Има и добавки, които вече не се отпускат, но продължават да се изплащат. По силата на изричен текст от ПЗР на КСО добавките към пенсиите, получавани към момента на влизане в сила на кодекса, отпуснати по отменени закони, продължават да се изплащат на правоимащите лица. Това са добавките за миньори и добавките за навършилите съответно 75- и 80-годишна възраст.

Средни показатели за пенсиите към 31.12.2006 г. по пол и възрастови групи

Към 31 декември 2006 г. общият брой на пенсионерите е 2 271 192. С първа лична пенсия са 2 144 363, а с наследствена – 126 829. Пенсионерите, получаващи пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, са 2 208 488, а от републиканския бюджет – 62 704.

Разпределение по пол и възрастови групи

В съвкупността от 2 271 192 пенсионери мъжете са 952 113 (41,9%), а жените 1 319 079 (58,1%). Пенсионерите, получаващи лични пенсии са 2 144 363, от които мъжете са 924 079 (43,1%), а жените – 1 220 284 (56,9%). Пенсионерите с наследствени пенсии са 126 829, като при тях делът на жените (77,9%) е значително по голям от този на мъжете – 22,1%.

• При пенсионерите, получаващи пенсии от **фонд „Пенсии“** (за осигурителен стаж и възраст и за инвалидност общо заболяване), чийто общ брой е 2 192 895, жените са 1 280 599 (или 58,4%), а мъжете – 912 296 (41,6%).

• Най-малка разлика в броя на пенсионерите по пол е при пенсионерите, чиято първа пенсия е за **трудова злополука и професионална болест**. От 15 593 пенсионери жените са 7 877 (50,5%), а мъжете 7 716 (49,5%).

• От общо 62 704 пенсионери, получаващите пенсии, несвързани с трудовата дейност, жените са 48,8%, а мъжете 51,2%. В тази съвкупност мъжете са повече от жените.

В разпределението на пенсионерите по възрастови групи най-голям дял заемат пенсионерите на възраст между 65 и 69 г. Техният дял е 17,4%, а общият брой 395 145. Най-много мъже има във възрастовата група от 65 до 69 г. – 18,2%, а преобладаващата част жени е на възраст между 60 и 64 г. – 18,7%.

• От получаващите **лична** пенсия също най-многобройна е групата на пенсионерите на възраст между 65 и 69 г. (18,2%). От гледна точка на пола най-много са мъжете в същата възрастова група (65-69-годишните) – 18,7%, а най-многобройната група при жените е на 60-64-годишните – 19,4%.

• При получаващите **наследствени** пенсии най-многобройна е възрастовата група на лицата до 44-годишна възраст (36,8%), като преобладаващата част от мъжете също подадат в тази група (82,7%). Най-многобройната група при жените, получаващи наследствени пенсии, е при 55-59-годишните – 30,4%.

Броят на ***пенсионерите с новоотпуснати пенсии*** през 2006 г. е 92 495, от които 79 002 лични и 13 493 наследствени. В **общия брой** на пенсионерите с новоотпуснати пенсии през 2006 г. най-много са пенсионерите на възраст 55-59 г. (36,7%). Най-многобройна при мъжете е възрастовата група на 60-64-годишните (30,7%), а при жените – групата на 55-59-годишните (46,4%).

• От пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии най-много са във възрастовата група от 55 до 59 години – 38,8%. Най-много жени с новоотпуснати лични пенсии има в същата възрастовата група – 51,1%, а при мъжете най-голяма е групата на 60-64-годишните – 32,7%.

• В структурата на пенсионерите с новоотпуснати наследствени пенсии най-голям дял заемат лицата на възраст до 44-години (45,8%). В тази възрастова група попадат както най-много от мъжете – 73,6%, така и най-много от жените – 32,8%.

Среден индивидуален коефициент по видове пенсии и пол

Средният индивидуален коефициент при пенсиите за ***осигурителен стаж и възраст*** към 31 декември 2006 г. е 1,305. При мъжете този коефициент е 1,602, докато при жените е доста по-нисък – 1,080. Същевременно при новоотпуснатите през годината пенсии от

същия вид средният индивидуален коефициент е по-висок – 1,330. За мъжете стойността му е 1,480, а за жените – 1,110.

При съпоставка между средния индивидуален коефициент на пенсионираните за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от КСО (1,271) и на пенсионираните за ОСВ по чл. 69 от КСО кадрови военнослужещи и приравнени към тях (1,927) прави впечатление значителната разлика в полза на втората категория лица. Новоотпуснатите пенсии по чл. 68 от КСО са с ИК 1,309, а по чл. 69 от КСО 2,295. Това е много показателно не само за разликата в размерите на трудовите доходи на двете групи, но и за размера на официално обявяваните доходи на двете групи и респективно – за големината на скритата икономика.

Средният индивидуален коефициент при личните ***пенсии за инвалидност поради общо заболяване*** е 0,964. Разпределението по пол показва, че и тук стойността на средния индивидуален коефициент за мъжете е по-висок (1,099) от този на жените (0,859). Новоотпуснатите пенсии от същия вид имат ИК 1,069.

Пенсиите за инвалидност поради общо заболяване на кадровите военнослужещи са със среден ИК 1,450, който е значително по-висок от ИК на останалите пенсии за инвалидност – 0,965.

Състоянието на ***пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест*** към 31 декември 2006 г. показва среден индивидуален коефициент 1,152, а за новоотпуснатите пенсии – 1,161. И при този вид пенсия мъжете имат по-висок индивидуален коефициент от жените, съответно 1,247 спрямо 0,927. Но при новоотпуснатите пенсии тази тенденция се обръща и ИК на жените (1,245) е по-висок от този на мъжете – 1,141.

Средна възраст на пенсионерите с лични пенсии

Към 31 декември 2006 г. общата **средна възраст на пенсионерите** с лични пенсии **е 67,67 години**. Средната възраст на мъжете е 66,64 години, а на жените е 68,45 години. Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии през 2006 г. е 54,9 г. (55,9 – за мъжете и 53,6 – за жените).

- Пенсионерите, получаващи пенсии за **осигурителен стаж и възраст**, към края на 2006 г. средно са на възраст 70,2 години (за мъжете 69,8 г. и 70,4 г. за жените). Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати пенсии през 2006 г. за ОСВ е 59,6 години (60,4 години – за мъжете и 58,6 години – за жените). Новопенсионираните кадрови военнослужещи и приравнени към тях са на средна възраст 50,4 години, която е значително по-ниска от пенсионираните по чл. 68 от КСО – 59,8 години.

- Средната възраст на пенсионерите с лични пенсии за **инвалидност поради общо заболяване** към 31 декември 2006 г. е 57,9 години. Средната възраст на пенсионерите с отпуснати пенсии през 2006 г. е 50,9 години.

Среден осигурителен стаж на пенсионерите с лични пенсии

Средният осигурителен стаж на пенсионерите с лични първи пенсии за **осигурителен стаж и възраст** към 31.12.2006 г. е **32,0 години** (действителен) и **35,8 години** (превърнат стаж към трета категория). За мъжете действителният стаж е 35,1 години, а превърнатия – 42,4 години. При жените средният осигурителен стаж е по-нисък в сравнение с този на мъжете. Стойностите в години са съответно: действителен стаж – 29,7 години и превърнат – 30,8 години. При новоотпуснатите пенсии през 2006 г. се забелязва нарастване на средния осигурителен стаж. Действителният стаж е 35,3 години, а приравненият – 39,3 години. Разликата между действителния стаж на мъжете и жените е 2,4 години, като пенсиите на мъжете са отпуснати при повече години, а разликата в превърнатия стаж е 6,3 години.

- Средният осигурителен стаж на пенсионерите с лични първи пенсии за ОСВ по **чл. 68 от КСО** е 32,1 години, а превърнатият – 35,2 години. За мъжете действителният стаж е 35,8 години и 41,9 години – превърнатия. При жените средният осигурителен стаж е по-нисък отколкото при мъжете и разликата между действителния и превърнатия е значително по-малка, като стойностите са съответно 29,7 и 30,8 години.

• Средният осигурителен стаж на пенсионерите с лични първи пенсии за ОСВ по **чл. 69 от КСО** е 30,1 години действителен, а превърнатият е 46,1 години. Разликата между действителния и превърнатия стаж на тази категория пенсионери е значително по-висока отколкото на лицата, пенсионирали се по чл. 68 от КСО.

При пенсионерите с лични първи пенсии за **инвалидност поради общо заболяване** средният осигурителен стаж е значително по-нисък отколкото при пенсионерите с пенсии за ОСВ. Техните пенсии са отпуснати средно при 22,6 години стаж, а признатият им стаж е 11,9 години. Разликата в стажа при мъжете и жените е почти незначителна – съответно е 23,2 години (признат 14,4) и 22,2 години (признат 10,0 години). Разликата в признатия стаж се явява от различната възраст, на която мъжете и жените придобиват право на пенсия за ОСВ.

Средни размери на личните пенсии за трудова дейност по пол

Разпределението по пол на пенсионерите с лични първи пенсии за **осигурителен стаж и възраст** към 31.12.2006 г. показва, че при мъжете средният месечен размер на пенсията, съпоставен с този на жените, е значително по-голям (191,24 лв. за мъжете и 110,09 лв. за жените). Общият средномесечен размер е 145,07 лв., като в сравнение с края на 2005 г. (132,10 лв.) е нараснал с 9,8%.

• Разликата в средномесечните размери на пенсиите на лицата, пенсионирали се по **чл. 68 от КСО**, се запазва почти същата – пенсиите на мъжете средномесечно са 184,42 лв., а на жените 109,98 лв. Общият среден размер за двата пола е 139,92 лв.

• Сравнително малка и през 2006 г. се запазва разликата в средномесечните размери на пенсиите на мъжете и жените пенсионери-кадрови военнослужещи и приравнени към тях **(чл. 69 от КСО)**. Мъжете към края на 2006 г. средно са получавали лични първи пенсии в размер на 242,45 лв., а жените 219,72 лв. Но, от друга страна, общият среден размер на пенсиите на двата пола (241,97 лв.) надвишава значително средния размер на пенсиите на лицата, придобили право на една от най-масовите пенсии – по чл. 68 от КСО (139,92 лв.).

Вследствие ниския среден размер на пенсиите за **инвалидност поради общо заболяване** (112,80 лв.) и разликата в средните размери на пенсиите на мъжете (126,21 лв.) и жените (102,44 лв.) също се запазва сравнително малка. По-значителна разлика се явява в средните размери на пенсиите на кадровите военнослужещи и на останалите трудови пенсии за инвалидност поради общо заболяване.

Състоянието при пенсионерите с лични първи пенсии за **инвалидност поради трудова злополука и професионална болест** показва среден месечен размер на пенсията 115,20 лв. Според разпределението по пол мъжете вземат средно с по 22 лв. повече от жените. Средномесечната пенсия е съответно 121,68 лв. за мъжете и 99,67 лв. за жените.

Средни размери на личните пенсии за трудова дейност по възрастови групи

При среден размер на личните пенсии за **осигурителен стаж и възраст** 145,07 лв. за всички възрастови групи, пенсионерите до 40 години и между 45 и 49 години са с най-висок средномесечен размер на пенсиите, съответно 286,48 и 235,71 лв. В тези възрастови групи попадат 13 897 пенсионери (0,8%) от съвкупност 1 694 359. Следващите по големина месечни размери (234,24 лв.) се получават от пенсионерите на възраст между 50 и 54 години и от тези между 40 и 44 години (219,90 лв.). Това са предимно хора с осигурителен стаж от първа или втора категория, придобили право на пенсия на по-ниска възраст и кадрови военнослужещи и приравнени на тях и представляват 2,02% от общата съвкупност на пенсионерите с лични пенсии за ОСВ. С най-ниски средномесечни размери на пенсиите са лицата на възраст над 95 години и групата на 90-94-годишните. Те съответно получават 108,98 и 112,72 лв.

• Според **разпределението по пол** мъжете, попадащи във възрастовата група до 40-години, са с най-висок среден месечен размер на пенсията – 286,48 лв. Следвани по раз-

мер са от групата на 50-54-годишните – 257,02 лв. При жените със значително по-висок от средния размер пенсия за всички жени (110,09 лв.) е групата на 45-49-годишните (260,65 лв.). Най-нисък размер на пенсията за мъжете се наблюдава при над 95-годишните – 125,72 лв., а за жените при 90-94-годишните – 87,66 лв.

Разпределението по възрастови групи при пенсиите за **инвалидност поради общо заболяване** показва, че най-висок е средният размер (119,79 лв.) на хората на възраст 70-74 години, следвани от 60-64-годишните със средна пенсия 119,32 лв. След тях е възрастовата група на 75-79-годишните, които получават средна месечна пенсия 119,13 лв. С най-ниски средномесечни размери на пенсиите е групата до 20-годишните – 83,86 лв., следвани от 20-24-годишните – 86,33 лв.

• В разпределение по пол мъжете с най-висок средномесечен размер на пенсията за инвалидност поради общо заболяване са на възраст 75-79 години – 153,58 лв. С най-високи размери на пенсиите са жените между 70 и 74 години – 108,44 лв.

Най-висок средномесечен размер на пенсиите за инвалидност поради **трудова злополука и професионална болест** получават пенсионерите на възраст 65-69 години (119,26 лв.), следвани от групата на 60-64-годишните със среден размер 118,21 лв. При мъжете с най-висок среден размер са пенсионерите на възраст между 75 и 79 години – 128,42 лв., а при жените 60-64-годишните (105,66 лв.).

Прекратени пенсии по причина за прекратяване

Общият брой на прекратените пенсии към 31.12.2006 г. е 157 026, като в този брой са включени и преминалите от един район в друг и променилите вида на пенсията. В зависимост от причините за прекратяване най-много са прекратените пенсии поради смърт на пенсионера – 102 892, или 65,5%. На второ място са прекратените поради промяна на вида на пенсията – 15 317, което е 9,8% от всички прекратени пенсии. Спрямо 2005 г., когато са били прекратени поради тази причина 33 933 пенсии, са намалели почти наполовина.

• От всички (100 336) прекратени поради смърт **лични пенсии** 48,6% са на жени и 51,4% на мъже. Средната продължителност на получаване на тези пенсии е 18,9 години, като при мъжете е 16,5 г., а при жените – 21,4 г.

• Броят на прекратените поради смърт лични пенсии за **осигурителен стаж и възраст** е 72 655, от които 38 937 (53,6%) на мъже и 33 718 (46,4%) на жени. Този вид пенсия се е получавана средно 19,7 години, като средната продължителност на получаване от жените (22,0 г.) е значително по-висока в сравнение с тази на мъжете (17,7 г.).

• След рехабилитиране или поради смърт през 2006 г. са прекратени 26 561 **лични пенсии за инвалидност**. От тях 13 092 (49,3%) са на мъже и 13 469 (50,7%) на жени. Средната продължителност на получаване на тези пенсии е 7,6 години. Мъжете са ги получавали средно 7,4 години, а жените – 7,7 години.

• Прекратените (поради смърт или рехабилитиране) лични пенсии за **инвалидност поради общо заболяване** през 2006 г. са 25 935, като те са се получавали средно 7,1 години. Прекратените пенсии на мъже са 12 647 (48,8%), които са получавани 6,8 години, а на жени са прекратени 13 288 пенсии (51,2%) и средно са получавани 7,5 години.

• През 2006 г. са прекратени 626 пенсии за **инвалидност поради трудова злополука**. Поради различните условия за получаване на този вид пенсии спрямо инвалидните пенсии за общо заболяване те средно са получавани 25,7 години (25,8 г. мъжете и 25,6 г. жените).

ГАРАНТИРАНИ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ

От началото на 2005 г. в Националния осигурителен институт стартира обслужването на едно ново за нашата страна осигурително обезщетение – гарантирано вземане на работещия при несъстоятелност на неговия работодател. За обслужването на тази дейност към НОИ се създаде специален фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите".

С влизането в сила на Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя (ЗГВРСНР, обн. ДВ, бр. 37 от 2004 г.) и Наредбата за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя (ДВ, бр. 3 от 11.01.2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) бяха уредени условията, при които се поражда правото на работниците и служителите на гарантирани вземания, произтичащи от трудови правоотношения при несъстоятелност на работодателя. Работодателите са задължени да внасят определени месечни вноски във фонда за работещите при тях по трудово правоотношение работници и служители. Вноската за фонда е за сметка на работодателя и се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Фондът се управлява от надзорен съвет и директор.

Надзорният съвет на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите" е колегиален управленски орган. Той се състои от осем члена, разпределени по схемата 4:2:2 така:

- четирима представители на представителните работодателски организации;
- двама представители на представителните синдикални организации;
- двама представители на Министерския съвет – по един от Министерство на труда и социалната политика и от Министерство на финансите.

Предимството на представителните работодателски организации в състава на Надзорния съвет се основава на обстоятелството, че вноските във фонда се правят изцяло и само от работодателите.

Мандатът на Надзорния съвет е три години. Всяка година на базата на ротационен принцип се избира председател от състава на Надзорния съвет. На Надзорния съвет на фонд „ГВРС" са възложени няколко функции. Той упражнява правомощията си по чл. 11 от ЗГВРСНР като:

- Утвърждава основните насоки и плана за осигуряването на фонда със средства;
- Осъществява контрол върху дейността на директора на фонда;
- Утвърждава проекта на годишния бюджет и приема отчета за изпълнението на бюджета на фонда;
- Приема правилник за дейността си и утвърждава правилника за дейността на фонда;
- Прави предложение пред управителя на НОИ за назначаване и освобождаване на директора на фонда и определя неговото възнаграждение;
- Приема решения за отписване на несъбираеми вземания след приключване на производството по ликвидация на работодател;
- Определя политиките за инвестиране на временно свободните средства.

Директорът на фонд „ГВРС" се назначава от управителя на НОИ по предложение на НС на фонда и има четиригодишен мандат. Функциите му са:

- Осъществява оперативното ръководство и се разпорежда със средствата на фонда;
- Внася за утвърждаване в Надзорния съвет на фонда проекта на бюджета на фонда; отчета за изпълнението на бюджета; проекта на правилник за организацията и дейността на фонда; списъка на банките, които ще обслужват фонда;

- Предлага на НС на фонда отписване на несъбираемите вземания след приключване на производството по несъстоятелност на работодателя.

Административното, техническото, счетоводното, правното и информационното обслужване на фонда се извършва от Националния осигурителен институт (на основание чл. 13 от закона).

Със стартирането на Националната агенция за приходите от началото на 2006 г. и на база законови промени в сила от 1.1.2006 г., контролът по внасянето на вноските във фонд „ГВРС“ се осъществява от органите на НАП, а контролът по изплащането на гарантираните вземания се осъществява от контролните органи на Националния осигурителен институт.

Съгласно разпоредбите на чл. 28 от ЗГВРСНР в резултат на изплащането на гарантирани вземания на работниците и служителите от средствата на фонда, в негова полза, възниква правото на иск срещу работодателя в размер на масата на изплатените средства. В производството по несъстоятелност, във връзка с изплатените гарантирани вземания на работниците и служителите, фондът се представлява от Агенцията за държавни вземания (АДВ).

Задължение за внасяне на осигурителни вноски и осигурени лица във фонда

Съгласно Закона за гарантираните вземания на работници и служители при несъстоятелност на работодателя, **задължени лица са всички физически и юридически лица**, които наемат лица по трудово правоотношение и спрямо които може да се открие производство по несъстоятелност по реда на Търговския закон или по реда на специални закони. Те са длъжни да внасят задължителните месечни вноски във фонда за работещите при тях по трудово правоотношение работници и служители, с изключение на лицата, които са:

- съдружници в търговските дружества;
- членове на органите на управление и контрол на търговеца;
- съпрузи и роднини по права линия на търговеца, докато те притежават това качество.

Вноски във фонда не се внасят от работодателите по смисъла на § 1, т. 1 от Допълнителните разпоредби на Кодекса на труда, спрямо които не може да се открие производство по несъстоятелност, тъй като не са „търговци“ по смисъла на закона. Това са държавните учреждения – министерства, изпълнителни агенции, общини, учебни заведения, висши училища, институти, партиите регистрирани по Закона за политическите партии, вероизповеданията регистрирани по Закона за вероизповеданията и др.

Осигурителната вноска се определя ежегодно със Закона за бюджета на ДОО, но не може да надвишава 0,5%. Тя се дължи върху изплатените брутни трудови възнаграждения, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход, определен със Закона за бюджета на ДОО, който за 2006 г. е 1400 лв. При вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ не се прилага минималният осигурителен доход. С промяната на чл. 20 от ЗГВРСНР са уеднаквени сроковете за внасяне на дължимите вноски за фонда със сроковете за внасяне на осигурителни вноски за ДОО.

Контролът по приходната част се осъществява от НАП на базата на Наредбата за реда за внасяне и разпределение на задължителните осигурителни вноски и вноските за фонд „ГВРС“ в сила от 1.1.2006 г.

Националната агенция за приходите ежемесечно предоставя на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ информация за размера на събраните им приходи, просрочените вземания и подлежащите на възстановяване суми от фонда. Между НАП и фонд „ГВРС“ има подписана Инструкция за реда и начина за осигуряване на текущия обмен на информация между Националната агенция по приходите и ръководството на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“.

Дължимите, но невнесени вноски, се събират по реда на Данъчно-осигурителния про-

цесуален кодекс, като се прилагат правилата за установяването и събирането на задължителните осигурителни вноски (чл. 20, ал. 2 от ЗГВРСНР).

Право и размер на гарантираните вземания

Гарантираните вземания на работниците и служителите са начислени и неизплатени:

1. **трудови възнаграждения**, дължими от работодателя по индивидуални и колективни трудови договори;
2. **парични обезщетения**, дължими от работодателя по силата на нормативен акт.

Право на гарантирани вземания имат работниците и служителите, за които са били внесени или дължими осигурителни вноски за всички осигурени социални рискове и на които трудовото правоотношение не е прекратено към датата на обнародване на решението за откриване на производството по несъстоятелност в Държавен вестник или е прекратено през последните три месеца преди тази дата. За да имат право работниците и служителите на гарантирано вземане, работодателят трябва да е осъществявал дейност най-малко шест месеца преди началната дата на неплатежоспособността, посочена в решението по чл. 6 от ЗГВРСНР. След промяна през 2006 г. правото на гарантирано вземане възниква не само от датата на обнародване в Държавен вестник на съдебното решение за откриване на производството по несъстоятелност на работодателя, но и в два други случая – при обнародване в Държавен вестник на съдебното решение за:

- откриване на производство по несъстоятелност с едновременно обявяване в несъстоятелност; и
- откриване на производство по несъстоятелност, обявяване в несъстоятелност и прекратяване на производството по несъстоятелност поради недостатъчност на имуществото за покриване на разноските по производството.

С новата редакция на чл. 4, ал. 1 от ЗГВРСНР се разширява обхватът на лицата, които имат право на гарантирани вземания. От 1 юли 2006 г. такова право вече имат всички лица, за които не се внасят вноски за всички осигурени социални рискове. Това са включените в програмата на МТСП „От социални помощи към осигуряване на заетост“, за които не се дължат вноски за фонд „Безработица“, и лицата, осигурени по реда на чл. 4, ал. 2 от КСО, които са наетите на работа при един или повече работодатели за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец. Работодателите, които имат такива работници и служители, вече дължат и за тях осигурителни вноски за фонд „ГВРС“.

- Га**рантираните вземания** на работниците и служителите, на които **трудовите договори не са прекратени** към датата на обнародване на решението за откриването на производството по несъстоятелност, **са в размер на последните три начислени, но неизплатени месечни трудови възнаграждения и парични обезщетения през последните 6 календарни месеца**, предхождащи месеца, в които е обнародвано решението за откриването на производството по несъстоятелност. Има още едно условие – работникът или служителят да е работил по трудов договор не по-малко от три месеца. Максималният месечен размер на гарантираните вземания се определя ежегодно в ЗБДОО и не може да бъде по-малък от две и половина МРЗ, като за 2006 г. е **450 лв**. Ако работникът/служителят е работил по-малко от три месеца, гарантираното вземане е в размер на начислените, но неизплатени трудови възнаграждения и парични обезщетения. То обаче не може да бъде повече от една минимална работна заплата за страната.
- Га**рантираните вземания** на работниците и служителите **с прекратено трудово правоотношение през последните три месеца** преди датата на обнародването на решението за откриването на производството по несъстоятелност **са в размер на последните три начислени, но неизплатени месечни трудови възнаграждения и парични обезщетения през последните 6 календарни месеца** преди датата на прекратяване на трудовото правоотношение. Месечно не може да са повече от определения в ЗБДОО размер на гарантираното вземане, ако са били в трудово пра-

воотношение със същия работодател не по-малко от три месеца. Ако работникът и служителят е бил в трудово правоотношение с работодателя **по-малко от три месеца,** гарантираното вземане е в размер на начислените, но неизплатени трудови възнаграждения и парични обезщетения, но не повече от една минимална работна заплата за страната.

Едновременно с изплащането на гарантираните вземания се внасят и дължимите осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, допълнителното задължително пенсионно осигуряване и задължителното здравно осигуряване. Осигурителните вноски се изчисляват върху изплатените гарантирани вземания и се разпределят между фонда и работника в съотношението за разпределяне вноските между работодателя и осигуреното лице за съответната година, определено в КСО.

Финансово състояние на фонд „ГВРС“

Годишната план-сметка за 2006 г. на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ е приложение към Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. Средствата на фонда не се включват в средствата на другите фондове на държавното обществено осигуряване и активите и пасивите му не могат да се обединяват с активите и пасивите на другите фондове на ДОО.

Приходи

Приходите във фонд „ГВРС“ се набират от:

- задължителни месечни вноски за сметка на работодателите;
- приходи от встъпване в правата на удовлетворени от фонда кредитори в рамките на съдебното производство по несъстоятелност;
- възстановени от работодателя суми за изплатените от фонда гарантирани вземания и за внесените за сметка на работодателя осигурителни вноски;
- доходи от инвестиране на временно свободните парични средства на фонда;
- дарения, временни финансови и безвъзмездни помощи;
- лихви и глоби;
- други източници.

ПЛАН-СМЕТКА НА ФОНД „ГВРС“				
		ПЛАН	**ОТЧЕТ**	**ИЗПЪЛ-НЕНИЕ**
		(хил. лв.)	(хил. лв.)	(%)
I.	**ПРИХОДИ – ОБЩО**	**29 919,7**	**32 333,2**	**108,1%**
1.	– Осигурителни вноски от работодатели за работници и служители	28 676,8	32 249,6	112,5%
2.	– Приходи и доходи от собственост	1 212,9	0,0	0,0%
3.	– Глоби, санкции и наказателни лихви	30,0	20,4	67,9%
4.	– Неразпознати преводи за уточняване	0,0	63,2	
II.	**РАЗХОДИ – ОБЩО**	**2 997,8**	**266,2**	**8,9%**
1.	– За гарантирани вземания на работници и служители	2 365,8	25,0	1,1%
2.	– Осигурителни вноски за ДОО, ДЗПО и НЗОК	545,9	8,9	1,6%
3.	– Заплати, възнаграждания и др. плащания на персонала	47,3	23,9	50,5%
4.	– Издръжка на ф. „ГВРС“, вкл. за административното обслужване на ф. „ГВРС“ от НОИ – чл. 12 от ЗБДОО за 2006 г.	38,7	208,4	538,1%
III.	**ДЕФИЦИТ (–), ИЗЛИШЪК (+)**	**26 921,9**	**32 067,0**	**119,1%**

През 2006 г. общите приходи на фонд „ГВРС“ са в размер на **32 333,2 хил. лв.** Те са с 8,1% повече от планираните 29 919,7 хил. лв. и са нараснали спрямо 2005 г., когато са били 24 872,1 хил. лв., с 30 на сто.

- **Основната част от приходите** се формират **от осигурителни вноски** от работодатели за работници и служители. Техният дял през 2006 г. е 99,7%. Постъпили са общо 32 249,6 хил. лв. от осигурителни вноски, като преизпълнението при тях е със 112,5%. То се дължи както на по-големия брой осигурени лица, за които се внасят осигурителни вноски във фонда спрямо планирания, така и на по-високото от планираното средномесечно брутно трудово възнаграждение, върху което се внасят осигурителни вноски за фонд „ГВРС“. Освен тези осигурителни вноски има и 63,2 хил. лв. неразпознати преводи, за които допълнително трябва да се направи съответствие между данните в Персоналния регистър и постъпилата информация от банките за преведените осигурителни вноски.
  - **Средногодишният брой на лицата**, за които са внесени осигурителни вноски за фонд „ГВРС“ през 2006 г. е **1 688 235**, което е с 3 на сто повече от планираните 1 641 250 лица.
  - Отчетеното **средномесечно брутно трудово възнаграждение** на осигурените лица във фонда е **326,92 лв.**, което е с 12% повече от планираното 291,20 лв.
- Приходите от глоби, санкции и наказателни лихви са 20,4 хил. лв. Изпълнението на плана при тях е 67,9%, но пък са 2,4 пъти повече спрямо постъпилите суми през 2005 г.

Разходи

Законът определя изчерпателно целите, за които могат да се разходват средствата, натрупвани във фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“, и те са за:

- изплащане на гарантирани вземания;
- осигурителни вноски за ДОО, ДЗПО, НЗОК;
- издръжка на дейността на фонда в размер, установен от неговия Надзорен съвет, но не повече от 0,3 на сто от годишните приходи на фонда;
- разходи за административното, техническото, счетоводното, правното и информационно обслужване, което се осъществява от Националния осигурителен институт. Тези разходи се определят ежегодно със Закона за бюджета на ДОО.

ПЛАН-СМЕТКА НА ФОНД „ГВРС“ ПО ГОДИНИ				
		2005 г.	2006 г.	2006 г./ 2005 г.
		(хил. лв.)	(хил. лв.)	(%)
I.	**ПРИХОДИ – ОБЩО**	**24 872,1**	**32 333,2**	**130,0%**
1.	Осигурителни вноски от работодатели за работници и служители	24 771,5	32 249,6	130,2%
2.	Глоби, санкции и наказателни лихви	8,4	20,4	243,2%
3.	Неразпознати преводи за уточняване	92,1	63,2	68,6%
II.	**РАЗХОДИ – ОБЩО**	**83,2**	**266,2**	**319,9%**
1.	За гарантирани вземания на работници и служители	46,4	25,0	53,9%
2.	Осигурителни вноски за ДОО, ДЗПО и НЗОК върху изплатените гарантирани вземания	13,8	6,0	43,3%
3.	Заплати, възнаграждания и др. плащания на персонала	16,9	23,9	141,9%
4.	Осигурителни вноски върху изплатените възнаграждания на персонала	2,8	2,9	104,7%
5.	Издръжка на ф. „ГВРС“	3,3	0,3	9,0%
6.	За административното обслужване на ф. „ГВРС“ от НОИ – чл. 12 от ЗБДОО за 2006 г.	0,0	208,1	
III.	**ДЕФИЦИТ (–), ИЗЛИШЪК (+)**	**24 788,8**	**32 067,0**	**129,4%**

Изразходваните средства през 2006 г. от фонд „ГВРС“ са **266,2 хил. лв.** Изпълнението на планираните средства е едва 8,9%. Въпреки слабото усвояване на средствата от фонда, разходите са нараснали над три пъти спрямо 2005 г., когато са изразходени 83,2 хил. лв.

- От общите разходи на фонд „ГВРС“ за изплащане на **гарантирани вземания** са изразходени **25 хил. лв**. Спрямо плана са усвоени 1,1% от предвидените 2 365,8 хил. лв. Изразходваните суми за обезщетения са намалели с 46,1% и спрямо 2005 г., когато са били 46,4 хил. лв.
  - През 2006 г. са изплатени обезщетения на 48 лица (1% от планираните 4 924 лица) със среден размер на обезщетението 521,42 лв.
- За осигурителни вноски за ДОО, ДЗПО, НЗОК са изразходвани 8,9 хил. лв., което е 1,6% от планираните. Те са върху изплатените гарантирани вземания и изплатените заплати и възнаграждения на персонала.
- Изплатените възнаграждения за надзорен съвет на фонд „ГВРС“ и директор на фонд „ГВРС“ за 2006 г. са 23,9 хил. лв.
- Направените разходи за административното, техническото, счетоводното, правното и информационно обслужване, което се извършва от НОИ, са 208,4 хил. лв. Тези разходи се определят ежегодно със Закона за бюджета на ДОО.

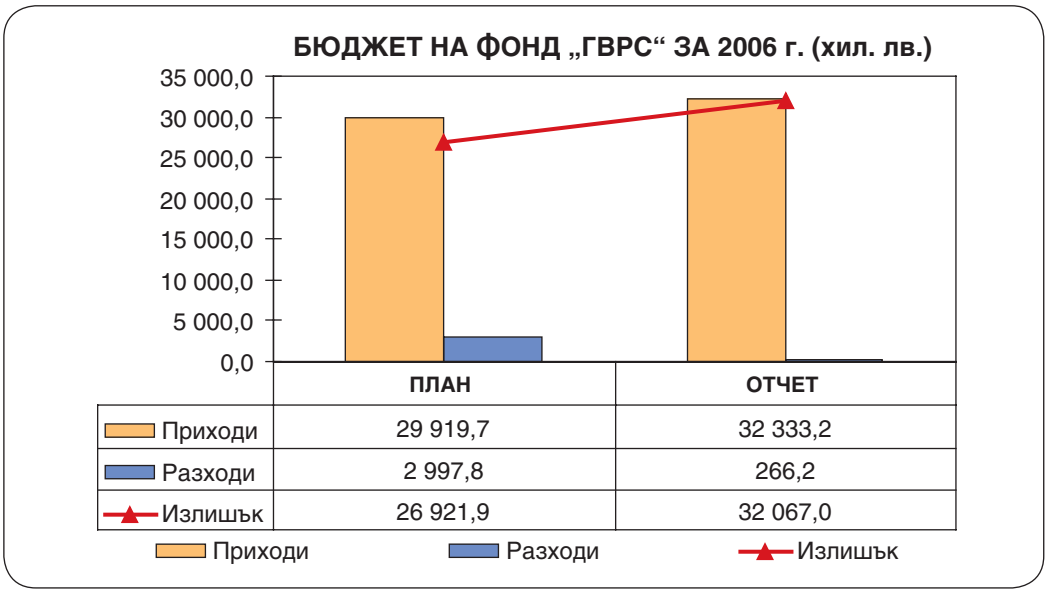

	ПЛАН	ОТЧЕТ
Приходи	29 919,7	32 333,2
Разходи	2 997,8	266,2
Излишък	26 921,9	32 067,0

За 2006 г. фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ завърши с остатък в БНБ от 32 066,96 хил. лв., при планиран 26 921,91 хил. лв.

Към 31.12.2006 г. фонд „ГВРС“ приключи с наличност по сметката си 56 678,3 хил. лв., което представлява натрупания резерв за 2005 и 2006 г.

Прогнозата за фонд „ГВРС“, която се разработва от ЦУ на НОИ, сочи че през следващите години ще продължи натрупването на излишъци в него. Към края на 2006 г. не се отчита доходност от лихви по срочни депозити и инвестиции в ДЦК. Очевидно развиването на разумна инвестиционна дейност на фонда е предстоящо, за да се приложи принципът на управляване на свободните средства с грижата на добър стопанин.

В края на календарната 2006 г. на заседание на Надзорния съвет на фонд „ГВРС“ бе разгледана възможността за инвестиране на временно свободните парични средства, които се формират от превишението на всички видове постъпления (приходи от вноски на работодателите, възстановени разходи по реда на чл. 28 от ЗГВРСНР, приходи от глоби и санкции, постъпили суми при падеж на депозити и вложения в ДЦК) над двукратния размер на предвидените разходи за съответната година по сметката на фонда. В тази връзка се приеха Вътрешни правила за инвестиране на временно свободните парични средства на фонд „ГВРС“ и Годишна инвестиционна програма за 2007 г.

БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2006 г.

Бюджетът на държавното обществено осигуряване е основният финансов план на социалноосигурителната система, с който се материализира замисълът на Кодекса за социално осигуряване и се реализира определената за годината осигурителна политика в тази област. Изпълнявайки ролята на най-важния финансов инструмент, структурата на бюджета следва модела на фондовата организация на държавното обществено осигуряване и изискванията на националната бюджетна класификация.

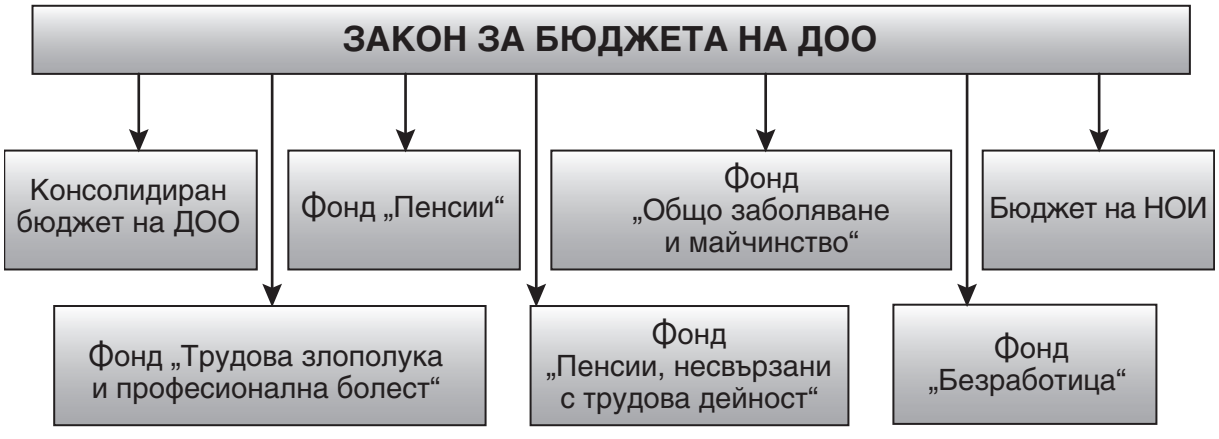

Чрез бюджета на ДОО за 2006 г. се реализират и новите политически решения на правителството в областта на социалното осигуряване и данъчната реформа, а именно: намаляване на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ с 6 процентни пункта, изграждане на архивно стопанство и информационна система за разплащателните ведомости на прекратили дейността си осигурители без правоприемник, стартирането на Националната агенция за приходите от 1 януари 2006 г. и пр.

Изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО и на бюджетите по фондове е функция от избрания подход за реализиране и разпределение на приходите от осигурителни вноски и от други източници на финансиране за съответната година, както и белег за степента на обвързаност с гарантираните от закона права на гражданите.

Проектът на бюджет на ДОО за 2006 г. се базира на касовото изпълнение на бюджета на ДОО за първото шестмесечие на 2005 г., на очакваното изпълнение за 2005 г. и на демографската прогноза за развитие на населението до 2020 г. на Националния статистически институт. Отчетени са и тенденциите в динамиката на броя на осигурените лица при анализа на информацията от регистъра на осигурените лица (Персоналния регистър), регистъра на трудовите договори и регистъра на приходите за първите девет месеца на 2005 г. Прогнозирането на **приходната част** на бюджета на ДОО за 2006 г. е съобразено с предоговарянето на по-високи минимални осигурителни прагове, разширяване обхвата на осигурените лица, подобряване събираемостта на просрочените задължения в резултат на политиката на контрол върху неформалната заетост чрез регистрация на трудовите договори, изпращане на информационни справки за осигурителен стаж и доход на всяко осигурено лице, по-високите наказателни лихви и по-строгите санкции към некоректните осигурители. По отношение на **разходите** е предвидено: въвеждането на по-строги изисквания за достъп до пенсионната система и намаляване привилегиите за ранно пенсиониране, въвеждане на нова организация чрез участието на доверени лекари от НОИ за допълнителен контрол при препотвърждаване на експертните решения за степента на загубена работоспособност от органите на лекарската експертиза в ТЕЛК и НЕЛК, увеличаване от 1 януари 2006 г. на социалната пенсия за старост от 60 на 63 лв. (и оттам – на

всички свързани с нея минимални пенсии), диференцирано индексиране от същата дата на останалите пенсии според техния размер и др.

Консолидираният проектобюджет на ДОО за 2006 г. се очакваше да приключи с недостиг, който да се финансира от Централния републикански бюджет под формата на допълнителна субсидия за покриване на недостига от средства. На този етап от реформата, при заложените макроикономически показатели и политика по доходите, недостигът е обоснован предвид извършените радикални промени в осигурителната система. Взети са под внимание и промените, залегнали в приходната и разходната част на бюджета на ДОО за 2006 г., насочени към повишаване стимула на работодателите и осигурените лица към доброволно спазване на осигурителните задължения. Отчита се, че положителният ефект от реформата бележи известен времеви лаг, но забавянето е очаквано. Ефектът ще започне да се проявява по-значимо едва след 4-5 години. Следва да се има предвид обаче, че актюерският баланс в реалистичния вариант на актюерската прогноза за периода 2004-2053 г., след поддържането на отрицателни стойности поредица от години, излиза на нула едва през 2012 г.

Анализът на изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО и на бюджетите по фондове показва изпълнението на една от основните функции на НОИ да управлява ефективно средствата на ДОО в съответствие с избрания подход на фондови принцип. Последващият контрол върху изпълнението на бюджета в неговите съставни части по осигурителни фондове и социалноосигурителни програми, финансирани от тези фондове, е един действен инструмент, с който се гарантира прозрачност за набирането и изразходването на бюджетните средства, за реализацията на годишните и дългосрочните приоритети на социалноосигурителната политика, както и за постигнатите резултати и ефекти. Анализът на изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО спомага ръководните органи на НОИ да представят пред органите за управление на държавата и пред широката общественост не само конкретните резултати от изтеклата година, но и очертаните насоки на провежданата реформа в социалното осигуряване и изпълнението на отговорностите, поставените пред НОИ.

Основните резултати, с които се характеризира изпълнението на бюджета на ДОО за 2006 г., са следните:

- Нарастване на приходите от вноски чрез увеличаване на броя на осигурените лица и осигурителната база (договаряне с 6,8 на сто на по-високи осигурителни прагове по икономически дейности и основни квалификационни групи дейности и увеличаване на максималния осигурителен доход за всички осигурени лица на 1 400 лв.);
- Подобряване на съотношението между броя на осигурените лица и броя на пенсионерите чрез постепенно повишаване на пенсионната възраст и увеличаване на формалната заетост;
- Индексиране на пенсиите и осигуряване на финансова възможност за еднократно „коледно“ плащане;
- Увеличаване размера на социалноосигурителните плащания за временна и трайна неработоспособност и поставянето им в по-тясна връзка с приноса на осигуреното лице в осигурителния процес;
- Повишаване ефективността и качеството на услугите за бенефициентите на осигурителната система;
- Намаляване на разходите за временна и трайна неработоспособност чрез прецизиране на работата на специалните комисии на НОИ за препотвърждаване на експертните решения за степента на загубена работоспособност с цел намаляване броя на неправомерно отпуснатите пенсии за инвалидност поради общо заболяване;
- Намаляване възможностите за злоупотреби от страна на всички участници в осигурителния процес.

Отчетените резултати по бюджета на ДОО за 2006 г. кореспондират с основните макроикономически показатели, заложени в макрорамката на държавния бюджет. Параме-

трите, определени от правителството и МФ, оказват съществено влияние при планирането и при изпълнението на приходите и разходите в бюджета на ДОО:

- Минимален месечен осигурителен доход за самоосигуряващите се лица – 220 лв.;
- Максимален осигурителен доход за всички осигурени лица – 1 400 лв.;
- Намаляване на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ с 6%;
- Повишаване на осигурителната вноска за универсалните пенсионни фондове от втори стълб за сметка на фонд „Пенсии“ с 1%;
- Промяна в съотношението на осигурителната вноска между работодател и осигурено лице на 65:35 на сто (за 2005 г. беше 70:30);
- Договорени са с 6,8 на сто по-високи минимални осигурителни прагове за работещите по трудови правоотношения;
- Средномесечен осигурителен доход: план – 363,70 лв., отчет – 354,50 лв.;
- Средномесечна работна заплата за страната: план – 365,73 лв., отчет – 355,0 лв. (изчислена от подадените от работодатели/възложители декларации в НОИ);
- Минимална работна заплата за страната – 160 лв.;
- Средногодишна инфлация: план – 5,8%, отчет – 7,26%;
- Темп на нарастване на БВП: план – 5,5%, отчет – 6,1%;
- Средногодишно ниво на безработица: план – под 10,0%, отчет – 9,6%;
- Запазване на нормативите за временна неработоспособност по действащото законодателство;
- Запазване на задължението на осигурителите за изплащане на обезщетенията при временна неработоспособност за първия работен ден за тяхна сметка;
- Увеличаване на минималния (90 лв.) и максималния (160 лв.) размер на обезщетенията за безработица при редуциране размера на осигурителната вноска на 3,0 на сто;
- Преструктуриране на осигурителните вноски между фонд „Безработица“ (от 3,5% на 3,0%) и фонд „Общо заболяване и майчинство“ (от 3,0% на 3,5%);
- Увеличаване месечния размер на паричното обезщетение за отглеждане на малко дете – 160 лв.;
- Гарантирани минимални размери на пенсиите в процент от социалната пенсия за старост – 63 лв. (от 1.1.2006 г.);
- Максимален размер пенсия или сбор от пенсии, получавани от един пенсионер – 455 лв.;
- Диференцирано индексиране на пенсиите от 1.1.2006 г. средно с 5 на сто;
- От 1 юли 2006 г. беше увеличен минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст на 85 лв. Минималните размери на останалите видове пенсии, които дотогава бяха обвързани с размера на социалната пенсия за старост, вече са обвързани с минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст.
- От 1 юли 2006 г. личните пенсии за осигурителен стаж и възраст до 150 лв., отпуснати до 30 юни 2006 г., бяха индексирани диференцирано.
- Всички пенсионери, на които пенсията е отпусната до 31.12.2006 г., получиха през месец декември еднократна допълнителна сума в размер на 50 лв.

Посочените основни макроикономически параметри и политики на правителството, заложени при разработване на държавния бюджет, оказват силно влияние върху броя и структурата на осигурените лица и средния осигурителен доход. Последните по принцип се планират и наблюдават от НОИ, доколкото влияят директно върху изпълнението на приходите и разходите по бюджета на ДОО за 2006 г. Техните планови и фактически равнища в много голяма степен са резултативни от провежданите политики и цялостното икономическо развитие на страната през годината.

БРОЙ ОСИГУРЕНИ В ДОО ЛИЦА И СРЕДНОМЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД ПРЕЗ 2006 г.				
ПОКАЗАТЕЛИ	**План**		**Отчет**	
	брой	**СОД – лв.**	**брой**	**СОД – лв.**
ОСИГУРЕНИ ЛИЦА С ВНОСКИ	**2 524 701**	**363,70**	**2 746 729**	**354,50**
I. Осигурени от работодател/ възложител лица:	**2 319 594**	**339,65**	**2 518 021**	**343,82**
Работещи по трудови правоотношения:	2 081 400	328,63	2 236 900	336,80
- от първа категория труд	9 900	634,71	9 455	666,57
- от втора категория труд	96 500	519,77	98 066	529,79
- от трета категория труд	1 975 000	317,76	2 129 379	326,45
Държавни служители и спец. дейности	122 339	706,74	135 288	675,29
Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения	4 500	141,09	3 886	136,61
Лица по програмата за заетост	43 355	166,56	64 034	143,29
Осигурени от възложител лица (без трудови правоотношения)	48 000	168,28	54 182	178,19
Осигурени лица за инвалидност, старост и смърт и трудова злополука	20 000	71,64	23 731	69,31
II. Самоосигуряващи се лица:	**205 107**	**200,83**	**228 708**	**205,23**
Самоосигурени лица за всички социални рискове	81 807	220,10	91 481	235,60
Самоосигурени лица само за пенсия	96 200	224,57	100 191	230,97
Самоосигуряващи се земеделски произв. и тютюнопроизводители (осигурени за всички соц. рискове)	9 800	58,11	13 598	58,99
Самоосигуряващи се земеделски произв. и тютюнопроизводители (осигурени само за пенсия)	17 300	58,53	23 438	61,59
III. Лица, откупили времето на обучението си Осигурителен стаж на едно лице (в месеци)		**160,00**	**795 бр. 30,20 м.**	**160,00**
IV. Лица, откупили до 5 години осиг. стаж по § 9, ал. 3 от ПЗР на КСО - бр. - осиг. стаж на едно лице в месеци		**160,00**	**10 353 бр. 2,91 м.**	**160,00**

Забележка: В броя на осигурените от работодател лица са включени наетите в специалните дейности и във Висшия съдебен съвет, а не са включени тези, които са откупили осиг. стаж.

Консолидираният бюджет на ДОО през 2006 г. има следната структура:

I. Приходи
II. Разходи
III. Трансфери
IV. Дефицит/Излишък
V. Финансиране

По-конкретният анализ на изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО за 2006 г. показва следното:

❖ По план приходите са **3 048 680,3 хил. лв.**, а разходите – **4 952 901,7 хил. лв.** По Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. бюджетът на държавното обществено осигуряване в края на годината трябваше да завърши с **остатък нула** (който се формира от приходи, разходи, сумите на трансферите и погашенията по заема от Световната банка).

❖ Фактическото изпълнение на бюджета на ДОО за 2006 г. показва, че са постъпили всичко приходи **3 248 368,1 хил. лв.**, или изпълнението на плана е **106,55 на сто**. Изразходвани са **5 008 145,5 хил. лв.** (заедно с коледната добавка, пощенска такса и ДДС към всички видове пенсии и добавки), което представлява **101,12 на сто** от утвърдения

бюджет. В края на годината **е реализиран остатък** в размер на **12 458,4 хил. лв.** по валутните сметки на НОИ.

❖ Съгласно **Закона за бюджета на ДОО за 2006 г.** консолидираният бюджет на ДОО **е балансиран на нула** чрез субсидия от Централния републикански бюджет (ЦРБ) в размер **1 408 829,2 хил. лв.** Постигнатото преизпълнение на приходите с **6,55 на сто,** равняващо се на **199,7 млн. лв.,** позволи от тази субсидия да бъдат усвоени **1 198 590,7 хил. лв.,** или **85,08 на сто** от предвидените средства в Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. Бяха икономисани **210,2 млн. лв.** Едновременно с това **60 млн. лв.** от ЦРБ, предвидени като **резерв за реформата в социалното осигуряване, не бяха изразходвани, а плащанията за пенсии на същата стойност бяха осъществени, но за сметка на собствените приходи на системата.** В края на годината бе реализиран остатък в размер на **12 458,4 хил. лв. по валутните сметки на НОИ (в евро и в щатски долари) за разплащания по пенсиите по международни спогодби.**

❖ Постигнатото изпълнение на бюджета на държавното обществено осигуряване създаде предпоставки правителството да вземе решение **за предоставяне на 115 млн. лв. за еднократно изплащане на допълнителна сума в размер на 50 лв. към пенсиите за месец декември** (коледна добавка). Цялата сума беше преведена от републиканския бюджет.

Изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО в края на 2006 г. завърши с остатък от **12 458,4 хил. лв**. При средномесечен разход за пенсии от ДОО през годината 340,7 млн. лв. (без коледната добавка, пощенската такса и ДДС) допълнителната субсидия за покриване на недостига от средства в размер на 1 198,6 млн. лв. се равнява на разходите за пенсии за **4 месеца и 7 дни**.

ПРИХОДИ ОТ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ И РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ, ФИНАНСИРАНИ ОТ ДОО през 2006 г. (хил. лв.)

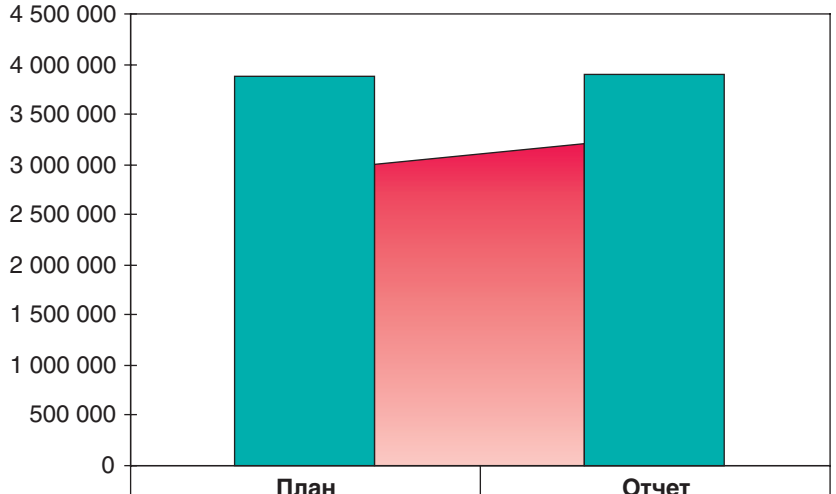

	План	Отчет
Приходи от осиг. вноски	2 922 001,7	3 221 563,7
Изплатени суми за пенсии, финансирани от ДОО	3 874 104,7	3 899 848,4

Приходи

В областта на **приходите,** при действащото законодателство и спрямо Закона за бюджета на ДОО за 2005 г., в бюджета за 2006 г. са заложени следните промени:

• **Намаляване на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“** за всички осигурени лица **с 6%** и допълнително **с още 1%** за родените преди 1960 г. С цел облекчаване на данъчно-осигурителните задължения на работодателите вноската за този фонд беше намалена с 6%. Освен това, предвид поетите ангажименти за постепенно покачване на

вноската за универсалните пенсионни фондове във втория стълб, за родените преди 1960 г. лица от 3% тя се завиши с 1% и стана 4%, което се извърши също за сметка на фонд „Пенсии“ в първия стълб.

- П**ромяна в съотношението** на осигурителната вноска между работодател и осигуреното лице от 70:30 на **65:35** в 2006 г.

- П**реструктуриране на осигурителните вноски** между фонд „Безработица“ и фонд „Общо заболяване и майчинство“, като за първия фонд вноската е намалена от 3,5 на **3,0 на сто**, а за втория е увеличена от 3,0 на **3,5 на сто**.

- Запазване на минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се лица в размер на 220 лв. месечно и **увеличаване на максималния** размер от 1300 на **1400 лв.**

I. Изпълнение на приходите в Закона за бюджета на ДОО за 2006 г.

Преизпълнението на общите приходи с **6,55 на сто**, равняващо се на **199 687,7 хил. лв.,** се формира основно от преизпълнението с **229 562,0 хил. лв.** на приходите **от осигурителни вноски.**

Финансирането на държавното обществено осигуряване се извършва чрез приходи от:

1) **собствени източници**, които съставляват **73,1 на сто** от приходите в консолидирания бюджет на ДОО (при план 68,4 на сто);
2) **външни източници** (субсидии и трансфери) – **26,9 на сто** (при план 31,6 на сто).

СТРУКТУРА НА ПРИХОДИТЕ В КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ПРЕЗ 2006 г. ПО ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ

	ПЛАН		ОТЧЕТ		ИЗПЪЛНЕНИЕ
	хил. лв.	структура	хил. лв.	структура	%
Приходи от собствени източници на финансиране	**3 049 880,3**	**68,40%**	**3 262 026,5**	**73,13%**	**106,96%**
Остатък по валутни сметки от предходния период			12 458,4	0,38%	
ПОСТЪПЛЕНИЯ ПРЕЗ ГОДИНАТА	**3 049 880,3**	**100,0%**	**3 249 568,1**	**99,62%**	**106,55%**
Общо от осигурителни вноски, в т.ч. от:	2 992 001,7	98,10%	3 221 563,7	99,14%	107,67%
- работодатели/възложители	1 923 644,2	64,29%	2 074 832,9	64,40%	107,86%
- лични вноски от работници и служители	823 919,6	27,54%	899 222,5	27,91%	109,14%
- самоосигуряващи се	133 352,4	4,46%	158 786,4	4,93%	119,07%
- главница по рев. актове за начет от НАП	78 085,5	2,61%	51 478,2	1,60%	65,93%
- главница по рев. актове за начет от АДВ	20 000,0	0,67%	24 982,7	0,78%	124,91%
- приходи от проф. пенсионни фондове по §4, ал. 4 от ПЗР на КСО	13 000,0	0,43%	12 261,0	0,38%	94,32%
Трансфер от РБ за зачетен осигурителен стаж (по чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО)	1 200,0	0,04%	1200,0	0,04%	100,00%
Приходи от ЧОИ за пенсии по международни спогодби	3 000,0	0,10%	3 696,5	0,11%	123,22%
Глоби, санкции и наказателни лихви	52 713,6	1,73%	19 839,8	0,61%	37,64%
Други приходи	965,0	0,03%	3 268,1	0,10%	338,66%
Приходи от външни източници на финансиране	**1 408 829,2**	**31,60%**	**1 198 590,7**	**26,87%**	**85,08%**
Субсидии от ЦРБ за покриване на недостига	1 408 829,3	31,60%	1 198 590,7	26,87%	85,08%
ВСИЧКО ПРИХОДИ:	**4 458 709,5**	**100%**	**4 460 617,2**	**100%**	**100%**

Приходите от **собствени източници на финансиране** през 2006 г. са **3 262 026,5 хил. лв.**, като от тях 12 458,4 хил. са остатък от предходната година и **3 249 568,1 хил. лв.** са постъпленията през годината. Преизпълнението на постъпленията през годината с **6,6 на сто**, равняващо се на **199 687,7 хил. лв**., идва основно от преизпълнението **със 7,7 на сто** на **приходите от осигурителни вноски.** Те са с 229 562 хил. лв. повече. Формират се основно от вноските на работодатели (възложители) за работници и служители, които в структурата през 2006 г. заемат 64,4% (лични вноски – 27,9%, вноски от самоосигуряващи се лица – 4,9%, главница по ревизионни актове за начет от НАП – 1,6%, главница от ревизионни актове за начет от АДВ – 0,8%, приходи от професионални фонове по §4, ал. 4 от ПЗР на КСО – 0,4%.

1. Анализът на изпълнението **на приходите от осигурителни вноски** показва следното:

ПРИХОДИ ОТ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ПРЕЗ 2006 г.					
	ПЛАН		ОТЧЕТ		ИЗПЪЛНЕНИЕ
	хил. лв.	%	хил. лв.	%	%
Осиг. вноски от работодател/възложител	**1 923 644,2**	**64,29**	**2 074 832,9**	**64,40**	**107,86**
1. На работещи по трудови правоотношения	**1 472 852,2**	**76,57**	**1 614 093,5**	**77,79**	**109,59**
3-та категория труд	1 332 243,2	90,45	1 470 217,8	91,09	110,36
1-ва и 2-ра категория труд	140 609,0	9,55	143 875,7	8,91	102,32
2. За наетите в специални дейности	**250 090,4**	**13,00**	**247 114,7**	**11,91**	**98,81**
3. Държавни служители	**56 143,4**	**2,92**	**63 541,9**	**3,06**	**113,18**
3-та категория труд	55 793,5	99,38	63 202,4	99,47	113,28
1-ва и 2-ра категория труд	349,9	0,62	339,5	0,53	97,03
4. За осигурени за инвалидност, старост и смърт и за трудова злополука и проф. болест	**2 408,2**	**0,13**	**2 809,0**	**0,14**	**116,64**
5. Осиг. вноски върху доходи без трудови правоотношения	**14 398,2**	**0,75**	**16 547,0**	**0,80**	**114,92**
6. Осиг. вноски за ФТЗПБ за лицата, осигурени за тр. зл. и проф. болест от работодатели - от 0,4 до 1,1%	**60 938,6**	**3,17**	**62 812,3**	**3,03**	**103,07**
7. Осиг. вноски върху обезщетенията за оставане без работа - по КТ, Закона за висшето образ. и ЗДС	1 182,0	0,06	877,2	0,04	74,21
8. Осиг. вноски за ф „Пенсии“ поради незаконно недопускане или отстраняване от работа	**1 030,3**	**0,05**	**1 798,2**	**0,09**	**174,53**
3-та категория труд	815,8	79,18	1 504,2	83,65	184,38
1-ва и 2-ра категория труд	214,5	20,82	294,0	16,35	137,06
9. Осиг. вноски за включените в програмата „От соц. помощи към осигуряване на заетост“	**13 662,1**	**0,71**	**17 374,4**	**0,84**	**127,17**
10. Осиг. вноски, дължими за периода преди 2006 г.	**1 200,0**	**0,06**	**441,7**	**0,02**	**36,81**
11. Осиг. вноски върху средствата за социални разходи	**49,316,1**	**2,56**	**47 418,0**	**2,29**	**96,15**
12. Осиг. вноски върху изплатени гарантирани вземания	**422,9**	**0,03**	**5,0**	**0,00**	**1,18**
Лични осигурителни вноски	**823 919,6**	**27,54**	**899 222,4**	**27,91**	**109,14**
Осиг. вноски от самоосигуряващи се лица, в т.ч. от:	**133 352,4**	**4,46**	**158 786,4**	**4,93**	**119,07**
- осигурени само за пенсия	56 281,7	42,21	60 855,4	38,33	108,13
- осиг. само за пенсия при год. изравняване за 2005 г.	23 500,0	17,62	31 602,8	19,90	134,48
- осиг. за всички осиг. рискове без тр. зл. и безработ.	53 570,7	40,17	64 291,6	40,49	120,01
- осиг. вноски върху МРЗ за времето на обучение	-		934,4	1,54	
- върху МРЗ от лицата, на които не им достига 5 г. осиг. стаж за пенсия	-		1 102,2	0,69	
Главница върху ревизионни актове за начет	**98 085,5**	**3,28**	**76 461,0**	**2,37**	**77,95**
Приход от професионалните пенсионни фондове	**13 000,0**	**0,43**	**12 261,0**	**0,38**	**94,32**
ОБЩО ПРИХОДИ ОТ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ:	**2 992 001,7**	**100,0**	**3 221 563,7**	**100,0**	**107,67**

1.1. Постъпилите **вноски от работодатели/възложители** за работници и служители са **2 074 832,9 хил. лв.,** при план 1 923 644,2 хил. лв., или изпълнението на плана е **107,9** на сто. В тях са включени осигурителните вноски за работещите по трудови правоотношения, държавните служители и наетите в специални дейности, работещите без трудови правоотношения, вноските за включените в програмата „От социални помощи към осигуряване на заетост“ и други.

Приходът от вноски от работодатели за работниците и служителите е по-голям от планирания. Дължи се на по-пълния **с 8,5 на сто** обхват на осигурените лица и на **по-високия с 1,2 на сто среден осигурителен доход** за осигурените от работодател спрямо плана. Преизпълнението е в резултат най-вече **на по-големия брой осигурени лица** от **трета категория труд** в сравнение с планирания брой (при план 1 975 000, са осигурени **2 129 379**), а също и на **по-големия с 12,9 на сто** брой осигурени по **граждански договори** За това е допринесъл и **по-високият с 2,5 на сто** среден осигурителен доход на работещите по трудови правоотношения и **с 5,7 на сто** на осигурените без трудови правоотношения **спрямо плана.**

• **За работещите по трудов договор постъпленията от вноски** са **1 614 093,5 хил. лв.** общо за трите категории труд. От тях 1 470 217,8 хил. лв. за работещите при условията на 3-та категория (110,4 на сто изпълнение спрямо плана) и 143 875,7 хил. лв. за лицата от 1-ва и 2-ра категория труд (102,3 на сто изпълнение). Общо изпълнението на плана е **109,6 на сто**, като преизпълнението с 9,6 на сто се дължи основно на постъпилите 137 974,6 хил. лв. повече за осигурените от 3-та категория труд. **Наетите по трудови правоотношения лица** са със 155 500 повече от планираните. Вноски са постъпили за 2 236 900 души. От тях 2 129 379 са работещите в 3-та категория труд, 98 066 от 2-ра категория и 9 455 души – 1-ва категория труд. Другият основен фактор, формиращ приходите от осигурителни вноски за тази категория осигурени лица, е **средният осигурителен доход** – **336,80 лв**., при планиран 328,63 лв. Или средномесечният осигурителен доход е **с 8,17 лв.** по-висок от планирания.

• **Приходите** от осигурителни вноски **за държавните служители,** които са осигурени изцяло за сметка на държавния бюджет, са **63 541,9 хил. лв**., което е **със 7 398,5 хил. лв. повече** от планираната сума. Преизпълнението се дължи както на по-високия (с 4,96%) от планирания осигурителен доход, така и на по-големия брой осигурени лица (с 2 600 повече).

• **Наетите лица без трудови правоотношения** (членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения и осигурени от възложител) през 2006 г. са **58 068** (при план 52 500). За тях са постъпили **16 547,0 хил. лв.** от осигурителни вноски, или **114,9%** изпълнение на плана. Средномесечният осигурителен доход за тези лица по отчет е **175,41 лв**., при план 165,95 лв., или **с 5,7%** над планирания.

1.2. Постъпилите **лични вноски** от работници и служители са в размер **899 222,4 хил. лв**., като изпълнението спрямо плана е **109%**. Преизпълнението се дължи на посочените по-горе причини, а също и на промяната в съотношението от **65:35** при разпределянето на осигурителната вноска между работодател и осигурен. През 2005 г. съотношението беше 70:30.

1.3. Вноските от самоосигуряващи се лица по отчета за 2006 г. са в размер **158 786,4 хил. лв.**, а по план – 133 352,4 хил. лв. Преизпълнението с 19% е вследствие **по-големия брой осигурени лица** от предвидения. При план **205 107** самоосигуряващи се лица (заедно със земеделските производители), те са **228 708** души, или с **23 601 повече**. **Средният осигурителен доход,** на който са се осигурявали, е **с 2,19% по-висок** от планирания. При план 200,83 лв., е отчетен 205,23 лв. СОД.

С годишното изравняване на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица се акумулират допълнителни приходи в бюджета на ДОО. Постъпилите от този приходоизточник средства през 2006 г. са в размер на **31 602,8 хил. лв**., или с **34,5% над планираните**.

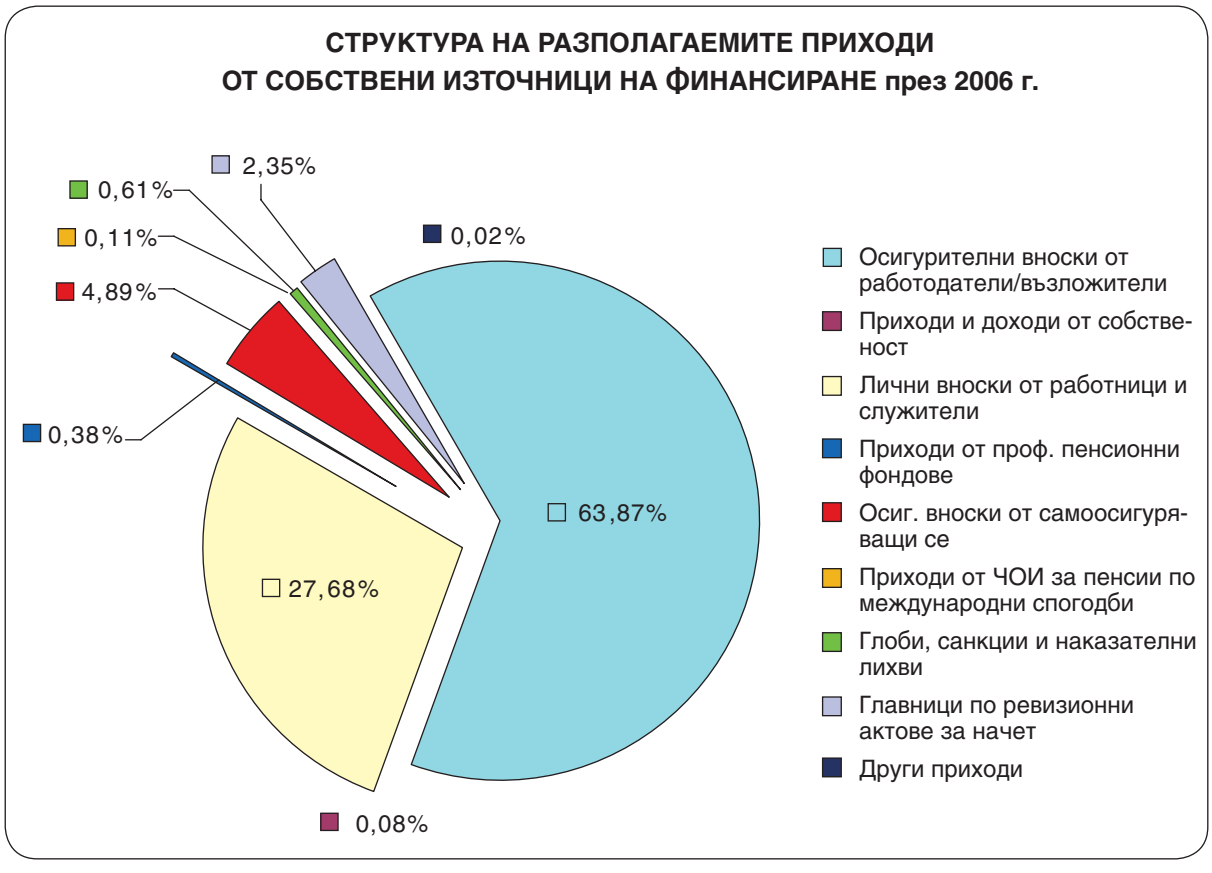

1.4. В групата приходи от осигурителни вноски се отнасят и постъпленията от **главниците по ревизионните актове за начет**, събрани от контролните органи на НАП и от Агенцията за държавни вземания (АДВ). Общо постъпилите суми са с 21 624,5 хил. лв. по-малко спрямо планираните (98 085,5 хил. лв.), или изпълнението на плана е **77,9 на сто**. Неизпълнението се дължи главно на събраните с **26 607,3 хил. лв.** по-малко от планираните (78 085,5 хил. лв.) суми от контролните органи на НАП. Събраните приходи от АДВ са **24 982,7 хил. лв.,** при план 20 000 хил. лв., или с **4 982,7 хил. лв.** повече от планираните. Изпълнението спрямо плана е **65,9%** от контролните органи на НАП и 1**24,9%** от АДВ.

1.5. Прехвърлените средства от осигурителни вноски от професионалните пенсионни фондове за пенсионералите се по чл. 157, ал. 7 от КСО и §4, ал. 4 от ПЗР на КСО лица са почти равни на планираните в закона за бюджета. Отчетени са **12 261 хил. лв.,** при план 1**3 000 хил. лв**.

2. Други собствени приходи

В консолидирания бюджет на ДОО постъпват и т. нар. **неданъчни приходи,** които включват приходи и доходи от собственост, глоби, санкции и наказателни лихви (събрани от НАП, АДВ и НОИ) и други неданъчни приходи. В структурата на постъпленията през годината от собствени източници на финансиране техният дял е **0,71%** (23 107,9 хил. лв.), при заложен в закона за бюджета **1,76%** (53 678,6).

2.1. Събраните суми **от глоби, санкции и наказателни лихви** са в размер **19 839,8 хил. лв.,** при планирани 52 713,6 хил. лв., или **37,6 на сто** изпълнение.

Следва да се отбележи, че в **структурата на тези приходи** се констатира много голямо **неизпълнение на планираните постъпления от НАП.** При план 29 983,6 хил. лв., са събрани **10 654,8 хил. лв**., или **35,5%** (19 328,8 хил. лв. по-малко). От **АДВ** сумите от **лихви** по ревизионни актове за начет, съставени от контролните органи на НОИ след 31 декември 2005 г., са постъпили начети и лихви в размер на **1 665,6 хил. лв.**, а от глоби, санкции, неустойки и обезщетения по наказателни постановления събраните суми са **81,1 хил. лв.**

СТРУКТУРА НА ПОСТЪПИЛИТЕ ПРИХОДИ В КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ПО ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ през 2006 г.

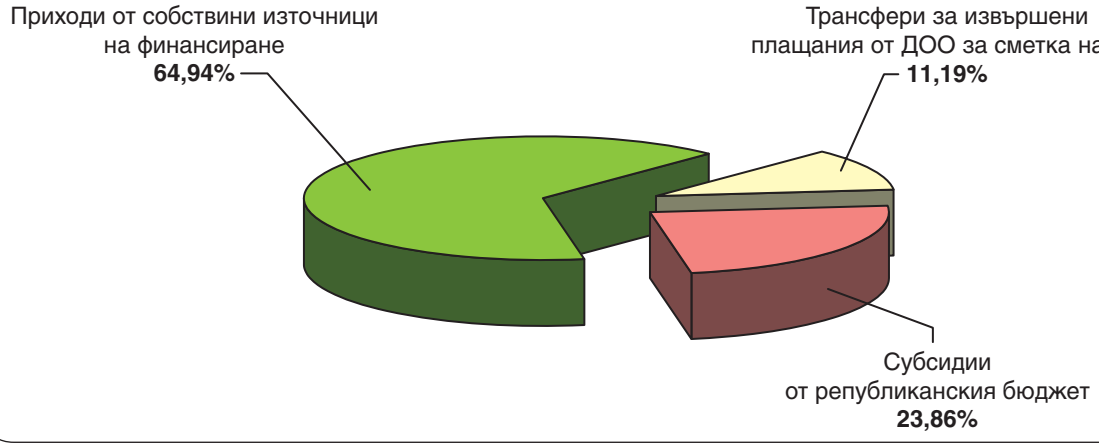

2.2. Приходите от **чуждестранни осигурителни институти** за изплащане на пенсиите по международни спогодби в отчета за 2006 г. са в размер **3 696,5 хил. лв.,** при планирани 3 000,0 хил. лв., или **преизпълнение с 23,2%.**

2.3. Приходите и доходите от собственост (от наем на имущество, от продажба на стоки и услуги, приходи от лихви и др.) са **с 1 800,3 хил. лв. повече** от планираните 935,0 хил. лв. Отчетените в повече 201,2 хил. лв., в сравнение с планираните приходи от лихви от надвзети пенсии и неправомерно получени парични обезщетения за безработица, допълнително са повлияли преизпълнението по този параграф.

СТРУКТУРА НА ПРИХОДИТЕ В БЮДЖЕТА НА ДОО ПО ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ

	2004 г.		2005 г.		2006 г.		2006 / 2005 г.
	хил. лв.	структура	хил. лв.	структура	хил. лв.	структура	%
Приходи от собствени източници на финансиране	**3 279 495,9**	**87,47%**	**3 501 000,6**	**85,70%**	**3 262 026,5**	**73,13%**	**93,17%**
Остатък по валутни сметки от предходния период	9 442,2	0,29%	9 101,0	0,26%	12 458,4	0,38%	136,89%
ПОСТЪПЛЕНИЯ ПРЕЗ ГОДИНАТА	**3 270 053,7**	**99,71%**	**3 491 899,6**	**99,74%**	**3 249 568,1**	**99,62%**	**93,06%**
Общо от осигурителни вноски, в т.ч. от:	**3 212 242,7**	**98,23%**	**3 422 899,3**	**98,02%**	**3 221 563,7**	**99,14%**	**94,12%**
- работодатели/възложители	2 312 385,3	71,99%	2 351 290,8	68,69%	2 074 832,9	64,40%	88,24%
- лични вноски от работници и служители	623 964,9	19,42%	804 448,5	23,50%	899 222,5	27,91%	111,78%
- самоосигуряващи се	156 277,4	4,87%	171 007,4	5,00%	158 786,4	4,93%	92,85%
- главница по ревиз. актове за начет от НОИ	90 599,9	2,82%	71 420,5	2,09%		0,00%	
- главница по рев. актове за начет от НАП					51 478,2		
- главница по рев. актове за начет от АДВ	14 562,3	0,45%	12 222,0	0,36%	24 982,7	0,78%	204,41%
- приходи от проф. пенсионни фондове по §4, ал. 4 от ПЗР на КСО	14 452,9	0,45%	12 510,1	0,37%	12 261,0	0,38%	98,01%
Трансфер от РБ за зачетен осигурителен стаж (по чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО)		0,00%	1200,0	0,03%	1200,0	0,04%	100,00%
Приходи от ЧОИ за пенсии по международни спогодби	3 082,1	0,09%	3 399,3	0,10%	3 696,5	0,11%	108,74%
Глоби, санкции и наказателни лихви	50 570,7	1,55%	60 707,0	1,74%	19 839,8	0,61%	32,68%
Други приходи	4 158,2	0,13%	4 894,0	0,14%	3 268,1	0,10%	66,78%
Приходи от външни източници на финансиране	**469 886,7**	**12,53%**	**584 091,5**	**14,30%**	**1 198 590,7**	**26,87%**	**205,21%**
Субсидии от ЦРБ за покриване на недостига	469 886,7	100,00%	584 091,5	100,00%	1 198 590,7	100,00%	205,21%
Всичко приходи:	**3 749 382,6**	**100,00%**	**4 085 092,1**	**100,00%**	**4 460 617,2**	**100,00%**	**109,19%**

Разходи

В областта на **разходите** спрямо действащото законодателство и Закона за бюджета на ДОО за 2005 г., в бюджета за 2006 г. са заложени следните промени:

- **Увеличаване** от 1 януари 2006 г. **с 5 на сто на социалната пенсия за старост** (от 60 на **63 лв.**) и на всички свързани с нея минимални пенсии по действащите нормативи.
- **Индексиране на пенсиите средно с 5 на сто** от 1 януари 2006 г., като пенсиите бяха диференцирано индексиране според техния размер.
- **Увеличаване на максималния размер на пенсията** от 420 лв. на **455 лв.** (35 на сто от максималния осигурителен доход за предходната година – 1300 лв.).
- **Увеличаване размерът на добавката** към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ (в процент от средната пенсия за осигурителен стаж и възраст за предходната година).
- **Увеличаване размера на обезщетението за отглеждане на малко дете** от 130 на **160 лв.** месечно.
- **Увеличаване** на минималния и максималния размер на **обезщетението за безработица съответно** от 80 до 140 лв. на **90 до 160 лв.**

II. Изпълнение на разходната част на бюджета на ДОО

За разходите през 2006 г. в бюджета са заложени **4 952 901,7 хил. лв**. В тях са включени социалноосигурителните разходи (пенсии, социални помощи и обезщетения), разходите за издръжка на службите по социално осигуряване, разходите за отбранително-мобилизационна подготовка и планираният резерв за реформата. По отчета на консолидирания бюджет на ДОО за 2006 г. разходите възлизат на **5 008 145,5 хил. лв.** В тях са включени:

- **Разходи за пенсии – 4 233 720,2 хил. лв.,** или **84,5%** от общите разходи. Те съдържат **115 040,2 хил**. **лв.** за еднократно изплащане на допълнителна сума към пенсиите за декември 2006 г., в т.ч. и за минали години, плюс **29 938,3 хил. лв.** пощенска такса и ДДС;
- **Разходи за социални помощи и обезщетения** (в т.ч. и преведените на НЗОК здравноосигурителни вноски) – **719 046,7 хил. лв.,** или **14,4 на сто** от общите разходи;
- **Разходи за службите по социалното осигуряване – 54 367,8 хил. лв.**, или **1,1 на сто** от общите разходи;
- **Разходи по програми за временна заетост – 54 хил. лв.**;
- **Разходи за отбранително-мобилизационна подготовка** – **30,9 хил. лв.** при планирани 1 025,9 хил. лв.;

Изпълнението на плана по разходите е **101%.** Преразходът от **55 243,8 хил. лв**. се дължи на преразход в средствата, предвидени за пенсии, в т.ч. разходите за коледната добавка. Без допълнителната сума (115 040,1 хил. лв.) за коледната добавка за месец декември (в т.ч. и за минало време), отчетените общи разходи възлизат на **4 893 105,4 хил. лв.,** което представлява **98,8 на сто** от плана.

1. В структурата на разходите най-съществено значение имат **разходите за пенсии**, които по отчета за 2006 г. възлизат на **4 233 720,2 хил. лв.** (включително еднократната допълнителна сума към пенсиите и пощенската такса и ДДС), или **84,5 на сто** от общите разходи. В структурата на разходите за пенсии най-съществено значение имат **изплатените суми за пенсии** (без ПТ и ДДС) в размер на **4 203 781,9 хил. лв.** В рамките на тези разходи са пенсиите, **финансирани от ДОО, от републиканския бюджет** и разходът за пенсии по **международни спогодби**. Изплатените суми за пенсии са надхвърлили плана с **3,3%**. Основните фактори, влияещи върху разходите за пенсии, са броят на пенсионерите, броят на пенсиите и средният им месечен размер.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ ПО ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ В КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ПРЕЗ 2006 Г.			
	ПЛАН	**ОТЧЕТ**	**ИЗПЪЛНЕНИЕ**
	хил. лв.	**хил.лв**	**%**
1. РАЗХОДИ, ФИНАНСИРАНИ ОТ БЮДЖЕТА НА ДОО	**4 415 864,9**	**4 424 538,3**	**100,20%**
Пенсии за сметка на ДОО	3 826 104,7	3 865 670,3	101,03%
Пенсии по международни спогодби	48 000,0	34 178,1	71,20%
Социални помощи и обезщетения по КСО	468 112,7	464 019,1	99,13%
Издръжка на службите по соц. осигуряване	65 785,6	54 367,8	82,64%
Здравноосигурителни вноски за безработни	6 929,0	5 323,1	76,82%
Други (лихви по заем от СБ и програми за временна заетост)	932,9	979,9	105,04%
2. РАЗХОДИ, ФИНАНСИРАНИ ОТ ЦР БЮДЖЕТ	**500 830,6**	**553 012,5**	**110,42%**
Пенсии за сметка на РБ	194 019,8	188 893,4	97,36%
Еднократна допълнителна сума към пенсиите	0,0	115 040,1	
Здравноосигурителни вноски за пенсионери	227 784,9	227 469,6	99,86%
Здравноосигурителни вноски за деца до 18 - год. възраст	18 000,0	21 578,5	119,88%
Отбранително-мобилизационна подготовка	1 025,9	30,9	3,01%
Резерв за реформата	60 000,0	0,0	
ОБЩО:	**4 952 901,7**	**5 008 145,5**	**101,12%**

Преразходът на средствата за пенсии се дължи най-вече на **по-високия среден размер** пенсия спрямо планирания поради по-високите размери на новоотпуснатите в сравнение с тези на прекратените пенсии. Освен това, изплатените средства за еднократната допълнителна сума към пенсиите през месец декември не беше предвидена в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване, поради което и фактическите разходи за изплатените пенсии са **с 3,2%** над планираните. Без коледната добавка, разходите за пенсии са само **с 0,4%** над планираните за годината.

1.1. За пенсиите, финансирани от ДОО, през 2006 г. са изразходвани **3 977 561,5 хил. лв.** В тези средства са включени 111 891,2 хил. лв. за еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември, в т.ч. и за минало време. Те не са предвидени в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване, поради което разходът за пенсии от ДОО **надхвърля планирания с 3,9%**. Без коледната добавка превишението над плана е **с 1%**, което се дължи на увеличение на минималните размери и диференцираната индексация на пенсиите с размер до 150 лв. месечно от 1 юли 2006 г. При пенсиите за **трудова дейност** изпълнението е **101,4%**, а при тези за **кадрови военнослужещи – 96,3%**. Увеличението на минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст и обвързването с нея на останалите видове пенсии за трудова дейност, които дотогава бяха обвързани с размера на социалната пенсия за старост, еднократното индексиране на личните пенсии за трудова дейност до 150 лв. от 1 юли 2006 г. и по-високите размери на новоотпуснатите пенсии в сравнение с прекратените през 2006 г., обуславят допълнителен разход от ДОО в размер на **39 565,6 хил. лв**. над планирания.

1.2. Разходът за **пенсии, финансирани от републиканския бюджет, е 192 042,3 хил. лв.,** при план 194 019,8 хил. лв. В общия разход за пенсии са включени и изплатените средства за еднократната допълнителна сума към тези видове пенсии за декември, в т.ч. и за минало време, в размер **3 148,9 хил. лв**. Фактически разходваните средства за сметка на републиканския бюджет, включително коледната добавка, са по-малко от планираните с 1,02%. Без тях разходът за сметка на републиканския бюджет е с 5 126,4 хил. лв. по-малко от планирания, или изпълнението е **97,4%**. За пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост, социални пенсии за инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги и пенсии, отпуснати по отменени закони, през 2006 г. са изразходвани **172 892,2 хил. лв**., при планирани 178 496,1 хил. лв., или с **3,1 на сто по-малко**. Разходът за добавки към пенсиите на участниците и пострадалите във войните е в размер **12 285,4 хил. лв**., при план 12 462,8 хил. лв. (изпълнение **98,6%).** Превишена е **с 21,4%** планираната сума от 3 060,9 хил. лв. за изплащане на добавките към пенсиите на репресираните по чл. 9 от ЗПРГРРЛ поради увеличаване броя на правоимащите да получават тази добавка.

1.3. За **пенсии по международни спогодби** са изразходвани **34 178,1 хил. лв., които са с 28,80 на сто** по-малко от планираните. Разликата се дължи на факта, че бяха предвидени средства за плащания по спогодби, някои от които влязоха в сила по-късно.

1.4. През 2006 г. е изплатена сумата **29 938,3 хил. лв. за пощенска такса и ДДС** (84,6% спрямо плана). В нея са включени пощенска такса и ДДС за пенсиите от ДОО в размер 28 417,2 хил. лв., пощенска такса и ДДС за пенсиите от републиканския бюджет и за добавките към пенсиите на ветераните от войните в размер 1 521,1 хил. лв., както и пощенска такса и ДДС за коледната добавка на всички пенсионери.

2. Следващи по значимост са **разходите за социални помощи и обезщетения,** които по отчет **са 719 046,7 хил. лв.,** или **14,4%** от всички разходи. По план общо за тази група разходи са предвидени 721 658,1 хил. лв., но са изплатени **99,6%** от тях. В тази група разходи са включени разходите за парични обезщетения и помощи по КСО – 464 019,1 хил. лв., здравноосигурителни вноски за пенсионери, безработни лица и деца – 254 371,2 хил. лв., и пощенска такса и ДДС за изплащане на обезщетенията за безработица – 656,4 хил. лв.

В Закона за бюджета за 2006 г. бяха предвидени средства за **здравно-осигурителни вноски на пенсионерите в размер на 227 784,9 хил. лв., които са за сметка на републиканския бюджет**. Тези средства са преведени на НЗОК, като от тях са приспаднати 315,3 хил. лв. разчитания за 2005 г. Действително дължимата сума, изчислена на базата на отчетените разходи за пенсии за 2006 г., възлиза на **224 993,0 хил. лв.** В резултат на това през 2007 г. НЗОК следва да възстанови на републиканския бюджет 2 791,9 хил. лв. разчитания за 2006 г. В бюджета на ДОО бяха предвидени също **здравноосигурителни вноски за лицата до 18-годишна възраст** и след тази възраст, ако са учащи, в размер на 18 000,0 хил. лв. (за 1 500 000 деца при месечна вноска 1 лв.). На НЗОК през годината бяха преведени **21 578,5 хил. лв.,** в т.ч. 3 578,5 хил. лв. разчитания за 2005 г. Действителният разход, който се дължи на НЗОК през 2006 г., е **20 933,3 хил. лв.**, или с 2 933,3 хил. лв. повече от планираното. Тези средства се дължат от републиканския бюджет през 2007 г. като разчитания за 2006 г. Изчислени са на базата на отчетен средномесечен брой деца – **1 585 857** и месечна вноска от **1,10 лв.** (0,5 на сто върху 220 лв. минимален осигурителен доход на самоосигуряващите се). Изплатените здравноосигурителни вноски за безработните лица, които са за сметка на ДОО, са **5 323,1 хил. лв.** и са **с 23,2% по-малко** от предвидените средства.

Разходите за парични обезщетения и помощи по КСО са **470 655,0 хил. лв.**, или **9,4%** от всички разходи. В тази група разходи са включени разходите за **парични обезщетения и помощи по КСО – 464 019,1 хил. лв.**, пощенска такса и ДДС – 656,4 хил. лв. за изплащане на обезщетенията при безработица. Най-голям дял в изплатените парични обезщетения и помощи по КСО заемат обезщетенията за **общо заболяване и трудоустрояване** – **43,4%**. При план 191 390,0 хил. лв. са изплатени **201 473,6 хил. лв.,** или с **5,3 на сто повече.** Изплатените обезщетения за бременност, раждане и трудоустрояване заедно с тези за отглеждане на малко дете също са над планираните общо с **9,1%.** При останалите парични обезщетения и помощи изплатените суми са значително по-малки от планираните, поради което и изплатените суми за социални помощи и обезщетения по КСО (без издръжката) е **99%** от предвидените средства.

Разходът за парични обезщетения и помощи, изплащани от ДОО, зависи от броя на осигурените лица, размера на среднодневното парично обезщетение на едно осигурено лице и броя на изплатените работни дни. Спрямо плана за 2006 г. (общо 195 195,1 хил. лв.) разходите за **обезщетения при заболяване и злополуки**

по отчет са с **5,2%** повече. Преразход се наблюдава при изплатените обезщетенията за общо заболяване с 6,5% и за нетрудови злополуки с 3,3%. Това се дължи на отчетените по-големи загуби на работни дни във временна неработоспособност спрямо планираните, а също и на по-голямото среднодневно парично обезщетение. Предвидените работни дни със обезщетение поради общо заболяване са били 14 910 828, а отчетените – **15 197 888**. При този риск изплатеното среднодневно парично обезщетение е **11,89 лв.**, а планираното – 11,38 лв. Съответно при нетрудовите злополуки беше планирана загуба от 944 963

работни дни със среднодневно парично обезщетение 13,15 лв., а по отчет загубените работни дни са **960 194** със среднодневно парично обезщетение **13,36 лв.**

ИЗПЛАТЕНИ СУМИ ЗА ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ през 2006 г.			
	План	Отчет	Изпълнение
	хил. лв.	хил. лв.	%
ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ОБЩО, В Т.Ч.:	**450 005,7**	**446 080,0**	**99,13**
- поради общо заболяване и трудоустрояване	191 390,0	201 473,6	105,27
- трудова злополука и проф. болест	4 030,5	4 010,8	99,51
- бременност, ражд. и трудоустрояване	34 352,2	36 604,4	106,56
- отглеждане на малко дете	104 494,5	114 827,5	109,89
- безработица	115 738,5	89 163,7	77,04
ПОМОЩИ ОБЩО, В Т.Ч.:	**18 062,0**	**17 939,1**	**99,32**
- профилактика и рехабилитация	17 097,0	17 071,0	99,85
- еднократна помощ при смърт	960,0	868,1	90,43
- за инвал.поради общо заболяване	5,0	0,0	0,00
ОБЩО ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ:	**468 067,7**	**464 019,1**	**99,14**

При **разходите по майчинство** също има преразход спрямо плана. Основните при тях са обезщетенията за бременност, раждане и отглеждане на малко дете. За обезщетенията за **бременност и раждане и трудоустрояване** са изплатени **36 604,4 хил. лв.**, или с **6,6%** повече, а за **отглеждане на малко дете** са изразходвани **114 827,5 хил. лв.,** при план 104 494,5 хил. лв., или с **9,9%** повече. Преразходът в обезщетенията по майчинство се дължи основно на по-големия брой майки, ползвали обезщетенията спрямо предвидените. При план 24 926 майки да ползват обезщетения за бременност и раждане за 3 365 045 работни дни, фактически този осигурителен риск е ползван от **27 493** майки за **3 711 654** работни дни. За **отглеждане на малко дете** планираните разходи са за 14 270 526 работни дни за 56 629 майки, а са изплатени обезщетения за **16 341 661** работни дни на **64 848** майки.

За дейността по **профилактиката и рехабилитацията** на осигурените лица за 2006 г. бяха планирани средства за медицински услуги, нощувки и частична парична помощ за хранене, в размер на 17 097,0 хил. лв. От тях са изразходване **17 071,0 хил. лв.**, или **99,9%**.

Анализът на изпълнението на плана по другите видове обезщетения и помощи показва, че най-значимата икономия е реализирана при **обезщетенията и помощите за безработни.** Извършените разходи за **89 163,7 хил. лв.** са 77% от предвидените за 2006 г.

3. Разходите за службите по социално осигуряване за 2006 г. са в размер **54 367,8 хил. лв.** и представляват **1,09%** от общите разходи. Спрямо плана са усвоени **82,6%**, като е реализирана икономия **11 417,8 хил. лв.** По всички параграфи на издръжката са изразходвани по-малко от предвидените средства в резултат както на оптимизиране на административните разходи, така и на подобрения контрол при тяхното отчитане. Усвояването на капиталовите разходи също е по-ниско от заложеното в Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. (70,5%), Основната причина за това е забавяне на процедурите за обществените поръчки за доставка на дълготрайни материални активи.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ В КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО през 2006 г.

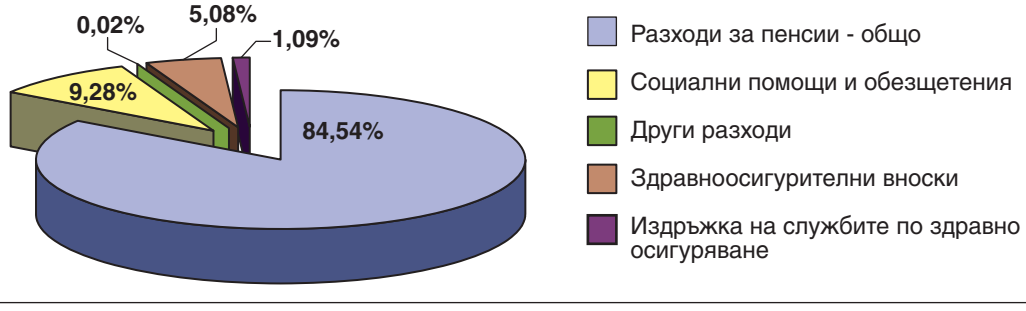

III. Трансфери

Разликата между приходите и разходите в консолидирания бюджет се покрива чрез **трансферни суми от републиканския бюджет**, които по план са 1 912 842,0 хил. лв. За отчетната 2006 г. системата на ДОО е получила трансфер от ЦРБ в размер **1 760 866,7 хил. лв.**, или **151 975,3 хил. лв. по-малко**. Полученият трансфер се различава от планирания в следните плащания:

- Преведени са на Националната здравноосигурителна каса здравноосигурителни вноски за пенсионерите в размер на 227 469,6 хил. лв., или с 315,3 хил. лв. по-малко, които са разчитания за 2005 г;
- За здравноосигурителни вноски за деца до 18-годишна възраст на НЗОК са преведени 21 578,5 хил. лв. при планирани 18 000,0 хил. лв. Преведените в повече 3 578,5 хил. лв. също са разчитания за 2005 г.;
- Планираният трансфер за резерв на реформата 60 000,0 хил. лв. не е предоставен поради преизпълнение на приходите;
- За еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември е преведена сума в размер 115 000,0 хил. лв., която не е включена в плана;
- Получените допълнителни субсидии от ЦРБ за покриване недостига от средства са 1 198 590,7 хил. лв., при планирани 1 408 829,2 хил. лв., или 210 238,5 хил. лв. по-малко също поради преизпълнението на приходите.

Участието на държавата в поемането на осигурителните разходи, които са за сметка на републиканския бюджет, през 2006 г. се осъществява чрез **трансфер по план** в размер на 1 912 842,0 хил. лв. Това са средства, предвидени за изплащане на:

- Пенсии за военна инвалидност, пенсии за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, пенсии за особени заслуги, пенсии по отменените Закон за пенсиите и Закон за общественото осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и за индексациите, компенсациите и добавките към тях, в т.ч. и добавките по чл. 84 от КСО (вкл. пощенската такса и ДДС). Сумата е 180 043,7 хил. лв.;
- Добавки към пенсиите на участниците и пострадалите от войните, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествената война (вкл. пощенска такса и ДДС). Сумата е 12 570,8;
- Добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от Закона за политическата и гражданска реабилитация на репресираните лица (вкл. пощенска такса и ДДС). Сумата е 3 087,5 хил. лв.;
- На НЗОК за здравноосигурителни вноски за пенсионерите – 227 784,9 хил. лв.;
- На НЗОК за здравноосигурителни вноски за децата до 18-годишна възраст – 18 000,0 хил. лв.;
- Осигурителни вноски във фонд „Пенсии“ за стаж, зачитан при пенсиониране, които се поемат от държавния бюджет – 1 200,0 хил. лв.;
- Обезщетения по чл. 233 от Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ –300,0 хил. лв.;

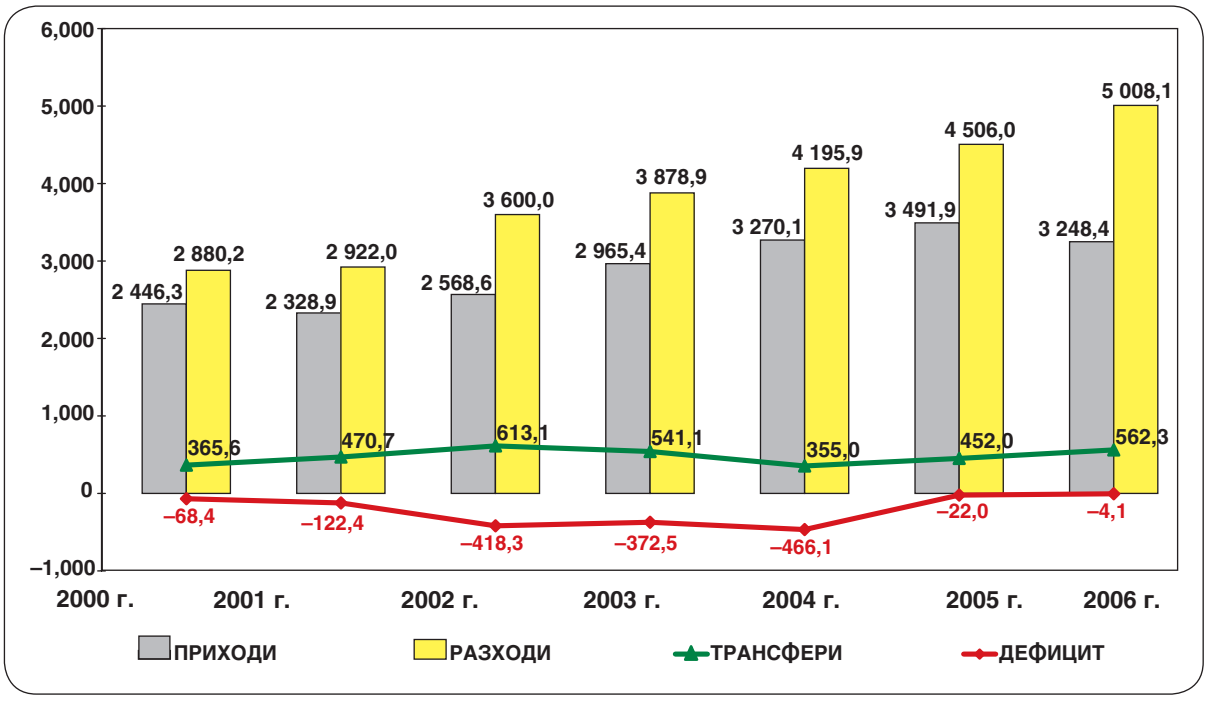

- Разходи за отбранително-мобилизационна подготовка – 1 025,9 хил. лв.;
- Трансфер за резерв на реформата – 60 000 хил. лв.
- Допълнителни субсидии от ЦРБ за покриване на недостига от средства във фонд „Пенсии“ на ДОО в размер на 1 408 829,2 хил. лв.

От средствата на държавното обществено осигуряване през 2006 г. бяха **предоставени** на Агенцията за хората с увреждания към министъра на труда и социалната политика **1 600,0 хил. лв.** (при план 3 000,0 хил. лв.) за ортопедични средства на осигурените лица. Преведената сума на фонд „Условия на труд“ е **3 000 хил. лв.** (планирани 3 000 хил. лв.).

Изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО в края на 2006 г. завърши с остатък от **12 458,4 хил. лв.**

IV. Дефицит/Излишък

Дефицитът по фондовете на ДОО се финансира с излишъка по бюджета на НОИ. Общият финансов резултат е равен на наличността в края на периода по отчета на консолидирания бюджет (12 458,4 хил. лв.).

В изпълнението на бюджетите **на отделните фондове през 2006 г.** се отчете следното:

- Фонд **„Пенсии“** – при планиран дефицит **1 553 038,9 хил. лв.** бяха отчетени **1 400 099,1 хил. лв.**, или с **152 939,8 хил. лв**. по-малко;
- Фонд **„Пенсии, несвързани с трудова дейност“**, който по план е балансиран на нула, завърши с остатък **2 138,6 хил. лв.**;
- Фонд **„Трудова злополука и професионална болест“** – при планиран излишък **20 750,6 хил. лв.** се отчете излишък от **22 196,4 хил. лв.**, или с **1 445,8 хил. лв.** повече;
- Фонд **„Общо заболяване и майчинство“** – при планиран недостиг от **16 053,8 хил. лв.** беше реализиран такъв от **3 863,4 хил. лв.**, което е с **12 190,4 хил. лв.** по-малко;
- Фонд **„Безработица“** – при планиран излишък в края на годината от **154 673,4 хил. лв.** реализираният е **208 770,9 хил. лв.**, или с **54 097,5 хил. лв.** повече;
- По **бюджета на НОИ** (като общ административен фонд) – при планиран **излишък** в края на периода **1 393 668,7 хил. лв.** беше отчетен такъв от **1 183 315,0 хил. лв.**, или с **210 353,7 хил. лв.** по-малко.

СТРУКТУРА НА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ ПО ФОНДОВЕТЕ НА ДОО ЗА 2006 г.					
Фондове	**Приходи по отчет**		**Разходи по отчет**		**Дефицит /–/ Излишък /+/**
	хил. лв.	**%**	**хил. лв.**	**%**	**хил. лв.**
Ф. „Пенсии“	2 491 674,2	72,35%	4 235 442,9	84,57%	–1 743 768,7
Ф. „Пенсии, несвързани с трудова дейност“	195 702,0	5,68%	193 563,4	3,86%	2 138,6
Ф. „Общо заболяване и майчинство“	367 164,9	10,66%	369 428,3	7,38%	–2 263,4
Ф. „Трудова злополука и проф. болест“	62 807,0	1,82%	37 610,6	0,75%	25 196,4
Ф. „Безработица“	303 614,1	8,82%	95 143,2	1,90%	208 470,9
Бюджет на НОИ	23 107,8	0,67%	76 957,1	1,54%	–53 849,3
ОБЩО:	**3 444 070,0**	**100,00%**	**5 008 145,5**	**100,00%**	**–1 564 075,5**

Следва да се има предвид, че **разходите и трансферът за коледната добавка са отчетени по фондове.**

Дефицитите по фондовете на ДОО в рамките на консолидирания бюджет се финансират с наличността в края на периода по бюджета на НОИ. **Общият финансов резултат е равен на наличността в края на периода (12 458,4 хил. лв.) по отчета на консолидирания бюджет на ДОО.**

КОНСОЛИДИРАН БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2006 г.			
	ПЛАН	**ОТЧЕТ**	**ИЗПЪЛНЕНИЕ**
	хил. лв.	**хил. лв.**	**%**
1. ПРИХОДИ	**3 048 680,3**	**3 248 368,1**	**106,55**
1.1. Осигурителни вноски	**2 992 001,7**	**3 221 563,7**	**107,67**
- Вноски от работници, работодатели и самонаети	2 880 916,2	3 132 841,8	108,74
- Главници по ревизонни актове за начет	98 085,5	76 460,9	77,95
- Глоби, санкции и наказателни лихви	52 713,6	19 839,8	37,64
- Приходи от проф. пенсионни фондове	13 000,0	12 261,0	94,32
- Приходи от ЧОИ за пенсии по международни спогодби	3 000,0	3 696,5	123,22
1.2. Приходи и доходи от собственост	**935,0**	**2 735,3**	**292,55**
1.3. Други неданъчни приходи	**30,0**	**532,7**	**1775,67**
2. РАЗХОДИ	**4 952 901,7**	**5 008 145,5**	**101,12**
2.1. Пенсии	**4 103 499,2**	**4 233 720,2**	**103,17**
Пенсии за сметка на ДОО, в т. ч.:	**3 826 104,7**	**3 977 561,5**	**103,96**
- пенсии за трудова дейност	3 538 851,9	3 589 060,2	101,42
- пенсии за кадрови военнослужещи, офицери и сержанти	287 252,8	276 610,1	96,30
- еднократна допълнителна сума към пенсиите - общо		111 891,2	
Пенсии по международни спогодби	**48 000,0**	**34 178,1**	**71,20**
Пенсии за сметка на РБ, в т. ч.:	**194 019,8**	**192 042,3**	**98,98**
- пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги, пенсии по отменените ЗП и Закон за общ. осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и за индексациите, компенсациите и добавките към тях, в т.ч. и добавките по чл. 84 от КСО	178 496,1	172 892,2	96,86
- добавки на участниците и пострадалите във войните, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествената война	12 462,8	12 285,4	98,58
- добавки към пенсиите по чл. 9 от ЗПГР и реприсираните лица	3 060,9	3 715,8	121,40
- еднократна допълнителна сума към пенсиите - общо		3 148,9	
Разходи по изплащане (пощенска такса и ДДС)	**35 374,7**	**29 938,3**	**84,63**

2.2. Социални помощи и обезщетения по КСО	**468 944,2**	**464 675,5**	**99,09**
- обезщетения за общо заболяване и трудоустрояване	191 390,0	201 473,6	105,27
- обезщ. за трудова злополука и професионална болест	4 030,5	4 010,8	99,51
- обезщ. за бременност, раждане и трудоустрояване	34 352,2	36 604,4	106,56
- обезщ. за отглеждане на малко дете	104 494,5	114 827,5	109,89
- еднократна помощ при смърт	960,0	868,1	90,43
- парични помощи за профилактика и рехабилитация	17 097,0	17 071,0	99,85
- обезщетения и помощи за безработни	115 783,5	89 163,7	77,01
- парична помощ за инвалидност поради общо заболяване	5,0	0,0	0,00
Разходи по изплащане (пощенска такса и ДДС за изплащане на ПОБ)	**831,5**	**656,4**	**78,94**
2.3 Здравноосигурителни вноски за безработни	**6 929,0**	**5 323,1**	**76,82**
2.4. Здравноосигурителни вноски за пенсионери	**227 784,9**	**227 469,6**	**99,86**
2.5. Здравноосигурителни вноски за деца до 18-год. възраст	**18 000,0**	**21 578,5**	**119,88**
2.6. Служби по соц. осигуряване	**65 785,6**	**54 367,8**	**82,64**
- Заплати, възнаграждения на наетите по труд. правоотношения	29 196,3	28 249,6	96,76
- Социалноосигурителни вноски (ДОО+НЗОК+ДЗПО)	6 623,8	6 278,2	94,78
- Постелен инвентар, облекло, материали, библиотека и горива	5 672,3	4 946,6	87,21
- Командировки	1 195,3	589,4	49,31
- Външни услуги	10 465,1	6 188,8	59,14
- Текущ ремонт	2 366,6	1 073,3	45,35
- Други разходи, платени данъци, мита и такси	1 559,6	1 115,9	71,55
- Други финансови разходи	440,7	91,4	20,74
- Членски внос и участие в нетърговски организации и дейности	33,6	32,6	97,02
- Капиталови разходи	8 232,3	5 802,0	70,48
2.7. Лихви по заеми от международни организации и институции (СБ)	**932,9**	**925,9**	**99,25**
2.8. Програми за временна заетост		**54,0**	
2.9. Резерв за реформата в социалното осигуряване	**60 000,0**		
2.10. Отбранително-мобилизационна подготовка	**1 025,9**	**30,9**	**3,01**
3. ТРАНСФЕРИ	**1 906 342,0**	**1 755 643,4**	**92,09**
ТРАНСФЕРИ МЕЖДУ БЮДЖЕТНИ СМЕТКИ	**–6 500,0**	**–5 223,3**	**80,36**
3.1. Предоставени трансфери от ДОО /–/:	**–6 500,0**	**–5 497,9**	**84,58**
- на Агенцията за хората с увреждания към МТСП	–3 500,0	–1 600,0	45,71
- за ф. "Условия на труд"	–3 000,0	–3 000,0	100,00
- за ДАИТС		–897,9	
3.2.Получени трансфери /+/:		**274,6**	
- приходи от НЗОК по чл. 110 от КСО за 2005 г.		219,5	
- трансфер от МТСП по програми за осигуряване на заетост		55,1	
ПОЛУЧЕНИ ТРАНСФЕРИ /СУБСИДИИ/ ОТ ЦРБ /+/	**1 912 842,0**	**1 760 866,7**	**92,05**
3.3. Получен трансфер от ЦРБ за: /+/	**504 012,8**	**562 276,0**	**111,56**
- за извършени плащания за сметка на ЦБ	504 012,8	447 276,0	88,74
- за коледна добавка към пенсиите за м. XII. 2006 г.		115 000,0	
3.4. Получени субсидии от ЦРБ /+/	**1 408 829,2**	**1 198 590,7**	**85,08**
- допълнителни субсидии от ЦРБ за покриване недостига на средства	1 408 829,2	1 198 590,7	85,08
4. ДЕФИЦИТ /–/ ИЗЛИШЪК /+/	**2 120,6**	**–4 134,1**	**–194,95**
5. ФИНАНСИРАНЕ	**2 120,6**	**–4 134,1**	**–194,9**
Външно финансиране – погашения по заеми от СБ /–/	–2 120,6	–2 130,2	100,45
Наличност в началото на периода /+/		11 479,6	
Друго вътрешно финансиране (–)		–1 026,3	
Суми по разчети за поети осигурителни вноски (-)		8 775,5	
Наличност в края на периода /+/		**12 458,4**	
в т.ч.: преоценка на валутни наличности		470,1	

ПРИХОДИ

Общо събраните приходи в бюджета на държавното обществено осигуряване през 2006 г. са **3 249 568,1 хил. лв.** В сравнение с предходната 2005 г. постъпленията в консолидирания бюджет на ДОО са с **242 331,5 хил. лв.**, или с **6,9 на сто** по-малко.

Финансирането на държавното обществено осигуряване е с приходи от **собствени източници**, които от **85,7 на сто** през 2005 г. намаляват на **73,1 на сто** през 2006 г., и от **външни източници** (субсидии и трансфери), които от **14,3 на сто** за 2005 г. нарастват на **26,9 на сто** за отчетната година.

СТРУКТУРА НА ПРИХОДИТЕ В КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ПРЕЗ 2006 г. ПО ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ

	ПЛАН		ОТЧЕТ		ИЗПЪЛНЕНИЕ
	хил. лв.	структура	хил. лв.	структура	%
Приходи от собствени източници на финансиране	**3 049 880,3**	**68,40%**	**3 262 026,5**	**73,13%**	**106,96%**
Остатък по валутни сметки от предходния период			12 458,4	0,38%	
ПОСТЪПЛЕНИЯ ПРЕЗ ГОДИНАТА	**3 049 880,3**	**100,0%**	**3 249 568,1**	**99,62%**	**106,55%**
Общо от осигурителни вноски, в т.ч. от:	2 992 001,7	98,10%	3 221 563,7	99,14%	107,67%
- работодатели/възложители	1 923 644,2	64,29%	2 074 832,9	64,40%	107,86%
- лични вноски от работници и служители	823 919,6	27,54%	899 222,5	27,91%	109,14%
- самоосигуряващи се	133 352,4	4,46%	158 786,4	4,93%	119,07%
- главница по рев. актове за начет от НАП	78 085,5	2,61%	51 478,2	1,60%	65,93%
- главница по рев. актове за начет от АДВ	20 000,0	0,67%	24 982,7	0,78%	124,91%
- приходи от проф. пенсионни фондове по §4, ал. 4 от ПЗР на КСО	13 000,0	0,43%	12 261,0	0,38%	94,32%
Трансфер от РБ за зачетен осигурителен стаж (по чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО)	1 200,0	0,04%	1 200,0	0,04%	100,00%
Приходи от ЧОИ за пенсии по международни спогодби	3 000,0	0,10%	3 696,5	0,11%	123,22%
Глоби, санкции и наказателни лихви	52 713,6	1,73%	19 839,8	0,61%	37,64%
Други приходи	965,0	0,03%	3 268,1	0,10%	338,66%
Приходи от външни източници на финансиране	**1 408 829,2**	**31,60%**	**1 198 590,7**	**26,87%**	**85,08%**
Субсидии от ЦРБ за покриване на недостига	1 408 829,3	31,60%	1 198 590,7	26,87%	85,08%
Всичко приходи:	**4 458 709,5**	**100%**	**4 460 617,2**	**100%**	**100%**

I. Приходи от собствени източници на финансиране

Разполагаемите **собствени приходи** през 2006 г. са **3 262 026,5 хил. лв.** Те са с **6,8** на сто по-малко от тези през 2005 г.

Постъпленията от собствени приходи (без бюджетния остатък от предходната година в размер 12 458,4 хил. лв.) възлизат на **3 249 568,1 хил. лв.** Събраните приходи през годината са **с 6,9 на сто** (242 331,5 хил. лв.) **по-малко** от тези през 2005 г.

През 2006 г. 99,1 на сто от постъпленията са от осигурителни вноски; 0,1 на сто са приходи от чужди осигурителни институти (ЧОИ) по международни спогодби; 0,6 на сто са приходите от глоби, начети и административни наказания и 0,1 на сто – други приходи.

1. Приходи от осигурителни вноски

Приходите от осигурителни вноски растат със **7,9 на сто** спрямо планираните в ЗБДОО за 2006 г., но спадат с 5,9 на сто спрямо отчетените през 2005 г. Спадът е поради това, че осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ беше намалена с **6%.** Освен това и вноската,

която се заделя за универсалните пенсионни фондове на втория стълб, се увеличи от **3 на 4%**. Въпреки тези промени се отчита ръст на приходите от осигурителни вноски спрямо заложените в бюджета за 2006 г., и в същото време – спад спрямо отчетеното предходната година. Една от причините е именно намаляването на вноската, с което се целеше да се стимулират фирмите да плащат осигуровки върху действителните трудови възнаграждения и така да се разширява осигурителната база.

Поради промяна на съотношението при разпределението на осигурителната вноска между работодател и осигурено лице от 70:30 през 2005 г. на **65:35** за 2006 г. най-висок ръст в бюджета отбелязват приходите от лични осигурителни вноски. Той е близо **12 на сто** спрямо предходната година.

Броят на осигурените лица, средните осигурителни доходи, размерът на осигурителната вноска и нормата на събираемост определят прихода от осигурителни вноски.

СТРУКТУРА НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ЗА ПЕРИОДА 2002-2006 г.					
	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.
	в %	в %	в %	в %	в %
I. Осигурени от работодател/възложител:	**92,52%**	**92,57%**	**92,32%**	**91,86%**	**91,67%**
1. Работещи по трудов договор	**92,11%**	**87,95%**	**87,91%**	**90,65%**	**88,84%**
- I категория труд	0,67%	0,59%	0,52%	0,45%	0,42%
- II категория труд	4,83%	4,84%	4,73%	4,45%	4,38%
- III категория труд	94,50%	94,58%	94,75%	95,10%	95,19%
2. Осигурени за инвалидност старост, смърт и за тр. злополука и професионална болест	**0,82%**	**0,89%**	**0,92%**	**0,90%**	**0,94%**
3. Държавни служители и наети в спец. дейности	**5,02%**	**5,92%**	**5,27%**	**5,39%**	**5,37%**
4. Работещи без трудови правоотношения	**2,05%**	**2,26%**	**2,29%**	**2,29%**	**2,31%**
5. Лица по програма за заетост		**2,98%**	**3,61%**	**3,06%**	**2,54%**
II. Самоосигурени лица – общо	**7,48%**	**7,43%**	**7,68%**	**8,14%**	**8,33%**
- всички социални рискове без трудова злополука	45,48%	44,27%	43,96%	44,57%	45,94%
- само за пенсия	54,52%	55,73%	56,04%	55,43%	54,06%
Осигурени лица общо:	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

❖ **Броят на осигурените лица** е следствие от редица икономически и демографски фактори, но най-важните от тях са равнищата на заетостта и на безработицата. Броят на осигурените лица нараства успоредно с нарастване броя на заетите лица и обратно – намалява с увеличаването на безработните. От следващата графика се вижда как двата основни макроикономически параметъра директно влияят върху броя на осигурените. Средногодишният брой на осигурените през 2006 г. е **2 746 729 души** и е нараснал с **5,8%** спрямо 2005 г. Това се дължи както на увеличението на заетите лица с **2,2%**, така и на засиления контрол по спазването на трудовото и осигурителното законодателство. Заедно с увеличението на заетите лица се наблюдава намаление на средногодишния брой на безработните с **16,1%.** Средногодишното равнище на безработица е **9,6%** и е с 1,9 процентни пункта по-ниско от това през 2005 г. Един от основните фактори, допринесли за намаляване нивото на безработица в страната, е стабилизираната макроикономическа среда, характеризираща се с висок икономически ръст и значителни инвестиции, което се отразява в намаление на съкратените лица. Активните мерки на МТСП – програми за заетост със специфична насоченост за определени групи от пазара на труда, обучения за професионална квалификация, а също и ефективното трудово посредничество на първичния пазар също допринасят за намаляване на безработицата в страната.

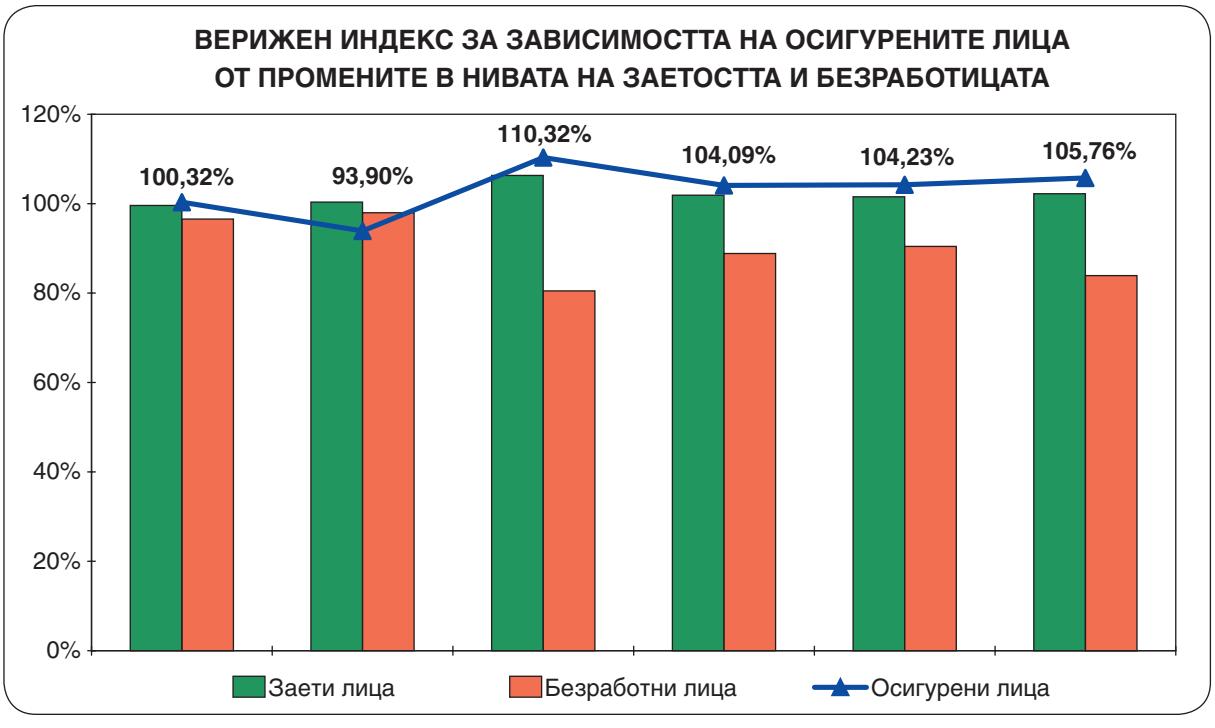

❖ **Осигурителната база** за изчисляване и внасяне на осигурителните вноски включва получените брутни възнаграждения и други доходи от трудова дейност на осигурените по **трудови правоотношения**, брутните възнаграждения, намалени с нормативно признатите разходи за работещите по **граждански договори,** и избрания размер на осигурителния доход на **самоосигуряващите се** лица (между минималния за тази категория осигурени и максималния, определен със закона за бюджета). Осигурителният доход на **осигурените от работодател** е изплатеното брутно трудово възнаграждение, но върху не по-малко от минималния месечен осигурителен доход за съответната професия по основната икономическа дейност на осигурителя. Включва всички възнаграждения и други доходи от трудова дейност с ограничение до максималния му месечен размер, определен със ЗБ на ДОО за съответната година. За лицата, които получават доходи от дейности на различни основания, осигурителните вноски се внасят върху сбора от осигурителните им доходи в следния ред:

1) доходи от трудови и/или служебни правоотношения, от договори за управление и контрол на търговски дружества и от трудова дейност като член кооператори;

2) осигурителен доход като ЕТ, собственици или съдружници в търговски дружества, упражняващи свободни професии и/или занаятчийска дейност, и регистрирани земеделски производители и тютюнопроизводители;

3) доходи за работа без трудови правоотношения.

За осигурените от работодател лица минималният осигурителен доход за 2006 г. е диференциран по 70 групи основни икономически дейности и 9 квалификационни групи професии. Най-ниският осигурителен праг е равен на минималната работна заплата за страната, която от 1.1.2006 г. е 160 лв. Фиксиран е и максимален размер на осигурителния доход, който за 2006 г. е 1 400 лв. месечно за всички осигурени лица.

Осигурителният доход за самоосигуряващите се лица, упражняващи трудова дейност като **еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски дружества,** е деклариранияят от тях доход между минималния и максималния месечен размер, определен със ЗБ на ДОО за съответната година.

Осигурителният доход за самоосигуряващите се лица, **регистрирани като упражняващи свободна професия или занаятчийска дейност,** е облагаемият доход, намален с нормативно признатите разходи за упражняваната дейност.

Окончателният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица (без земеделски-

те производители) се определя като разлика между декларирания въз основа на годишната данъчна декларация и сбора от доходите, върху които авансово са внасяни осигурителни вноски.

❖ **Средномесечният осигурителен доход** (СОД) за всички осигурени лица през 2006 г. е **354,50 лв.**, като бележи ръст с **6,9 на сто** спрямо отчетения през 2005 г. (331,62 лв.).

Средната месечна работна заплата е основен макроикономически показател, чиито стойности оказват пряко въздействие върху размера на **средния осигурителен доход**, а оттам и върху приходите от осигурителни вноски. Средната работна заплата за страната от 324 лв. през 2005 г. нараства на **355 лв.** през 2006 г., а средномесечният осигурителен доход на осигурените лица от 331,62 лв. – на **354,50 лв.**

БРОЙ И СРЕДНОМЕСЕЧЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА ОСИГУРЕНИТЕ В ДОО ЛИЦА

	2003 г.		2004 г.		2005 г.		2006 г.	
	брой	СОД – лв.	брой	СОД – лв.	брой	СОД – лв.	брой	СОД – лв.
ОСИГУРЕНИ ЛИЦА С ВНОСКИ	**2 393 927**	**280,76**	**2 491 829**	**308,80**	**2 597 197**	**331,62**	**2 746 729**	**354,50**
I.Осигурени от работодател/възложител:	**2 216 078**	**259,61**	**2 300 550**	**292,93**	**2 390 042**	**322,72**	**2 518 021**	**343,82**
Работещи по трудов договор – общо	**1 949 092**	**259,01**	**2 022 423**	**280,79**	**2 118 158**	**302,22**	**2 236 900**	**336,80**
От първа категория труд	11 416	452,34	10 450	518,13	9 535	599,28	9 455	666,57
От втора категория труд	94 269	413,95	95 736	438,43	94 175	467,83	98 066	529,79
От трета категория труд	1 843 407	249,89	1 916 237	271,62	2 014 448	293,07	2 129 379	326,45
Държавни служители и в спец. дейности	131 205	531,51	121 318	600,57	125 995	642,05	135 288	675,29
Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения	5 467	94,77	4 583	110,35	3 638	139,99	3 886	136,61
Осигурени от възложител лица, работещи без трудови провоотношения	44 680	138,66	48 083	147,67	49 760	162,84	54 182	178,19
Осигурени лица за инвалидност, старост и смърт и трудова злополука	19 699	58,71	21 085	57,91	21 001	64,85	23 731	69,31
Лица по програма за заетост	65 935	110,09	83 058	120,99	71 490	112,03	64 034	143,29
II. Самоосигуряващи се лица:	**177 849**	**191,98**	**191 279**	**193,70**	**207 155**	**200,87**	**228 708**	**205,23**
Самоосигурени лица за всички соц. рискове	75 931	198,73	78 242	206,87	82 467	224,66	91 481	235,60
Самоосигурени лица само за пенсия	94 571	197,02	96 956	205,83	96 472	222,53	100 191	230,97
Самоосигуряващи се земеделски произв. и тютюнопроизводители (осигурени за всички социални рискове)	2 801	59,08	5 845	55,42	9 862	57,16	13 598	58,99
Самоосигуряващи се земеделски произв. и тютюнопроизводители (осигурени само за пенсия)	4 546	56,13	10 236	57,09	18 354	57,39	23 438	61,59

Номиналното нарастване на средномесечната работна заплата и на средномесечния осигурителен доход през 2006 г. при база предходната година е съответно **9,5%** и **6,9%.** Както се вижда, разликата между двата темпа не е голяма, но е показателна, че има резерв за увеличаване размера на средния осигурителен доход най-вече на работещите по трудови правоотношения в частния сектор. Средномесечната работна заплата за тях (317,00 лв.) е едва **72,2%** от отчетената в обществения сектор (439 лв.) през 2006 г.

Реалният ръст на средната работна заплата следва темпа на нарастване на производителността на труда и на средногодишната инфлация, а нарастването на средния осигурителен доход е функция на нарастването на реалната работна заплата и нормата на събираемост. **Реалният темп** на нарастване на средната работна заплата за 2006 г. при база предходната година е **2,11%**, а на средния осигурителен доход – **0,34%**.

Въвеждането на осигурителните прагове, задължителната регистрация на трудовите договори и извършването на засилен контрол с помощта на специално изградения регистър към информационната система доведоха до намаляване разликата между броя на наетите и осигурените лица и до нарастване на събираемостта чрез доближаване на осигурителния доход до действително изплатените възнаграждения.

Всички работодатели са длъжни да осигуряват наетите при тях лица най-малко върху минималния осигурителен доход за съответната икономическа дейност и професия. Ако реалните им заплати обаче са по-високи, вносните се правят върху тях до определената горна граница на осигурителния доход за годината (1400 лв.).

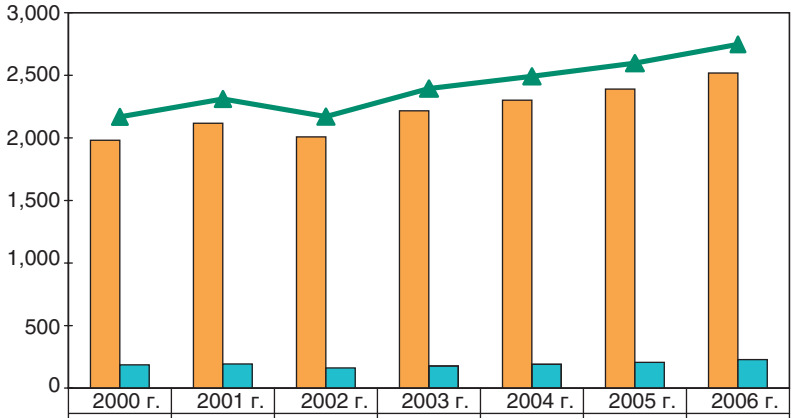

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ПО ОСИГУРИТЕЛЕН СТАТУС (хил. бр.)

	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.
Осигурени от работодател / възложител	1 981	2 117	2 008	2 216	2 301	2 390	2 518
Самоосигуряващи се	187	194	162	178	191	207	229
ОБЩО ОСИГУРЕНИ	2168	2 311	2 170	2 394	2 492	2 597	2 747

❖ **Приходите от осигурителни вноски** се формират от вноски на работодатели/възложители, осигурени и самоосигуряващи се лица. Съотношението на приходите от осигурителни вноски към брутния вътрешен продукт, което се използва като измерител на осигурителната тежест, е **6,6%.** Намалението от **1,9%,** в сравнение с предишната година (8,5%), се дължи основно на намалението в размера на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ от 1.1.2006 г. с 6 процентни пункта и увеличението на осигурителната вноска за ДЗПО в универсалните фондове от 3 на 4 на сто също за сметка на фонд „Пенсии“. Това е и основната причина общите приходи от осигурителни вноски за ДОО през 2006 г. (**3 221 563,7 хил. лв.)** да са **с 5,9 на сто по-малко** от отчета за 2005 г. Запазването на благоприятните тенденции в макроикономическата среда продължи да бъде предпоставка за преизпълнението със **7,7 на сто** на заложените в плана приходи от осигурителни вноски за 2006 г.

Постигнатите добри резултати в изпълнението на Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. (със **199 687,8 хил. лв**. **повече** приходи от планираните) се дължат на следните основни мерки:

➢ Предоговаряне със социалните партньори на минималните осигурителни прагове по икономически дейности и квалификационни групи професии. Полученото реално увеличение в края на годината се покрива със заложеното в плана – с **6,8 на сто е по-високо** нивото от това през 2005 г.

➢ Разширяване обхвата на осигурените от работодател/възложител лица с близо 128 хил. души спрямо броя им за 2005 г. чрез ограничаване на неформалния сектор в резултат от регистрацията на трудовите договори и засиления контрол по спазване на трудовото и осигурителното законодателство от страна на ИА „ГИТ“;

➢ Подобряване контрола върху изпълнението на осигурителните задължения от страна на работодателите и самоосигуряващите се на базата на нова организация на предревизионната, ревизионната и следревизионната дейност на контролните органи спрямо рисковите осигурители; публично огласяване на най-некоректните осигурители, както и на най-изрядните. Тази прозрачност действа санкциониращо на първите и поощряващо на вторите осигурители с оглед на авторитета им в стопанския живот.;

➢ Подобряване качеството и срочността на обслужване на клиентите и оптимизиране контрола и надеждността на Персоналния регистър чрез внедряването на нови операционни процеси. Те обвързват системата на Регистъра на осигурителите и осигурените лица с Регистъра на трудовите договори и Регистъра на приходите, банковия контрол и Системата за спазване на осигурителните задължения.

ПРИХОДИ ОТ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ					
	2005 г.		2006 г.		2006/ 2005 г.
	хил. лв.	%	хил. лв.	%	%
Осиг. вноски от работодател/възложител, в т.ч.:	**2 351 290,8**	**68,69**	**2 074 832,9**	**64,40**	**88,24**
1. За работещи по трудови правоотношения	**1 835 601,2**	**78,07**	**1 614 093,5**	**77,79**	**87,93**
3-та категория труд	1 676 534,2	91,33	1 470 217,8	91,09	87,69
1-ва и 2-ра категория труд	159 067,0	8,67	143 875,7	8,91	90,45
2. За наетите в специалните дейности	**281 537,3**	**11,97**	**247 114,7**	**11,91**	**87,77**
3. Държавни служители	**69 616,1**	**2,96**	**63 541,9**	**3,06**	**91,27**
3-та категория труд	69 220,6	99,43	63 202,4	99,47	91,31
1-ва и 2-ра категория труд	395,5	0,57	339,5	0,53	85,84
4. За осигурени за инвалидност, старост и смърт и за трудова злополука и проф. болест	**3 207,7**	**0,14**	**2 809,0**	**0,14**	**87,57**
5. Осиг. вноски върху доход без трудови правоотношения	**19 923,3**	**0,85**	**16 547,0**	**0,80**	**83,05**
7. Осиг. вноски върху обезщетенията за оставане без работа - по КТ, Закона за висшето образ. и ЗДС	**1 236,3**	**0,05**	**877,2**	**0,04**	**70,95**
8. Осиг. вноски за ф „Пенсии„ поради незаконно недопускане или отстраняване от работа	1 811,8	0,08	1 798,2	0,09	99,25
3-та категория труд	1 511,6	83,43	1 504,2	83,65	99,51
1-ва и 2-ра категория труд	300,2	16,57	294,0	16,35	97,93
9. Осиг. вноски за включените в програма „От соц. помощи към осигуряване на заетост“	**20 457,9**	**0,87**	**17 374,4**	**0,84**	**84,93**
10. Осиг. вноски, дължими за периода преди 2006 г.	**4 593,8**	**0,20**	**441,7**	**0,02**	**9,62**
11. Осиг. вноски върху средствата за социални разходи	**62 789,9**	**2,67**	**47 418,0**	**2,29**	**75,52**
12. Осиг. вноски за ФТЗПБ за осигурените за тр. злополука и проф. болест от работодател - от 0,4 до 1,1%	**50 503,8**		**62 812,3**	**3,03**	
13. Осиг. вноски върху изплатени гарантирания вземания	**11,7**		**5,0**	**0,00**	
Лични осигурителни вноски	**804 448,5**	**23,50**	**899 222,4**	**27,91**	**111,78**
Осиг. вн. от самоосигуряващи се лица, в т.ч. от:	**171 007,4**	**5,00**	**158 786,4**	**4,93**	**92,85**
- осигурени само за пенсия, в т. ч.:	73 805,0	43,16	60 855,4	38,33	82,45
- земеделски производители	3 488,5	0,05	3 638,0	0,06	104,29
- осиг. само за пенсия при годишно изравняване за 2005 г.	24 836,5	14,52	31 602,8	19,90	127,24
- осиг. за всички осигурителни рискове, в т. ч.:	69 161,2	40,44	64 291,6	40,49	92,96
- земеделски производители	2 043,8	0,03	2 315,6	0,04	113,30
- осиг. вноски за времето на обучение			934,4		
- от лицата, на които не им достигат 5 г. осиг. стаж за пенсия	3 204,7	1,87	1 102,2	0,69	34,39
Главница по ревизионни актове за начет	**83 642,5**	**2,44**	**76 461,0**	**2,37**	**91,41**
Приходи от проф. пенс. фондове по §4 от ПЗР на КСО	**12 510,1**	**0,37**	**12 261,0**	**0,38**	**98,01**
Общо приходи от осигурителни вноски:	**3 422 899,3**	**100,00**	**3 221 563,7**	**100,0**	**94,12**

❖ Постъпленията от осигурителни вноски **от работодател/възложител**, **лични вноски от работници и служители и самоосигуряващи се лица** през 2006 г. са **3 132 841,7 хил. лв.** и са с **5,8 на сто по-малко** от тези през 2005 г. (3 326 746,7 хил. лв.).

1) В структурата на общите приходи най-голям дял заемат вноските **от работодатели за наетите от тях лица** – **64,4 на сто,** при 68,7 на сто през 2005 г. Намаляването на дела

на осигурителните вноски от работодател през 2006 г. е нормативно обосновано с ***промяната на съотношението при разпределянето на осигурителните вноски*** за работниците и служителите между работодател и осигурен на **65:35**, или с 5 на сто по-малко за работодателя в сравнение с предходната година (70:30). В приходите от осигурителни вноски от работодателите са включени преведените суми за осигуровки за наетите по трудови правоотношения от първа, втора и трета категория труд, държавните служители, наетите в специални дейности, работещите без трудово правоотношение и други. През 2006 г. тези приходи възлизат на **2 074 832,9 хил. лв.**, като изпълнението спрямо 2005 г. е **88,2 на сто.** През отчетната година **осигурените от работодател/възложител** са се увеличили с **127 979 души** (5,4%) спрямо 2005 г. В структурата на осигурените лица през 2006 г. те заемат най-съществения дял – **91,7 на сто**, което е близко до стойността за 2005 г. – 92 на сто. При повечето групи осигурени от работодател се наблюдава нарастване на броя им в сравнение с отчетеното през предходната година. За тях постигнатият среден осигурителен доход през 2006 г. е **343,82 лв.**, което е с **6,5 на сто** повече от този през 2005 г. (322,72 лв.). Размерът на средния осигурителен доход при тази категория осигурени е в пряка зависимост от размера на средната работна заплата за страната, за която през 2006 г. е отчетен ръст **9,6 на сто** спрямо предходната година (324,0 лв.).

◆ Най-съществени в групата на приходите от осигурителни вноски от работодател/ възложител са постъпленията за **работещите по трудов договор** (77,8%). През 2006 г. са преведени **1 614 093,5 хил. лв.,** или с **12,1 на сто по-малко** от предишната година. По **трудови договори** са работили 2 236 900 души, което е със **118 742** души повече в сравнение с 2005 г. От тях **4,8 на сто** (4,9 на сто през 2005 г.) са от първа и втора категория труд. Намалението в дела на осигурените от тези категории труд е за сметка нарастването на осигурените, работещи при условията на трета категория труд. Абсолютният брой на осигурените от **първа и втора категория** труд през 2006 г. се увеличава спрямо 2005 г. с **3 811 души** и със **114 931 души** при **трета категория** труд. Работещите по **трудов договор** през 2006 г. са се осигурявали върху осигурителен доход в размер на **336,80 лв.** Нарастването на СОД за тази категория осигурени лица спрямо предходната година е с **11,4 на сто,** или с 34,58 лв. Това увеличение се дължи както на отчетената по-висока средна месечна работна заплата, така и на новите по-високи размери на минималните осигурителни прагове през 2006 г. Увеличаването на работещите по трудов договор с **5,6 на сто** в сравнение с 2005 г. и ръстът от **11,4** на сто за размера на средния им осигурителен доход се отразяват в нарастване на постъпленията от осигурителни вноски от тази група осигурени във всички фондове на ДОО. Работещите по трудов договор са основният контингент осигурени в ДОО (**88,8 на сто)** от осигурените от работодател/възложител.

◆ Вноските за **държавните служители и наетите в специални дейности** през 2006 г. заемат почти **15%** в структурата на вноските от работодатели/ възложители и възлизат на **310 656,6 хил. лв**. В сравнение с 2005 г. за тази категория осигурени, за които осигурителните вноски са изцяло за сметка на работодателя (или от РБ), са постъпили **40 496,8 хил. лв. по-малко**. Относителният им дял в структурата на осигурените от работодател **от 5,4 на сто** се запазва с този от 2005 г., но в абсолютни цифри те са с **9 293** души повече в сравнение с предишната година. Средният осигурителен доход, върху който са осигурявани **държавните служители и наетите в специални дейности, е 675,29 лв**., или с **5,2 на сто** повече от отчетения през 2005 г. (642,05 лв.).

◆ Приходите от осигурителни вноски общо за работещите **без трудови правоотношения** през 2006 г. (**16 547,0 хил. лв.**) са намалели с **16,9 на сто** спрямо 2005 г. Този приход се формира от внесените осигурителни вноски от възложителя на работещите без трудови правоотношения (в т.ч. и за членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения) върху изплатеното им възнаграждение след приспадане на нормативно признатите разходи. Броят им е нараснал с **4 670** души при запазване на относителния им дял от **2,31%** (2,29% през 2005 г.) в структурата на осигурените от работодател/възложител лица. От тях броят на ***работещите без трудови правоотношения (т. нар. граждански договори)*** се е увеличил с **8,9 на сто**, а средният им осигурителен доход бележи с **9,4 на сто** по-висок ръст в сравнение с 2005 г. Ч***леновете на кооперации, работещи без тру-***

дови правоотношения, в сравнение с 2005 г. са се увеличили с **6,8 на сто** (с 248 души), а средният осигурителен доход, върху който са се осигурявали, е намалял с **2,4 на сто**.

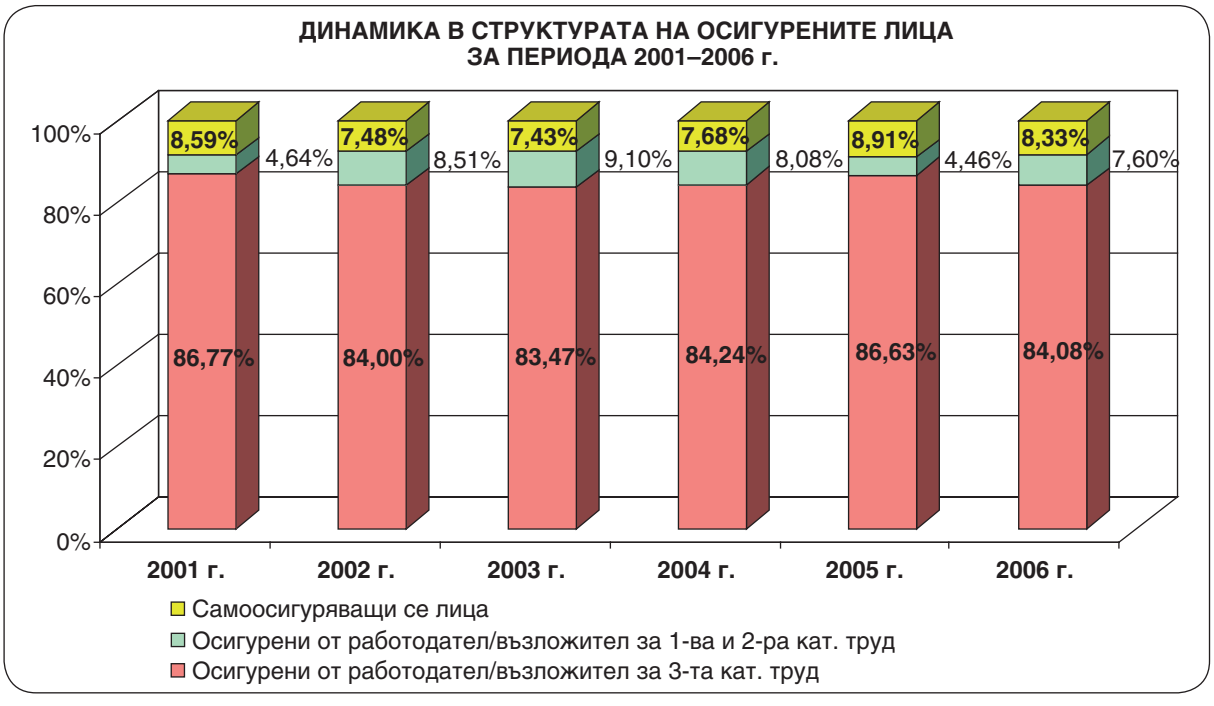

◆ За **наети на работа за не повече от пет работни дни (40 часа)** през един календарен месец, които са осигурени за инвалидност, старост и смърт и за трудова злополука и професионална болест, приходите от осигурителни вноски през 2006 г. (2 809,0 хил. лв.) са **12,4 на сто** по-малко от тези през 2005 г. В сравнение с предходната година броят им е увеличен с **2 730** души, или с **13 на сто**. Относителният им дял (**0,94 на сто**) в структурата на осигурените от работодател е почти равен на този през 2005 г. (0,90 на сто). През 2006 г. те са осигурявани върху **69,31 лв.**, като спрямо 2005 г. СОД за тях е нараснал с **6,9 на сто**.

◆ Осигурителните вноски за включените лица в програмата на МТСП **„От социални помощи към осигуряване на заетост“** са **17 374,4 хил. лв.**, или 15,1 на сто по-малко от постъпилите 20 457,9 хил. лв. през 2005 г. Намалените приходи от вноски спрямо предходната година се дължат на по-малкия брой осигурени лица по тази програма. **Осигуряваните лица** по програмите за заетост през 2006 г. са 64 034. Спрямо предходната година броят им е със 7 456 души по-малко. Техният дял (**2,5 на сто)** в структурата на осигурените от работодател/ възложител е с 0,5 на сто по-малък този през 2005 г., когато е бил 3,0 на сто. Средният им осигурителен доход е 143,29 лв., или с **27,9 на сто** по-висок от този за предходната година.

◆ Увеличение на приходите спрямо предходната година има при осигурителните вноски за фонд „Пенсии“, дължащи се за лицата, които не са работили поради незаконно **недопускане или отстраняване от работа** или са били без работа поради **уволнение,** което е признато за незаконно от компетентните органи, както и за **трудоустроени бременни**, на които не е предоставена подходяща работа. При постъпления в размер на 1 811,8 хил. лв. през 2005 г., през отчетната година са преведени **1 798,2 хил. лв**., което е с **0,75 на сто** по-малко от предходната година. Подобреното съотношение в структурата на приходите (от 0,08 през 2005 г. на **0,09 на сто)** и през двете години за тази категория лица може да се счита за позитивен признак от гледище на трудовоправната защита в изброените случаи.

2) Следващи в структурата на приходите от осигурителни вноски **са личните вноски** от наетите по трудови и без трудови правоотношения, като техният дял нараства на **27,9 на сто**, при 23,5 на сто през 2005 г. През 2006 г. са внесени **899 222,4 хил. лв.**, или **11,8 на сто повече.** За увеличените постъпления от лични осигурителни вноски допринасят

както увеличеният брой и среден осигурителен доход при осигурените по трудови и без трудови правоотношения, така и промененото съотношение **65:35** при разпределението на осигурителната вноска между работодател/възложител и осигурено лице (при 70:30 през 2005 г.).

3) В сравнение с 2005 г. е отчетено намаление на приходите от осигурителни вноски на **самоосигуряващите се лица** със **7,15 на сто** (или с 12 221,0 хил. лв.) **по-малко**. Делът им в общите приходи от осигурителни вноски през 2006 г. **(4,9 на сто)** е с 0,07 пункта **по-малък** от този през 2005 г., когато е бил 5,0 на сто. Броят на **осигуряващите се за собствена сметка** се е увеличил с **21 553**, което води и до нарастване на относителния им дял в структурата на общо осигурените лица: от 7,98 на сто през 2005 г. на **8,33 на сто** през 2006 г. През 2006 г. за самоосигуряващите се лица беше определен **минимален осигурителен доход 220 лв.** и **максимален,** както за всички осигурени лица – **1400 лв.** Осигурителният доход за тази категория осигурени лица е избраният от тях месечен доход между нормативно определения минимален и максимален размер. За земеделските производители и тютюнопроизводителите специалните облекчения се състоят в това, че те могат да се осигуряват месечно върху 50% от минималния размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, а тези от тях, които упражняват единствено земеделска дейност – върху 25% от този размер. Размерът на **средния осигурителен доход** за всички самоосигуряващи се през 2006 г. е **205,23 лв.**, като спрямо 2005 г. се отчита увеличение от **2,17 на сто**, което се дължи основно на нормативно определения по-висок максимален осигурителен доход от 1400 лв. Намаляването на приходите от осигурителни вноски при тази категория осигурени, независимо от нарастването на броя на осигурените и средния осигурителен доход, върху който са се осигурявали през 2006 г. в сравнение с 2005 г., се дължи на **намалението със 7 процентни пункта** на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ от 1 януари 2006 г. Увеличението със **7,7 на сто** на осигурените за своя сметка, които са избрали да се осигуряват само за пенсия през 2006 г. също допринася за този резултат.

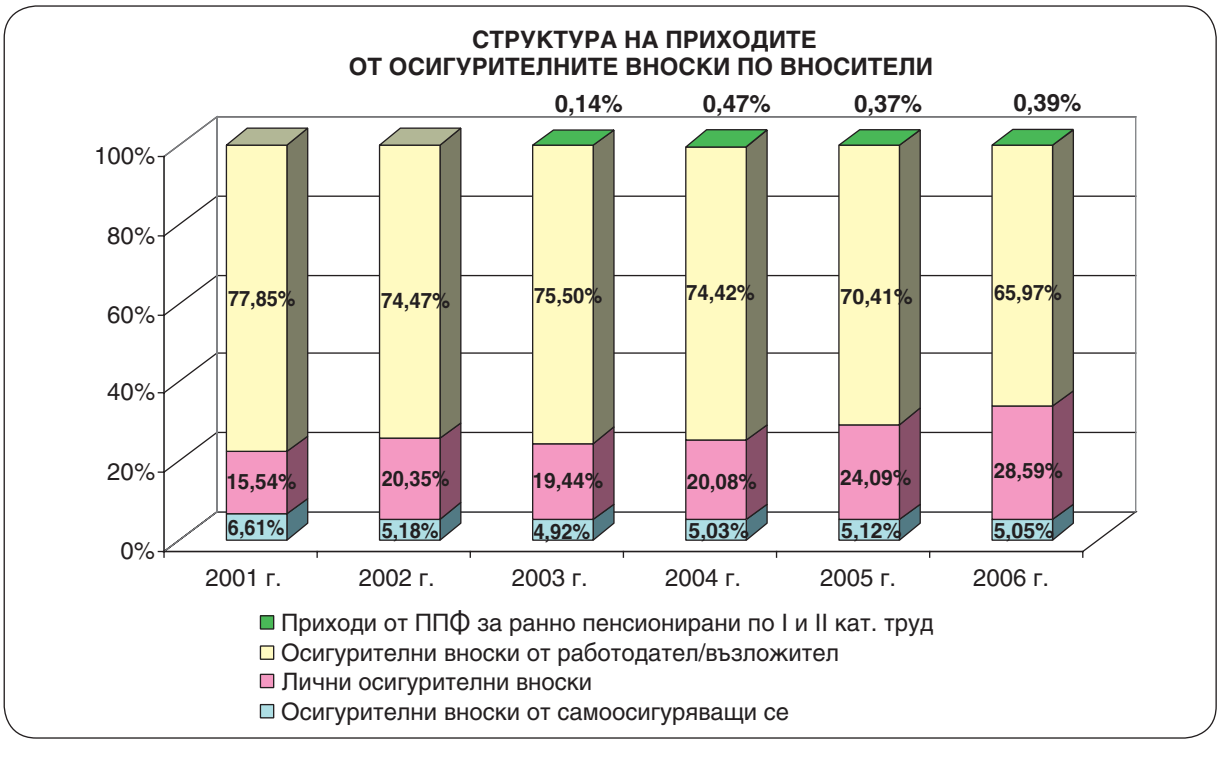

4) В структурата на осигурените за собствена сметка през 2006 г. най-висок относителен дял **(52,3%)** заемат лицата, осигуряващи се **само за пенсия**. Те са 100 191 души, което е **с 3 719 повече** спрямо 2005 г. Най-съществено увеличение е отчетено при осигурените само за пенсия ***земеделски производители и тютюнопроизводители***. През 2006 г. те са с **27,7 на сто повече** (с 5 084) от броя им през предишната година, когато са били 18 354

души. **Самоосигуряващите се само за пенсия** през 2006 г. са се осигурявали месечно върху **230,97 лв**., като спрямо предходната година СОД бележи повишение с **3,8 на сто.** Осигурените само във фонд „Пенсии“ **земеделски производители и тютюнопроизводители** са внасяли осигуровки върху среден доход **61,59 лв**., или със 7,3 на сто по-висок от този през 2005 г. (57,39 лв.). Приходите от осигурителни вноски за осигурените само за пенсия възлизат на **60 855,4 хил. лв**., което е със **17,5 на сто по-малко** от 2005 г.

■ При самоосигуряващите се **за всички социални рискове** също има увеличение на броя им спрямо предходната година. С **9 014** души повече са ***самоосигурените лица*** и с **3 736 повече** са осигурените за своя сметка ***земеделски производители и тютюнопроизводители*.** Относителният дял**,** който заемат в структурата на самоосигурените през 2006 г., е съответно **40,0 на сто** (при 39,8 през 2005 г.) за първите и **5,95 на сто** (при 4,76 през 2005 г.) за вторите.

■ Средният осигурителен доход, върху който са внасяли вноски лицата, избрали да се осигуряват **за всички осигурени социални рискове**, е **235,60 лв**., или с **4,87 на сто** по-висок от този за 2005 г. **Земеделските производители и тютюнопроизводителите** през 2006 г. са се осигурявали с **3,2 на сто** по-висок среден осигурителен доход от предишната година – **58,99 лв.,** при 57,16 лв. за 2005 г. **Постъпленията от осигурителни вноски** са в размер на **61 976,0 хил. лв.** (67 117,4 хил. лв. през 2005 г.), или намалението е със **7,6 на сто** за осигурените за собствена сметка, а за земеделските производители и тютюнопроизводителите приходите от осигурителни вноски (**2 315,6 хил. лв.**) са с **13,3 на сто** повече от тези през 2005 г.

Независимо от отчетените положителни тенденции на увеличаване с 12 733 броя на **осигурените лица за собствена сметка** и нарастване с 9,67 лв. размера на СОД, върху който са се осигурявали през 2006 г. в сравнение с предходната година, приходите от вноски са намалели с **18 240,5 хил. лв.**

■ В тази група приходи следва да се отбележи значителното повишение на осигурителните вноски от **земеделските производители и тютюнопроизводителите**. При осигурените за ***всички социални рискове*** постъпленията са с 271,8 хил. лв., или **13,3% повече** от тези през 2005 г., а при осигурените ***само за пенсия*** увеличението е **4,3 на сто** (149,5 хил. лв. повече). Общо увеличеният брой (с 8 820 бр.) и нарасналият СОД (с 3,32 лв.) при тях води и до съответното нарастване в постъпленията от осигурителни вноски през 2006 г. – **421,3 хил. лв. повече.** Тъй като относителният дял на приходите от земеделските производители и тютюнопроизводителите е едва 4,7 на сто от общите приходи на самоосигуряващите се лица, крайният резултат е намаляване на реализираните приходи спрямо постигнатото през 2005 г. със 17 819,2 хил. лв. Основната причина, както и при осигурените от работодател лица, е намаленият от 1 януари 2006 г. размер на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“. За това допринася и увеличеният спрямо предходната година със **7,7 на сто** брой на избралите да се осигуряват само за пенсия.

■ Най-съществено е намалението (с 36,5 на сто спрямо 2005 г.) на приходите от осигурителни вноски с цел откупване на **осигурителен стаж за времето на обучение и от лицата, на които не им достига 5 г. осигурителен стаж до пенсия**. Вероятно това се дължи на очакването на тези лица за удължаване срока на разпоредбата в КСО за правото на откупуване на осигурителен стаж за пенсия до края на 2015 г.

■ От годишното **изравняване на осигурителния доход** за самоосигуряващите се през 2005 г. са постъпили **31 602,8 хил. лв**. В сравнение с предходната година приходите от осигурителни вноски от лицата, които са внасяли авансово вноски върху по-ниски доходи и след това довнесли дължимите вноски при годишното изравняване с деклариране на по-високи доходи, са 6 766,3 хил. лв., или с **27,2 на сто повече**. Осигуряването при тях е само за пенсия при това с размера на осигурителната вноска за 2005 г.

5) В приходите от осигурителни вноски са включени и тези от **главницата по ревизионните актове за начет**, които през 2006 г. са **2,4 на сто** от общите приходи от вноски през годината. Те включват събраните суми от контролните органи на НАП (**51 478,2**

хил. лв.) и от Агенцията за държавни вземания (**24 982,7 хил. лв**.). В сравнение с 2005 г. постъпленията от този приходоизточник са с **8,6 на сто, или 7 181,5 хил. лв.,** по-малко. Това се дължи на намалените приходи от главници по ревизионни актове за начет, събрани от контролните органи на НАП (**65,9** на сто спрямо плана). Събраните суми от АДВ са **над два пъти**, или с **12 760,7 хил. лв., повече** от отчетените през 2005 г.

6) Постъпленията **от професионалните фондове** на ДЗПО за ранно пенсиониране се отчитат в групата на приходите от осигурителни вноски. Това са събраните и преведени осигурителни вноски по персоналните сметки на осигурените лица от първа и втора категория труд в професионалните пенсионни фондове на ДЗПО. Размерът на осигурителната вноска за първа категория труд е 12%, а за втора е 7% върху изплатените трудови възнаграждения и е изцяло за сметка на работодателя. Съгласно §4, ал. 4 от ПЗР на КСО, когато тези лица се възползват от правото за ранно пенсиониране, набраните средства се прехвърлят във фонд „Пенсии“ на ДОО за изчисляване размера на пенсията им. Приходите от професионалните пенсионни фондове не зависят от събираемостта през годината, от броя на лицата в двете категории труд, които се пенсионират при облекчен режим по временно действащи разпоредби. Преведените суми (12 261,0 хил. лв.) са **0,38 на сто** от постъпленията от осигурителни вноски през годината. В сравнение с 2005 г. те са намалели с **1,99 на сто,** или с 249,1 хил. лв., което е вследствие реализираното право за пенсия на по-малко осигурени лица в тази съвкупност в сравнение с предходната година.

2. Други собствени приходи

Събраните суми от **глоби, санкции и наказателни лихви (19 839,8 хил. лв.)** заемат **0,6 на сто** в структурата на събраните собствени приходи през годината, което е с **0,19 на сто повече** от тези през 2005 г. В сравнение с предходната година приходите от тази група са намалели с **67,3%** (постъпили са 40 867,2 хил. лв. по-малко). Причината е в прехвърлянето от 1 януари 2006 г. на дейността по събирането и контрола на приходите от осигурителни вноски към новосъздадената Национална агенция за приходите.

Делът на останалите приходи е **0,2 на сто** от постъпленията през годината и включва: 1) Приходите от чуждестранни осигурителни институти (ЧОИ) за изплащане на пенсиите на пенсионери, живеещи в страната, но придобили право на пенсия или на част от нея в друга страна, с която България има сключена двустранна спогодба. От 0,10 на сто през 2005 г. нарастват на **0,11 на сто** през 2006 г.; 2) Други приходи – от 0,14 на сто през 2005 г. намаляват на **0,10 на сто**. В абсолютни стойности при тях няма съществена промяна спрямо нивото им през предишната година.

Бюджетният остатък от предходната година в размер на 9 101,0 хил. лв. (0,26 на сто в общите приходи от собствени източници на финансиране) нараства на **12 458,4 хил. лв.** през 2006 г, което е **0,38 на сто**.

II. Приходи от външни източници на финансиране

Приходите от външни източници на финансиране през 2006 г. са със **614 499,2 хил. лв.** повече от тези през 2005 г. и представляват **26,9 на сто** от общите приходи. Тук са включени:

◆ Трансферът от ЦРБ за **резерв на реформата** в размер на 60 000,0 хил. лв., който и през двете години не е усвоен поради икономи в разходите на консолидирания бюджет на ДОО;

◆ Получената **допълнителна субсидия** за покриване недостига от средства във фонд „Пенсии“ в размер на **1 198 590,7 хил. лв.** през 2006 г. е **над два пъти** повече от получената през 2005 г.

При анализа на верижния индекс за **броя на осигурените лица** за периода 2001-2006 г. се наблюдава следното:

➢ През 2003 г. е прекъсната тенденцията на намаление в броя на осигурените от работодател/възложител лица спрямо предходната година, като започналото нарастване на

броя им продължава и през отчетната 2006 г. Това до голяма степен се дължи на значителното намаление на безработните и включването им в кръга на осигурените лица чрез реализацията на Националната програма „От социални помощи към осигуряване на заетост“, която стартира именно през 2003 г.

ВЕРИЖЕН ИНДЕКС НА БРОЯ НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ЗА ПЕРИОДА 2001–2006 г. (в %)						
ПОКАЗАТЕЛИ	**2002 г.**	**2003 г.**	**2004 г.**	**2005 г.**	**2006 г.**	**2006/2001 г.**
I. Осигурени от работодател/възложител:	**94,80%**	**110,38%**	**103,81%**	**103,89%**	**105,35%**	**118,90%**
1. Работещи по трудов договор	**95,40%**	**105,40%**	**103,76%**	**104,73%**	**105,61%**	**115,40%**
- I категория труд	113,43%	91,81%	91,54%	91,24%	99,16%	86,25%
- II категория труд	94,49%	105,45%	101,56%	98,37%	105,71%	103,66%
- III категория труд	95,34%	105,49%	103,95%	105,13%	105,71%	116,18%
2. Осигурени лица за инвалидност, старост и смърт и за тр. злополука и професионална болест	**44,66%**	**120,59%**	**107,04%**	**99,60%**	**113,00%**	**64,88%**
3. Държавни служители и наети в спец. дейности	**97,81%**	**130,10%**	**92,46%**	**103,86%**	**107,38%**	**131,22%**
4. Работещи без трудови правоотношения	**92,60%**	**121,86%**	**107,62%**	**103,49%**	**108,89%**	**136,84%**
5. Членове на кооперации, работещи без тр. правоотн.		**120,74%**	**83,83%**	**79,38%**	**106,82%**	
II. Самоосигурени лица – общо	**83,98%**	**109,50%**	**107,55%**	**108,30%**	**110,40%**	**118,25%**
- самоосигурени за всички социални рискове без тр. злополука и безработица	82,01%	105,62%	103,04%	105,40%	110,93%	104,36%
- самоосигурени само за пенсия	83,65%	109,46%	102,52%	99,50%	103,86%	97,01%
- земеделски производители, осигурени за всички социални рискове	152,63%	141,82%	208,68%	168,73%	137,88%	1050,85%
- земеделски производители, осигурени само за пенсия	185,42%	210,27%	225,16%	179,31%	127,70%	2010,12%
Осигурени лица общо:	**93,90%**	**110,32%**	**104,09%**	**104,23%**	**105,76%**	**118,85%**

➢ Наблюдава се увеличение в броя на осигурените лица в групата на работещите по трудов договор, като най-съществено до 2006 г. то е при заетите в 3-та категория труд. За първи път през 2006 г. се наблюдава значителен ръст на осигурените от първа и втора категория труд, като темпът на нарастване при броя на осигурените по трудови договори от втора категория труд е толкова голям, че наваксва изоставането през предходните години и изпреварва с 3,6 на сто 2001 г.

➢ За разглеждания период прави впечатление, че след 2002 г. през всяка следваща година нараства броят на осигурените, работещи без трудови правоотношения (включително и членове на кооперации), като разликата от началото и края на периода е с 14 587 души повече.

➢ При държавните служители и наетите в специалните дейности се наблюдава вариране в броя на осигурените спрямо предишната година. През 2002 г. те са намалели в сравнение с 2001 г., след което през 2003 г. е отчетено съществено увеличение (с 30 358 човека повече) спрямо предходната година. През 2004 г. броят им отново намалява с 9 887 души. За 2005 г. увеличението спрямо 2004 г. е с 4 677, като и през 2006 г. се запазва тази тенденция – с **9 293** повече осигурени лица.

➢ При самоосигуряващите се лица (без земеделските производители) в началото на периода (2002/2001 г.) се отчита намаление с над 32 хил. души. През 2003 г. броят им нараства спрямо предходната година с 12 214. Това се запазва и през следващите три години, като за 2004 г. увеличението спрямо предходната година е 4 696 души, за 2005 г. – 3 741, а за 2006 г. – **12 733**. Постепенното нарастване в броя на самонаетите лица, което е преобладаващо и непрекъснато при осигурените за всички социални рискове, през последните четири години допринесе за ръст от **3,8 на сто (със 729 повече)** през 2006 г. спрямо 2001 г.

➢ При броя на осигурените за своя сметка земеделски производители се наблюдава тенденция на непрекъснато увеличение. Разликата в началото и в края на разглеждания период е с **34 576** души повече.

➢ Броят на общо осигурените в ДОО лица през годините на разглеждания период варира. През 2002 г. намалява спрямо 2001 г., след това през 2003 г. има съществено увеличение (10,3 на сто) спрямо 2002 г., а през следващите три години нарастването е плавно в рамките на 4,09 – 5,76 на сто спрямо предходната година. Достигнатото ниво през 2006 г. в броя на осигурените лица (2 746 729 души) е добро, имайки предвид икономическата и демографската ситуация в страната и положените през последните години усилия за намаляване на безработицата, увеличаване на заетостта, ограничаване на сивата икономика и подобряване на осигурителната култура на населението.

ВЕРИЖЕН ИНДЕКС НА СРЕДНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА						
ПОКАЗАТЕЛИ	**2002 г.**	**2003 г.**	**2004 г.**	**2005 г.**	**2006 г.**	**2006/2001 г.**
I. Осигурени от работодател/възложител	**112,97%**	**107,82%**	**112,83%**	**110,17%**	**106,54%**	**154,59%**
2. Работещи по трудов договор в т.ч. от:	**112,09%**	**105,47%**	**108,41%**	**107,63%**	**111,44%**	**157,25%**
- I категория труд	108,62%	105,47%	114,54%	115,66%	111,23%	168,81%
- II категория труд	112,20%	105,72%	105,91%	106,71%	113,24%	151,81%
- III категория труд	112,05%	108,19%	108,70%	107,90%	111,39%	158,36%
3. Държавни служители и наети в специални дейности	113,28%	99,95%	112,99%	106,91%	105,18%	143,84%
4.Работещи без трудови правоотношения	98,16%	93,46%	106,50%	110,27%	109,43%	117,89%
5.Членове на коопер., работещи без тр. правоотношения		107,02%	116,44%	126,86%	97,59%	
6.Осигурени лица за инвалидност, старост и смърт и за трудова злополука и професионална болест	156,23%	95,53%	98,64%	111,98%	106,88%	176,18%
II. Самоосигуряващите се лица – общо	**105,98%**	**107,07%**	**100,90%**	**103,70%**	**102,17%**	**121,31%**
- самоосигурени за всички рискове без трудова злополука, професионална болест и безработица	107,72%	108,76%	104,10%	108,60%	104,87%	138,89%
- самоосигурени само за пенсия	106,54%	108,03%	104,47%	108,11%	103,79%	134,92%
- земеделски производители, осигурени за всички рискове без тр.злополука, проф. болест и безработица	83,97%	106,72%	93,81%	103,14%	103,20%	89,47%
- земеделски производители, осигурени само за пенсия	78,41%	100,34%	101,71%	100,53%	107,32%	86,33%
Средномесечен осиг. доход на едно лице	**106,91%**	**108,09%**	**109,99%**	**107,39%**	**106,90%**	**145,91%**

От анализа на **верижния индекс на средния осигурителен доход** за периода 2001-2006 г. могат да се открояят следните по-важни заключения:

Средният осигурителен доход на осигурените от работодател/възложел бележи тенденция на повишаване през целия разглеждан период, като ръстът от 2006-2001 г. е **54,6 на сто,** или със 121,41 лв. повече.

➢ При работещите по ***трудов договор,*** които са близо 90% от осигурените от работодател/възложител, средният осигурителен доход следва същата тенденция на повишаване. Увеличението за периода 2001-2006 г. е с **57,3 на сто**. То е в резултат на ефективното прилагане на законовите норми за минималните осигурителни прагове, което гарантира задължително плащане на социални осигуровки върху доходи, по-близки до реално получените, а не върху формално записаните в много от трудовите договори и разплащателните документи.

➢ Очерталата се тенденция на намаляване на средния осигурителен доход при ***работещите без трудови правоотношения*** (т. нар. граждански договори) спрямо предходната година се прекъсва през 2004 г., като през 2005 и 2006 г. темпът на нарастване спрямо предходната година е почти равен, а за 2001-2006 г. ръстът е със **17,9 на сто**.

➢ Осигурителният доход на ***държавните служители и наетите в специални дей-***

ности в първата година от разглеждания период бележи съществено увеличение от 13,3 на сто спрямо предходната година. След това през 2003 г. размерът му се задържа почти на същото ниво, като дори има незначително намаление от 0,05 на сто, през 2004 г. нараства с 13 на сто, а през 2005-2006 г. се нормализира в рамките на 5- 6 на сто спрямо предходната година.

➢ Намаление през 2003-2004 г. от разглеждания период се наблюдава за осигурителния доход на ***наетите до 5 работни дни*** (40 часа) през един календарен месец. Те са се осигурявали върху най-висок размер през 2002 г., когато увеличението спрямо предходната година е над 50 на сто, след което размерът започва да намалява и отново през 2005-2006 г. нараства, като реализираният ръст за периода 2001-2006 г. е **76,2 на сто.**

➢ По отношение осигурителния доход на ***самоосигуряващите се лица*** се наблюдава увеличение през всяка следваща година спрямо предходната. За първи път през 2004-2006 г. отчетеният среден осигурителен доход е по-висок от нормативно изискуемия минимум. Това се отнася както за осигурените само за пенсия, така и за осигуряващите се за всички осигурени социални рискове.

➢ За самоосигуряващите се ***земеделски производители*** през разглеждания период се наблюдава вариране в стойността на СОД. През 2002 г. той е по-нисък от този през 2001 г., след което през 2003 г. се увеличава. През 2004 г. отново е с по-ниски стойности, дължащо се на отчетения спад при осигурените за всички социални рискове. За 2005-2006 г. нараства както при осигурените за всички социални рискове, така и за осигурените само за пенсия. Този ръст не е в състояние да навакса спадовете през предходните години, поради което и СОД за 2006 г. е по-нисък от този през 2001 г. с **6,94 лв**. за осигурените за всички осигурителни случаи и с **9,75 лв.** за осигурените само за пенсия.

➢ Като цяло тенденцията е към постепенно нарастване на средния осигурителен доход за всички осигурени в ДОО лица. За периода 2001-2006 г. стойността му е нараснала с **45,9 на сто**, като разликата между края и началото на периода е със **111,54 лв**. повече.

Размери на осигурителните вноски

Размерите на осигурителните вноски за различните социални рискове са диференцирани по отделните фондове и според вида на осигуреното лице и на осигурителя – дали е осигурителна вноска, дължима от работодателя, лична вноска на наетото лице или вноска за сметка на самонаетия/самоосигуряващия се. Точните размери на вноските и разпределението им по фондовете на ДОО се определят със Закона за бюджета на ДОО за всяка календарна година и се съобразяват с обхванатите осигурени социални рискове. Това позволява ежегодно определяне оптималния размер на вноските, като по този начин се държи сметка за финансовата стабилност на държавното обществено осигуряване като цяло и на обособените фондове. Финансовото състояние на отделните осигурителни фондове, демографската и макроикономическата обстановка в страната, актюерските разчети относно броя, тежестта и честотата на обхванатите осигурени социални рискове и изплатените осигурителни обезщетения са определящи при установяване на оптималния размер на осигурителните вноски.

В нормативно определените размери на осигурителните вноски за фондовете на държавното обществено осигуряване и за допълнителното задължително пенсионно осигуряване през 2006 г. се извършиха значителни промени. Осигурителната вноска за **фонд „Пенсии“ беше намалена с 6 на сто. Промени се съотношението** при разпределението на осигурителната вноска между работодател/възложител и осигурено лице от 70:30 на **65:35** за всички фондове с изключение на фонд „Трудова злополука и професионална болест“**.** При него целият размер на осигурителната вноска е за сметка на работодателя.

Повиши се осигурителната вноска за допълнително задължително пенсионно осигуряване в универсален пенсионен фонд с **1 на сто** за родените след 31 декември 1959 г. (от 3 на 4%).

Направи се вътрешно **преструктуриране на осигурителните вноски между фонд**

„Безработица“ и фонд „Общо заболяване и майчинство“, като за първия фонд вноската се намали **с 0,5 на сто** за сметка на същото увеличение за втория фонд.

Запази се въведената през 2005 г. диференцирана вноска от 0,4 до 1,1% за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ по групи икономически дейности в зависимост от степента на риска в тях, определян от честотата и тежестта на трудовите злополуки и професионалните заболявания. Разпределението на тези вноски се базира върху наличната статистическа история за състоянието на трудовия травматизъм.

Общо ***отчетената*** **средна осигурителна вноска** (без ТЗПБ) **за работещите по трудови правоотношения** (от I, II и III категория труд) през 2006 г. е **29,27%**. В сравнение с 2005 г. (34,13%) **намалява с 4,86%**. Това се дължи на:

- нормативно намаления размер на осигурителната вноска с 6,0% за сметка на фонд „Пенсии“ през 2006 г.;
- увеличения брой осигурени от първа и втора категория труд с 3 811, или с 3,7% повече;
- нарастване (с 5 340, или с 8,6%) броя на осигурените лица, родени след 31.12.1959 г., за сметка на родените преди 1 януари 1960 г. осигурени лица, за които осигурителната вноска за ДОО е с **4 пункта по-ниска** от тази за родените преди 1 януари 1960 г.

При разпределението на осигурителната вноска между работодател и осигурен през 2006 г. в съотношение **65:35** нарасна делът на осигурения за сметка на работодателя. За работещите при I и II категория труд разпределението на **средната осигурителна вноска** е следното:

- **работодатели – 19,03%,** при 23,97% през 2005 г.;
- **лична** вноска – **10,24%,** при 10,16% през 2005 г.

Средната осигурителна вноска по отчет за 2006 г. за работещите при III категория труд е **27,08%,** при 34,11 за 2005 г. Разпределението й между работодател и осигурен е:

- **работодател – 17,60%,** при 23,88% през 2005 г.;
- **лична** осигурителна вноска – **9,48%,** при 10,23% през 2005 г.

◆ За осигурените изцяло от работодател **държавни служители**, общо за трите категории труд, средната осигурителна вноска също е **по-ниска с 1,19%.** От 34,59% през 2005 г. намалява на **28,06%.** Причината за отчетената по-ниска осигурителна вноска е същата, както при работещите по трудови правоотношения.

◆ Осигурените от възложител лица, работещи по т. нар. граждански договори, могат да се осигуряват само за пенсия. Осигурителните вноски за фонд „Пенсии“ се разпределят между възложител и осигурен в съотношение **65:35** (при 70:30 за 2005 г.). Средната осигурителна вноска е **20,54**%, при 27,07% за 2005 г. За варирането в размера на осигурителната вноска, при нормативно намален размер през 2006 г., единствено влияние оказва съотношението между броя на родените преди и след 1960 г.

◆ Средната осигурителна вноска за лицата, **осигуряващи се за собствена сметка,** от 28,75% през 2005 г. намалява на **22,30%**. За осигурените ***за всички социални рискове*** без трудова злополука, професионална болест и безработица – от 30,19% през 2005 г. на **23,96%**. Размерът на осигурителната вноска при осигуряващите се ***само за пенсия*** намалява от 27,29% през 2005 г. на **20,60%** за 2006 г. Наблюдаваната тенденция и при другите видове осигурени лица за промяна в съотношението през двете години в структурата на осигурените, родени преди 1 януари 1960 г., и тези, родени след 31.12.1959 г., в полза на вторите най-силно е изразена при самоосигуряващите се лица. Броят на родените след 31.12.1959 г., които задължително се осигуряват и в УнПФ, е **нараснал с близо 4 процентни пункта** за сметка на родените преди 1 януари 1960 г. Друга тенденция, която оказва влияние върху размера на средната осигурителна вноска, е нарастването на осигурените за всички социални рискове с **1,64%** за сметка на реципрочното намаление на осигурените само за пенсия.

◆ Отчетената средна осигурителна вноска за **земеделските производители и тютюнопроизводители** от 28,90% през 2005 г. намалява на **22,49%** за 2006 г., като за осигуряващите се за ***всички социални рискове*** съответно от 30,21% на **24,06%**. Размерът на осигурителната вноска при осигуряващите се ***само за пенсия*** намалява от 27,60% през 2005 г. на **21,00%** за 2006 г. Върху размера на вноската оказва влияние както положителната тенденция на увеличаване (с **1,77%** спрямо 2005 г.) на броя на осигуряващите за всички осигурителни рискове за сметка на осигуряващите се само за пенсия, така и нарастването (с **3,06%** в сравнение с 2005 г.) в броя на родените след 31.12.1959 г. за сметка на родените преди 1.1.1960 г.

РАЗХОДИ

Разходите в консолидирания бюджет на ДОО са основно за пенсии, за краткосрочни обезщетения и помощи и за издръжка на службите по социално осигуряване. Нивото на разходите на ДОО в крайна сметка реално отразява резултатите от провежданите политики и мястото, което заема тази значителна част от социалната защита на населението, адекватно на социално-икономическото състояние на страната.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ ПО ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАСИРАНЕ В КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО

	2005 г.	2006 г.	2006/2005 г.
	хил. лв.	хил.лв	%
1. РАЗХОДИ, ФИНАНСИРАНИ ОТ БЮДЖЕТА НА ДОО	**4 057 548,0**	**4 452 632,0**	**109,74%**
Пенсии за сметка на ДОО	3 514 887,2	3 865 670,3	109,98%
Пенсии по международни спогодби	33 424,1	34 178,1	102,26%
Социални помощи и обезщетения по КСО	409 892,7	464 019,1	113,21%
Здравноосигурителни вноски за безработни	5 364,8	5 323,1	99,22%
Издръжка на службите по соц. осигуряване	66 766,9	54 367,8	81,43%
Разходи за пощенска такса и ДДС	27 212,3	29 073,6	106,84%
2. РАЗХОДИ, ФИНАНСИРАНИ ОТ ЦР БЮДЖЕТ	**448 445,1**	**554 502,7**	**123,65%**
Пенсии за сметка на РБ	167 633,3	188 893,4	112,68%
Еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. декември	55 541,4	115 040,1	207,12%
Здравноосигурителни вноски за пенсионери и учащи	223 842,5	249 048,1	111,26%
Разходи за пощенска такса и ДДС	1 427,9	1 521,1	106,53%
3. ДРУГИ РАЗХОДИ		**1 010,8**	
ОБЩО:	**4 505 993,1**	**5 008 145,5**	**111,14%**

През 2006 г. отчетените разходи от консолидирания бюджет на ДОО са **5 008,1 млн. лв.** В сравнение с 2005 г. (4 506,0 млн. лв.) **нарастването е с 11,1%.** С най-голям относителен дял в общите разходи на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (84,5%) и през 2006 г. са **общите разходи за пенсии – 4 233,7 млн. лв**. Относителният дял на разходите за пенсии е нараснал с 0,2% в сравнение с 2005 г., когато е бил 84,3%, а абсолютната сума се е увеличила с 11,4%.

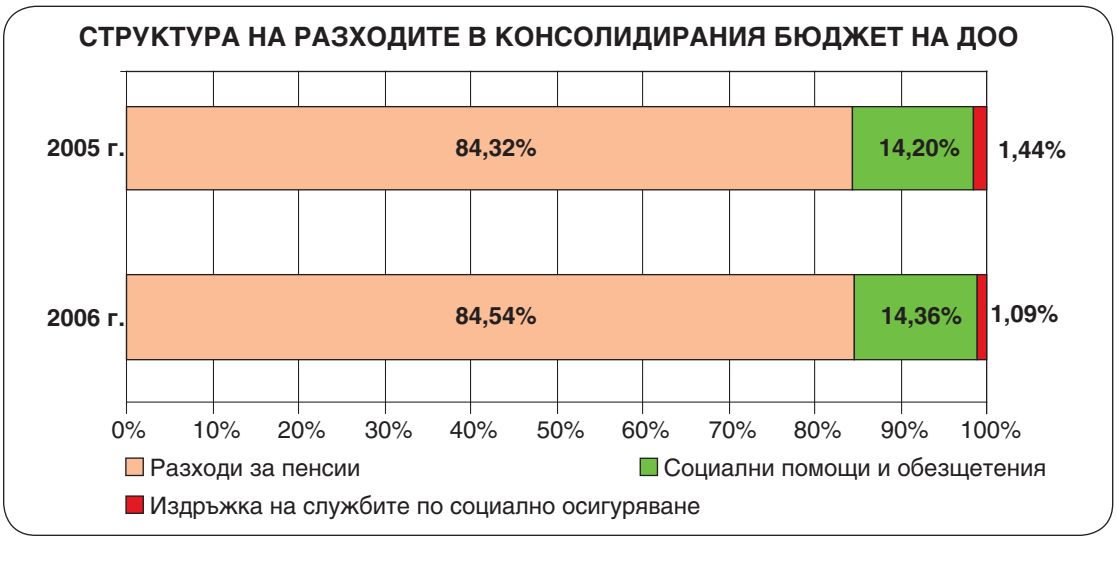

Следващата по големина група разходи са за изплащане на **социални помощи и обезщетения**. През 2006 г. за тази дейност са изразходени **719,0 млн. лв**., или 14,4% от извършените разходи за цялата година. В сравнение с 2005 г. са се увеличили с 12,4%, но относителният им дял е почти същия (от 14,2% нараства на 14,4% през 2006 г.).

Третата основна група разходи са за **издръжка на службите по социално осигуряване – 54,4 млн. лв.,** с относителен дял 1,09%.

От направените 5 008 145,5 хил. лв. разходи през 2006 г. **за сметка на бюджета на ДОО** са **4 452 632,0** хил. лв. Те са главно за пенсии, социални обезщетения и помощи и за издръжка на службите по социално осигуряване. Представляват 89% от всички разходи. Финансирането на останалите 11% (554 502,7 хил. лв.) е за сметка на републиканския бюджет. Делът на разходите за сметка на републиканския бюджет (РБ) се увеличава през 2006 г. в сравнение с предходната година, тъй като общата сума на разходите се е увеличила заради над 2 пъти по-голямата преведена сума за изплащане на коледни добавки към пенсиите.

РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ

В структурата на разходите най-съществено място заемат разходите за пенсии. През **2006 г.** те са **4 233 720,2 хил. лв**. В сравнение с 2005 г., когато са били 3 799 442,7 хил. лв., те са нараснали с 11,4%. В тази сума са включени разходите за: пенсии за трудова дейност; социални пенсии; пенсии по международни спогодби; добавки към пенсиите и разходът за еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември. Чистият разход през 2006 г. за пенсиите, финансирани от ДОО и от РБ и изплатените пенсии по международни спогодби, без пощенската такса и ДДС, е **4 203 781,9 хил. лв.** и представлява 8,56% от БВП. Процентното изражение на разходите за пенсии към БВП през 2006 г. е намаляло в сравнение с 2005 г., когато е било 8,99%. Това се дължи на по-високия темп на растеж на БВП. 2006 г. е втората поредна година от 2000 г. насам, в която делът на разходите за пенсии, като процент от БВП, намалява.

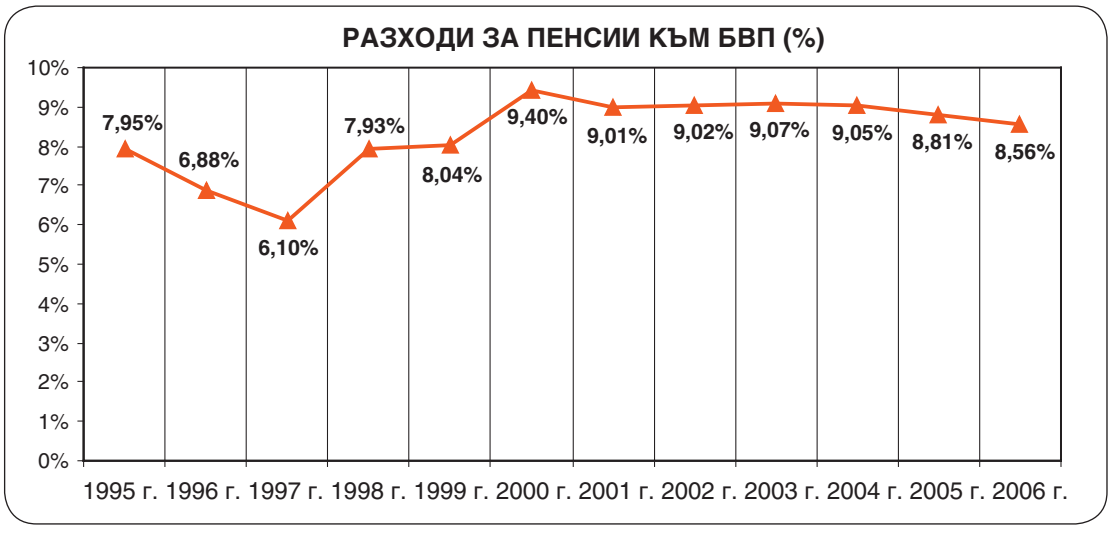

Върху разходите за пенсии влияние оказват основните параметри на пенсионната система през годината, включително и законодателните промени. През 2006 г. те са следните:

- Максималният размер на получаваните една или повече пенсии, без добавките към тях, определен съгласно §6, ал. 1 от ПЗР на КСО от 1 януари 2006 г. е, 455 лв.
- Считано от 1 януари 2006 г., всички пенсии, отпуснати до 31 декември 2005 г., бяха индексирани диференцирано според техния размер както следва:
  - до 80 лв. – с 5,6%
  - от 80,01 до 120 лв. – с 5%;
  - от 120,01 до 200 лв. – с 4,4%;
  - над 200 лв. – с 4%.

След осъвременяването средният изплатен размер на един пенсионер се увеличи с 6,08 лв. (от 136,35 стана 142,43 лв.) Средното увеличение на изплащания размер на един

пенсионер е 4,5% и е по-високо от процента, с който се осъвремениха всички пенсии, защото социалната пенсия за старост беше увеличена от 1 януари 2006 г. с 5%. На тази база се увеличиха и всички пенсии, които се изчисляват в процент от нея като минимални гарантирани размери по КСО.

- От 1 януари 2006 г. социалната пенсия за старост се увеличи от 60 на 63 лв. Тя служи за основа при изчисляването на всички минимални, гарантирани размери на пенсиите, на пенсиите, несвързани с трудова дейност и на някои от добавките. Нейният размер се определя с решение на Министерския съвет по предложение на НС на НОИ.
- От 27.12.2005 г. с §3, т. 9 от ПЗР на ЗБДОО за 2006 г. са изменени разпоредбите на чл. 75, ал. 1 и 2 от КСО. Съгласно изменението, размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя, като доходът, от който се изчислява пенсията, се умножи със сумата, образувана от по един процент за всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от процента за месеците осигурителен стаж. Признатият осигурителен стаж се изчислява в години и месеци. При определяне на пенсията признатият период се умножава с коефициент, определен в зависимост от процента на намалена работоспособност. Изменените разпоредби се прилагат при отпускане на лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване и лични пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, изчислени като за пенсия за инвалидност поради общо заболяване, както и наследствените пенсии и добавките по чл. 84 от КСО от тези видове пенсии.
- От 27.12.2005 г. е изменена разпоредбата на чл. 94, ал. 2 от КСО, като съгласно направеното изменение пенсията за инвалидност се отпуска от датата на заявлението до ТЕЛК (НЕЛК), ако необходимите документи за пенсиониране са подадени в териториалното поделение на НОИ в едномесечен срок от влизането в сила на експертното решение на ТЕЛК (НЕЛК). Изменената разпоредба се прилага при заявления за отпускане на всички видове лични пенсии за инвалидност.
- Всички добавки по чл. 9 от ЗПГРРЛ с начална дата до 31.12.2005 г. бяха автоматично преизчислени и увеличени от 1.1.2006 г. въз основа на определената средна пенсия за осигурителен стаж и възраст за 2005 г. в размер на 141,62 лв.
- От 1.7.2006 г. (ПМС № 180 от 20.7.2006 г.) беше определен **нов минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст и еднократно бяха индексирани пенсиите за трудова дейност**, които до тогава бяха обвързани със социалната пенсия за старост. Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-3 от КСО стана 85 лв. След посочената дата минималните пенсии за трудова дейност са в определено съотношение с минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст. Минималните размери на всички пенсии, несвързани с трудова дейност, продължават да бъдат обвързани с размера на социалната пенсия за старост и останаха в предишните си размери.
- Личните пенсии за трудова дейност с размер до 150 лв., отпуснати до 30 юни 2006 г., бяха индексирани от 1 юли 2006 г. както следва:
  - при основен размер на пенсията до 120 лв. – с 5 на сто;
  - при основен размер на пенсията от 120,01 до 150,0 лв. – с 4 на сто.
- С ПМС № 312 от 24.11.2006 г. бяха предоставени средства в размер на 115 млн. лв. от републиканския бюджет за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември 2006 г. Към пенсията или сбора от пенсиите за декември 2006 г. на всеки пенсионер беше изплатена еднократно допълнителна сума в размер на 50 лв. Право на коледна добавка имаха всички пенсионери, на които пенсията е отпусната с начална дата до 31.12.2006 г. включително. Еднократна допълнителна сума към пенсиите получиха 2 273 061 пенсионери, от които 25 033 – към пенсиите изплатени в Турция.
- Въз основа на създадената нова алинея 3 в §9 от ПЗР на КСО, в сила от 20.12.2005

г., за осигурителен стаж при пенсиониране се зачита и времето, за което лицата, навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 и 2, на които не им достигат до 5 години осигурителен стаж за придобиване право на пенсия, внесат осигурителни вноски в размера, определен за фонд „Пенсии“. Те се изчисляват върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица за съответната година. За придобит осигурителен стаж по реда на тази разпоредба правото на пенсия възниква от датата на внасяне на осигурителните вноски или от датата на утвърждаване на плана за разсрочване. Правото по тази разпоредба може да бъде упражнено в срок до 31.12.2015 г.

Средни показатели по пенсиите

Разходите за пенсии са най-големият разход на ДОО. Той зависи от много фактори, но преди всичко от броя на пенсионерите и броя на пенсиите. Разходите за пенсии, броят на пенсиите и броят на пенсионерите определят нивото на средната пенсия.

Средният брой пенсионери през 2006 г. е **2 284 794** души, при средногодишен брой 2 313 744 през 2005 г. Броят им през 2006 г. е намалял с 28 950 души спрямо 2005 г., или с 1,25%, което е следствие от предприетите мерки за покачване на възрастта и точките за пенсиониране. Намалението с 1,25% обаче е незначително, защото продължават да се прилагат преходните разпоредби на КСО с облекчени условия за придобиване право на пенсия на по-ниска възраст по първа и втора категория труд.

СРЕДЕН БРОЙ ПЕНСИОНЕРИ И ПЕНСИИ И СРЕДЕН МЕСЕЧЕН РАЗМЕР ПЕНСИЯ НА ПЕНСИОНЕР ПРЕЗ 2006 г.

ВИД НА ПЕНСИЯТА	Среден брой пенсионери	Среден брой пенсии	Ср. мес. р-р пенсия на пенсионер
	брой	брой	лева
ВСИЧКО (I+II+III)	2 284 794	2 763 596	152,08
ПЕНСИИ, ИЗПЛАЩАНИ ОТ ДОО (I + II)	2 221 092	2 252 003	153,85
I. ФОНД „ПЕНСИИ“	2 204 572	2 216 397	153,96
1. Пенсии за трудова дейност	**2 109 640**	**2 121 447**	**149,68**
- Осигурителен стаж и възраст	1 688 618	1 695 565	155,76
- Инвалидност общо заболяване	421 022	425 882	125,31
2. Пенсии за кадрови военнослужещи, офицери и сержанти	**94 932**	**94 950**	**249,01**
- Осигурителен стаж и възраст	94 686	94 703	249,30
- Инвалидност общо заболяване	246	247	136,35
II. ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФ. БОЛЕСТ“	**16 520**	**35 606**	**139,48**
1. Пенсии за трудова дейност	16 487	35 535	139,48
2. Пенсии за кадрови военнослужещи, офицери и сержанти	33	71	143,10
III. ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“	**63 702**	**511 593**	**90,31**
- Военна инвалидност	4 423	9 490	97,97
- Гражданска инвалидност	275	490	100,14
- Социални пенсии за инвалидност	50 496	493 103	92,29
- Персонални пенсии	3 242	3 242	64,24
- Социални пенсии за старост	4 349	4 350	77,73
- Други	917	918	93,46

Броят на пенсионерите за осигурителен стаж и възраст е намалял с 37 797, или с 2,1%, в резултат на завишените критерии за придобиване право на пенсия.

Увеличение от 3% отбелязва средният брой на пенсионерите с първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване през 2006 г. По окончателни данни, от общо 409 024 през 2005 г. те са станали общо 421 268 през 2006 г., или са се увеличили с 12 244 души. Една от причините за това е ограничаване на достъпа до пенсия за осигурителен стаж и възраст и търсенето на друг начин за отпускане на пенсия от друг вид. Другите съществени причини за нарастване на този брой са свързани с влошения здравен статус на населението вследствие кризата на прехода и неуспешната реформа в здравеопазването както

и придобилите широка известност злоупотреби при експертизата на работоспособността и освидетелстването в стремежа към пенсия за инвалидност.

➢ Средногодишният **брой на изплащаните пенсии** през **2006 г.** е **2 763 596**. За разлика от предишните години, през 2006 г. броят на пенсиите намалява спрямо предходната. Намаление от 604 (или 0,02%) бележи броят на всички видове пенсии, изплащани от НОИ.

✦ Въпреки намаляването на общия брой пенсии, продължава нарастването в броя на **пенсиите за инвалидност**. Техният брой през 2006 г. е **964 818,** като тук са включени както трудовите пенсии за инвалидност поради общо заболяване и трудова злополука и професионална болест, така и социалните пенсии за инвалидност. Тяхното увеличение спрямо 2005 г., когато са 926 255, е с 4,2%. Най-голямо нарастване спрямо 2005 г. се наблюдава при социалните пенсии за инвалидност (6,3%) и при пенсиите за инвалидност поради общо заболяване (2,9%), като при пенсиите за трудова злополука и професионална болест се наблюдава чувствителен спад от 5,3%, който обаче не може да компенсира ръста при останалите два вида пенсии за инвалидност. Причините за нарастването броя на пенсиите за инвалидност са комплексни. По-съществените са:

■ Завишените изисквания за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст принудиха много хора, останали без работа или с ниски доходи, да се възползват от сравнително либералните условия за придобиване право на пенсия за инвалидност.

■ Въпреки че през 2006 г. от страна на НОИ бяха въведени редица мерки за затягане на контрола върху експертизата на работоспособността, резултатите все още не са задоволителни.

■ Създадената възможност от началото на 2000 г. да се получава социална пенсия за инвалидност към друг вид пенсия провокира много хора със заболявания, и особено възрастни пенсионери, да поискат освидетелстване от органите на експертизата, за да се възползват от това право. Средният брой пенсии от този вид достигна 493 103 през 2006 г. Спрямо 2005 г., когато са били 463 924, те са се увеличили с 6,3%.

■ През 2005 г. беше приета нова Наредба за медицинската експертиза на работоспособността (ДВ, бр. 47/07.06.2005 г.; изм. ДВ, бр. 96/2005 г.). Промяната на регламентите за определяне на трайно намалената работоспособност е насочена към ограничаване броя на инвалидите, придобиващи право на пенсия за инвалидност. Когато страдат от множество заболявания, които ги правят неработоспособни, те не се вземат предвид, а се приема само едно основно заболяване в достатъчно тежка форма. Освен това, според експертите в тази област, някои тежки, социално значими болести не са в списъка на приетите заболявания, даващи право на инвалидизиране. Тогава оценката за процента на загубената работоспособност по новите правила е ниска и лишава инвалида от право на пенсия или други социални придобивки. Много инвалиди с определена степен на загубена работоспособност, въпреки влошаване на състоянието им, при явяването на преосвидетелстване отпадат от съвкупността на правоимащите, тъй като биват оценявани по новите правила. Те са угнетени и обезверени. В стремежа да се ограничи броят на инвалидите се стига до положение хора със сериозни увреждания да не са допуснати или да са отстранени от системата. В същото време обществена тайна е, че срещу заплащане или връзки (т.е. чрез корупционни практики) не толкова увредени хора успяват да получат желаното експертно решение с процент загубена работоспособност, даващ достъп до пенсия или други социални помощи за инвалиди. Очевидно са нужни нови политики, целящи тези сериозни проблеми в трудово-лекарската експертиза да се решат колкото може по-скоро. Мерките следва да визират приемане на нова, по-справедлива методика за оценка на неработоспособността, преминаване на ТЕЛК/НЕЛК към плащащата институция – НОИ, справяне с корупцията и пр. В крайна сметка институциите и организациите са длъжници на хората, които плащат данъци и осигуровки. Недопустимо е заради злоупотреби при освидетелстването, нарастване броя на инвали-

дите и на разхода за пенсии за инвалидност, да се въвеждат рестриктивни правила, ограничаващи броя на правоимащите и те да бъдат ощетявани заради чужди вини.

- От голямо значение за увеличаване на пенсиите за инвалидност е осезателно влошеният здравен статус на българите през последните години. Не може да се отрече, че кризата на прехода с всички негативни последици и комплекс от взаимосвързани обстоятелства повлияват пряко влошеното здраве на българина във всички възрасти. Успоредно с това положение тежките изпитания на пациенти и лекари от оценявания от обществеността неадекватен/сбъркан модел на здравната реформа у нас пряко влошават здравния статус на населението и повишават инвалидизирането. Безспорно тук негативна роля играе и нездравословният начин на живот, липсата на превенция, профилактика и отговорно отношение към собственото здраве и това на хората в субординация, които са им на подчинение.

- Друг огромен проблем за хората с увреждания беше прекомерното забавяне на освидетелстването или преосвидетелстването им от експертните лекарски комисии поради големия брой кандидатстващи, явното наличие на организационни неуредици, неадекватно администриране според нуждите и пр. Голямото забавяне възпрепятства ползването на осигурителни права и затруднява живота на семействата на инвалидите. С измененията на разпоредбата на чл. 94, ал. 2 от КСО (в сила от 27.12.2005 г.) пенсията за инвалидност се отпуска от датата на заявлението до ТЕЛК (НЕЛК), ако необходимите документи за пенсиониране са подадени в ТП на НОИ в едномесечен срок от влизането в сила на експертното решение на ТЕЛК (НЕЛК).

- Намаляването на броя на пенсиите за инвалидност и разхода за тях следва да се постигне с мерки, насочени към подобряване на здравното състояние на населението, пресичане пътя на злоупотребите при експертизата на работоспособността. Предстои прилагането на европейския опит и критерии при изготвянето на Наредба за медицинската експертиза на работоспособността, като се раздели медицинската експертиза за деца, работещи и пенсионери. Така децата ще бъдат в отделна група, за да се преценят отделно техните нужди от рехабилитация и социална интеграция. Друга група са работещите от 16 до 65 т. Голяма част от тях нямат нужда от пенсия, а от подходящи условия, където да реализират остатъчната си работоспособност. За пенсионерите пък трябва да се въведе съвсем различна оценка, тъй като голям брой от инвалидите са пенсионери и така изкуствено завишават броя на инвалидите.

➢ От 2000 г. насам се наблюдава ясно изразена тенденция на увеличаване средния брой пенсии, изплащани на един пенсионер. Към 31.12.2006 г. този показател достигна 1,21. Пенсионерите, получаващи повече от една пенсия, в края на 2006 г. са 17,6%, при 16,9% за 2005 г. Това нарастване се дължи преди всичко на социалните пенсии за инвалидност, които, отпускани към друг вид пенсия, се изплащат в размер 25 на сто. Пенсиите, които се получават като втора, трета или четвърта, в края на 2006 г. са 483 751 (17,6% от всички пенсии), а в края на 2005 г. са 467 906, или 16,9% от всички пенсии.

➢ През 2006 г. **средният изплатен месечен размер пенсия на пенсионер** е **152,08 лв**. В него са включени вдовишки добавки, добавки за чужда помощ, добавки за ветерани от войните, миньорски добавки, изплатени еднократни допълнителни суми към пенсиите за декември 2006 г. и добавки към пенсиите на участниците и пострадалите от войните. **Номиналното нарастване** спрямо 2005 г., когато средният размер пенсия на пенсионер е 134,63 лв., е **13%**, а **реалното нарастване** – **5,3%**, при средногодишна инфлация за 2006 г. 7,26%.

➢ През 2006 г. **новоотпуснатите** пенсии са с 5 188 по-малко от тези през 2005 г. Техният среден размер е 109,04 лв. и е с 11,15 лв. по-висок от средния размер на новоотпуснатите пенсии през 2005 г.

➢ **Изменените пенсии** през 2006 г. са с нов среден размер 163,46 лв., при стар размер 143,20 лв. Увеличението им е с 20,26 лв., а през 2005 г. е било с 16,33 лв.

➢ Нарастване отбелязва и средният размер на **прекратените пенсии** – от 100,35 лв. през 2005 г. на 110,02 лв. през 2006 г.

Разходи за пенсии по източници на финансиране

Националният осигурителен институт администрира всички видове пенсии и добавки от първия стълб на пенсионната система в България – за старост, за инвалидност, наследствени и несвързаните с трудова дейност. Отпускането, изплащането и финансирането им е регламентирано в част първа на Кодекса за социално осигуряване и подзаконовите актове за прилагането му.

При администрирането на пенсионната система в България се спазват принципите на задължителност и всеобщност на осигуряването, социалният диалог при управлението на осигурителната система, солидарност и равнопоставеност на осигурените лица и фондова организация на осигурителните средства. Пенсии се изплащат от три фонда на ДОО – „Пенсии“, „Трудова злополука и професионална болест“ и „Пенсии, несвързани с трудова дейност“. Чрез първите два се изплащат пенсии за трудова дейност, които са покрити с осигурителни вноски – осигурителен стаж и възраст, инвалидност и наследствени. От фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ се изплащат пенсии, финансирани от републиканския бюджет.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА ИЗПЛАТЕНИ ПЕНСИИ ПО ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ

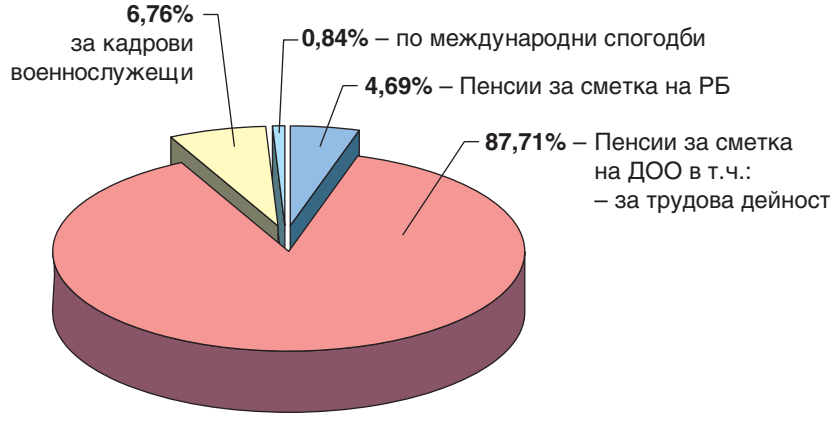

➢ В разходите за пенсии най-съществена част заемат разходите за изплащането на пенсии и добавки, финансирани от ДОО. За тях през **2006 г.** са изразходени **3 899 848,4 хил. лв.**, а през 2005 г. (по окончателни данни) разходът е 3 548 311,3 хил. лв. Нарастването на разходите през 2006 г. в абсолютна сума е с 351 537,1 хил. лв., или с 9,9%. Включени са изплатените суми за трудови пенсии, пенсии за кадрови военнослужещи и пенсии по международни спогодби, а също така и за някои добавки към пенсиите – вдовишка добавка, добавка за чужда помощ и др.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАПРАВЕНИТЕ РАЗХОДИ В КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО за 2005 и 2006 г. (хил. лв)

	2005 г.	2006 г.	2006/2005 г.
	отчет	отчет	%
РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ – общо	**3 799 442,7**	**4 233 720,2**	**111,43%**
в т. ч.: за пенсии, финансирани от ДОО	3 548 311,3	3 899 848,4	109,91%
СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ	**411 259,7**	**464 675,5**	**112,99%**
в т. ч.: парични помощи и обезщтения по КСО	410 576,2	464 675,5	113,18%
ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ	**229 207,3**	**254 371,2**	**110,98%**
в т. ч.: здравноосигурителни вноски за безработни	5 364,8	5 323,1	99,22%
ИЗДРЪЖКА НА СЛУЖБИТЕ ПО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ	**65 829,3**	**54 367,8**	**82,59%**
ДРУГИ	**254,1**	**1 010,8**	**397,80%**
ОБЩО:	**4 505 993,1**	**5 008 145,5**	**111,14%**

➢ Разходите за пенсии и добавки, финансирани от републиканския бюджет, през 2006 г. са **192 042,2 хил. лв.** В тях се включват разходите за изплащане на:

- социални пенсии по КСО, а също така и пенсии по отменени закони, за които не се е изисквал осигурителен стаж;
- компенсации и добавки към тях;
- добавки към пенсиите на участниците и пострадалите във войните;
- добавки към пенсиите на репресирани лица, съгласно чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица;
- еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември на лицата, чиито пенсии са за сметка на РБ.

➢ През 2006 г. разходите за пенсиите, финансирани от републиканския бюджет, са се увеличили с **12,7%** спрямо 2005 г. От 170 410,4 хил. лв. през 2005 г. са станали **192 042,2 хил. лв.** през 2006 г. Средногодишно през 2006 г. от този фонд са изплащани с 5,8% повече пенсии спрямо 2005 г.

Разходите за пенсии и добавки от ДОО (без пенсиите по международни спогодби) са **3 977 561,5 хил. лв.** Нарастването им спрямо 2005 г. (3 567 651,6 хил. лв.) е с 11,5%, а в номинално изражение – 409 909,9 хил. лв. В тази сума е включена и коледната добавка към пенсиите от ДОО, която е 111 891,2 хил. лв. и е трансфер от републиканския бюджет. С нея разходите за пенсии от ДОО надхвърлят планираните с 3,96%, а без нея – с 1,03%.

Към 31 декември 2006 г. действат 16 спогодби, конвенции и споразумения с други страни в областта на социалното осигуряване. За пенсии по международни спогодби през 2006 г. са изразходвани **34 178,1 хил. лв.** Разходите са с 2,3% повече в сравнение с изразходваните през 2005 г. 33 424,1 хил. лв. и представляват 71,2 на сто от планираните 48 000,0 хил. лв. През 2006 г. броят на пенсионерите с пенсии по международни спогодби е 8 757, от които 2 591 живеят в чужбина и 6 166 живеят в България. Освен тях се изплащат 28 884 пенсии по споразумението с Турция, което се прилага спрямо лица, преселили се в Турция след 1.5.1989 г., на които са отпуснати пенсии спрямо българското законодателство или са придобили право на пенсия след тази дата съгласно българското законодателство. На този етап социалното осигуряване в междудържавните отношения се регламентира чрез двустранни договори, но от датата на присъединяването ни към Европейския съюз договорите с държавите-членки ще бъдат заместени от общите европейски регламенти. Нещо повече, по този начин ще бъдат уредени осигурителните права на българските граждани, работещи в страни, с които нямаме сключени договори, а така също и на чуждите граждани от тези страни, работили и работещи в България. Целта на европейските регламенти е ограничена в това да координират системите за социално осигуряване на 25-те държави членки на Европейския съюз. Те само координират или приспособяват различните схеми за социално осигуряване с оглед придвижването на хора от една страна в друга, без да хармонизират националните схеми, оказали се твърде сложни и специфични. След присъединяването ни към Европейския съюз, в областта на социалното осигуряване в България ще се прилага регламент 1408/71, който обхваща освен 25-те страни членки на Европейския съюз и Норвегия, Лихтенщайн и Исландия (членки на Европейското икономическо пространство) и Швейцария.

➢ Въпреки системата на контрол при отпускането на пенсиите, случват се грешки при определянето размера и правото на пенсия, много от тях – поради подадени пенсионни документи с невярно съдържание. През 2006 г. случаите на разкрити **неправилно изплатени пенсии** са 1 994**,** като в сравнение с 2005 г. случаите са със 135 по-малко. Общата сума на натрупаното задължение е **2 566 102 лв.**, в т.ч. 1 231 564 лв. главница и 1 334 538 лв. лихва. В сравнение с 2005 г., когато общата сума на задължението е била 1 892 382 лв., се отбелязва нарастване от 35,6%. Най-много са случаите на неправилно изплатени пенсии на учащи се (555). Следват случаите на изплатени неправилно пенсии по документи с невярно съдържание (378) и изплащани пенсии на починали пенсионери (362).

➢ И през 2006 г. приходите от осигурителни вноски не могат да покрият разходите за изплащане на пенсиите за сметка на ДОО. Те покриват 82,6% от направените разходи. Негативната тенденция приходите да не покриват разходите за пенсии от ДОО беше прекъсната само през 2003 г., което беше вследствие въведените мерки от началото на 2003 г. за регистрация на трудовите договори и договорените на национално ниво минимални осигурителни прагове по икономически дейности и квалификационни групи професии. През 2006 г. се прекъсва тенденцията за нарастване на приходите от осигурителни вноски спрямо предходната година, като се отчита намаление с 201 млн. лв. спрямо 2005 г. За същия период разходите за пенсии, финансирани от ДОО, са нараснали с 412 млн. лв., а при такова съотношение постигането на финансовата независимост на ДОО се затруднява и забавя.

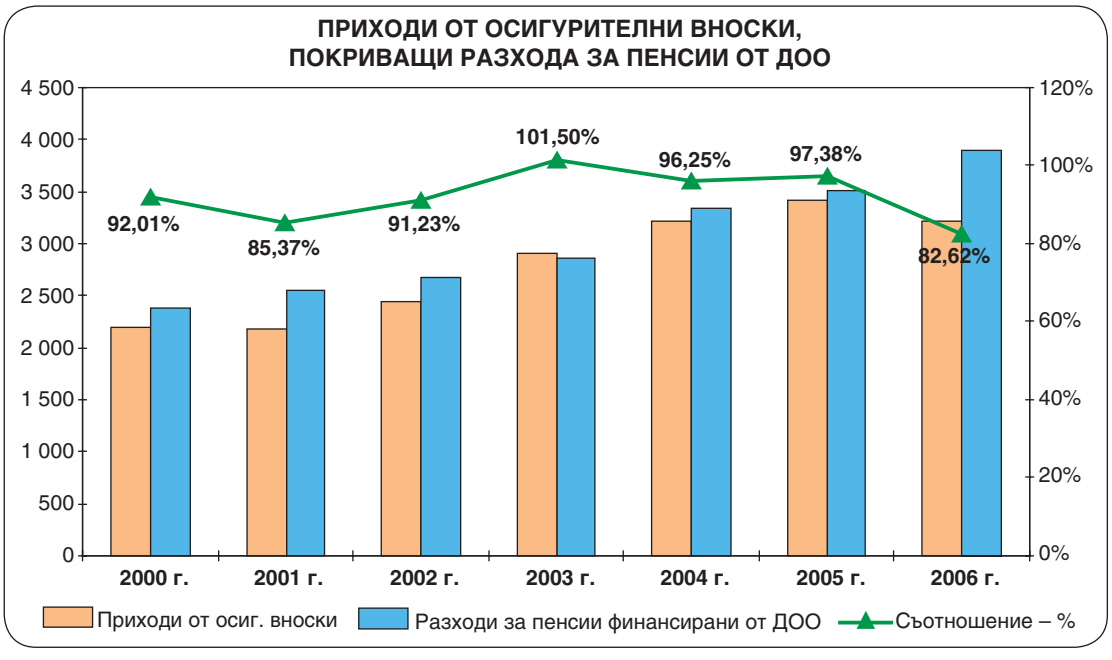

Покриването на разходите за пенсии от приходите от осигурителни вноски зависи също и от броя и размера на гарантираните минимални пенсии.

➢ С **гарантиран минимален размер** за съответния вид пенсия са **572 362** пенсионери, или 25,2% от общия брой пенсионери към 31 декември 2006 г. В сравнение с края на 2005 г. те са се увеличи с 11,3%. Това увеличение се дължи на: 1) определения нов размер 63 лв. на социалната пенсия за старост от 1 януари 2006 г., която служи за основа при определянето на минималните гарантирани размери на пенсиите; 2) на увеличения от 1 юли 2006 г. минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст – 85 лв. Освен това, минималните размери на останалите видове пенсии за трудова дейност, които до 1 юли 2006 г. бяха обвързани с размера на социалната пенсия за старост, от тази дата се обвързаха с минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст.

- С минимални размери на личните пенсии са 509 362, или 89%, а от получаващите наследствени – 63 000, или 11% от пенсионерите с минимални пенсии.
- От фонд „Пенсии“ минимални размери получават 510 157, които са 23,3% от общия брой пенсионери към фонда. От тях 449 396 са лични (88,1% от пенсионерите с минимални пенсии) и 60 761 са наследствените пенсии с минимален размер.
- С минимални размери на пенсиите, изплащани от фонд „Трудова злополука и професионална болест“, са 3 616 пенсионери, или 23,2% от всички пенсионери, получаващи пенсии от този фонд. Разпределението им е в полза на личните – 63,1% и 36,9% за наследствените пенсии.
- При пенсионерите, получаващи първа пенсия от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, с пенсия в минимален размер са 93,4% от броя на пенсионерите, получаващи пенсия от този фонд.

➢ Към 31.12.2006 г. с **максимален размер пенсии** са **21 088** пенсионери. Делът им от всички пенсионери е 0,9%. В сравнение с края на 2005 г. те са намалели с 10,3%. Една от причините за това е, че през 2006 г. максималният ограничен размер на получаваната пенсия или сбор от пенсии се увеличи на 455 лв. и близо 2 500 пенсионери, получаващи предишния максимален размер, отпаднаха поради изплащане на действителния им размер, неограничен от новия таван.

Факторите, влияещи върху разходите за пенсии, са броят на пенсионерите, броят на пенсиите и средният им месечен размер.

➢ **Броят на пенсионерите** към 31.12.2006 г. е **2 271 192**. От тях с лични първи пенсии са 2 144 363 пенсионери (94,4%), а с наследствени – 126 829 (5,6%). Спрямо края на 2005 г. общият брой пенсионери е намалял с 30 477, или с 1,3%, т.е. продължава тенден-

цията на намаление на броя на пенсионерите след 2000 г. Намаление е отчетено както при пенсионерите с лични пенсии (с 1,3%), така и при тези с наследствени пенсии (с 1,1%).

През 2006 г. са се пенсионирали общо 92 495 лица, от които с пенсии за инвалидност поради общо заболяване – 40 704, за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 на КСО – 45 660 и 1 284 кадрови военнослужещи с пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 на КСО, 305 за трудова злополука и професионална болест. Останалите са от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, от които най-многобройни са с новоотпуснати социални пенсии за инвалидност – 3 951.

- Съотношението между жени и мъже в броя на пенсионерите е в полза на жените – те преобладават значително. Пенсионерите **мъже са 952 113**, а техният дял е **41,9%**. **Жените** са **1 319 079**, а делът им е **58,1%**. Обратно съотношение има единствено при пенсионерите с водеща пенсия от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, където делът на мъжете е 51,2%, а на жените – 48,8%.

- Към 31 декември 2006 г. пенсионерите, които получават лични пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от КСО, са 1 638 800. В резултат от действието на точковата система и постепенното увеличение на пенсионната възраст при тях е отчетено намаление от 1,6% спрямо края на 2005 г. Намаление от 1,5% се наблюдава и при броя на пенсионерите, получаващи лични пенсии по чл. 69 от КСО (кадрови военнослужещи, офицери и сержанти). Към 31.12.2006 г. техният брой е 88 927. Намалението на броя на пенсионерите-кадрови военнослужещи се дължи на отпадането на преходните разпоредби за облекчени условия за пенсиониране на тази категория лица.

- От няколко години се забелязва значително увеличение в общия брой на пенсионерите с лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване. Към 31 декември 2006 г. той е 347 160, което е с 0,6 на сто повече в сравнение с броя им в края на 2005 г. (345 153). И през 2006 г. се наблюдава нарастване в броя им въпреки засиления контрол от страна на НОИ върху експертните решения на ТЕЛК за освидетелстване за инвалидност, даващи право на пенсия. От 1 януари 2005 г. по силата на чл. 105, ал. 3 от Закона за здравето в състава на всяка ТЕЛК е включен лекар-представител на съответното ТП на НОИ. Главният експерт по експертизата на трайно намалената работоспособност е равнопоставен член на състава на ТЕЛК и дейността му е насочена към подобряване на качеството на медицинската експертиза на временната и трайно намалената работоспособност. През 2006 г. са включени представители на ТП на НОИ в 96 ТЕЛК в страната, от които 73 в общи ТЕЛК и 23 в специализирани състави на ТЕЛК. През 2006 г. ТЕЛК са постановили 219 145 пълни експертни решения (ЕР), което е със 17 568 по-малко в сравнение с издадените 236 713 броя през 2005 г. Лицата с призната трайно намалена работоспособност са 202 559, което представлява 92,4% от общия брой експертни решения. От тях 27 395 (14% от общия брой) са с под 50 на сто трайно намалена работоспособност. По повод на „особено мнение“ са обжалвани 1 394 експертни решения, което представлява 0,65 на сто от издадените пълни експертни решения, пораждащи право на пенсия за инвалидност. На основание чл. 106, ал. 2 от Закона за здравето в специализираните състави на НЕЛК са включени 9 лекари от отдел „Профилактика, рехабилитация и експертизи“. Лекарите – представители на НОИ в НЕЛК, са участвали в постановяването на 9 800 експертни решения. От тях 33,28 на сто са обжалвани от контролните органи на НОИ. Анализът на резултатите от обжалваните експертни решения на ТЕЛК пред НЕЛК очертава следните тенденции:

➢ сравнително висок процент на определените като работоспособни (ръст 2,43 на сто спрямо общия брой);

➢ лицата, които са били с процент трайно намалена работоспособност, определящ правото на пенсия за инвалидност, след освидетелствани от НЕЛК са намалели с 1 560, или с 28,7 на сто;

➢ лицата с трайно намалена работоспособност над 70,99 на сто, която дава право на

допълнителни социални придобивки, след освидетелстването от НЕЛК са намалели с 38 на сто.

- На основание чл. 98, ал. 4 от КСО към ТП на НОИ бяха изградени медицински комисии (МК) за преценка основателността за отпускане на пенсии за инвалидност и за добавката за чужда помощ на освидетелстваните от ТЕЛК/НЕЛК лица. Контролът, осъществяван от МК, обхваща само една част от ЕР на ТЕЛК, а именно тези, които касаят в най-голяма степен първично освидетелстваните лица. По статистически данни те са около 40 на сто от всички експертни решения. МК вземат отношение и по ЕР на НЕЛК, но те са незначителна част от общия брой и не оказват съществено влияние върху общите резултати. Количественият сравнителен анализ на контрола по експертизата на трайно намалената работоспособност, осъществен от МК за 2005 и 2006 г., показва следното:

➢ Броят на Решенията на МК за 2006 г. е 97 230, което представлява 95,4% от броя на решенията за 2005 г.;

➢ Броят на обжалваните от МК експертни решения за 2006 г. е 3 419, което представлява 95,5% от тези за 2005 г.;

➢ Запазва се непроменен процентът на обжалвани ЕР спрямо общия брой решения на МК;

➢ Увеличава се делът на решенията на МК по ЕР на НЕЛК спрямо общия брой решения на МК – 3,5% през 2006 г., спрямо 0,87% през 2005 г.

Анализът на резултатите от обжалваните от МК експертни решения на ТЕЛК/НЕЛК очертава следните тенденции:

➢ Сравнително висок процент на определените като работоспособни – 5,3% спрямо общия брой;

➢ Намаляване с 621 (51,7%) на броя на лицата с определен процент трайно намалена работоспособност, който определя правото на пенсия за инвалидност;

➢ Намаляване с 597 (72,8%) на броя на лицата с намалена работоспособност над 70,99%, която носи и допълнителни социални придобивки;

➢ Намаляване с 12 (27,9%) на броя на лицата, на които е определена чужда помощ.

- Прекратените пенсии през 2006 г. са 133 861, от които 118 333 лични и 15 528 наследствени. Най-много пенсии са прекратени поради смърт на пенсионера – 102 892.

- Общо средната продължителност за получаване на лична пенсия е 18,9 години, като за жените е 21,4 години, а при мъжете намалява на 16,5 години. За личните пенсии **за осигурителен стаж и възраст** тя е общо 19,8 години, като при жените е 22,0, а при мъжете 18,0 години. От тях работещите при условията на първа категория труд получават пенсия средно 20,8 години, втора категория – 15,3 години и трета категория – 21,1 година. Личните пенсии за **инвалидност поради общо заболяване** се получават средно 7,1 година, а тези за **инвалидност поради трудова злополука и професионална болест** – 25,7 години.

Коефициент на зависимост

Пенсионната система през преходния период често беше използвана за търсене на решения по различни социални проблеми. Заплахата от оставане без работа беше трансформирана в преждевременно пенсиониране, макар и с намалена пенсия, както и в допускане на неконтролируем либерализъм и неефективен контрол при експертизата на временната и трайната неработоспособност. Разширяването обхвата на категориите труд и включването на все повече и повече професии в някои категории от началото на 90-те години на XX век и продължаващото действие на преходните разпоредби с облекчени условия за придобиване право на пенсия при първа и втора категория труд доведоха до допълнително натоварване на пенсионната система. Ето защо, ако „точковата система“

не се запази във вида, в който функционира, се застрашават не само достиженията на пенсионната реформа, но и пенсиите на сегашните и на бъдещите пенсионери. Тази заплаха е толкова по-реална, колкото същевременно сравнително нисък остава броят на заетите и осигурените лица и колкото по-голям е делът на скритата икономика.

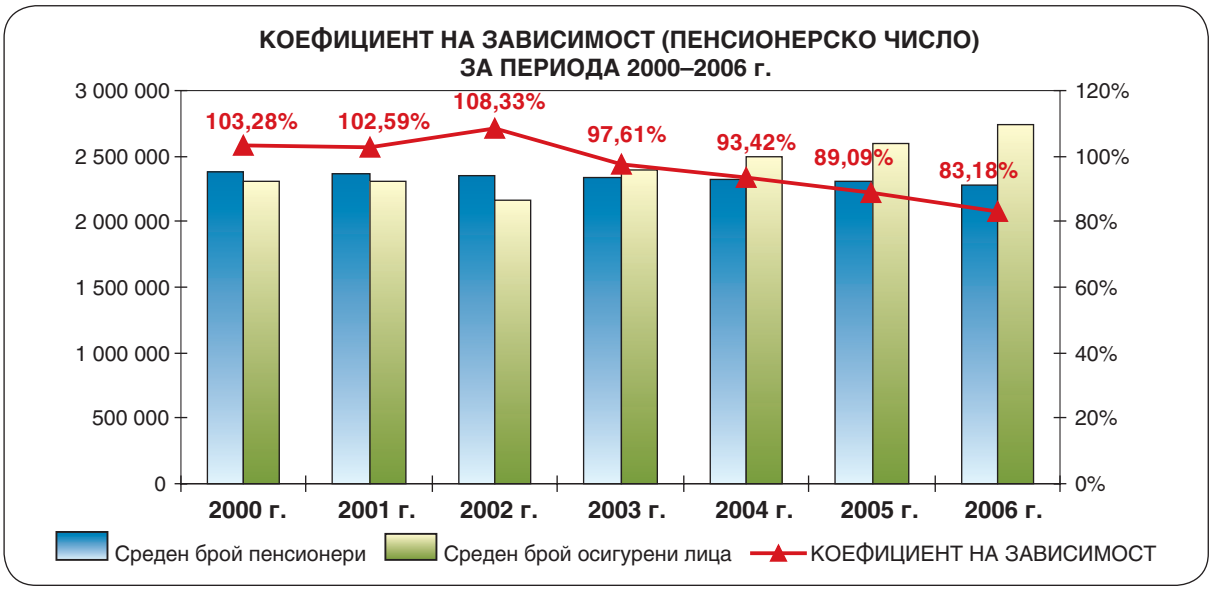

Съотношението между среден брой пенсионери и осигурени лица (**коефициент на зависимост или пенсионерско число**) през **2006 г.** е **83,18%**. В сравнение с 2005 г., когато стойността на показателя е 89,09%, има подобрение от **5,91** процентни пункта. Подобрението на показателя се дължи на намаляването на средногодишния брой пенсионери с **1,25** и на нарастването на средногодишния брой осигурени лица с **5,76%.** След влизането в сила на КСО през 2000 г. за първи път се наблюдава стойност на пенсионерското число под 100% през 2003 г. Тогава за първи път броят на осигурените лица в ДОО беше повече от броя на пенсионерите благодарение на въвеждането на задължителна регистрация на трудовите договори в НОИ и минималните осигурителни прагове. За **пенсиите, финансирани от ДОО,** коефициентът на зависимост за 2006 г. е 80,9%. През 2005 г. е бил 81,4%, а през 2004 г. – 90,9%.

Коефициентът на зависимост може да се подобри също и с оставането на хората със запазена работоспособност по-дълго време на пазара на труда и реализация на работната им сила, вместо пенсиониране. Ранното пенсиониране застрашава стабилността на пенсионната система и влошава коефициента на зависимост. То може да се избегне, ако успешно се прилагат мерки за повишаване на квалификацията, учене през целия живот, насърчаване на заетостта на трудоспособните възрастни, създаване на благоприятна бизнес-среда за разкриване на работни места или за разгръщане на предприемаческата инициатива, подобряване на условията на труд, намаляване дела на сивата икономика, подобряване на здравословното състояние на гражданите и пр. Сиреч трудното или невъзможно намиране на работа на по-възрастната работна сила, както и препятствията пред малкия и средния бизнес, са причините, които тласкат към търсене на по-лесния изход от ситуацията чрез механизмите на пенсионната система, вместо да се разчита на механизмите за увеличаване на заетостта. Гъвкавите форми за по-ранно пенсиониране може да са добро решение за справяне с бедността днес, но ерозират пенсионната система утре.

➢ **Броят на пенсиите**, изплащани към 31 декември 2006 г., е 2 754 943 и спрямо края на 2005 г. е намалял с 0,53%. Личните пенсии са 2 608 283, а наследствените – 146 660. Освен всички първи пенсии, които са 2 271 192, тук се включва и броят на пенсиите, получавани като втора, трета или четвърта. Констатираното за първи път от 2000 г. намаление на броя на пенсиите е в резултат на по-малкия с 22 599 броя отпуснати пенсии през 2006 г. в сравнение с предходната година. От тях с 22 129 по-малко са личните и с 470 – наследствените пенсии. Основно намалението е за сметка на отпуснатите по-малко от предходната година първи (с 5 188) и втори пенсии (17 147). Към 31 декември 2006 г.

намалява с 6 728 и броят на новоотпуснатите вдовишки добавки в сравнение с 2005 г. Общото намаление е с 13,5%, като изброените първи и втори пенсии и вдовишките добавки формират 12,4% от него.

- Към 31.12.2006 г. се изплащат 1 733 088 **лични пенсии за осигурителен стаж и възраст**. Те представляват 66,4% от всички лични пенсии. В този брой са включени и пенсиите по отменени закони, които все още продължават да се изпращат.
- Личните пенсии за осигурителен стаж и възраст за трудова дейност са 1 644 152 и представляват 63,04% от всички лични пенсии (вкл. с пенсиите по ЗПЗСК). От тях 1,8% са отпуснати на лица, работили при условията на първа категория труд, 6,9% – на работили при условията на втора категория и 63,7% – при трета (вкл. с пенсиите по ЗПЗСК). Със смесен осигурителен стаж са 27,6% от личните пенсии. Към 31.12.2006 г. личните пенсии за осигурителен стаж и възраст на кадровите военнослужещи са 5,2% от личните пенсии, или 88 936 броя.
- Общо **личните пенсии за инвалидност** към 31 декември 2006 г. са **869 179**, което представлява 33,3% от всички лични пенсии. С най-голям дял (49,8%) са инвалидните пенсии при намалена работоспособност от 70,99% до 90%, наброяващи 432 492. Пенсиите на лица с намалена работоспособност над 90 на сто са 35%.
- От тях **трудовите пенсии за инвалидност** към края на 2006 г. са **366 435**. Нарастването им спрямо 2005 г. е 0,16%.
- **Новоотпуснатите** лични пенсии за инвалидност през 2006 г. са **85 883** и са с **28 009** по-малко в сравнение с 2005 г. От тях **трудовите пенсии за инвалидност** към края на 2006 г. са **30 549**. Намалението им спрямо 2005 г. е с 9 831 броя, или с 24,4%.

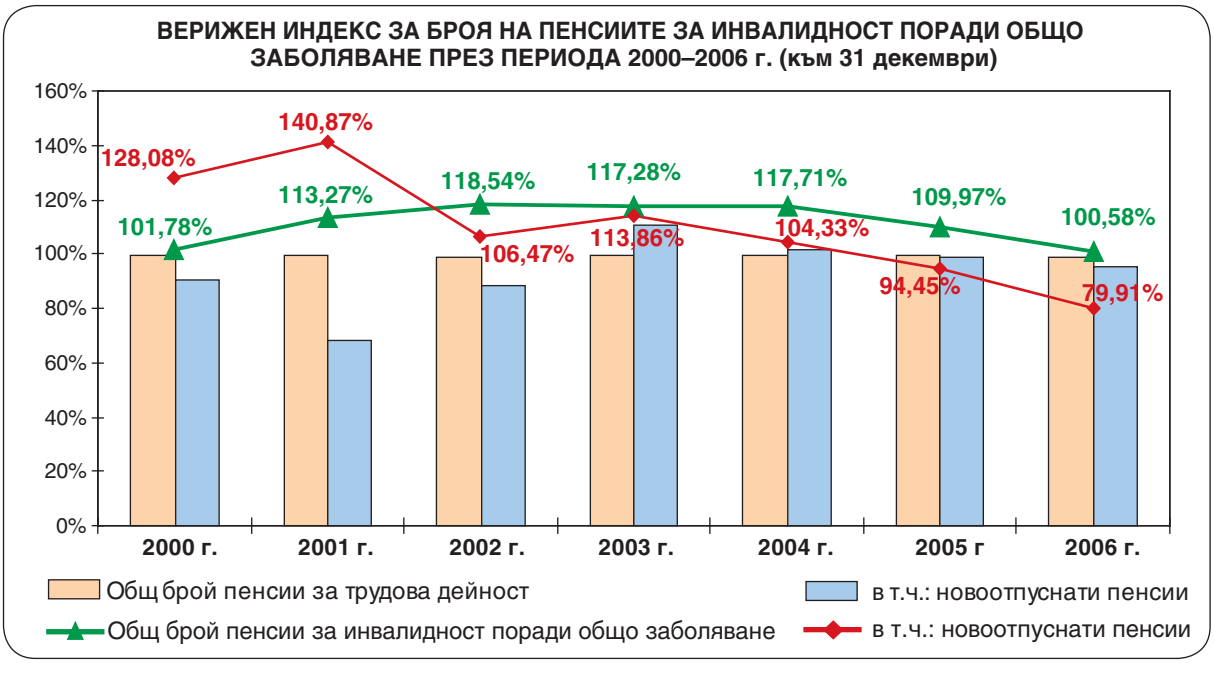

Добавки към пенсиите

Всички добавки, които се изплащат към пенсиите към 31.12.2006 г. (като състояние – заварени и новоотпуснати), общо са 1 066 538. В края на 2005 г. добавките се били 1 094 775, или с 28 237 повече.

➢ От тях най-голям относителен дял имат добавките по чл. 84 от КСО, или така наречените вдовишки добавки. Отпускат се на преживелия съпруг/а в размер 20 на сто от пенсията/те на починалия наследодател. Към 31 декември 2006 г. те представляват 61,4% от всички добавки. Общо наброяват 654 969. Нарастването им спрямо 2005 г. е с 1,9%. Размерът на добавката се изчислява от пенсията или от сбора на пенсиите на починалия на-

следодател, но не повече от ограничения максимален размер (455 лв. за 2006 г.). **Средният месечен размер** на добавките към 31.12.2006 г. е **24,66 лв.**, като при жените е 26,36 лв., а при мъжете 18,03 лв. Статистиката показва, че мъжете получават по-високи пенсии от жените и съответно добавките, изчислени от техните пенсии, също са по-високи.

➢ Пенсионерите със загубена работоспособност над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, имат право на добавка към пенсията в размер 75 на сто от социалната пенсия за старост (47,25 лв. от 1 януари 2006 г.). Към края на **2006 г.** се изплащат **128 639 добавки за чужда помощ**. В сравнение с края на 2005 г. броят им е намалял с 0,7%. За сметка на ДОО се изплащат 113 831 добавки (88,5% от всички добавки за чужда помощ), а останалите са със средства от републиканския бюджет.

➢ Добавките по отменени закони вече не се отпускат, но продължават да се изплащат. Такива са добавките за навършена 75- и 80-годишна възраст, които (съответно 0,15 лв. и 0,23 лв.) в пренебрежително малкия си размер са напълно обезсмислени. Продължава да се изплаща и добавката в размер на 33 лв. за лица, пенсионирали се като миньори по отменението ПМС №40/68 г. или отговаряли на неговите условия. Общо се изплащат **196 635 добавки за старост** и **47 135 миньорски добавки**.

➢ През 2004 г. в Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица беше създаден нов чл. 9, според който лицата, пребивавали в затвори, трудово-възпитателни общежития, лагери и места за задържане, получават към пенсията си или към сбора от пенсиите си месечна добавка в размер от 30 до 50 на сто от средната пенсия за осигурителен стаж и възраст за предходната година в зависимост от периода на задържането им. Добавките се преизчисляват ежегодно от 1 януари на базата на средната пенсия за осигурителен стаж и възраст за предходната година . През 2005 г. кръгът на лицата, имащи право на такава добавка, беше разширен с нови категории лица. Към края на 2006 г. се изплащат **8 588** такива добавки. През 2006 г. за тях са изразходени 3 715,8 хил. лв., което е с 1,4% повече от планираното и с над 67% повече от изразходеното през 2005 г.

Средният месечен размер пенсия на пенсионер през 2006 г. е **152,08 лв**. Нарастването спрямо 2005 г. е с **12,9% в номинално изражение** и **5,3% в реално изражение**. Средният размер на изплащаните за сметка на ДОО пенсии (включително за трудова злополука и професионална болест) от 132,24 лв. за 2005 г. е станал 153,85 лв. за 2006 г., или е нараснал с **16,3%**. **Най-голямото нарастване** на средния размер на пенсията на пенсионер през 2006 г. бележат трудовите пенсии за инвалидност поради общо заболяване – 14,13%, следвани от пенсиите за ОСВ – 13,14% и пенсиите за ТЗПБ – 13,09%. Ръстът при трудовите пенсии се дължи основно на увеличението от 1 юли 2006 г. на минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст и извършеното еднократно индексиране на пенсиите за трудова дейност. С ПМС №180/20.07.2006 г. определеният минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-3 от КСО става 85 лв. Минималните размери на останалите видове пенсии за трудова дейност, които до сега бяха обвързани с размера на социалната пенсия за старост, се обвързаха с минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст.

През 2006 г. за изплащането на пенсиите на кадровите военнослужещи са изразходени 276 610,1 хил. лв., което е със 7,7% повече от изразходените през 2005 г. 256 818 хил. лв. Средният размер на пенсията на пенсионер на кадровите военнослужещи, изплащана от фонд „Пенсии“, през 2006 г. е 249,01 лв. Нарастването спрямо 2005 г. е с 10,4%.

Нарастването на средния размер пенсия на пенсионер от фонд „Трудова злополука и професионална болест“ през 2006 г. е 13,09%. С 13,03% са нараснали средните месечни размери на пенсиите на пенсионерите, получаващи пенсии от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“.

ВЕРИЖЕН ИНДЕКС, ОТРАЗЯВАЩ ПРОМЕНИТЕ В СРЕДНОМЕСЕЧНИТЕ РАЗМЕРИ НА ОСИГУРИТЕЛНИЯ ДОХОД И ПЕНСИИТЕ

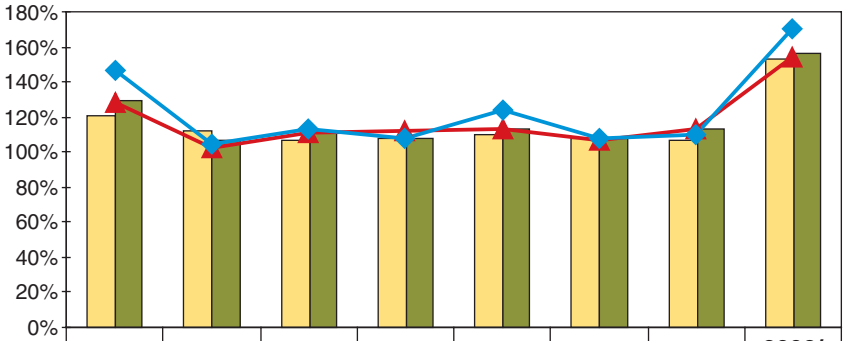

	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2006/ 2000 г.
Ср. месечен осиг. доход	121%	112%	107%	108%	110%	107%	107%	153%
Средномес. р-р пенсия на пенсионер - общо	129%	107%	111%	108%	113%	108%	113%	156%
в т.ч. за осиг. стаж и възраст за: – трудова дейност	129%	102%	111%	113%	113%	107%	113%	154%
– кадрови военни	146%	104%	113%	108%	124%	108%	110%	170%

Коефициент на заместване на дохода

Коефициентът на заместване зависи от нарастването на средните основни месечни размери на пенсиите, броя на получаваните пенсии от един пенсионер и нарастването на нетния доход от пенсии.

Един от проблемите, който стои за разрешаване пред пенсионните системи, е как да се постигне задоволително ниво на доходите след излизане в пенсия. Измерител за това е **коефициентът на заместване** на доходите от трудова дейност с пенсионните доходи. Той отразява до каква степен след пенсиониране средностатистическият пенсионер запазва или намалява жизнения си стандарт, измерен чрез нивото на пенсията.

Коефициент на заместване на дохода *– съотношението на средната пенсия на пенсионер към средния брутен осигурителен доход* (с включени лични осигурителни вноски и данък общ доход, които се удържат от брутното трудовото възнаграждение). **За 2006 г.** коефициентът на заместване на дохода е **42,9%**, при 40,6% за 2005 г. и 40,4% за 2004 г. При **пенсиите, финансирани от ДОО,** коефициентът на заместване на дохода през 2006 г. е **43,4%**. За сравнение: през 2005 г. е бил 41,1%, а през 2004 г. – 40,9%.

Коефициентът на заместване за 2006 г., изчислен чрез съотношението на средномесечния размер на пенсията на пенсионер и **средния нетен осигурителен доход** (без задължителните лични удръжки върху заплатата), общо е 52,8%, а за пенсиите, финансирани от ДОО – 53,4%. Това съпоставяне се прави предвид обстоятелството, че пенсиите са чист доход без удръжки и би следвало да се съотнасят също към чист, или нетен трудов доход. Или след като се пенсионират осигурените лица получават средно 52,8% от нетните си доходи от трудова дейност.

Този коефициент вече втора година надхвърля стойността от 2000 г. (51,1%), когато поради преизчислението на всички пенсии по §7 от ПЗР на КСО доходите от пенсии нараснаха спрямо 1999 г. с 30,4%. След хиперинфлацията в България през 1996-1997 г. стойността на показателя се е подобрила с близо 20 процентни пункта.

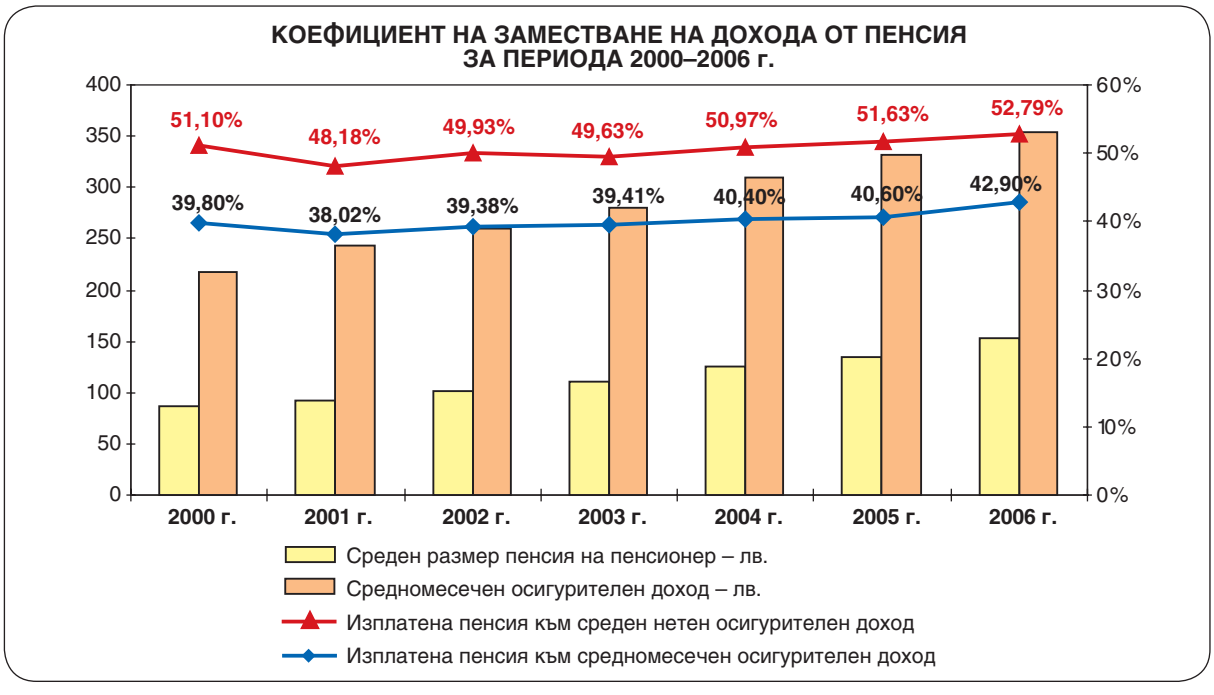

Показателят все още остава с ниска стойност, но това са доходи от пенсии само от първия стълб на пенсионната система – задължителното основно пенсионно осигуряване. В този коефициент на заместване не са включени доходите от допълнителното доброволно пенсионно осигуряване, които допълват доходите от първия стълб. Не трябва да се забравя, че значителни средства, които до скоро постъпваха в ДОО за пенсии, вече ежегодно се пренасочват към втория стълб на пенсионната система за допълнително задължително пенсионно осигуряване в универсални и професионални фондове. Процентът на осигурителната вноска за ДЗПО се увеличава всяка година за сметка на вноската за фонд „Пенсии“ и това ще продължи и през следващите години.

Нарастването на средния размер пенсия на пенсионер (ръст 12,96%) е по-високо от нарастването на средния нетен осигурителен доход (ръст 10,47%). Въпреки нарастването на доходите от пенсии и стойностите на средните пенсии, широко разпространено и затвърдено е мнението, че пенсиите са изключително ниски и не се прави необходимото от органите за управление на държавата за значителното им повишаване, адекватно на поскъпналата издръжка на живота. Независимо доколко обществеността приема обясненията и причините за незадоволителното нарастване на пенсиите, ниските им размери в масовия случай демотивират работещите за доброволно изпълнение на осигурителните им задължения, тласкат ги към скритата икономика и избягване на осигуряването, когато е възможно. От своя страна негативното действие на този фактор може да доведе до финансово дестабилизиране на пенсионната система. От друга страна, поради недостига на финансов ресурс за значително увеличение на всички пенсии (без най-високите), за целите на борбата с бедността се прибягва до по-високо увеличение на малките пенсии и по-ниско увеличение на останалите пенсии. Тази мярка води до известна уравниловка, нарушаване на принципа за тясна връзка между участие в осигурителния процес и размера на пенсията, демотивация за осигуряване върху по-високи трудови доходи, размиване на границата между социално осигуряване и социално подпомагане и до недоверие в осигурителната система и държавните институции.

Един от начините за повишаване на пенсиите минава през повишаване на трудовите/осигурителните доходи, като основа за по-високи пенсии в следващите години и като текущ източник за повече приходи в осигурителните фондове при изплащане на сегашните пенсии. Трудът е един от силно подценените фактори в България, а ниската му цена предразполага към лоша трудова дисциплина, демотивация за повишаване на квалификацията и до ниска производителност. Спестените разходи за труд и осигуровки се връщат като бумеранг към работодателя.

Поддържането на пенсиите в актуално състояние чрез индексирането им с балансиран коефициент между инфлацията и нарастването на осигурителния доход, или въвеждането на по-ясни критерии за осъвременяване на пенсиите, е в полза на доверието в пенсионната система. Едно от направленията, в които може да се търси по-добро решение, е преодоляване изоставането в размерите на пенсиите на по-старите генерации пенсионери.

По-високото ниво на заетост, респективно – по-ниското ниво на безработица, обуславят по-висок коефициент на заместване на дохода.

❖ **Среден индивидуален коефициент (ИК)**

◆ Средният индивидуален коефициент на личните първи пенсии за **осигурителен стаж и възраст** към 31.12.2006 г. е **1,305**, като при мъжете е 1,602, а при жените – 1,080. Новоотпуснатите пенсии са с по-висок среден индивидуален коефициент (1,330). За мъжете е 1,480, а за жените – 1,110.

- С индивидуален коефициент **до 1 са 32,2%** (548 708) от общия брой лични първи пенсии. От тях 15,23% (83 576) се получават от мъже, а останалите 84,77% (465 132) – от жени.
- С коефициент **от 1 до 2** са **56,98%** (971 099 пенсионера). От тях мъжете са 51,8% (503 005), а жените – 48,2% (468 094).
- Получаваните пенсии с индивидуален коефициент **от 2 до 3** са **8,6%** (147 274) от личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст. Получавани от мъже са 121 450 (82,5%), а от жени – 25 824 (17,5%).
- С коефициент **от 3 до 4** са **1,3 %** (21 873) от пенсиите. От тях мъжете са 82,8% (18 104), а жените – 17,2% (3 769).
- С коефициент **над 4** са **0,32%** (5 405) от получаваните лични пенсии за ОСВ. От тях 80,6% (4 354) са мъжете и 19,4% (1 051) са жените.
- Без индивидуален коефициент (отпуснати на минимален размер) са **0,6%** (9 972) от получаваните лични пенсии за ОСВ. От тях 35% (3 486) са мъжете и 65% (6 486) са жените.

◆ По **категории труд** средният индивидуален коефициент на личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст към 31 декември 2006 г. е както следва:

- Общо за работилите при условията на **първа категория труд** ИК е **1,753**. При мъжете е 1,816, а при жените – 1,528. За **новоотпуснатите** пенсии ИК е **1,976** (1,768 за мъжете и 2,445 за жените).
- Общо за **втора категория труд** средният ИК е 1,451 (мъже – 1,549 и жени – 1,254). При **новоотпуснатите** пенсии средният ИК намалява на 1,289 (при мъжете намалява на 1,193, докато при жените нараства на 1,314).
- За работилите при най-масовата **трета категория труд** средният ИК е 1,141 (1,426 – мъже и 1,038 – жени). При **новоотпуснатите** пенсии ИК нараства на 1,226 (за мъжете – 1,462, за жените – 1,117).

◆ На пенсионерите с лични пенсии за инвалидност поради **трудова злополука и професионална болест** средният индивидуален коефициент е **1,152** (мъже – 1,247 и жени – 0,927), като за новоотпуснатите пенсии е **1,161** (мъже – 1,141 и жени – 1,245). С коефициент **до 1** са 4 241 (43,3%) от пенсионерите, получаващи лични първи пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест.

◆ Средният индивидуален коефициент на личните първи пенсии за **инвалидност поради общо заболяване** е **0,964** (мъже – 1,099 и жени – 0,859), като за новоотпуснатите е 1,069 (мъже – 1,186 и жени – 0,942). С коефициент **до 1** са 58,2% (200 768) от получаващите такива пенсии.

При по-голяма част от новоотпуснатите пенсии ИК се увеличава поради нарастването на доходите и увеличаването им спрямо средните доходи за страната. За това влияние оказаха и въведените от началото на 2003 г. мерки за ограничаване дела на сивата

икономика и легализиране на доходите на работниците и служителите и работещите по договори за управление и контрол на търговски дружества. Въвеждането и ежегодното повишаване на минималните осигурителни прагове благоприятства покачването на осигурителния доход, респективно – на индивидуалния коефициент.

Все още се запазва тенденцията индивидуалните коефициенти на мъжете да са по-високи от тези на жените. Мъжете работят в по-тежки условия на труд или по-често заемат ръководни длъжности в икономиката или в управлението на държавата, поради което са с по-високо заплащане в сравнение с жените и формират по-високи индивидуални коефициенти и пенсии. При новоотпуснатите пенсии от първа и втора категория труд вече се забелязва обратната тенденция – ИК на жените е по-висок от този на мъжете.

❖ Среден осигурителен стаж

Осигурителният стаж се изчислява в години, месеци, дни и в часове. За осигурителен стаж при пенсиониране се зачита времето, през което лицата, работили по трудово или служебно правоотношение, или без трудово правоотношение, за което са внесени или дължими осигурителните вноски; на самоосигуряващите се лица – времето, за което са внесени осигурителни вноски.

Без да се внасят осигурителни вноски се зачита времето:

1) на платен и неплатен отпуск за отглеждане на малко дете;

2) на платени и неплатени отпуски за временна неработоспособност;

3) на неплатен отпуск до 30 работни дни през една календарна година;

4) през което лицето е получавало обезщетение за безработица.

За осигурителен стаж се зачита и времето:

– след 1 януари 1996 г., през което време родител/осиновител на дете-инвалид е полагал постоянни грижи за него до навършване на 16-годишна възраст, поради което не е работил по трудово или по служебно правоотношение и не е бил осигурен;

– след 1 януари 2001 г., времето през което родител/осиновител или съпруг/съпруга са полагали грижи за инвалиди със загубена работоспособност над 90 на сто, постоянно нуждаещи се от чужда помощ, поради което не са били осигурени или не са получавали пенсия;

– на наборна или мирновременна алтернативна служба;

– на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование, за което са внесени осигурителни вноски.

◆ **Средният осигурителен стаж**, превърнат към трета категория труд, към 31 декември 2006 г. при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 35,8 години, а при новоотпуснатите – 39,3 години. За мъжете е 42,4, като при новоотпуснатите нараства на 41,9 години. При жените е 30,8, а при новоотпуснатите нараства до 35,6 години. **Действителният стаж** при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст към края на 2006 г. е 32,0 години (мъже – 35,1; жени – 29,7). При новоотпуснатите действителният стаж е 35,8 години (мъже – 36,8; жени – 34,5).

◆ При пенсиите за **инвалидност поради общо заболяване** към 31.12.2006 г. действително положеният осигурителен стаж е средно 22,6 години, а признатият – 11,9 години. За **мъжете** се увеличава както средният действителен стаж (23,2 години), така и средният признат стаж (14,4 г.). При жените и двата вида стаж намаляват – действителният е 22,2 г., а признатият – 10,0 г.

❖ Средна възраст на пенсионерите

Върху средната възраст на пенсионерите влияние оказват редица фактори като: средна продължителност на живота в България, средна възраст на пенсионерите с новоотпуснати пенсии, нормативно определената възраст за придобиване право на пенсия и др. През

2006 г. възрастта за придобиване **право на пенсия за мъжете е 63 г., а за жените – 58 г. и 6 месеца.** С приемането на КСО през 2000 г. беше заложено постепенното й увеличаване всяка година с 6 месеца до достигане на 63 години за мъжете и 60 за жените. Това се наложи вследствие задълбочилата се демографска криза и негативната тенденция на увеличаване на пенсионерите, докато в същото време броят на осигурените лица намалява.

◆ **Средната възраст** на пенсионерите към 31.12.2006 г. е **67,7 години**. В края на 2005 г. тя е била 67,4 години, а в края на 2004 г. – 67,3. След рязкото повишаване на средната възраст през 2000 г. спрямо 1999 г., започва да се наблюдава по-плавно покачване. На мъжете-пенсионери средната възраст е 66,6 години, а на жените – 68,5. Или разликата е около 1,9 години. Разликата в средната продължителност на живот на мъжете и жените за периода 2004-2006 г. е 7,3 години, а средната продължителност на живота на населението от нулева възраст за този период е 72,6 години.

◆ Средната възраст на **пенсионерите с новоотпуснати** лични пенсии през 2006 г. е **54,9 години**. Мъжете средно са се пенсионирали на 55,9 години, а жените – на 53,6 години. Тук се включват пенсионерите, получаващи всички видове пенсии. Възрастта, на която са придобивали право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст, средно през 2006 г. е 59,8 години – мъжете на 60,8 години, а жените на 58,6 години. През 2005 г. средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии е 58,8, а през 2004 г. – 58 години. Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати пенсии се увеличава, но все още е ниска, защото продължават да действат преходните разпоредби на КСО и много лица се възползват от възможността за по-ранно пенсиониране по облекчените условия на тези разпоредби. Същевременно висок е и делът на новоотпуснатите пенсии за инвалидност по причини, посочени по-горе в анализа.

◆ Средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати пенсии по реда на чл. 69 от КСО на кадрови военнослужещи, офицери и сержанти е 50,4 години. В сравнение с 2005 и 2004 г., когато е съответно 50,3 и 46,0 години, тя се увеличава. Преходната разпоредба на КСО за пенсиониране по условията на отменения Закон за пенсиите на тази категория лица действаше до 31.12.2003 г., но след промените (ДВ, бр. 67 от 2003 г.) офицерите и сержантите от МВР могат да се пенсионират по отменения Закон за пенсиите до края на 2005 г., ако до 31.12.2003 г. имат необходимия осигурителен стаж за придобиване право на пенсия.

РАЗХОДИ ЗА ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ПО КСО

Следващата по значимост и големина група разходи в консолидирания бюджет на ДОО, след разходите за пенсии, са тези за изплащане на социално-осигурителни обезщетения и помощи. Техният дял е 14,4% от общите разходи, а икономията спрямо планираното в закона за бюджета е 0,9%.

През 2006 г. разходите за социални помощи и обезщетения са **719 046,7 хил. лв.**, включително здравноосигурителни вноски за безработни, пенсионери и за деца до 18-годишна възраст. В сравнение с 2005 г., когато са били 639 783,5 хил. лв., те са нараснали с 12,4%.

Изразходваните средства за изплащане на **парични обезщетения и помощи** по КСО през 2006 г. са **464 019,1 хил. лв**. Изпълнението на планираните 468 112,7 хил. лв. е 99,1%. По-малко от предвиденото са и разходите за обезщетения и разходите за помощи, като икономията при обезщетенията е по-значителна.

- Спрямо планираните 450 005,7 хил. лв. за **парични обезщетения по КСО** през 2006 г. са изразходени с 0,87% по-малко, или общият разход е **446 080,0 хил. лв**. По-малко от планираните са изразходваните средства за парични обезщетения за трудова злополука и професионално заболяване, за трудоустрояване и за безработица. При останалите обезщетения по КСО разходите превишават плана.
- Изразходваните **средства за помощи** са по-малко от планираните с 0,7%. През 2006 г. са изразходени **17 939,1 хил. лв**., или с 122,9 хил. лв. по-малко от планираните. Икономия на разходите за помощи се наблюдава при всички видове изплатени помощи.

ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ЗА ВРЕМЕННА НЕРАБОТОСПОСОБНОСТ					
	2005 г.		2006 г.		2006/ 2005 г.
	хил. лв	%	хил. лв.	%	%
Парични обезщетения общо, в т.ч.:	**394 256,2**	**96,19**	**446 080,0**	**96,13**	**113,14**
- болест поради общо заболяване	182 622,7	46,32	201 356,4	45,14	110,26
- трудова злополука и проф. болест	3 498,0	0,89	4 010,9	0,90	114,66
- бременност, раждане и отгл. на дете	116 801,5	29,63	151 378,8	33,94	129,60
- трудоустрояване	186,8	0,05	170,2	0,04	91,11
- безработица	91 147,2	23,12	89 163,7	19,99	97,82
Помощи общо, в т.ч.:	**15 636,5**	**3,81**	**17 939,1**	**3,87**	**114,73**
- за профилактика и рехабилитация	13 147,3	84,08	17 071,0	95,16	129,84
- еднократни помощи при смърт	760,9	4,87	868,1	4,84	114,09
- инвалидност поради общо заболяване	1,2	0,01	-		
- взстановени суми по ЗСПД за минало време	1 727,1		-		
В-ко парични обезщетения и помощи:	**409 892,7**	**100,0**	**464 019,1**	**100,0**	**113,21**

През 2006 г. за **парични обезщетения и помощи** са изплатени **464 019,1** хил. лв., като от тях за парични обезщетения **по КСО** са изплатени 446 080,0 хил. лв. и 17 939,1 хил. лв. за помощи. В сравнение с 2005 г., когато за обезщетения и помощи са изплатени 409 892,7 хил. лв., се наблюдава увеличение от 13,2% (54 126,4 хил. лв. повече). Нарастването на разходите за изплащане на обезщетения и помощи е в резултат на отчетените през 2006 г. по-големи загуби на работни дни във временна неработоспособност на един осигурен и на изплатеното по-високо среднодневно парично обезщетение.

❖ През 2006 г. разходите за **обезщетения по КСО** са **446 080,0 хил. лв.** и са се **увеличили с 51 823,8 хил. лв**. (или 13,1%) спрямо 2005 г., когато са били 394 256,2 хил. лв. Средното парично обезщетение за временна неработоспособност на едно осигурено лице е 202,42 лв. Нарастването спрямо 2005 г., когато е било 125,69 лв., е с над 61%.

- Най-голям относителен дял в тези разходи (45,1%) заемат изплатените обезщетенията за **болест поради общо заболяване**. В тях се включват обезщетенията за временна неработоспособност поради общо заболяване, гледане на болен член от семейството и нетрудовите злополуки. За тези обезщетения през 2006 г. са изплатени **201 356,4 хил. лв**. **Нарастването** им спрямо 2005 г., когато са изплатени 182 622,7 хил. лв., **е с 10,3%**. Увеличение на разходите отбелязват и трите вида обезщетения, като с най-висок процент (15,6%) са нараснали обезщетенията за нетрудови злополуки, следвани от общо заболяване (10,4%) и гледане на болен член от семейството и карантина (0,9%).

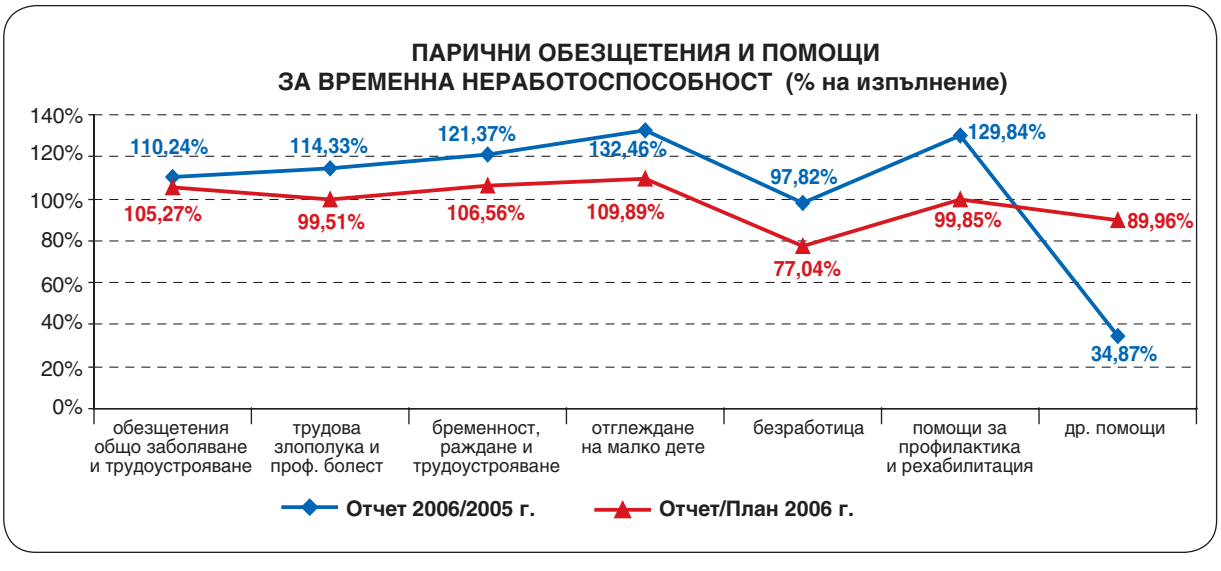

- Следващата по големина група е на обезщетенията за временна неработоспособност поради **бременност, раждане и отглеждане на дете до 2-годишна възраст**. За тях са изплатени **151 378,8 хил. лв.** и представляват 33,9% от всички разходи за обезщетения по КСО. През 2005 г. за тези обезщетения са изразходени 116 801,5 хил. лв. Нарастването през 2006 г. спрямо 2005 г. е с 29,6%. Това се дължи, от една страна, на нарастването на средния осигурителен доход, от който се изчислява обезщетението за бременност и раждане, а оттам и среднодневния размер на обезщетението – от 8,95 лв. през 2005 г. е нараснал на 9,85 лв. през 2006 г. От друга страна, обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, чийто размер е фиксиран и се определя ежегодно със Закона за бюджета на ДОО, също се увеличи от 130 лв. за 2005 г. на 160 лв. за 2006 г.
- За **обезщетения за безработни** през 2006 г. са изплатени **89 163,7 хил. лв**., при планирани 115 738,5 хил. лв. Усвоени са 77% от предвидените средства. Планирано е било 86 612 лица да получат обезщетение за безработица със средномесечен размер 111,11 лв. (при норматив от 90 до 160 лв. месечно). Отчетните данни показват, че през 2006 г. средномесечно са изплащани обезщетения на **70 014 лица**, като на всяко лице са изплатени средно 105,91 лв. По-малък разход за безработица се отчита и спрямо 2005 г., когато са изразходени 91 147,2 хил. лв. Въпреки че през 2006 г. се завишиха минималният (от 80 на 90 лв.) и максималният (от 140 на 160 лв.) размер на обезщетението за безработица, разходите са спаднали поради намаление с 1,25% в средногодишния брой на безработните лица и намаление с 0,02% в средногодишния брой на безработните лица с право на обезщетение. Разходите за изплащане на обезщетения за безработица представляват почти 20% от разходите за обезщетения по КСО.

❖ За **помощи по КСО** през 2006 г. са изплатени **17 939,1 хил. лв**. В сравнение с 2005 г., когато са изразходени 15 636,5 хил. лв., са се увеличили с 14,7%.

- С най-висок относителен дял в структурата на тези разходи са **помощите за профилактика и рехабилитация**. За тях през 2006 г. са изразходени **17 071,0 хил. лв.**, което представлява 95,5% от общите разходи за помощи. Те са нараснали спрямо 2005 г. (13 147,3 хил. лв.) с 29,8%. Използвалите програмата през 2006 г. са 48 829 осигурени лица, което е с 10,7% повече в сравнение с 2005 г. – 44 091 лица. Средният разход на едно лице за профилактика и рехабилитация през 2006 г. е 349,61 лв. и е нараснал със 17,2% спрямо 2005 г., когато е бил 298,19 лв. Планираните средства за профилактика и рехабилитация през 2006 г. са с 26,6% повече отколкото са планираните през 2005 г. Това обуславя и по-големия брой лица, използвали услугите на обектите за профилактика и рехабилитация през 2006 г. Те са нараснали спрямо 2005 г. с 10,7%, като по този начин повече лица са успели да се възползват от програмите за подобряване на здравето и повишаване на работоспособността им. Увеличаването на броя на лицата през 2006 г. спрямо предходните години се дължи основно на ръста на средствата, определени в бюджета на държавното обществено осигуряване за тази дейност и на по-голямата популярност на програмата на НОИ за профилактика и рехабилитация.
- Следващата по големина група разходи са за изплащане на **еднократна помощ при смърт** на осигурено лице в размер на две минимални работни заплати общо за всички наследници. За тях през 2006 г. са **изплатени 868,1 хил. лв**. за 2 842 смъртни случаи. Спрямо 2005 г. разходът се е увеличил със 107,2 хил. лв., или 14,1%. Дължи се както на по-високия брой на смъртните случаи (65 повече), така и на нарастването на минималната работна заплата (от 150 лв. през 2005 г. на 160 лв. през 2006 г.).
- През 2006 г. са планирани **4 950,0 лв.** за **парични помощи за инвалидност поради общо заболяване,** когато няма основание за отпускане на пенсия на осигуреното лице. По отчет за този вид помощ няма изплатени суми.

СТРУКТУРА НА ИЗПЛАТЕНИТЕ ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ЗА ВРЕМЕННА НЕРАБОТОСПОСОБНОСТ ПРЕЗ 2006 г.

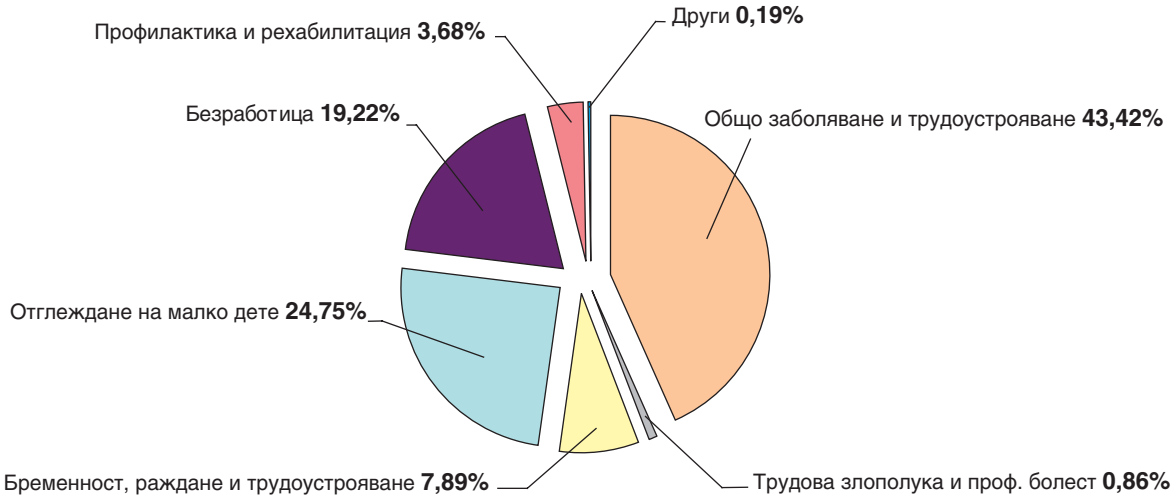

- **Общият брой на изплатените работни** дни за временна неработоспособност поради общо заболяване, бременност, раждане, отглеждане на малко дете и трудова злополука и професионална болест през 2006 г. е **37 154 460** дни, при планирани 34 579 707 работни дни. Спрямо плана са изплатени 2 574 753 работни дни повече, а спрямо 2005 г. те са с 1 600 901 повече. Нарастването на изплатените работни дни спрямо плана и предходната година се дължи на нарастване в броя на осигурените съответно с 222 028 и 149 532 броя. За това допринася значителното увеличения брой на работещите по трудови и служебни правоотношения, които са осигурени за всички осигурителни рискове, и на осигуряващите се за собствена сметка за всички рискове. Едновременното нарастване на тези две категории осигурени със 181 921 спрямо плана и със 140 785 броя спрямо отчета за 2005 г. създава предпоставка и за увеличаване на изплатените работни дни през 2006 г. за временна нетрудоспособност.
- Общо **изплатените работни дни на осигурено лице** във временна неработоспособност (без дните за отглеждане на малко дете) през 2006 г. са **9,62** при планирани 10,07 дни. Загубените работни дни средно на едно лице през 2006 г. са с 0,78 по-малко в сравнение с 2005 г. При отчетена средногодишна заетост 239,4 работни дни на едно осигурено лице, броят на лицата, получаващи обезщетения за временна неработоспособност, през годината е 224 112. Техният брой се е увеличил с 50,2% спрямо 2005 г., когато са били 149 244. И през 2006 г. на всеки 100 осигурени лица с право на обезщетение близо 9 (8,81) целогодишно са разчитали на доход от парични обезщетения.
- За осигурения социален риск **майчинство** през 2006 г. са направени разходи в размер на **151 378,8 хил. лв**. В тях са включени **паричните обезщетения за бременност и раждане** (**36 551,3 хил. лв**.) и **обезщетенията за отглеждане на малко дете (114 827,5 хил. лв**.) Общият разход за обезщетения за майчинство е нараснал спрямо 2005 г. с 34 577,3 хил. лв., или с 29,6%, което се дължи на нарастването на разходите за двата вида обезщетения. В сравнение с планираното в Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. преразходът на паричните обезщетения за бременност и раждане е 6,6%, а при паричните обезщетения за отглеждане на малко дете е 9,9%. Поради зачестилите злоупотреби с получаването на парични обезщетения за бременност, раждане и отглеждане на малко дете от средата на 2004 г. беше въведено допълнително условие за наличие най-малко на 6 месеца осигурителен стаж за правото на тази осигуровка. Въпреки това разходите и

за двата вида обезщетения са нараснали спрямо 2005 г., като обезщетенията за бременност и раждане – с 21,4%, а обезщетенията за отглеждане на малко дете – с 32,5%.

За намаляване на случаите на неправомерно получаване и злоупотреби относно паричните обезщетения и помощи контролните органи на НОИ са извършили **2 030** методично-контролни проверки по законосъобразността на провежданата медицинска експертиза на временната неработоспособност. От тях 1 872 са проведени самостоятелно, 7 – с представители на ТЕЛК, 105 – съвместно с експерти на регионалните центрове по здравеопазване и 46 други. По реда на условията на чл. 112 от Закона за здравето в ТП на НОИ са обжалвани 2 916 болнични листа за временната неработоспособност (за общо 43 242 дни). От тях въз основа на решение на органите за медицинска експертиза са отменени **911 болнични листа** (за общо **15 813** работни дни). Или 31% от обжалваните болнични листове са отменени, а отменените дни в болничен са 36,6%. Наблюдава се намаление с 28% на броя на отменените болнични листове в сравнение с 2005 г., което е положителен знак.

През 2006 г. е проведена активна методична дейност по разясняване на нормативните документи и по решаване на отделни случаи от практиката. Извършено е обучение в лечебните заведения под формата на 182 семинара, 37 колоквиума и 313 други форми.

В края на 2006 г. НОИ създаде и поддържа национален електронен регистър и база данни за получаване и отчитане на бланките болнични листове от лечебните заведения. До края на 2006 г. са пререгистрирани общо 7 602 лечебни заведения.

РАЗХОДИ ЗА ИЗДРЪЖКА НА СЛУЖБИТЕ ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

Разходите за издръжка на службите за социално осигуряване заемат най-малък дял в структурата на разходите. През 2006 г. са изразходени **54 367,8 хил. лв**. и представляват 1,09% от общите разходи на ДОО. Спрямо плана са усвоени 82,6%, като е реализирана икономия от **11 417,8 хил. лв**. По всички параграфи на издръжката са изразходвани помалко от предвидените средства, което е в резултат както на оптимизиране на административните разходи, така и на подобрения контрол при тяхното извършване. Усвояването на капиталовите разходи също е по-малко от планираното. Усвоени са само 70,5% от предвидените средства основно поради забавяне на процедурите за обществените поръчки за доставка на дълготрайни материални активи.

Спрямо 2005 г. разходите за обслужване дейността на цялата администрация на Националния осигурителен институт **са намалели с 16,4%**. Това се дължи както на реализираната икономия спрямо плана за 2006 г. (с 11 417,8 хил. лв. по-малко) по всички пера на издръжката на администрацията, така и на значително по-малките разходи за капиталови вложения в сравнение с предвидените. Изплатените суми за възнаграждения на наетите по трудови договори са с 13,8% по-малко от тези през 2005 г., а от това следва и намаление на изплатените осигурителни вноски за сметка на работодателя (ДОО+НЗОК+ДЗПО) с 31,3%. Много по-ниски са и разходите за командировки, външни услуги, текущ ремонт и капиталовите разходи спрямо предходната година.

През 2006 г. успешно стартира изграждането на архивно стопанство, съхраняващо на хартиен и електронен носител ведомостите и други документи на прекратени осигурители без правоприемник. През отчетната година се изградиха следните обединени архивни центрове:

- гр. Пловдив – за съхраняване архивните документи на ТП на НОИ – Пловдив, Пазарджик и Смолян;
- с. Невестино – за съхраняване архивните документи на СУ „СО“, и ТП на НОИ

– София област, Благоевград, Перник и Кюстендил;

- гр. Силистра – за съхраняване архивните документи на ТП на НОИ – Силистра и Добрич.

СТРУКТУРА НА РАЗХОДИТЕ ПО ОТЧЕТ В КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО

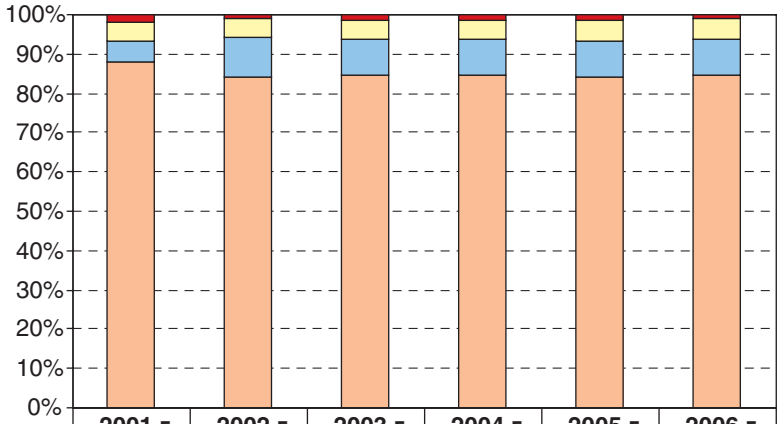

	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.
Издръжка на службите по социално осигуряване	1,70%	1,17%	1,27%	1,41%	1,46%	1,09%
Здр. осиг. вноски за пенсионери, учащи и безработни	4,99%	4,74%	5,09%	5,06%	5,09%	5,08%
Парични помощи и обезщетения по КСО	5,50%	9,86%	8,99%	9,11%	9,11%	9,28%
Общо разходи за пенсии	87,80%	84,23%	84,66%	84,42%	84,34%	84,54%

Пилотното приложение на регистрационния софтуер стартира през септември 2006 г. в обединено архивно стопанство гр. Пловдив. Това е и първият архивен център, в който започна сканиране и индексиране на приетите архивни масиви. Крайната цел на тази задача е да се създаде пълна осигурителна история в електронен вид на основата на обработката на документацията за осигурителен стаж за минали периоди и по данни от Персоналния регистър на НОИ. Така ще се създаде възможност за пълноценно реализиране на осигурителните права на гражданите, ще се сведат до минимум опитите за злоупотреби, както и някои технически грешки при изготвяне на документите. Инициативата за създаване на архивно стопанство с такова съдържание е в подкрепа на стремежа на НОИ за по-добро обслужване на бенефициентите на системата.

БЮДЖЕТ НА ФОНДОВЕТЕ НА ДОО

Анализът на изпълнението на бюджетите по фондове показва осъществяването на една от основните функции на Националния осигурителен институт – да управлява средствата на ДОО в съответствие с фондовия принцип, съобразно спецификата на осигурителните рискове и съвкупността на осигурените лица. Последващият контрол върху изпълнението на бюджета в неговите съставни части по осигурителни фондове позволява прозрачност за изразходването на бюджетните средства, за приоритетите в социално-осигурителната политика и за отчетените резултати.

Фондовата структура на бюджета на държавното обществено осигуряване включва бюджетите на петте осигурителни фонда: „Пенсии“, „Трудова злополука и професионална болест“, „Общо заболяване и майчинство“, „Безработица“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ и бюджета на НОИ като общ административен план.

Фонд „Пенсии“

Бюджетът на фонд „Пенсии“ включва приходите, разходите, трансфера от републиканския бюджет за здравноосигурителни вноски на пенсионерите и резерв за реформата в социалното осигуряване.

Приходите в бюджета на фонд „Пенсии“ се набират от:

- осигурителни вноски от работодатели, наети и самонаети;
- суми от държавния бюджет за времето, зачетено за стаж при пенсиониране, през което родител/осиновител или съпруг/а са полагали грижи за инвалиди със загубена работоспособност над 90 на сто;
- суми от държавния бюджет за времето, зачетено за стаж при пенсиониране на лицата, отслужили наборна или мирновременна алтернативна служба и на неработещите майки, гледали дете до 3-годишна възраст;
- суми от държавния бюджет за времето, зачетено за стаж, през което уволненият, поради задържане от органите на властта, установено в последствие като неоснователно, е останал без работа;
- приходи от професионалните пенсионни фондове (ППФ) за лицата от I и II категория труд, упражнили правото да се пенсионират по условията на отменения Закон за пенсиите. (За лицата, пенсионирали се по-рано по условията на §4 от ПЗР на КСО, набраните средства по индивидуалните им партиди в ППФ се прехвърлят във фонд „Пенсии“ на ДОО);
- главницата по ревизионни актове за начет, събирани от контролните органи на Националната агенция за приходите (НАП) и от Агенцията за държавни вземания (АДВ);
- приходи от чуждестранни осигурителни институти за изплащане на пенсии по международни спогодби;
- субсидии от РБ, предвидени в Закона за държавния бюджет.

Планираните и реализирани приходи във фонда са в резултат на нормативното **намаляване на вноската** от 1 януари 2006 г. за първия стълб от 29 на 23 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г. За лицата, родени след 31 декември 1959 г., вноската се намалява от 26 на 19 на сто поради намаляване на вноската за този фонд с **6 процентни пункта** и повишаване на осигурителната вноска във втория стълб за универсалните пенсионни фондове за сметка на първия стълб. Тя се завиши **от 3 на 4 на сто** в съответствие с договореностите между българското правителство и Международния валутен фонд и Световната банка.

БЮДЖЕТ НА ФОНД „ПЕНСИИ“ ЗА 2006 г.			
	ЗБ - план (хил. лв.)	**Отчет (хил. лв.)**	**Изпълнение %**
ПРИХОДИ:	**2 322 169,3**	**2 491 674,2**	**107,30**
1. Осигурителни вноски – общо	**2 319 169,3**	**2 487 977,7**	**107,28**
1.1. Вноски от работодатели/възложители	1 445 303,9	1 556 882,1	107,72
1.2. Лични осигурителни вноски	636 257,7	692 976,3	108,91
1.3. Вноски от самоосигуряващи се	126 522,2	149 397,4	118,08
1.4. Главница по ревиз. актове за начет в приход на ДОО от НАП	78 085,5	51 478,2	65,93
1.5. Главница по ревиз. актове за начет в приход на ДОО от АДВ	20 000,0	24 982,7	124,91
1.6. Приходи от ППФ по §4, ал. 4 от ПЗР на КСО	13 000,0	12 261,0	94,32
2. Приходи от ЧОИ за пенсии по международни спогодби	**3 000,0**	**3 696,5**	**123,22**
РАЗХОДИ :	**4 164 193,1**	**4 235 442,9**	**101,71**
1. Пенсии	**3 874 708,1**	**4 006 609,5**	**103,40**
1.1. Пенсии за сметка на ДОО	**3 793 300,0**	**3 944 262,2**	**103,98**
- пенсии за осиг. стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване и за индексиране и компенсиране на пенсиите и добавките към тях	3 506 115,0	3 556 602,7	101,44
- пенсии за кадрови военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ и държавни служители - офицери и сержанти и граждански лица по Закона за МВР, както и за индексациите, компенсациите и добавките към тях	287 185,1	276 541,3	96,29
- еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. XII. 2004 и 2005 г.		1 285,9	
- еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. XII. 2006 г.		109 832,3	
1.2. Пенсии по международни спогодби	**48 000,0**	**34 178,1**	**71,20**
1.3. Издръжка (пощенска такса и ДДС)	**33 408,1**	**28 169,2**	**84,32**
2. Резерв за реформата в социалното осигуряване	**60 000,0**		
3. Социални помощи и обезщетения	**229 484,9**	**228 833,4**	**99,72**
- парични помощи за профилактика и рехабилитация	1 700,0	1 363,8	80,22
- здравоосигурителни вноски за пенсионерите	227 784,9	227 469,6	99,86
4. Получен трансфер от ЦРБ	**288 984,9**	**343 669,6**	**118,92**
- за здравноосигурителни вноски	227 784,9	227 469,6	99,86
- вноски за фонд „Пенсии“ за осиг. стаж, зачетен при пенсиониране по чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО	1 200,0	1 200,0	100,00
- резерв за реформата в социалното осигуряване	60 000,0		
- еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. XII. 2005 г.		**115 000,0**	
ДЕФИЦИТ (–), ИЗЛИШЪК (+)	–1 553 038,9	–1 400 099,1	90,15

Във фонд „Пенсии“ задължително се осигуряват всички лица, получаващи трудово възнаграждение. Размерът на осигурителната вноска е 23 на сто за работещите при условията на трета категория труд и 26 на сто за работещите при условията на първа и втора категория труд, в т.ч. кадровите военнослужещи от МО и държавните служители – офицери, сержанти и граждански лица по ЗМВР и Закона за изпълнение на наказанията (ЗИН). Разликата (3 на сто) над определената за фонда вноска за тези лица е за сметка на осигурителя и също се внася във фонд „Пенсии“.

За учителите вноска от 23 на сто се внася във фонд „Пенсии“. (Още 4,3 на сто за сметка на осигурителя се внася в Учителския пенсионен фонд).

За допълнително задължително пенсионно осигуряване (ДЗПО) на лицата, родени след 31 декември 1959 г., през 2006 г. се задели 4 на сто от осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ и се пренасочи към универсалните пенсионни фондове на ДЗПО.

За осигуряване в професионален фонд на ДЗПО се запазиха същите условия както и през 2005 г.

Осигурителната вноска за наетите лица се разпределя между работодател и осигурен в съотношение 65:35.

Самоосигуряващите се лица задължително се осигуряват във фонд „Пенсии“. Осигурителната вноска е изцяло за тяхна сметка. Размерът на осигурителната вноска е същият, както при работещите при условията на трета категория труд – 23 на сто, а за родените след 31 декември 1959 г. 4 на сто от осигурителната вноска отива по персонална партида на самоосигурения в универсален фонд на ДЗПО. Месечният осигурителен доход на тази категория лица не може да бъде по-малък от 220 лв. и по-голям от 1400 лв.

Осигурителните вноски за държавните служители и за кадровите военнослужещи, офицерите, сержантите и гражданските лица от МО и МВР, Националната следствена служба, Специалната куриерска служба на Министерството на транспорта и съобщенията, ГД „Изпълнение на наказанията“ и за следователите са за сметка на държавния бюджет. За тези лица от 1 януари 2004 г. се внасят вноски и за ДЗПО в универсален пенсионен фонд.

Приходите в бюджета на фонд „Пенсии“ са **2 491 674,2 хил. лв.** при планирани 2 322 169,3 хил. лв., или **107,3% изпълнение**. Постъпленията от осигурителните вноски са обезпечили **99,85 на сто** от приходите във фонда.

◆ В структурата на приходите от **осигурителни вноски 62,6%** (при план 62,3%) са от **вноски на работодатели и възложители** за осигурените от тях лица. Те включват приходите от осигурителни вноски върху изплатените трудови възнаграждения на наетите по трудови и без трудови правоотношения.

СТРУКТУРА НА ПРИХОДИТЕ ОТ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ВЪВ ФОНД „ПЕНСИИ“ ПРЕЗ 2006 г.

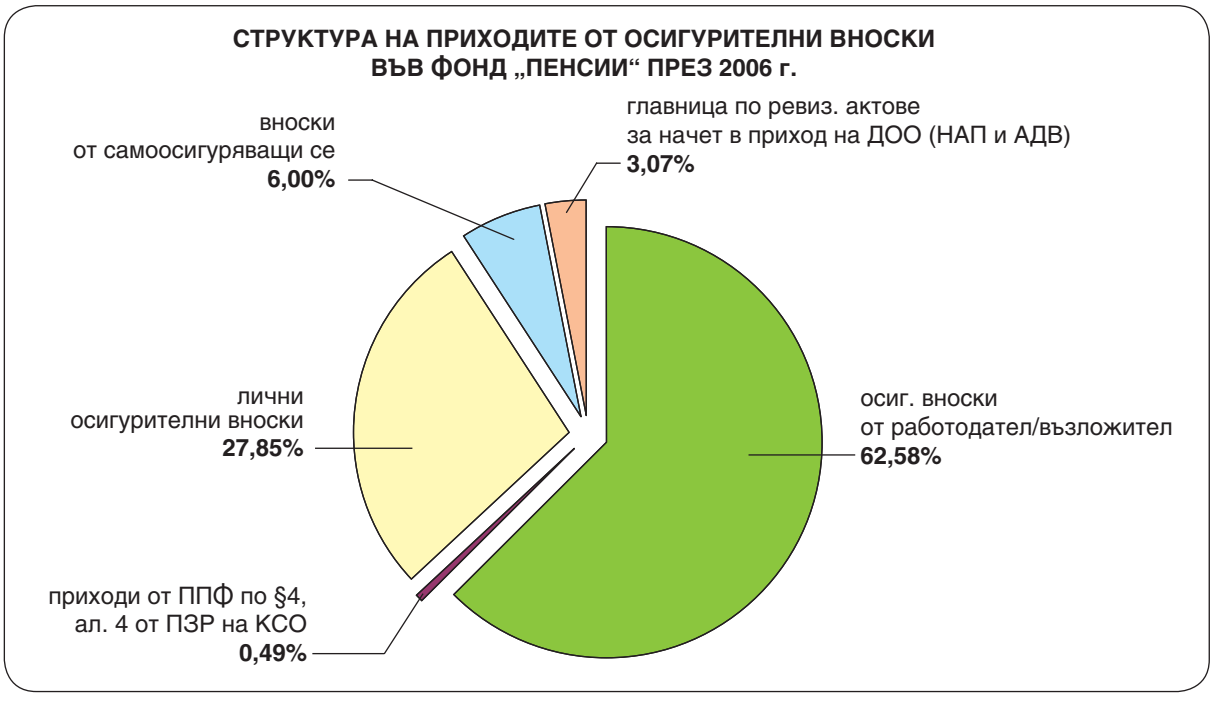

◆ Останалите приходи от осигурителни вноски върху изплатените трудови възнаграждения са от **личните вноски** на осигурените лица – **27,8%** в структурата на приходите от осигурителни вноски при план 27,4%. Постъпленията от тях са с **56 718,6 хил. лв.,** или **8,9 на сто повече от планираните**.

Осигурителните вноски върху ***средствата за социални разходи***, давани постоянно или периодично пряко на наетите от работодател лица, се внасят в размера на вноските за фонд „Пенсии“ и се разпределят между работодател и осигурен в съотношение 65:35. Делът им в структурата на приходите от осигурителни вноски е **2,9%,** при план 3,2%. По този параграф планът не е изпълнен с **2,3 на сто**.

СТРУКТУРА НА ПРИХОДИТЕ ВЪВ ФОНД „ПЕНСИИ“ ЗА 2006 г.

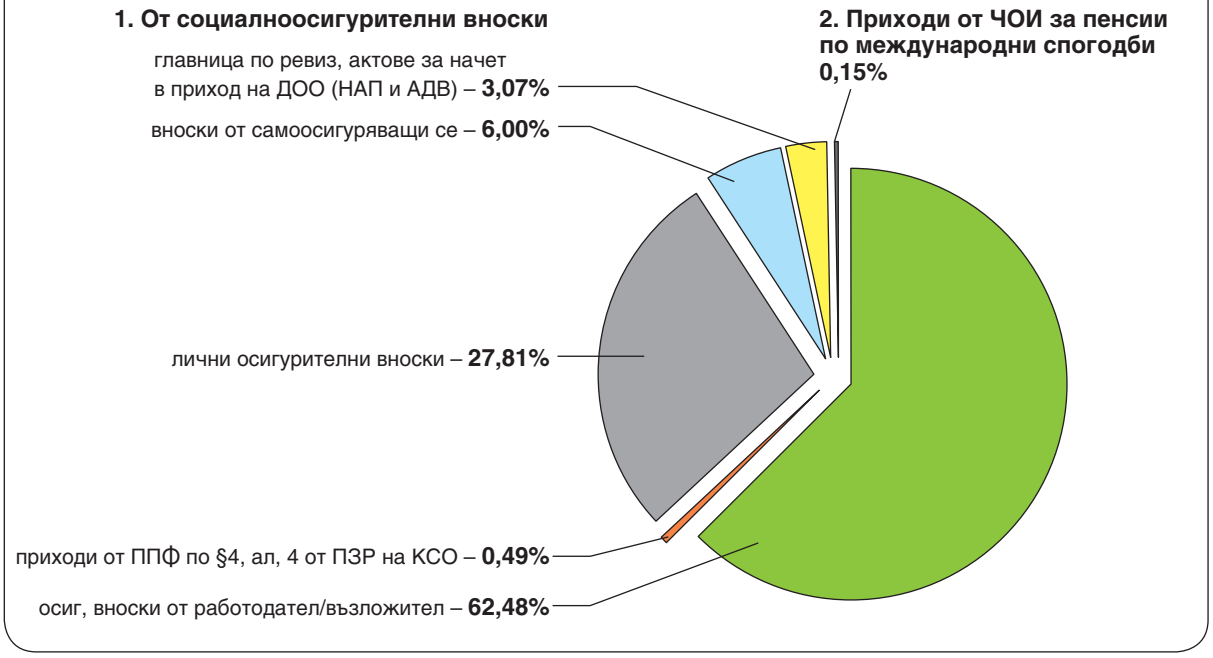

При годишното изравняване на доходите на самоосигуряващите се лица за 2005 г. върху разликата между декларираните в края на годината трудови доходи и тези, за които авансово са внесени осигурителни вноски, са дължат осигуровки само за фонд „Пенсии“ и ДЗПО. Постъпилите вноски по този ред представляват **19,9%** от вноските на осигуряващите се за собствена сметка (при планирани 17,6%). Този приход е с **34,5 на сто повече** от планираното.

◆ Приходите от осигурителни вноски от **самонаети лица** са **149 397,4 хил. лв.** и са с **18,1 на сто повече** от планираните. В структурата на приходите от осигурителни вноски заемат **6,0% дял,** при планиран 5,5%.

◆ Общо събраните от контролните органи на НАП и от Агенцията за държавни вземания **приходи от главницата по ревизионни актове за начет** възлизат на **76 460,9 хил. лв.** (по план 98 085,5 хил. лв.) **Неизпълнението** на плана е общо **22,1 на сто** и се дължи на голямото неизпълнение на планираните приходи от НАП: при план 78 085,5 хил. лв. са събрани 51 478,2 хил. лв., или с 26 607,3 хил. лв. по-малко. Изпълнението е 65,9 на сто.

◆ Прехвърлените средства за **осигурителни вноски от ППФ (12 261,0 хил. лв.)** за пенсионираните се лица **по §4 от ПЗР на КСО** са с **5,7 на сто** по-малко от планираните в закона за бюджета – 13 000,0 хил. лв.

◆ Приходите от **чуждестранни осигурителни институти** за изплащането на пенсиите на живеещи в България, но осигурени в съответните държави, с които имаме сключени двустранни спогодби, са **0,2%** от общите приходи. Постъпили са с **23,2 на сто повече** от планираните суми за изплащане пенсиите на тези лица.

Разходите в бюджета на фонд „Пенсии“ са за изплащане на:

◆ пенсии за сметка на ДОО и добавките към тях (с изключение на пенсиите за трудова злополука и професионална болест);

◆ пенсии по международни спогодби;

◆ осъвременяване, индексиране и компенсиране на тези пенсии;

◆ парични помощи за профилактика и рехабилитация;

◆ здравноосигурителни вноски за пенсионери;

◆ помощно-технически средства, свързани с увреждане при общо заболяване;

◆ еднократна допълнителна сума към пенсиите за месец декември;

◆ резерв за реформата в социалното осигуряване;

◆ издръжка – разходи по изплащане на пенсиите, включващи пощенска такса (в т.ч. подмяна на изплащателните картони) и ДДС.

Разходите, покриващи всички плащания в бюджета на фонд „Пенсии“, са **4 235 442,9 хил. лв.** и представляват **84,6%** от общите разходи на консолидирания бюджет на ДОО. Те са със **71 249,8 хил. лв. повече** от планираните, или преразходът е 1,7 на сто.

◆ Разходите за пенсии са **4 006 609,5 хил. лв.,** или **94,6 на сто** от общите разходи на фонд „Пенсии“. Изразходвани са **131 901,4 хил. лв.** повече от планираните. За пенсиите за сметка на ДОО изплатените суми са с **3,98 на сто повече**, а за пенсиите по международни спогодби – с **28,8 но сто по-малко** от планираните. В разходите за пенсии е отнесена и издръжката, включваща **пощенска такса и ДДС** за обслужване изплащането на пенсиите в размер на **28 169,2 хил. лв.** Изпълнението спрямо плана – 33 408,1 хил. лв., е **84,3 на сто**. Относителният дял на издръжката спрямо разхода за пенсии е **0,7%**. В структурата на общите разходи за пенсии съществен дял – **98,4%** (при план 97,9%), заемат разходите за изплащане на **пенсиите, добавките и компенсациите към тях, финансирани от ДОО**.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА ПЕНСИИ ОТ ФОНД „ПЕНСИИ“

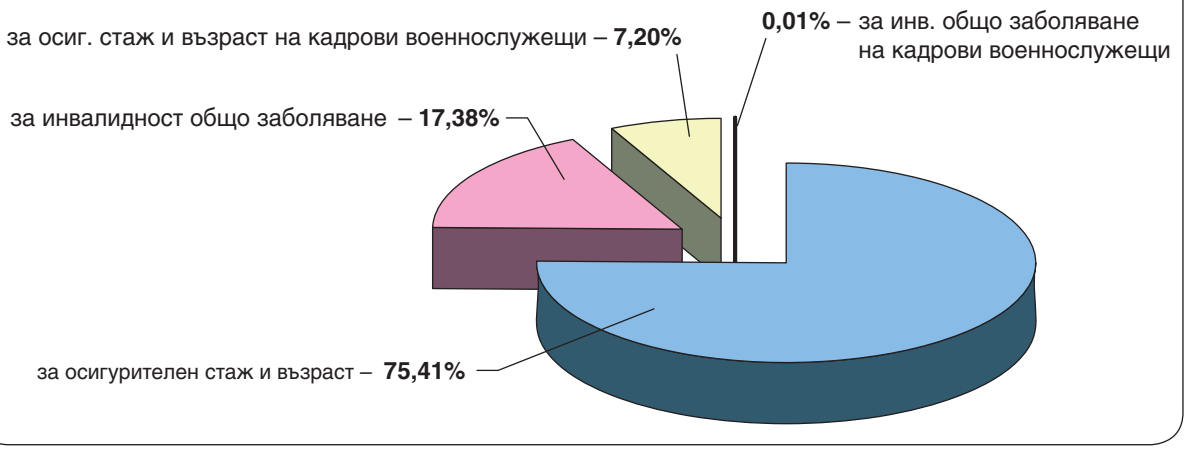

◆ За **пенсии, финансирани от ДОО**, са изразходвани **3 944 262,2 хил. лв.,** или със **150 962,2 хил. лв. повече** от планираните. Тук са включени еднократните добавки към пенсиите за декември 2006 г. **– 109 832,3 хил. лв.** Включени са също средствата в размер на 1 285,9 хил. лв. за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсии за декември 2004 и 2005 г., отпуснати със стара дата или със забавено отпускане по международни спогодби поради времеемна процедура при администрирането им от оторизираните чуждестранни институции. Сумите за еднократни добавки към пенсиите за месец декември не са предвидени в бюджета на фонд „Пенсии“. Това е и основната причина разходът за пенсии от ДОО да надхвърли планирания с **3,98 на сто.** Без еднократната сума превишението над плана е с 1,05 на сто.

Разходите за пенсии за осигурителен стаж и възраст, за пенсии за инвалидност поради общо заболяване и за индексиране на пенсиите и добавките към тях **превишават** планираните с **1,05 на сто**. Преразходът с **39 843,9 хил. лв.** се дължи основно на увеличението на минималните размери и индексацията на пенсиите с размери до 150,0 лв. месечно от 1 юли 2006 г., както и на общото нарастване на средните размери на новоотпуснатите, изменени и преизчислени пенсии.

Изразходваните средства за изплащане пенсиите за трудова дейност са **3 556 602,7 хил. лв.** и са с 50 487,7 хил. лв., или с 1,4 на сто повече от планираните.

За пенсиите на кадровите военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили и държавните служители – офицери, сержанти и граждански лица по ЗМВР, са изплатени **276 541,3 хил. лв.** Те са с 10 643,8 хил. лв., или с **3,7 на сто по-малко** от планираните.

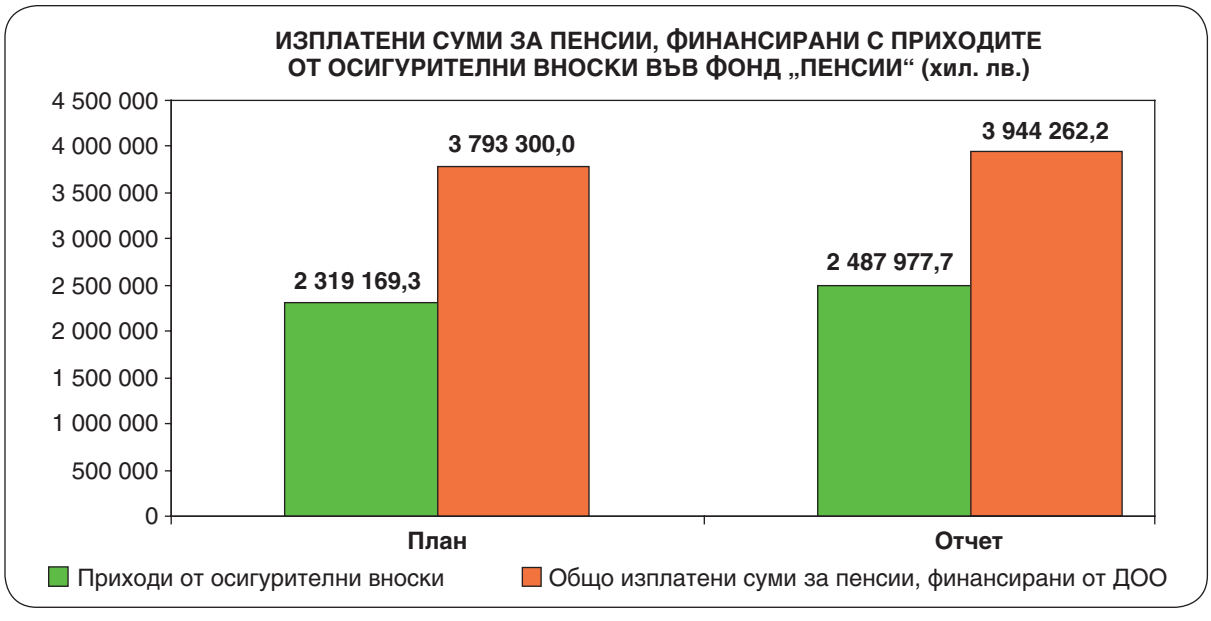

◆ За **пенсиите по международни спогодби** са изплатени **34 178,1 хил. лв.,** при план 48 000,0 хил. лв. Те заемат **0,85 %** от разходите за пенсии и **0,81%** от общите разходи на фонда. Разходът за тях е с **13 821,9 хил. лв.,** или 28,8 на сто по-нисък от планирания. Разликата се дължи на факта, че бяха предвидени средства за плащания по спогодби, за които финансовите разчети са изготвени още през 2005 г., но някои от тях влязоха в сила по-късно.

◆ Сумите за финансиране на дейността за **профилактика и рехабилитация** от фонд „Пенсии“ са **0,03%** от общите разходи на фонда. Изпълнението на разходите за тези парични помощи е **80,2 на сто**, като изплатената сума е с **336,2 хил. лв. по-малка** от планираната.

◆ Средствата, изразходвани за **здравноосигурителни вноски за пенсионерите,** представляват **5,4%** от отчетените разходи на фонда. Планираните разходи са 227 784,9 хил. лв., а изплатените суми за тях – **227 469,6 хил. лв.**, или с 315,3 хил. лв. по-малко. Тези разходи заедно с планирания резерв от 60 млн. лв. за реформата в социалното осигуряване се покриват чрез трансфер от централния републикански бюджет (ЦРБ).

Полученият трансфер от републиканския бюджет е 343 669,6 хил. лв. при план 288 984,9 хил. лв., или с 54 684,7 хил. лв. повече. Разликата между планираните и преведените трансферни суми от ЦРБ се дължи на: **1)** не предоставените поради икономии 60 млн. лв. за резерв на реформата; **2)** преведения трансфер за изплащане на еднократната допълнителна сума към пенсиите за декември 2006 г. в размер на 115 000 хил. лв., който не беше предвиден в ЗБ на ДОО за същата година.

Планираните приходи от осигурителни вноски покриват 61,1 на сто от очакваните разходи за пенсии от ДОО. Постъпленията от осигурителни вноски са обезпечили **63,1 на сто** (при 79,1 на сто през 2005 г.) от направените разходи за изплащане на пенсиите за сметка на ДОО. Разликата от **1,9 на сто** (при 0,25 на сто през 2005 г.) се дължи на сумарния ефект от постъпилите със 7,28 на сто повече от планираните суми от осигурителни вноски и изплатените с 3,98 на сто повече от предвидените със Закона за бюджета суми за пенсии от ДОО.

Планираният **дефицит** на фонд „Пенсии“ е 1 553,04 млн. лв., а отчетеният в края на 2006 г. е **1 400, 1 млн. лв.** Равносметката показва дефицит с 152,9 млн. лв., или с 9,85 на сто по-малко от планирания.

Фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“

От фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ се изплащат пенсиите, несвързани с осигурителния принос и независещи от полагането на труд и зачитането на стаж. Фондът изцяло се финансира чрез трансфери от републиканския бюджет.

◈ **Приходите** в бюджета на фонда се формират от преведените суми от ЦРБ за изплащане на **пенсиите за военна и гражданска инвалидност, за социални пенсии поради старост и/или инвалидност, както и за индексациите и добавките към тях.** Тук са включени и средствата, необходими за изплащане добавките на участниците и пострадалите от войните и наследствените пенсии от загиналите в Отечествената война, а от 2004 г. – и добавките към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица (ЗПГРРЛ). Отчетените приходи от направените трансфери от ЦРБ за тези плащания през 2006 г. са **195 702,0 хил. лв.** и са равни на планираните трансфери в Закона за бюджета на ДОО.

◈ **Разходите** на фонда са **193 563,4 хил. лв.** В сравнение с планираните те са със 7 861,4 хил. лв., или 4,2 на сто повече. Преразходът се дължи на изплатените повече от планираните 654,9 хил. лв. за добавки към пенсиите на репресираните по чл. 9 от ЗПГРРЛ и изплатени за еднократна допълнителна сума към пенсиите, но не планирани, 3 148,9 хил. лв. За пенсиите, несвързани с трудова дейност, са изразходвани 190 414,5 хил. лв., което е с 2,5 на сто повече от плана, като се изключат непланираните разходи.

Сумите, изразходвани за добавки на участниците и пострадалите от войните и за наследствени пенсии от загиналите в Отечествената война, са **12 285,4 хил. лв.**, или с **1,4 на сто по-малко** от предвидените 12 462,8 хил. лв.

БЮДЖЕТ НА ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“ ЗА 2006 г.			
	ЗБ - план (хил. лв.)	**Отчет (хил. лв.)**	**Изпълнение (%)**
ПРИХОДИ:	**195 702,0**	**195 702,0**	**100,00**
Получени трансфери от ЦРБ	**195 702,0**	**195 702,0**	**100,00**
- за пенсии за военна инвалидност, за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и за инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги, пенсии по отм. ЗП и Закон за общественото осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и за индексациите, компенсациите и добавките към тях, в т. ч. и добавките по чл. 84 от КСО	180 043,7	180 043,7	100,00
- за добавки на участниците и пострадалите във войните, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествената война	12 570,8	12 570,8	100,00
- добавки към пенсиите на репресираните по чл. 9 от ЗПГРРЛ	3 087,5	3 087,5	100,00
РАЗХОДИ:	**185 702,0**	**193 563,4**	**104,23**
Пенсии за сметка на републиканския бюджет	**194 019,8**	**192 042,3**	**98,98**
- за пенсии за военна инвалидност, за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и за инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги, пенсии по отм. ЗП и Закон за общественото осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и за индексациите, компенсациите и добавките към тях, в т. ч. и добавките по чл. 84 от КСО	178 496,1	172 892,2	96,86
- за добавки на участниците и пострадалите във войните, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествената война	12 462,8	12 285,4	98,58
- добавки към пенсиите на репресираните по чл. 9 от ЗПГРРЛ	3 060,9	3 715,8	121,40
- еднократна допълнителна сума към пенсиите за декември 2004 и 2005 г.	-	126,4	
- еднократна допълнителна сума към пенсиите за декември 2006 г.	-	3 022,5	
Издръжка (пощенска такса и ДДС)	**1 682,2**	**1 521,1**	**90,42**
ДЕФИЦИТ (–), ИЗЛИШЪК (+)	**-**	**2 138,6**	

Изплатената сума за пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги и други пенсии е **172 892,2 хил. лв**., което е **89,3%** от общо отчетените разходи и 96,9% от планираните средства за изплащането на тези пенсии. В рамките на тези разходи изплатените суми за **социалните пенсии за инвалидност са 158 007,5 хил. лв.** и съставляват **82,3%** от общо изплатените суми за пенсии. В сравнение с края на 2005 г. относителният им дял в общия брой на пенсиите, несвързани с трудова дейност, се е увеличил с **1,3%**, а разходът за тези пенсии е нараснал с **14,5 на сто**.

Разходите за изплащане на **добавките към пенсиите на участниците и пострадалите от войните** са **6,4%** от общите разходи и **98,6%** от планираните средства. Тенденцията за намаляване на тези разходи с всяка изминала година се запазва и през 2006 г. Спрямо предходната 2005 г. изплатените суми са със 7,1 на сто по-малко.

Изплатените средства за **добавки към пенсиите на репресираните лица** по чл. 9 от ЗПГРРЛ са в размер на **3 715,8 хил. лв.**. Те съставляват **1,9%** от общо отчетените разходи и 121,4% от планираните. Това е основната причина да се отчете с 2,54 на сто преразход на общите разходи (без еднократната допълнителна сума) спрямо планираните за 2006 г.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ НА ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“

За това допринесе както увеличеният среден брой на правоимащите, така и по-големият размер на добавката от планирания. Тъй като размерът на тази добавка към пенсията се определя от средната пенсия за осигурителен стаж и възраст за предходната година, то с нарастването ѝ с над 8 на сто от 1 януари 2006 г. със същия процент автоматично са индексирани отпуснатите до края на 2005 г. добавки по чл. 9 от ЗПГРРЛ. С ПМС № 88/19.04.2006 г. беше приета новата наредба за прилагане на чл. 4 от ЗПГРРЛ, а с последващите я допълнителни указания по прилагането на чл. 9, беше изчерпателно очертан кръгът на лицата, имащи право да получават тази добавка.

За **еднократната допълнителна сума** към пенсиите са изразходвани **3 148,9 хил. лв.,** или **1,6%** от общите разходи за пенсии, несвързани с трудова дейност. Тези плащания продължават и през 2007 г. за лицата, на които правото на пенсия е възникнало през 2006 г., но отпускането е забавено по различни причини.

Разходите по изплащане на пенсиите – пощенска такса и ДДС, са в размер на **1 521,1 хил. лв.**, което е със 161,1 хил. лв. по-малко от средствата, планирани в бюджета на фонда.

Сумата за издръжка при обслужване изплащането на пенсиите и добавките съставлява **0,8%** от общите разходи. Изразходвани са с **9,6 на сто по-малко** от планираните средства.

Изпълнението на бюджета на фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, който по план е балансиран на нула, завърши с **остатък 2 138,6 хил. лв.**

Фонд „Трудова злополука и професионална болест“

Приходите на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ се набират от осигурителните вноски от работодателите за наетите от тях лица. Осигурителната вноска за 2006 г. е диференцирана в размер от 0,4% до 1,1%, съобразно икономическата дейност на осигурителя. Начислява се върху брутното трудово възнаграждение на работещите по трудови и приравнени към тях правоотношения, в т. ч. и за наетите до 5 работни дни (40 часа) в един календарен месец и е изцяло за сметка на работодателя.

БЮДЖЕТ НА ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“ ЗА 2006 г.			
	ЗБ – План (хил. лв.)	**Отчет (хил. лв.)**	**Изпълнение (%)**
ПРИХОДИ:	**60 953,9**	**62 807,0**	**103,04**
Осигурителни вноски от работодатели за наетите от тях лица по трудови и служебни правоотношения	60 593,9	62 807,0	103,65
РАЗХОДИ:	**37 203,3**	**37 610,6**	**101,09**
Пенсии за сметка на ДОО	**32 804,6**	**33 299,3**	**101,51**
- пенсии за инвалидност поради тр. злополука и проф. болест и за индексиране и компенсиране на пенсиите и добавките към тях	32 736,9	32 457,5	99,15
- пенсии за кадрови военнослужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ и държавните служители – офицери, сержанти и граждански лица по Закона за МВР и за индексиране и компенсиране на пенсиите и добавките към тях	67,7	68,8	101,62
- еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. XII. 2004 и 2005 г.		9,2	
- еднократна допълнителна сума към пенсиите за XII. 2006 г.		763,8	
Издръжка (пощенска такса и ДДС)	**284,4**	**248,0**	**87,20**
Социални помощи и обезщетения	**4 114,3**	**4 063,3**	**98,76**
Парични обезщетения за:	4 114,3	4 063,3	98,76
- трудова злополука и професионална болест	4 030,5	4 010,8	99,51
- трудоустрояване поради тр. злополука и проф. болест	15,9	17,1	107,55
Еднократна помощ при смърт поради тр. злополука и проф. болест	27,9	18,5	66,31
Парични помощи за профилактика и рехабилитация	40,0	16,9	42,25
ПРЕДОСТАВЕНИ ТРАНСФЕРИ	**–3 000,0**	**–3 000,0**	**100,00**
- предоставени трансфери за ф. „Условия на труд“ (–)	–3 000,0	–3 000,0	100,00
ДЕФИЦИТ (–), ИЗЛИШЪК (+)	**20 750,6**	**22 196,4**	**106,97**

Работещите по трудови или служебни правоотношения, както и наетите на работа при един или повече работодатели за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец, независимо от размера на полученото месечно възнаграждение, са задължително осигурени за трудова злополука и професионална болест. Самоосигуряващите се лица и работещите без трудови правоотношения не се осигуряват за този риск.

Събраните средства във фонд „Трудова злополука и професионална болест“ се изразходват за изплащане на парични обезщетения, пенсии, помощи, както и за осъвременяването и индексирането на тези плащания; за мероприятия за предотвратяване на трудовите злополуки и професионалните болести; за помощно-технически средства, свързани с увреждането, и други разходи, произтичащи от осигуряването за този социален риск.

◈ **Приходите** от осигурителни вноски, постъпили във фонда през 2006 г., са **62 807,0 хил. лв.**, или с **3 на сто над** планираните в Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. Спрямо предходната година бележат ръст от 13,9 на сто.

◈ **Разходите**, отчетени в края на 2006 г., възлизат на **37 610,6 хил. лв.** Преразходът спрямо плана е **407,3 хил. лв.**, или 1,1 на сто. Ако към тях се прибави и направеният трансфер за фонд „Условия на труд“ в размер на 3 000,0 хил. лв. (равен на планирания в бюджета), общо отчетените разходи стават **40 610,6 хил. лв**. (при план 40 203,3 хил. лв.), като преразходът остава същия. От тези разходи **82,6%** (при план 82,3%) са реализирани за изплащане на пенсиите за трудова злополука и професионална болест (включително пощенска такса и ДДС); **10,01%** (при план 10,23%) са за изплащане на социални помощи и обезщетения и **7,4%** (при план 7,5%) са предоставени на фонд „Условия на труд“ към МТСП.

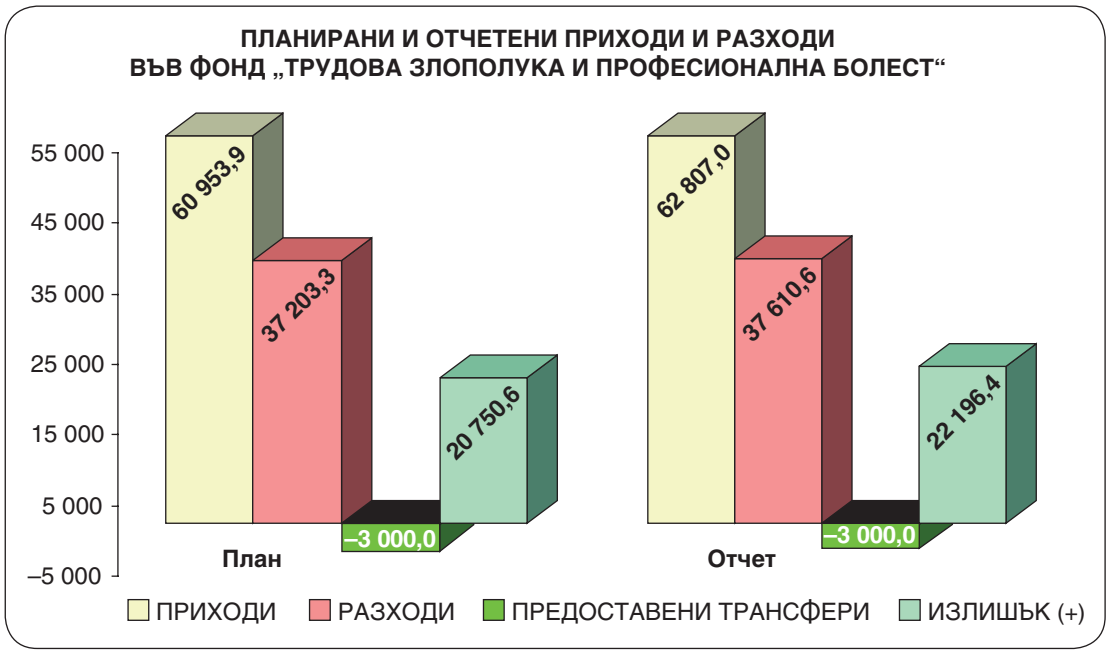

В резултат на запазване броя на новоотпуснатите лични и наследствени пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, намаляването броя на прекратените пенсии с 0,8% и нарастването с близо 12 пъти броя на изменените пенсии спрямо 31.12.2005 г., се запазва тенденцията за намаляване броя на пенсиите от фонда с 1 989 и броя на пенсионерите с 1 927. **Средният размер** на пенсията на един пенсионер за 2006 г. е **139,48 лв.**, като се отчита повишение с 13,1% спрямо предходната година, дължащо се на нарастването с 12,3% на средния основен размер на изменените и преизчислени и на новоотпуснатите в по-висок размер пенсии през годината.

От общо направените разходи за пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест **97,5%** са за изплащане на **пенсии за трудова дейност** и за индексиране и компенсиране на добавките към тях. **Средният размер** на пенсията при тях се е увеличил с близо **7,7 на сто** в сравнение с 2005 г. (от 123,32 на **139,48** лв.), а **средният брой на пенсиите** и **пенсионерите** е намалял съответно с 1 973 и 1 457 за същия период.

Направените разходи за изплащане на пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест на **кадровите военнослужещи, офицери и сержанти** са **0,2%** от общите разходи за пенсии и с 12,8% по-малко от планираните за тях суми. При тези пенсии тенденцията е към **запазване броя на пенсионерите** и на **пенсиите** в сравнение с предходната година, като се **увеличава средният размер** на пенсията на пенсионер с 9,5%.

За изплащане на **еднократната допълнителна сума към пенсиите** за декември (2004 и 2005 г.) и 2006 г. е предоставен трансфер от **773,0 хил. лв.** Изплатената сума е **2,1%** от общите разходи за пенсии.

СТРУКТУРА НА РАЗХОДИТЕ ВЪВ ФОНД ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ

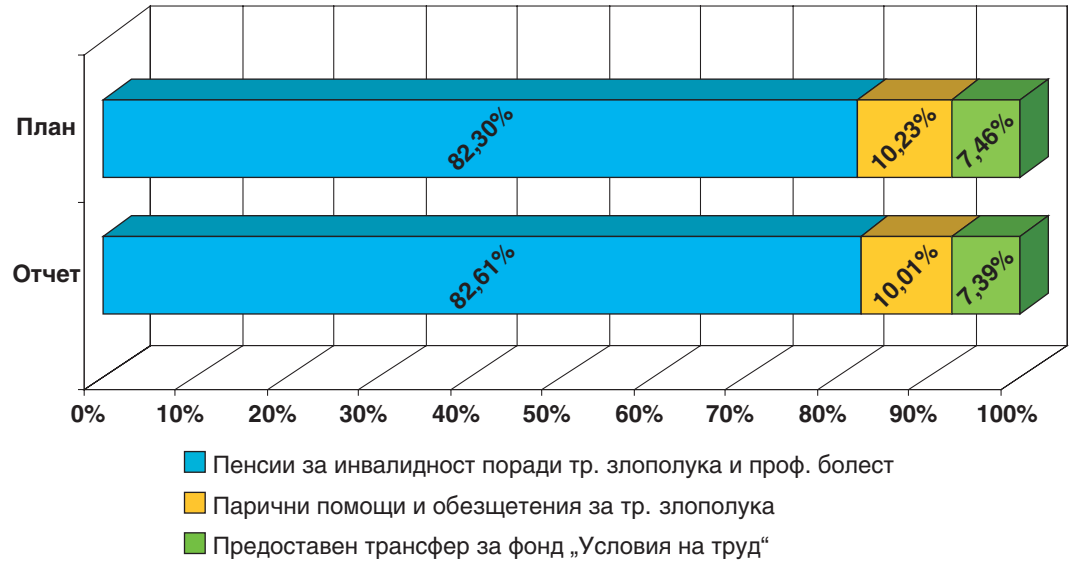

От общите разходи за пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест и добавките към тях, както и за пенсиите на кадровите военнослужещи, **0,7%** са изразходвани за **пощенска такса и ДДС** за изплащане на пенсиите. Спрямо планираните в ЗБ те са с 12,8% по-малко. В сравнение с предходната година тези разходи се увеличават с 1,14 на сто, въпреки намаляването на броя на пенсиите и пенсионерите във фонда. Това се дължи на обслужването на все още големия брой изменени и преизчислени в по-висок размер пенсии през годината.

Средствата, които са изплатени за **социални помощи и обезщетения** за временна неработоспособност от този фонд през 2006 г. са с **1,2% по-малко** от планираните, като е реализирана **икономия** от **51,0 хил. лв.** Почти при всички обезщетения и помощи отчетеният разход е по-малък от планирания в ЗБ, с изключение на изплатените обезщетения при трудоустрояване. При план 15,9 хил. лв. са изплатени 17,1 хил. лв., или със **7,5 на сто повече**. Най-голяма икономия спрямо плана (с 57,7%) се отчита при помощите за профилактика и рехабилитация, следвана (с 33,7%) от еднократната помощ при смърт на осигурено лице. За обезщетенията за временна нетрудоспособност поради трудова злополука и професионална болест са изразходвани 0,5% по-малко от планираната сума, а за паричните обезщетения за трудоустрояване – със 7,5% повече. Спрямо предходната година разходът за обезщетения и помощи е нараснал с 14,4%.

При планиран **излишък** от 20 750,6 хил. лв., бюджетът на фонда за 2006 г. приключи с излишък **22 196,4 хил. лв.**

Фонд „Общо заболяване и майчинство“

В бюджета на фонд „Общо заболяване и майчинство“ се включват приходите от осигурителни вноски на работодатели, осигурени и самоосигуряващи се, разходите за помощи и парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, бременност, раждане и отглеждане на малко дете и трансферът за Агенцията за хората с увреждания към МТСП.

БЮДЖЕТ НА ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“ ЗА 2006 г.			
	ЗБ – план	**Отчет**	**Изпълнение**
	(хил. лв.)	**(хил. лв.)**	**%**
ПРИХОДИ:	**333 961,1**	**367 164,9**	**109,94**
Социалноосигурителни вноски – общо	333 961,1	367 164,9	109,94
- вноски от работодатели за работници и служители	223 760,0	246 169,1	110,01
- лични осигурителни вноски	103 371,0	111 606,8	107,97
- вноски от самоосигуряващи се лица	6 830,1	9 389,0	137,47
РАЗХОДИ :	**346 514,9**	**369 428,3**	**106,61**
Парични обезщетения и помощи за временна неработоспособност за сметка на ДОО:	**346 514,9**	**369 428,3**	**106,61**
- обезщетения поради общо заболяване	169 630,8	180 657,0	106,50
- обезщетения за гледане на болен и карантина	9 111,6	7 873,4	86,41
- обезщетения поради нетрудови злополуки	12 422,2	12 826,0	103,25
- доплащане разликата за трудоустроени болни	209,5	100,1	47,78
- обезщетения при бременност и раждане	34 286,1	36 551,3	106,61
- доплащане разликата при трудоустрояване			
поради бременност и кърмене	66,1	53,1	80,33
- обезщетения за отглеждане на малко дете	104 494,5	114 827,5	109,89
- еднократна помощ при смърт	932,1	849,6	91,15
- парични помощи за профилактика и рехабилитация	15 357,0	15 690,3	102,17
- парични помощи за инвалидност поради			
общо заболяване по чл. 11, ал. 3 от КСО	5,0		
ТРАНСФЕРИ	**–3 500,0**	**–1 600,0**	**45,71**
- предоставен трансфер /–/ на Агенцията за хората			
с увреждания към МТСП	–3 500,0	–1 600,0	45,71
ДЕФИЦИТ (–), ИЗЛИШЪК (+)	**–16 053,8**	**–3 863,4**	**24,07**

Задължително осигурени в този фонд са **работещите по трудови и служебни правоотношения** и наетите на работа за повече от пет работни дни (40 часа) през един календарен месец, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране. Размерът на осигурителната вноска е увеличена от 3,0 през 2005 г. на **3,5 на сто**, разпределена между работодател и осигурено лице в съотношение **65:35** (при 70:30 през 2005 г.). **Самоосигуряващите се** могат да се осигуряват за този риск **по свое желание**, като осигурителната вноска от 3,5 на сто е **за тяхна сметка**.

◈ **Приходната част** в бюджета на фонда се формира изцяло от постъпления от осигурителни вноски. Отчетените приходи възлизат на **367 164,9 хил. лв.** Налице е преизпълнение на плана с **9,9 на сто**, дължащо се на постъпилите в повече от планираните суми както от работодателите, така и от наетите и самоосигуряващите се лица. Превишението над очакваните постъпления е в резултат на по-високия от планирания средномесечен осигурителен доход, върху който са били осигурени лицата, и отчетения с близо **203 хил. души повече** от планирания брой осигурени лица. В постъпленията от вноски 246 169,1 хил. лв. са от работодател, 111 606,8 хил. лв. са лични осигурителни вноски и 9 389,0 хил. лв. са от осигурени за собствена сметка.

– Осигурителните **вноски от работодатели** съставляват **67,1%** от приходите на фонда, при план 67%. Постъпили са с 22 409,1 хил. лв. повече от планираните, като изпълнението е **104,9 на сто.**

СТРУКТУРА НА ПРИХОДИТЕ ВЪВ ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“

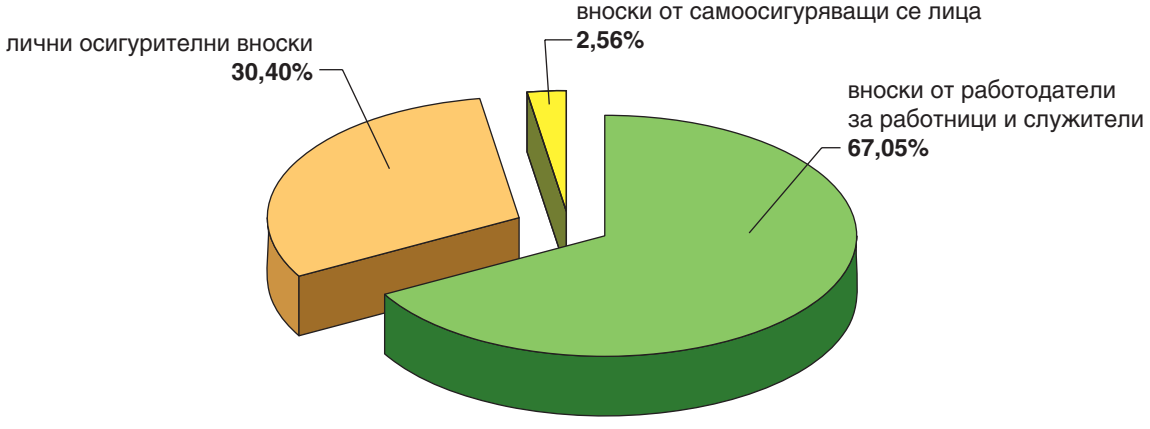

От **лични осигурителни вноски** постъпленията са **30,4%,** при план 30,9% от общите приходи. Отчетени са **111 606,8 хил. лв.** приходи от лични осигурителни вноски, при планирани 103 371,0 хил. лв., с което планът е преизпълнен с **7,97 на сто**.

– В структурата на общо отчетените приходи **вноските от самоосигуряващи се лица** са **2,6%**, при планирани 2,1%. Те са с **2 558,9 хил. лв. повече** от планираните, или изпълнението е 137,5 на сто. Дължи се основно на по-големия с 13 472 брой самоосигуряващи се лица за всички социални рискове спрямо планирания, при почти запазено съотношение по план и отчет (45:55) между осигуряващите се за всички осигурителни случаи и осигуряващите се само за пенсия в рамките на общия брой самоосигуряващи се лица.

◈ **Отчетените разходи** възлизат на **369 428,3 хил. лв.,** при план 346 514,9 хил. лв. Изразходваните средства са с **6,6 на сто повече**.

Разходите на фонда, извършени за сметка на ДОО, се разпределят за: помощи и парични обезщетения за общо заболяване и майчинство; дейности за намаляване на заболеваемостта чрез профилактика и рехабилитация; осигуряване с помощно-технически средства на осигурените лица чрез предоставен трансфер на Агенцията за хората с увреждания към МТСП.

Най-голям относителен дял в разходите за обезщетения при временна неработоспособност заемат обезщетенията поради общо заболяване, следвани от паричните обезщетения за отглеждане на малко дете до 2-годишна възраст и обезщетенията за бременност и раждане.

СЪОТНОШЕНИЕ МЕЖДУ ПЛАНИРАНИТЕ И ОТЧЕТЕНИ ПРИХОДИ И РАЗХОДИ ВЪВ ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“ (хил. лв.)

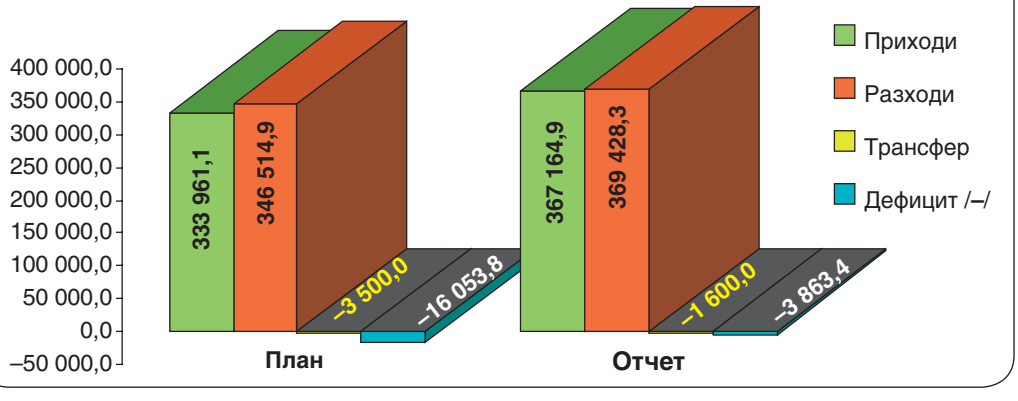

Изплатените суми за помощи и парични обезщетения за временна неработоспособност, финансирани от ДОО, са с **22 913,4 хил. лв.** над планираните. Преразходът е резултат от изплатените повече с **9,1 на сто** обезщетения за майчинство (бременност и раждане, трудоустрояване поради бременност и кърмене и отглеждане на малко дете) и **5,3 на сто** от планираните обезщетения поради **общо заболяване** (включва обезщетения за общо заболяване, за гледане на болен и карантина, нетрудови злополуки и доплащане разликата за трудоустроени болни). Относителният им дял в общите разходи е **95,5 на сто,** като 41 на сто са за обезщетенията по майчинство и 54,5 на сто за общо заболяване, поради което и влиянието на отчетения преразход от 22 667,6 хил. лв. върху общия преразход също е значително. С **6,6 на сто** над планираните са и изплатените обезщетения при **бременност и раждане** (включва обезщетения за бременност и раждане и доплащане разликата при трудоустрояване поради бременност и кърмене). Разходът за тях възлиза на **36 604,4 хил. лв.,** при план 34 352,2 хил. лв. Те представляват **9,9%** от общия разход за помощи и парични обезщетения за временна неработоспособност, финансирани от ДОО. Изплатени са с **9,9 на сто** повече суми за парични обезщетения **за отглеждане на дете до 2-годишна възраст**. Те съставляват **31,1 на сто** от общия разход на фонда.

СТРУКТУРА НА ПЛАНИРАНИТЕ И ОТЧЕТЕНИ РАЗХОДИ ВЪВ ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“

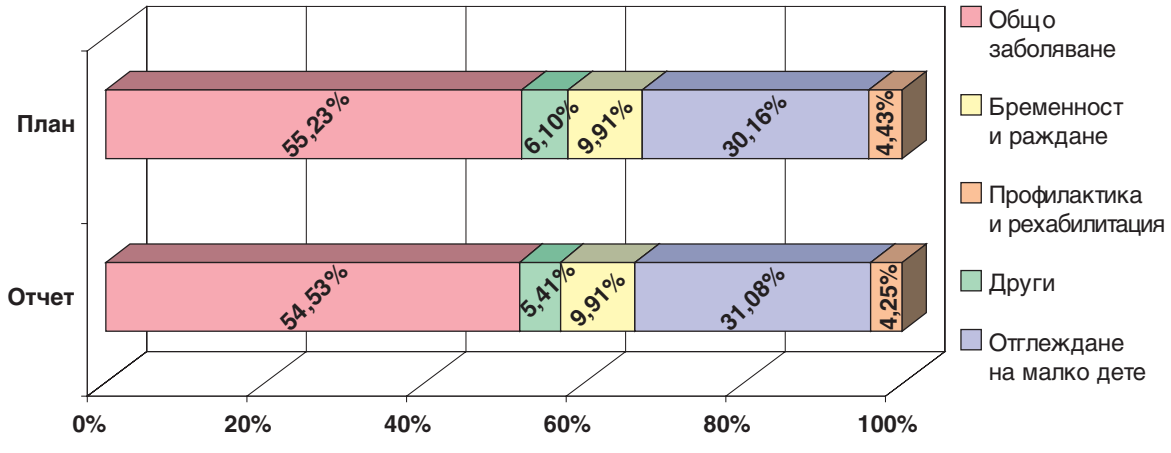

Месечният размер на това обезщетение за цялата година се определя със закона за бюджета на ДОО. За 2006 г. е фиксиран на **160 лв.** Превишени са с 10 082,4 хил. лв. и планираните средства за обезщетения поради общо заболяване. При план 191 374,1 хил. лв., са изплатени **201 456,5 хил. лв.** Най-голямо значение за това има преразходът с 6,5% при паричните обезщетения за временна нетрудоспособност поради общо заболяване. Изплатените обезщетения за нетрудови злополуки също са с 3,3% над планираните, но с малкия си относителен дял (3,5%) в общите разходи те не оказват голямо влияние. Извършените разходи за гледане на болен и карантина и доплащане разликата за трудоустроени болни са по-малко от предвидените в ЗБ.

Независимо от реализираната икономия за доплащане разликата на трудоустроени болни, гледане на болен и карантина, бременност и кърмене, за парични помощи за профилактика и рехабилитация, еднократна помощ при смърт и неизплатени помощи за инвалидност, поради малкия им дял в структурата на общите разходи влиянието им върху общото изпълнение е незначително.

От средствата на ДОО за 2006 г. са предоставени на Агенцията за хората с увреждания към МТСП **1 600 хил. лв. трансфер** за ортопедични средства на осигурените лица. Усвоените средства са с **54,3 на сто по-малко** от планираните 3 500 хил. лв.

В бюджета на фонда е планиран **недостиг** (дефицит) от 16 053,8 хил. лв. Действително реализираният дефицит е **3 863,4 хил. лв.**, т.е. с **12 190,4 хил. лв.** по-малко.

Съпоставяйки **общо изплатените** суми за парични обезщетения и помо-

щи от бюджета на ДОО **и по отделните видове** помощи и обезщетения с тези от 2005 г. се вижда, че всички разходи през 2006 г. превишават съответните през предходната година. Общо те са с над 55,4 млн. лв. повече. Тенденцията през последните години (2001-2006 г.) е на непрекъснато нарастване на тези разходи: с 20,4 млн. лв. – 2002/2001 г., с 33,3 млн. лв. – 2003/2002 г., с 56,1 млн. лв. – 2004/2003 г., с 38,2 млн. лв. – 2005/2004 г. и с **55,4 млн. лв.** за разглеждания период 2006/2005 г.

Нарастването на разходите за краткосрочни обезщетения и помощи по КСО е свързано основно с нарастване дела на лицата (с право на парични помощи и обезщетения за временна неработоспособност), осигуряващи се за всички социални рискове, от 88,7% през 2005 г. на **92,5%** през 2006 г. (при план 92,6%). Едновременно с това в структурата на осигурените за всички социални рискове значително се увеличи делът на осигурените жени във фертилна възраст, ползващи парични обезщетения за бременност и раждане, трудоустрояване поради бременност и кърмене и отглеждане на малко дете. Друг важен фактор за това е освобождаването на работодателите от заплащане на разходите за втория и третия ден от обезщетенията за временна неработоспособност и поемането им от ДОО, както и отпадането на задължението им от 2005 г. за тяхна сметка да начисляват и превеждат в ДОО осигурителни вноски за фонд „Пенсии“ върху изплатените парични обезщетения за временна неработоспособност. В резултат на това се намали и финансовата заинтересованост на работодателите за контрол, поради което изплатените парични обезщетения за общо заболяване, гледане на болен член от семейството и за нетрудови злополуки се е увеличил. Запазва се и тенденцията от последните години за **непрекъснатото нарастване броя на дните във временна неработоспособност**.

Фонд „Безработица“

Основната цел на политиката на пазара на труда е насочена към създаване на условия за един добре функциониращ пазар на труда, гарантиращ по-висока степен на заетост на трудоспособното население и намаляване на безработицата. Шеста поредна година продължава тенденцията на спад на безработицата, като през 2006 г. средногодишният брой на безработните достигна най-ниската си численост от 1991 г. насам – 356 054 души. Намаляването спрямо предходната година е с 68 327 безработни, или с 16,1%. Активната политика за насърчаване на заетостта и посредничеството при започване на работа, квалификация и преквалификация на безработните се провежда от Агенцията по заетостта. Пасивната политика по заетостта се реализира чрез мерки, насочени към социалната защита на осигурените безработни лица, които се финансират от фонд „Безработица“.

БЮДЖЕТ НА ФОНД „БЕЗРАБОТИЦА“ ЗА 2006 г.			
	ЗБ – план (хил. лв.)	**Отчет (хил. лв.)**	**Изпълнение (%)**
ПРИХОДИ:	**277 917,4**	**303 614,1**	**109,25**
1. Социалноосигурителни вноски - общо	**277 917,4**	**303 614,1**	**109,25**
1.1. Вноски от работодатели	193 625,1	208 974,7	107,93
1.2. Лични осигурителни вноски	84 292,3	94 639,4	112,28
РАЗХОДИ:	**123 544,0**	**95 143,2**	**77,01**
Обезщетения за безработица	115 483,5	88 980,9	77,05
Обезщетения по чл. 233 от ЗОВС на РБ	300,0	182,8	60,93
Здравноосигурителни вноски за безработни	6 929,0	5 323,1	76,82
Издръжка (пощ. такса и ДДС за изплащане на обезщ.)	831,5	656,4	78,94
Получен трансфер от ЦРБ:	**300,0**	**300,0**	**100,00**
Обезщетения по чл. 233 от ЗОВС на РБ	300,0	300,0	100,00
ДЕФИЦИТ (–), ИЗЛИШЪК (+)	**154 673,4**	**208 770,9**	**134,98**

Лицата, осигурени за всички социални рискове по КСО, задължително се осигуряват и за безработица. Вноската **от 1.1.2006 г. е намалена от 3,5 на сто на 3,0 на сто** и се разпределя между работодател и осигурен в съотношение 65:35.

Самоосигуряващите се лица, работещите без трудови правоотношения и наетите лица по програма за заетост не подлежат на осигуряване за безработица.

◈ **Приходите** във фонда се набират от осигурителните вноски на работодателите и осигурените лица.

Постъпилите през 2006 г. приходи са в размер на **303 614,1 хил. лв.,** при планирани в закона за бюджета 277 917,4 хил. лв. Спрямо 2005 г., когато е отбелязано преизпълнение на приходите с 6 на сто, през 2006 г., независимо от намалението на размера на осигурителната вноска с 0,5 на сто, е постигнато преизпълнение на същите с **9,3 на сто,** дължащо се на събраните в повече от планираните осигурителни вноски от работодателите с **7,9 на сто** и от осигурените лица с **12,3 на сто**. Постъпленията от осигурителни вноски от работодателите формират близо 70% от общите приходи на фонда, а вноските за сметка на лицата – над 30%.

СТРУКТУРА НА РАЗХОДИТЕ ВЪВ ФОНД „БЕЗРАБОТИЦА“

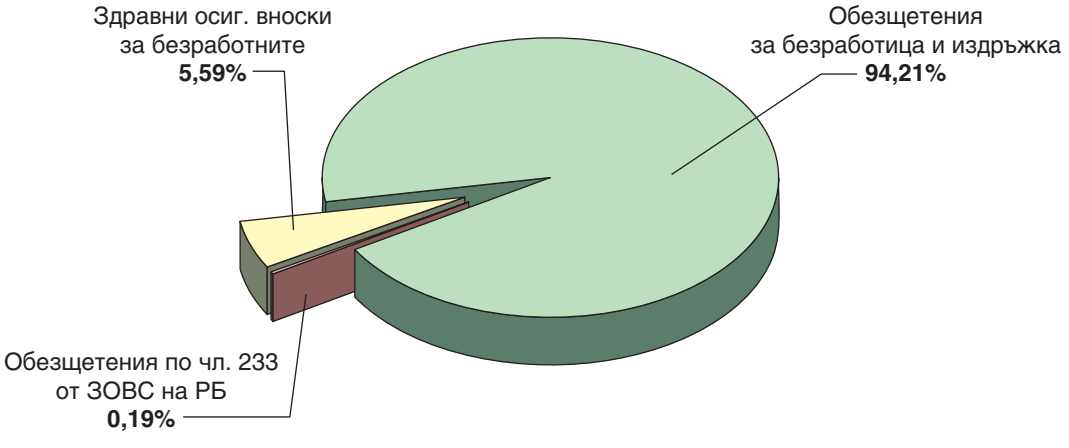

◈ Средствата на фонд „Безработица“ се разходват за изплащане на обезщетения за безработни, обезщетения по чл. 233 от Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ, както и за здравноосигурителни вноски на безработните за периода на получаване на паричното обезщетение.

Общо **отчетените разходи** за изплащане на обезщетенията и здравноосигурителните вноски възлизат на **95 143,2 хил. лв.** и са с **23% по-малко** от планираните в Закона за бюджета. **Икономията** спрямо плана е **28 400,8 хил. лв.** Дължи се основно на усвоените по-малко от планираните суми за изплащане на паричните обезщетения за безработица с 22,9 на сто и за здравни осигуровки на безработните с 23,2 на сто.

При разходите за издръжка, включващи **пощенска такса и ДДС** за изплащане на обезщетенията, е реализира икономия спрямо плана 175,1 хил. лв., или 21,1 на сто.

Обезщетенията за безработица заемат най-голям дял – 93,5%, а заедно със сумата за пощенска такса и ДДС те са **94,2%** от общите разходи. Здравноосигурителните вноски за безработните преведени в НЗОК са **5,6%**, а обезщетенията по чл. 233 от ЗОВС – **0,2%** от извършените разходи. **Икономията** при обезщетенията за безработица от **26 794,9 хил. лв.** включва: неусвоени средства в размер на **26 502,6 хил. лв.** за обезщетения по КСО, **175,1 хил. лв**. от издръжката за пощенска такса и ДДС и **117,2 хил. лв.** за обезщетения по чл. 233 от ЗОВС но РБ. По план се предвиждаше да се изплатят обезщетения на 86 612 безработни със среден месечен размер 111,11 лв. (при нормативно определени от 90 до 160 лв. месечно). Изплатени са обезщетения на 70 014 лица при среден месечен размер 105,91 лв.

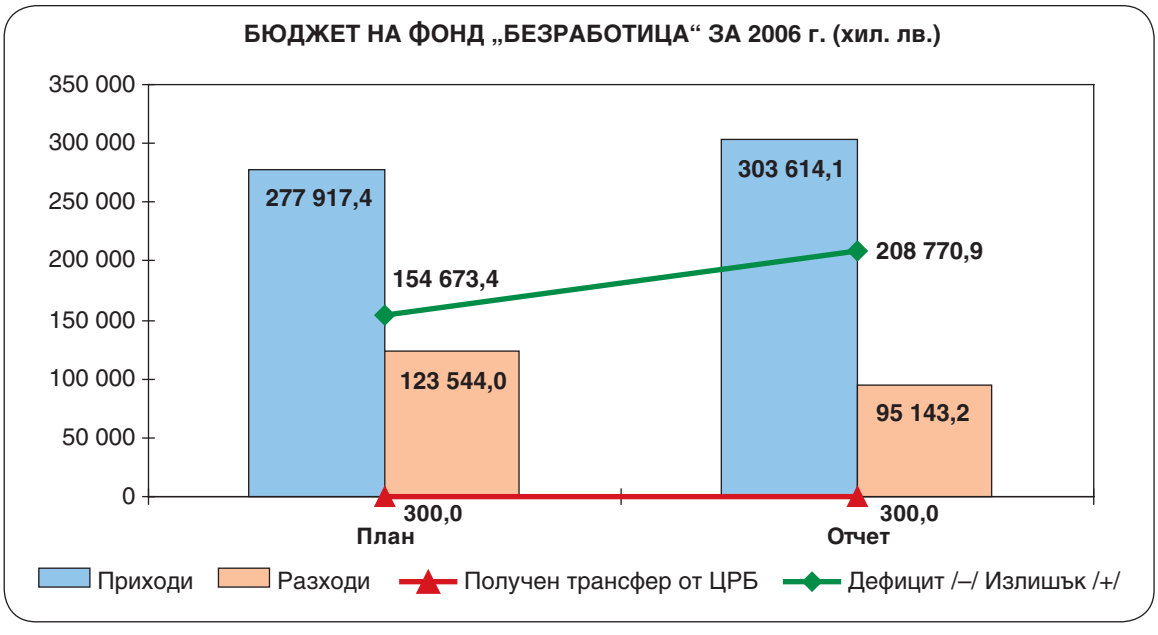

С **трансфер** от републиканския бюджет се покриват разходите за обезщетения, дължащи се по чл. 233 от Закона за отбрана и въоръжените сили на Република България (ЗОВС на РБ). Полученият трансфер за изплащане на тези обезщетения е равен на планирания **300 хил. лв.**

Продължаващата вече шеста година тенденция за намаляване броя на безработните лица, в т.ч. и на тези с право на обезщетение, в резултат на провежданата активна политика на пазара на труда и отчетен икономически растеж, оказва своето влияние и върху бюджета на фонд „Безработица“. През 2006 г. той приключи с **54 097,5 хил. лв. по-голям** излишък от планирания в ЗБ (154 673,4 хил. лв.). При отчетен **излишък** от **208,8 млн. лв.** и при продължаващо намаляване на средногодишното равнище на безработицата (от 18,1% през 2000 г. на 11,5% за 2005 г. и достигане на най-ниското ниво през 2006 г. – **9,6%**) има резерви още да се намали осигурителната вноска за безработица през следващите години и този ресурс да се насочи за друг вид социална защита или за намаляване на общата осигурителна вноска.

От вноските за здравно осигуряване на безработните с право на обезщетение през 2006 г. са изразходвани **5 323,1 хил. лв.,** при план 6 929,0 хил. лв., или с 23,2 на сто по-малко.Следва обаче да се отбележи, че постигнатата икономия на средства във фонд „Безработица“ е до голяма степен условна, защото от този фонд има един вътрешен трансфер към фонд „Пенсии“, тъй като времето на получаване на обезщетение за безработица се зачита за осигурителен стаж за пенсия, но от началото на 2002 г. вноски не се правят.

Бюджет на Националния осигурителен институт

Бюджетът на Националния осигурителен институт е част от консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване. Разработва се по приходните и разходните параграфи на бюджетната класификация. Приема се ежегодно от Народното събрание със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване и действа за срок от една година.

БЮДЖЕТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ ЗА 2006 г.			
	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
ПРИХОДИ:	**53 678,6**	**23 107,8**	**43,05**
Приходи и доходи от собственост	935,0	2 735,3	211,09
Нетни приходи от продажба на услуги, стоки и продукция	265,0	1 783,9	6,73
Приходи от наеми на имущество	100,0	144,3	149,13
Приходи от лихви по текущи банкови сметки	30,0	27,9	93,00
Приходи от лихви по срочни депозити	140,0	178,0	127,14
Приходи от други лихви	400,0	601,2	150,30
Глоби, санкции и наказателни лихви	**52 713,6**	**19 839,8**	**37,64**
Други неданъчни приходи	**30,0**	**530,0**	**1,766,7**
Приходи от продажба на нефинансови активи		**2,7**	
РАЗХОДИ:	**85 744,4**	**76 957,1**	**89,75**
СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ	**83 785,6**	**76 000,3**	**90,71**
Здравноосигурителни вноски за лицата до 18-годишна възраст	18 000,0	21 578,5	119,88
СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ	**65 785,6**	**54 367,8**	**82,64**
Заплати и възнаграждения на персонала	**26 008,5**	**25 701,3**	**98,82**
Други възнаграждения и плащания на персонала	**3 187,8**	**2 548,3**	**79,94**
Осигурителни вноски от работодателя	**6 623,8**	**6 278,2**	**94,78**
Издръжка, в т. ч.:	**21 699,6**	**14 005,4**	**64,54**
Постелен инвентар, облекло, материали, библиотека и горива	5 672,3	4 946,6	87,21
Командировки	1 195,3	589,4	49,31
Външни услуги	10 465,1	6 188,8	59,14
Текущ ремонт	2 366,6	1 073,3	45,35
Други разходи, платени данъци, мита и такси	2 000,3	1 207,3	60,36
Членски внос и участие в нетърговски организации и дейности	**33,6**	**32,6**	**97,02**
Капиталови разходи	**8 232,3**	**5 802,0**	**70,48**
Основен ремонт на ДМА	1 730,4	2 018,6	116,66
Придобиване на материални и нематериални дълготрайни активи	6 501,9	3 783,4	58,19
Разходи за лихви по заеми от межд. организации и институции и др. разходи за лихви	**932,9**	**925,9**	**99,25**
Програми за временна заетост		**54,0**	
Отбранително-мобилизационно подготовка	**1 025,9**	**30,9**	**3,01**
ТРАНСФЕРИ	**1 427 855,1**	**1 220 571,8**	**85,48**
ТРАНСФЕРИ МЕЖДУ ЦРБ И ДРУГИ БЮДЖЕТИ	**1 427 855,1**	**1 221 195,1**	**85,53**
Получени трансфери от ЦБ за ДОО:	**19 025,9**	**22 604,4**	**118,81**
Здравноосигурителни вноски за лицата до 18-годишна възраст	18 000,0	21 578,5	119,88
Отбранително-мобилизационна подготовка	1 025,9	1 025,9	100,00
Допълнителна субсидия от ЦРБ за покриване на недостига от средства	**1 408 829,2**	**1 198 590,7**	**85,08**
ТРАНСФЕРИ МЕЖДУ БЮДЖЕТНИ СМЕТКИ		**–623,3**	
Получен трансфер от НЗОК по чл.110 от КСО за 2005 г.		219,5	
Получен трансфер от МТСП по програми за осигуряване на заетост		55,1	
Предоставен трансфер за Д А за информационни технологии и съобщения		–897,9	
ФИНАНСИРАНЕ	**–1 395 789,3**	**–1 166 722,5**	**83,59**
- Погашения по заеми от СБ и МБВР	–2 120,6	–2 130,2	100,45
- Суми по разчети за поети осигурителни вноски		8 775,5	
- Друго финансиране		–1 062,3	
- Наличност в началото на периода		11 479,6	
- Наличност в края на периода	**1 393 668,7**	**1 183 315,0**	**84,91**
ДЕФИЦИТ (–), ИЗЛИШЪК (+)	**1 395 789,3**	**1 166 722,5**	**83,59**

Бюджетът на НОИ, като общ административен фонд, включва неданъчните приходи, разходите за административната издръжка на института, трансферите между бюджета на НОИ и други бюджети и външното финансиране.

Средствата в бюджета на НОИ се набират от: **1)** приходи и доходи от собственост; **2)** глоби, санкции и наказателни лихви; **3)** други неданъчни приходи.

◈ **Общите приходи**, постъпили през 2006 г. в бюджета на НОИ, са **23 107,8 хил. лв.**, при планирани 53 678,6 хил. лв. Отчетено е **неизпълнение** спрямо заложените в ЗБ с **56,9 на сто**.

Към тези приходи трябва да прибавим получените трансфери от НЗОК по актове за начет за 2005 г. и наличността в началото на годината и тогава ще получим действителните приходи – **34 806,9 хил. лв.,** при планирани 53 678,6 хил. лв. Най-голям относителен дял (**85,9%)** имат приходите от **глоби, санкции и наказателни лихви**. При план 52 713,6 хил. лв. са постъпили **19 839,8 хил. лв.,** като изпълнението е **37,6 но сто**.

Приходите и доходите от собственост (2 735,3 хил. лв.) и **другите приходи** (532,7 хил. лв.) формират **14%** от общите приходи в бюджета на НОИ. Планирано е да постъпят приходи и доходи от собственост 935,0 хил. лв., или изпълнението е 211,1 на сто. **Другите приходи** включват сумите от неданъчните приходи, от продажба на нефинансови активи, трансфера от НЗОК за дължими суми по актовете за начет за 2005 г. и наличността в началото на годината (остатък в края на финансовата 2005 г.). При план 30,0 хил. лв. са отчетени **12 231,8 хил. лв.**, т.е. изпълнението е **407,73 на сто**.

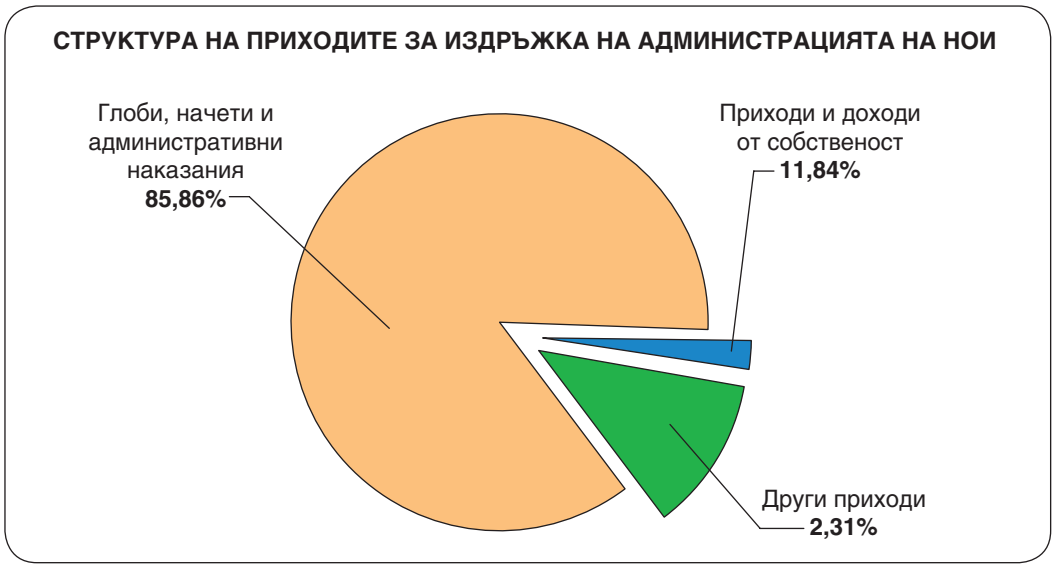

◈ **Разходите в бюджета на НОИ** се утвърждават от Надзорния съвет по предложение на управителя и са определени за: 1) издръжка на дейностите по ДОО; 2) капиталови разходи за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи и за основни ремонти, свързани с цялостната дейност на института; 3) погасяване на задължения по заеми; 4) плащане на здравните осигурителни вноски за лицата до 18-годишна възраст и над нея, ако учат редовно, до завършване на средно образование (дейност 519 „Социални помощи и обезщетения“ съгласно ЕБК).

Общите разходи през 2006 г. са в размер на **76 957,1 хил. лв.** Спрямо плана са усвоени **89,7 на сто** от разходите и е реализирана икономия от **8 787,3 хил. лв.**

Средствата, изразходвани за **издръжка на службите по социално осигуряване,** са **54 367,8 хил. лв.** и представляват **1,1 на сто** от общите разходи на ДОО. Спрямо плана са усвоени **82,6 на сто**, като е реализирана **икономия от 11 417,8 хил. лв.** По всички параграфи на **издръжката** са изразходвани по-малко от предвидените средства, което е в резултат както на оптимизиране на административните разходи, така и на подобрения контрол при тяхното извършване. Усвояването на **капиталовите разходи** също е по-ниско от заложеното в Закона за бюджета на ДОО за 2006 г. (70,5 на сто). Дължи се на

забавянето на процедурите за обществените поръчки за доставка на дълготрайни материални активи. Тези разходи са на стойност **5 802,0 хил. лв**. и представляват **10,7 на сто** от общите разходи за издръжка на службите по социално осигуряване.

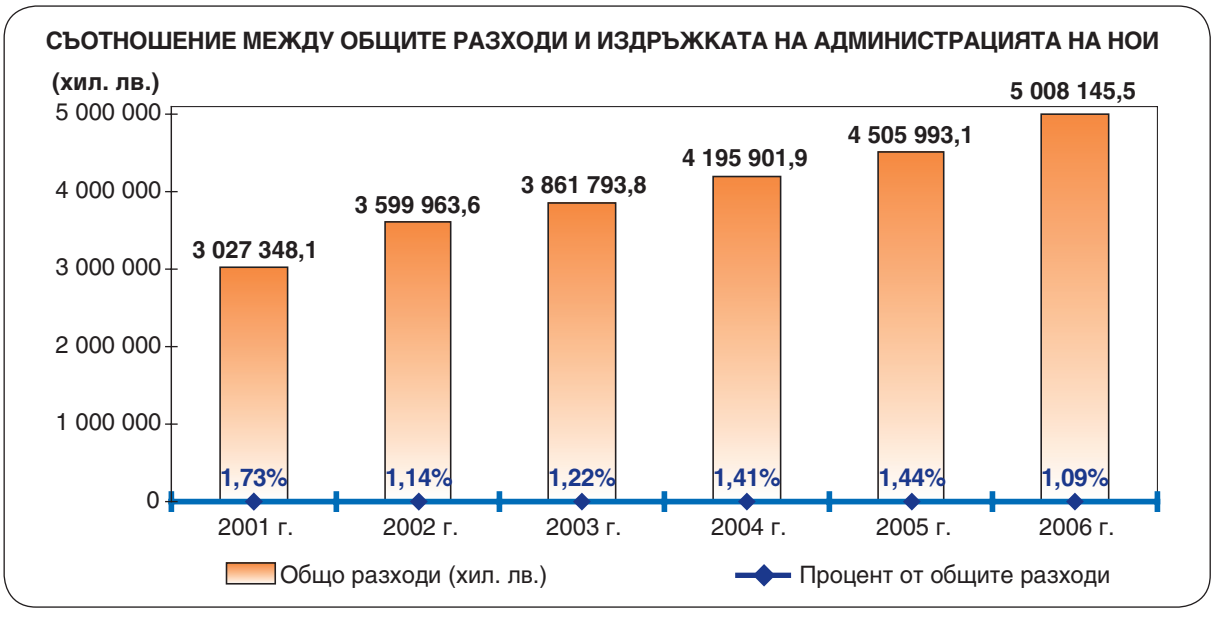

За **заплати, възнаграждения и други плащания** на персонала са изразходвани **28 249,6 хил. лв**. Спрямо плана е реализирана икономия от **946,7 хил. лв**., като изпълнението е **96,8 на сто**. Тези разходи представляват **36,7%** от общите разходи в бюджета на НОИ и **51,9%** от разходите за издръжка на службите по социално осигуряване.

Разходите, покриващи **осигурителните вноски** за сметка на работодателя (за ДОО, ДЗПО и здравно осигуряване) на заетите лица в системата на НОИ, са в размер **6 278,2 хил. лв.** Те са с **5,2 на сто по-малко** от планираните и заемат **11,5%** от разходите за издръжка на службите по социално осигуряване.

Отчетените **разходи за издръжка** (горива, електроенергия, текущ ремонт, командировки, външни услуги и др.) са в размер на **14 005,4 хил. лв.** Те представляват **25,7%** от разходите за издръжка на службите по социално осигуряване и **64,5 на сто** от планираната сума в Закона за бюджета.

В издръжката на службите по социално осигуряване са включени още дължимите лихви по заема от Световната банка за административната реформа и други разходи за лихви в размер на **925,9 хил. лв**.; членския внос и участие в нетърговски организации (МАСО) – **32,6 хил. лв.;** и **54,0 хил. лв.**, изразходвани по програми за временна заетост.

◈ **Трансферите** между бюджета на НОИ и други бюджети, съгласно Закона за бюджета на ДОО за 2006 г., са в размер **1 427 855,1 хил. лв.** Отчетената сума обаче възлиза на **1 220 571,8 хил. лв.** Тя е по-малка с 207 283,3 хил. лв. и представлява **85,5 на сто** от планираните средства.

Разходите за отбранително-мобилизационна подготовка се покриват чрез трансфер от ЦБ. Предоставената сума от 1 025,9 хил. лв. е равна на планираната със ЗБ на НОИ. От нея 30,9 хил. лв. са действително изразходвани, т.е. с 97 на сто по-малко от планираното. Плащането на здравните осигурителни вноски за лицата до 18-годишна възраст и след това, ако учат редовно, до завършване на средно образование, също се покрива чрез трансфер от ЦБ. Предоставена е сума от 18 000 хил. лв., а действително изразходваната е 21 578,5 хил. лв., или с 19,9 на сто над планираната.

БЮДЖЕТ НА НОИ И РАЗХОДИ ЗА ВЪЗНАГРАЖДЕНИЯ НА ПЕРСОНАЛА ЗА 2006 г. (хил. лв.)

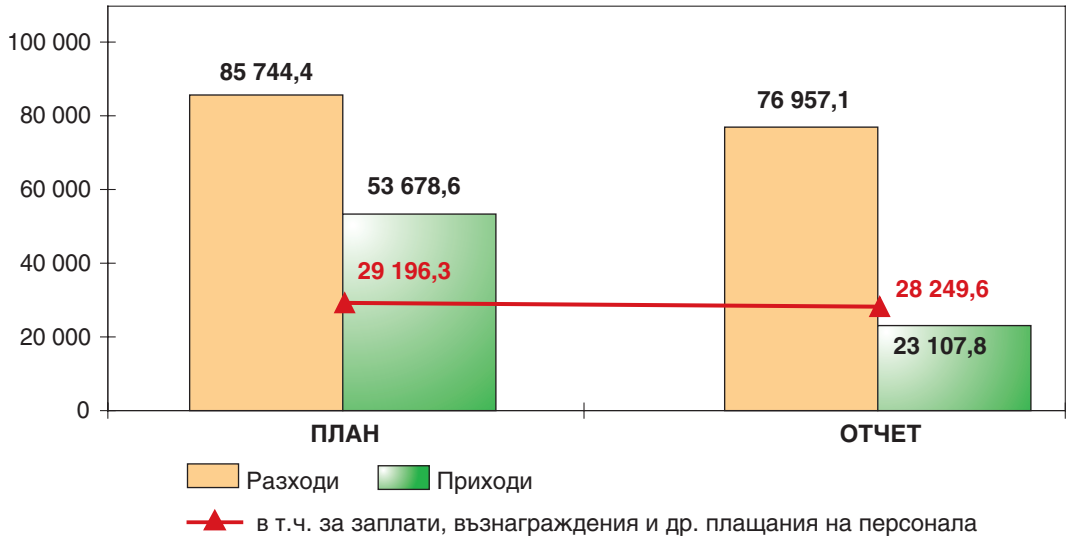

◈ В бюджета на НОИ, при планиран излишък в края на периода 1 395 789,3 хил. лв., беше отчетен такъв в размер 1 166 722,5 хил. лв., или с 229 066,8 хил. лв. по-малко. Реализираният излишък е по-малък от планирания в резултат най-вече на по-малката с 210 238,5 хил. лв. сума, преведена като допълнителна субсидия от ЦРБ, спрямо планираната в бюджета за 2006 г. За това е допринесло също и неизпълнението на приходната част на бюджета, дължащо се на непостъпили приходи от глоби, санкции и наказателни лихви от НАП и АДВ в размер 32 873,80 хил. лв. Сумарно ефектът от това неизпълнение щеше да бъде много по-голям, ако не беше **реализираната икономия от 11 417,8 хил. лв. за издръжката на службите по социално осигуряване.**

Като се включат операциите по финансирането и бюджетния остатък от 2005 г., наличността по бюджета на НОИ в края на периода е 1 183 315,0 хил. лв., при план 1 393 668,7 хил. лв. Реализираният излишък е с 15,1 на сто по-малък от планирания.

П Р И Л О Ж Е Н И Я

Осигурителни вноски за задължителното обществено осигуряване (2006 г.) (без ТЗПБ и ГВРС)

Осигурени лица	Доход, върху който се правят вноските	Обхват на осигуряването	Размер на осигур. вноска	Разпределение на осигур. вноска	
				работодател	осигурен
Лица, работещи по трудов договор или упражняващи трудова дейност по втори или допълнителен трудов договор: – III категория труд	брутното труд. възнаграждение	всички осигурени рискове	29,5%	19,175%	10,325%
– II категория труд		(7% е за ДЗПО в ППФ)	39,5%	29,175%	10,325%
– I категория труд		(12% е за ДЗПО в ППФ)	44,5%	34,175%	10,325%
Лица, включени в програмите „От социални помощи към осигуряване на заетост“;	брутното труд. възнаграждение	всички осигурени рискове, без безработица	26,5%	17,225%	9,275%
Учители;	брутното труд. възнаграждение	всички осигурени рискове (4,3% от вноската е за УчПФ)	33,8%	23,475%	10,325%
Кадрови военнослужещи по ЗОВС на РБ; държавни служители – офицери, сержанти и граждански лица по ЗМВР и държавни служители – офицери, сержанти и граждански лица по ЗИН;	брутното труд. възнаграждение	всички осигурени рискове	32,5%	32,5%	не
Държавни служители, съдии, прокурори, следователи, съдия-изпълнители, съдии по вписванията и съдебни служители; – III категория труд; – I и II категория труд.	брутното труд. възнаграждение	всички осигурени рискове	29,5% 32,5%	29,5% 32,5%	не
Изпълнителите по договори за управление и контрол на търговски дружества	възнаграждението по договора, след присп. на норм. призн. разходи	всички осигурени рискове	29,5%	19,175%	10,325%
Членове на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията	брутното труд. възнаграждение	всички осигурени рискове	29,5%	19,175%	10,325%
Членове на кооперации, работещи без трудово правоотношение в кооперацията	размера на възнаграждението	всички осигурени рискове без безработица	26,5%	17,225%	9,275%
Лица, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности и служители с духовно звание на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания по ЗВ;	брутното възнаграждение	всички осигурени рискове	29,5%	19,175%	10,325%
Работниците и служителите, наети при един или повече работодатели за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец;	брутното труд. възнаграждение	инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт и за тр. злоп. и проф. болест	III кат. - 23% II кат. (+ 7% в ППФ) - 33% I кат. (+12% в ППФ) – 38%	14,95% 24,95% 29,95%	8,05% 8,05% 8,05%
Упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност; упражняващи трудова дейност като ЕТ, собственици или съдружници в търговски дружества;	избран осигурителен доход от 220 до 1400 лв. и годишно върху доходите по данъчната декларация	1) задължително за пенсия; 2) по свой избор за всички рискове без тр. злоп и проф. болест и безработица	23,0% 26,5%	не не	23,0% 26,5%
Регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители; * За упражняващите само земеделска дейност;	избран осигурителен доход от 110 до 1400 лв. от 55 до 1400 лв.	1) задължително за пенсия; 2) по свой избор за всички рискове без тр. злоп и проф. болест и безработица	23,0% 26,5%	не не	23% 26,5%
Полагащи труд без трудово правоотношение с възнаграждение равно или над една МРЗ след намаляването му с нормативно признатите разходи, а осигурените и на друго основание – независимо от размера на възнаграждението.	възнаграждението по договора, след приспадане на нормативно признатите разходи и годишно в/у доходите от данъчната декларация	инвалидност, поради общо заболяване, старост и смърт	23,0%	14,95%	8,05%

*За всички лица, **родени след 31.12.1959 г**., осигурени за всички осигурителни случаи или само за пенсия, **4%** от осигурителната вноска НОИ превежда **в УнПФ за ДЗПО.**

***Осигурителният доход** включва всички възнаграждения и други доходи от трудова дейност, но не повече от максималния осигурителен доход, определен в Закона за бюджета на ДОО, който за 2006 г. е 1400 лв.

*Осигурителните вноски се разпределят между осигурители и осигурени в **съотношение 65:35**;

*Осигурителната вноска за фонд **“Трудова злополука и професионална болест”** (ТЗПБ) е определена в размер **от 0,4% до 1,1%**, съобразно икономическата дейност на осигурителя. Начислява се върху брутното трудово възнаграждение на работещите по трудови договори, в т.ч. и за наетите до 5 раб. дни (40 часа) и е изцяло **за сметка на осигурителя**.

*Вноската за фонд **“Гарантирани вземания на работниците и служителите”** (ГВРС) е в размер на **0,5 %** върху изплатените брутни трудови възнаграждения, но върху не повече от 1400 лв. Тя е изцяло **за сметка на осигурителя.** При нея не се прилага минималния осигурителен доход, определен със Закона за бюджета на ДОО. Вноска във фонда не внасят държавните учреждения, партиите, вероизповеданията.

Осигурителни вноски и обхват на ДОО за 2006 г. (без ТЗПБ и ГВРС)

Обхват на държавното обществено осигуряване	Доход, върху който се начисляват осигурителните вноски	Осигурителни вноски за:	
		родените преди 1.1.1960 г.	родените след 31.12.1959 г.
1. Вноски от работодатели за работници и служители			
За **работници и служители** – за всички осигурени социални рискове, работещи при условията на: ➢ трета категория труд; ➢ първа и втора категория труд.	брутното трудово възнаграждение	19,175% 22,175%	16,575% 19,575%
За **кадрови военнослужещи по ЗОВС на РБ и държавните служители по ЗМВР и ЗИН** (за сметка на държавния бюджет) – за всички осигурени социални рискове.	брутното трудово възнаграждение	32,5%	28,5%
За **съдии, прокурори, следователи, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители** по Закона за съдебната власт – за всички осигурени социални рискове.	брутното трудово възнаграждение	32,5%	28,5%
За **държавни служители** (за сметка на държавния бюджет) – за всички осигурени социални рискове: ➢ трета категория труд; ➢ първа и втора категория труд.	брутното трудово възнаграждение	29,50% 32,50%	25,50% 28,50%
За работниците и служителите, наети при един или повече работодатели **за не повече от 5 работни дни (40 часа)** през календарния месец – за инвалидност, старост и смърт и за трудова злополука и професионална болест: ➢ трета категория труд; ➢ първа и втора категория труд.	брутното трудово възнаграждение	14,950% 17,950%	12,350% 15,350%
Лицата, осигурени за всички осигурени социални рискове **без безработица:** – включените в **програмата от социални помощи** към осигуряване на заетост; – **членовете на кооперации,** работещи **без трудово правоотношение** в кооперацията.	размерът на възнаграждението	17,225%	14,625%
Осигурителни вноски от възложители за **работещите без трудово правоотношение** след намаляването с нормативно признатите разходи с месечно възнаграждение – за пенсия: – равно или над 1 МРЗ; – по-малко от 1 МРЗ, но получаващи и други трудови доходи от възложител/работодател; – по-малко от 1 МРЗ и не получаващи други трудови доходи.	**– годишно** върху дохода, деклариран в данъчната декларация, но не повече от 1400 лв.; – **месечно** върху изплатеното възнагражд.; – върху сбора от осигурителния доход през месеца; **– месечно** не се дължат осигурителни вноски.	14,950% не	12,350% не
Осигурителни вноски върху **обезщетенията** за оставане без работа по **Кодекса на труда и по Закона за висшето образование** – за пенсия.	размера на обезщетението	14,950%	12,350%
Осигурителни вноски върху **обезщетенията** за оставане без работа по **Закона за държавния служител** – за пенсия.	размера на обезщетението	23,0%	19,0%

Обхват на държавното обществено осигуряване	Доход, върху който се начисляват осигурителните вноски	Осигурителни вноски за:	
		родените преди 1.1.1960 г.	родените след 31.12.1959 г.
Осигурителни вноски за времето, през което лицата не са работили поради: – незаконно недопускане или отстраняване от работа; – били са без работа поради уволнение, признато за незаконно от компетентните органи – за пенсия; – както и ако са работили през този период с по-ниско възнаграждение – за пенсия. ➢ трета категория труд; ➢ първа и втора категория труд.	– последното брутно възнаграждение – разликата между последното брутно възнаграждение и осигурителния доход за периода	 23% 26%	 19% 22%
Осигурителни вноски за **трудоустроени** лица, които не работят поради непредоставена им подходяща работа от осигурителя – за пенсия: ➢ трета категория труд; ➢ първа и втора категория труд.	размера на обезщетението	 23% 26%	 19% 22%
Осигурителни вноски от **работодатели и възложители** за работниците и служителите върху **средствата за социални разходи** – за пенсия. ➢ трета категория труд; ➢ първа и втора категория труд.	социалните разходи	 14,950% 16,900%	 12,350% 14,300%
Осигурителни вноски за **държавни служители** върху **средствата за социални разходи** (за сметка на държавния бюджет) – за пенсия: ➢ трета категория труд; ➢ първа и втора категория труд; ➢ следователи.	социалните разходи	 23,0% 26,0% 26,0%	 19,0% 22,0% 22,0%
Осигурителни вноски за **кадрови военнослужещи, офицери, сержанти и граждански лица** по специални закони върху **средствата за социални разходи** (за сметка на държавния бюджет) – за пенсия.	социалните разходи	26,0%	22,0%
2. Лични осигурителни вноски			
От работници и служители от трите категории труд, **работещи по трудово правоотношение** – за всички осигурени социални рискове.	брутното трудово възнаграждение	10,325%	8,925%
От работещите **без трудово правоотношение** с възнаграждение равно или над 1 МРЗ след намаляването му с нормативно признатите разходи – за пенсия.	възнаграждението след приспадане на нормат. признатите разходи	8,050%	6,650%
От наетите при един или повече работодатели **за не повече от 5 работни дни (40 часа)** през календарния месец – за инвалидност, старост и смърт и за трудова злополука и професионална болест.	брутното трудово възнаграждение	8,050%	6,650%
Лицата, осигурени за всички осигурени социални рискове **без безработица:** – включените в **програма от социални помощи** към осигуряване на заетост; – **членовете на кооперации,** работещи **без трудово правоотношение** в кооперацията.	размерът на възнаграждението	9,275%	7,875%
От работници и служители върху **обезщетенията** за оставане без работа по **Кодекса на труда и по Закона за висшето образование** – за пенсия.	размерът на обезщетението	8,050%	6,650%
От работници и служители от трите категории труд, работещи по трудови правоотношения върху **средствата за социални разходи** – за пенсия.	социалните разходи	8,050%	6,650%

Обхват на държавното обществено осигуряване	Доход, върху който се начисляват осигурителните вноски	Осигурителни вноски за:	
		родените преди 1.1.1960 г.	родените след 31.12.1959 г.
За времето на обучение на лицата, завършили **висше или полувисше образование** – за пенсия.	миним. раб. заплата за страната към момента на внасяне на вноската	23,0%	19,0%
3. Вноски от самонаети (самоосигуряващи се) лица			
Вноски от самоосигуряващи се (свободни професии, занаятчийска дейност, ЕТ, собственици или съдружници в търговски дружества): ➢ задължително осигурени за пенсия; ➢ по свой избор за всички осигурени социални рискове, без трудова злополука и професионална болест и безработица. Самоосигуряващите се, на които е отпусната пенсия се осигуряват по свое желание.	от 220 до 1400 лв. и годишно върху дохода от данъчната декларация	23,0% 26,50%	19,0% 22,50%
Вноски от **земеделски производители и тютюнопроизводители**, регистрирани по съответния ред: ➢ задължително осигурени за пенсия; ➢ по свой избор за всички осигурени социални рискове без трудова злополука и професионална болест и безработица.	от 110 до 1400 лв.	23,0% 26,50%	19,0% 22,50%
Вноски от **земеделски производители и тютюнопроизводители**, извършващи **само земеделска дейност**, регистрирани към областните дирекции „Земеделие и гори“: ➢ задължително осигурени за пенсия; ➢ по свой избор – за всички осигурени социални рискове без трудова злополука и професионална болест и безработица.	от 55 до 1400 лв.	23,0% 26,50%	19,0% 22,50%
За **самонаетите** лица при изплащане на месечното възнаграждение за работа **без трудово правоотношение** осигурителни вноски не се дължат – за пенсия годишно върху окончателния размер на дохода .	окончателният размер на осиг. доход се определя за периода, през който е упражнявана трудовата дейност, чрез деклариране в справка към годишната данъчна декларация	23,0%	19,0%
4. Осигурителни вноски за сметка на републиканския бюджет			
Осигурителни вноски за времето, през което уволненият поради задържане от органите на властта е останал без работа и не е бил привлечен като обвиняем или е бил оправдан, или наказателното производство е било прекратено, или наложеното наказание лишаване от свобода е признато по съответния ред за неоснователно наложено поради това, че не е извършил деянието или че извършеното деяние не съставлява престъпление – за пенсия: ➢ за трета категория труд; ➢ за първа и втора категория труд	върху последното брутно трудово възнаграждение	23,0% 26,0%	19,0% 22,0%

Обхват на държавното обществено осигуряване	Доход, върху който се начисляват осигурителните вноски	Осигурителни вноски за:	
		родените преди 1.1.1960 г.	родените след 31.12.1959 г.
Осигурителни вноски за времето, през което **родител/осиновител** или **съпруг/съпруга** са **полагали грижи за инвалиди** със загубена работоспособност над 90 на сто, постоянно нуждаещи се от чужда помощ, поради което не са били осигурени или не са получавали пенсия; за периода на **наборна** или **мирновременна алтернативна служба;** за времето, през което **неработеща майка е гледала дете** до 3-годишна възраст – за пенсия.	минималната работна заплата за страната към момента на отпускане на пенсия	23,0%	23,0%

***** Осигурителните вноски се разпределят между осигурители и осигурени в **съотношение 65:35**.

***** Осигурителната вноска за фонд **„Трудова злополука и професионална болест“** (ТЗПБ) е определена в размер **от 0,4 до 1,1%,** съобразно икономическата дейност на осигурителя. Начислява се върху брутното трудово възнаграждение на работещите по трудови договори, в т.ч. и за наетите до 5 работни дни (40 часа) и е изцяло за сметка на осигурителя.

***** Осигурителната вноска за **Учителския пенсионен фонд** е в размер на **4,3%.** Начислява се месечно върху изплатеното брутно трудово възнаграждение и е за сметка на осигурителя.

***** Вноската за фонд **„Гарантиране вземания на работниците и служителите“** (ГВРС) е в размер на **0,5%** върху изплатените брутни трудови възнаграждения, но върху не повече от 1400 лв. Тя е изцяло за сметка на осигурителя и при нея не се прилага минималния осигурителен доход, определен със Закона за бюджета на ДОО. Вноска във фонда не внасят държавните учреждения, партиите и вероизповеданията.

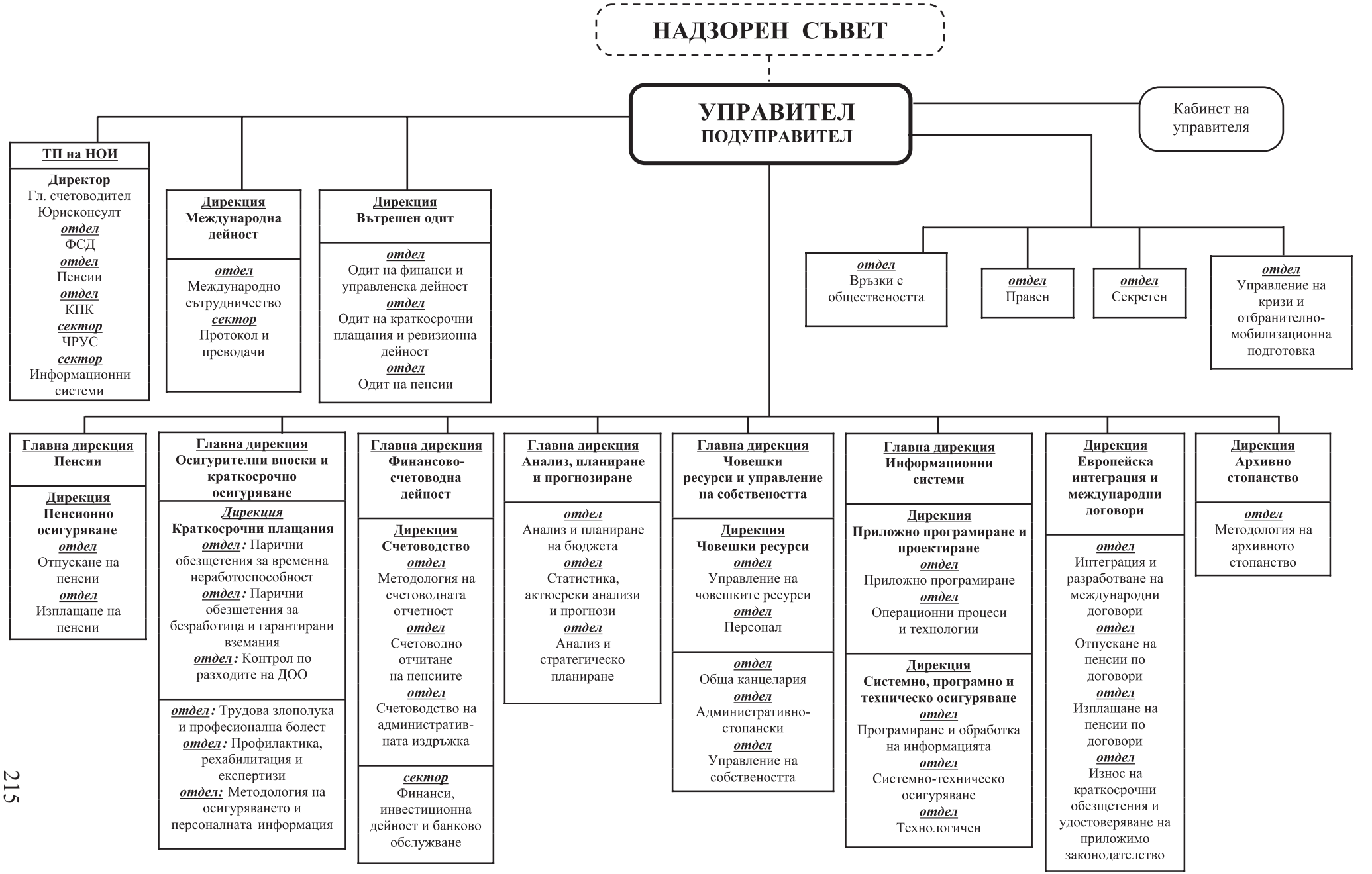
НАДЗОРЕН СЪВЕТ
УПРАВИТЕЛ
ПОДУПРАВИТЕЛ
Кабинет на управителя
ТП на НОИ
Директор
Гл. счетоводител
Юрисконсулт
отдел
ФСД
отдел
Пенсии
отдел
КПК
сектор
ЧРУС
сектор
Информационни системи
Дирекция
Международна дейност
отдел
Международно сътрудничество
сектор
Протокол и преводачи
Дирекция
Вътрешен одит
отдел
Одит на финанси и управленска дейност
отдел
Одит на краткосрочни плащания и ревизионна дейност
отдел
Одит на пенсии
отдел
Връзки с обществеността
отдел
Правен
отдел
Секретен
отдел
Управление на кризи и отбранително-мобилизационна подготовка
Главна дирекция
Пенсии
Дирекция
Пенсионно осигуряване
отдел
Отпускане на пенсии
отдел
Изплащане на пенсии
Главна дирекция
Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване
Дирекция
Краткосрочни плащания
отдел: Парични обезщетения за временна неработоспособност
отдел: Парични обезщетения за безработица и гарантирани вземания
отдел: Контрол по разходите на ДОО
отдел: Трудова злополука и професионална болест
отдел: Профилактика, рехабилитация и експертизи
отдел: Методология на осигуряването и персоналната информация
Главна дирекция
Финансово-счетоводна дейност
Дирекция
Счетоводство
отдел
Методология на счетоводната отчетност
отдел
Счетоводно отчитане на пенсиите
отдел
Счетоводство на административната издръжка
сектор
Финанси, инвестиционна дейност и банково обслужване
Главна дирекция
Анализ, планиране и прогнозиране
отдел
Анализ и планиране на бюджета
отдел
Статистика, актюерски анализи и прогнози
отдел
Анализ и стратегическо планиране
Главна дирекция
Човешки ресурси и управление на собствеността
Дирекция
Човешки ресурси
отдел
Управление на човешките ресурси
отдел
Персонал
отдел
Обща канцелария
отдел
Административно-стопански
отдел
Управление на собствеността
Главна дирекция
Информационни системи
Дирекция
Приложно програмиране и проектиране
отдел
Приложно програмиране
отдел
Операционни процеси и технологии
Дирекция
Системно, програмно и техническо осигуряване
отдел
Програмиране и обработка на информацията
отдел
Системно-техническо осигуряване
отдел
Технологичен
Дирекция
Европейска интеграция и международни договори
отдел
Интеграция и разработване на международни договори
отдел
Отпускане на пенсии по договори
отдел
Изплащане на пенсии по договори
отдел
Износ на краткосрочни обезщетения и удостоверяване на приложимо законодателство
Дирекция
Архивно стопанство
отдел
Методология на архивното стопанство

СТРАТЕГИЯТА НА НОИ

Обществената институция Национален осигурителен институт се стреми ефективно и коректно да сътрудничи за реализиране на социалноосигурителните права и задължения на участниците в осигурителния процес и да съдейства за развитието и адаптирането на българския социалноосигурителен модел в променящата се обществена обстановка. НОИ изпълнява ролята на активен посредник между осигурените лица, осигурителите/работодателите и държавата. Носител е на обществените отношения в разходопокривния първи стълб и поддръжник за функционирането на капиталопокривния втори стълб на осигурителната система, подкрепяйки принципа за сигурност в осигуряването чрез разнообразие.

Стратегията на института е съобразена с неговите правомощия и отговорности по администрирането на системата и качественото провеждане на осигуряването. Предвид историческия етап от развитието на България и съобразно очертаните политически намерения в областта на социалното осигуряване, стратегическият план на НОИ запазва формулираните пет основни цели, набелязаните към тях стратегически инициативи и ключови стъпки/задачи за постигане на желаните резултати. С приоритетно значение са следните дейности:

- Преминаване към практическо прилагане на европейския Регламент 1408/71 за трансфер на осигурителни права на българските граждани и гражданите в Европейския съюз при тяхното свободно движение по територията на общността.
- Преодоляване на препятствията, затрудняващи нормалното изплащане от НОИ на обезщетенията за временна неработоспособност при болест, бременност, раждане и отглеждане на малко дете;
- Пестене на време и ресурси на участниците в осигурителния процес с разширяване на дистанционното комуникиране с работодателите и самонаетите чрез разширяване на автоматизацията и по-масово използване на електронния подпис (включително чрез електронно правителство);
- Разширяване на териториалния обхват на обслужването (използване на съществуващите и разкриване на нови филиали на НОИ) чрез единна комуникационна инфраструктура за доближаване на услугите до бизнеса, осигурените лица и пенсионерите;
- Създаване на нормални условия и организация за работата на архивното стопанство, приемащо разплащателни ведомости и други финансово-счетоводни документи от прекратили дейност осигурители без правоприемник за улесняване на осигурените лица при доказване на осигурителните им права.
- Бърз и надежден достъп на пенсионери и осигурители до съответната за тях информация чрез изграждане на електронен архив с техни досиета и своевременното им актуализиране.
- Повишаване на осигурителната култура и разбиране на текущите проблеми в социалното осигуряване чрез провеждане на информационна кампания за разясняване на българския осигурителен модел, принципите, целите на социалното осигуряване, задълженията и правата на участниците.

Стратегията на НОИ е ориентирана към по-доброто обслужване на участниците в осигурителния процес и към подобряване на финансовото състояние на осигурителните фондове. Те са в контекста на заложените в дългосрочен аспект мисия, визия и ценности на основната осигурителна институция в България и тяхното изпълнение би подпомогнало по-пълноценното им реализиране. В резултат от изпълнението на посочените задачи се очаква засилване личната мотивация и доверие в осигурителната система при подобрена осигурителна култура, по-добра финансова устойчивост на осигурителните фондове и в крайна сметка – по-висока степен на социална сигурност за населението. Стратегията е пътеводител и способ за управление на промяната в динамичната обстановка за функциониране на осигурителната система.

МИСИЯ НА НОИ

Националният осигурителен институт е публична институция, която на базата на законодателното задължение за осигуряване, гарантира правата на пенсии и обезщетения на гражданите, осигурява качествено обслужване и управлява ефективно и прозрачно средствата на държавното обществено осигуряване.

ВИЗИЯ НА НОИ

- НОИ е ориентирана към клиентите институция, която осигурява регламентирани и качествени услуги на гражданите.
- Нашата дейност се основава на принципите на професионализма, съпричастното и коректно отношение към клиентите.
- Ние имаме достатъчно квалифициран и мотивиран персонал и създаваме непрекъснато условия за неговото развитие.
- На всички равнища на управление утвърждаваме приоритети и основни задачи, а работата в екип е водеща форма на организация.
- Ние сме основната публична осигурителна институция на страната, чиято независимост и прозрачност се базират на автономност и трипартитност в управлението.
- Нашата визия и основни стратегически цели са съвместими с визиите и целите на осигурителните институции в развитите страни, което определя важна роля на нашата институция в цялостния процес на интеграция в Европейския съюз.
- Нашата дейност и публичният ни авторитет са основен фактор за обществената подкрепа и доверие към държавното обществено осигуряване.
- Нашата институция е модел на публична институция с начина на организация, обслужване на клиентите, система за контрол, технологични и комуникационни решения.

ЦЕННОСТИ НА НОИ

- Служителите на НОИ се отнасят към всеки клиент с еднакво внимание и вежливост.
- Служителите на НОИ никога не забравят, че нашият клиент има нужда от съчувствие и подкрепа.
- Служителите осъзнават и прилагат в ежедневната си практика принципа, че те обслужват клиентите, а не клиентите тях.
- Умението да се комуникира е характерно качество на служителите на НОИ.
- Непрекъснато поддържаме и укрепваме авторитета на институцията и полагаме всички усилия за предотвратяване на измами и злоупотреби.
- За хората нашата институция олицетворява държавата и ние трябва да отговаряме подобаващо на техните очаквания.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ НА НОИ

ЦЕЛ 1: Развитие и значително подобряване качеството на предоставяните от НОИ услуги при по-висока ефективност, коректност, внимание и съпричастност към проблема на всеки клиент.

ЦЕЛ 2: Нарастване на обществеността доверие и подкрепа за задължителното обществено осигуряване.

ЦЕЛ 3: Развитие на институционалния капацитет на НОИ.

ЦЕЛ 4: Финансова стабилност на фондовете на ДОО и НОИ и ограничаване на бюджетната субсидия.

ЦЕЛ 5: Развитие и подкрепа на персонала като ключов ресурс и фактор за успеха на НОИ.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: Развитие и значително подобряване качеството на предоставяните от НОИ услуги при по-висока ефективност, коректност, внимание и съпричастност към проблемите на клиента		
Стратегически инициативи	**Очаквани резултати**	**Ключови стъпки**
1. Създаване и развитие на система за постоянен мониторинг на общественото мнение за предоставяните от НОИ услуги на населението	1. Възможност за периодична оценка за ефективността на работата на НОИ. 2. Възможност за периодична оценка на удовлетвореността на гражданите от предоставяните услуги. 3. Издигане на обществения авторитет и доверие към НОИ вследствие професионализъм, честност, прозрачност, строго прилагане на закона, подобрена организация на обслужването. 4. По-добро разбиране от обществеността на социално-осигурителните програми (права и задължения на участниците, финансова изгода). 5. Прозрачност за дейността на НОИ и възможност за обратна връзка. 6. Откликване на потребностите на клиента от качествени, достъпни и лесноизпълними административни услуги. 7. Намаляване възможностите за отлагане извършването на обслужване и за корупционни прояви. 8. Качествени промени в комуникирането при предоставянето на услуги на гражданите.	1. Събиране на информация за текущото състояние на обслужването в малко, средно, голямо ТП на НОИ и изготвяне на анализ. 2. Определяне на услугите с ключово значение при обслужване на клиентите. 3. Разработване на наръчници за служителите със стандартни оперативни процедури, унифицирани формуляри и др. изисквания при обслужването. 4. Обучение на персонала специално за работа с клиенти. 5. Разработване на задължителни правила за етично отношение към клиентите. 6. Създаване на система за регистриране на жалби и сигнали и контрол по спазване на нормативните срокове за предприемане на съответните действия по тях. 7. Осигуряване на условия за широк обществен достъп до информация по електронен път с ползване справочната система на НОИ в приемните на териториалните поделения и без цифров сертификат.
2. Повишаване надеждността на данните в "Персоналния регистър на осигурените лица"и "Регистъра на осигурителите и самоосигуряващите се лица"	1. Намаляване разходите за изготвяне на писмени отговори, справки и даване на консултации. 2. Поддържане на актуална база данни за осигурителите и осигурените лица (осигурителен стаж и осигурителен доход). 3. Своевременно отпускане от ТП на НОИ на пенсии, обезщетения и помощи по КСО.	1. По-широко използване на информационните технологии при изплащането на обезщетенията за временна неработоспособност. 2. Разработване на система за селекция на случаите, криещи по-голям риск, при планиране на ревизиите за контрол върху разходите за осигурителни плащания. 3. Усъвършенстване на техниките за превантивен и последващ контрол върху разходите за осигурителни плащания. 4. Използване на информационната система за интегритет и подобряване взаимодействието с другите институции. 5. Оптимизиране на контрола и надеждността на информацията в Персоналния регистър с внедряване на нови операционни процеси в НОИ.

3.Усъвършенстване на системата за обслужване на реализираните права на пенсии и краткосрочни обезщетения	1. Минимизирано време и разход за подаване на документи за пенсиониране. 2. Рационализирани процеси по изплащане на краткосрочните обезщетения. 3. Разширяване на алтернативните начини за изплащане на краткосрочните обезщетения. 4. Улесняване на бенефициентите при реализиране на осигурителните им права. 5. Намаляване броя на лицата, недоволни от обслужването или от предоставяните от НОИ услуги.	1. Създаване на изнесени приемни за подаване на документи за пенсиониране и за краткосрочни обезщетения. 2. Предоставяне на достъпна услуга в приемните на ТП на НОИ при избора на най-благоприятния базисен период до 31.12.1996 г. за изчисление на пенсията. 3. Отразяване в персоналния регистър на избраните от лицето 3 последователни години от последните 15 до 31.12.1996 г. и актуализиране на данните след тази дата. 4. Усъвършенстване на програма “ИНКАСО”. 5. Подобряване на процедурите за организация по изплащането на обезщетенията за временна нетрудоспособност при болест, бременност, раждане и отглеждане на малко дете. 6. Разработване и интегриране на нови модули в единната информационна система за подобряване контрола върху осигурителните плащания. 7. Създаване и въвеждане на нови модули към системата за регистриране и отчитане на трудовите злополуки и професионалните болести. 8. Разработване на технология за получаване от осигурителите по електронен път (дискета или интернет- базирано приложение) на документите за пенсиониране.
4. Изграждане на архивно стопанство за приемане на разплащателни ведомости и други финансово-счетоводни документи от прекратили дейност осигурители; Създаване на електронен архив с досиета на пенсионери и осигурители	1. Улесняване на осигурените лица при пенсиониране за набавяне на документи с осигурителна информация от прекратили дейността си предприятия, кооперации и други стопански субекти без правоприемници. 2. Съхраняване на нужната информация, касаеща осигуряването на лицата от прекратили дейност работодатели без правоприемник. 3. Предоставяне при поискване от архивите в НОИ на данни на осигурените лица, наследниците и на други ведомства. 4. Бърз и надежден достъп на осигурени лица и осигурители до съответната за тях информация в актуално състояние.	1. Предоставяне на информация от ТП на НОИ в Централно управление относно подлежащите на предаване за съхранение в НОИ документи от прекратени осигурители без правоприемник. 2. Изграждане на архивохранилища по териториални поделения на НОИ или по региони. 3. Поддържане и усъвършенстване на регистрационен софтуер за разплащателните ведомости и други документи, въз основа на които се установява осигурителен стаж и доход на лицата, работили в прекратени и подлежащи на прекратяване осигурители без правоприемник. 4. Поддържане на електронния архив в актуално състояние за ефективно обслужване на клиентите.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: Нарастване на общественото доверие и подкрепа за задължителното обществено осигуряване		
Стратегически инициативи	**Очаквани резултати**	**Ключови стъпки**
1. Разясняване на българския осигурителен модел, принципите и целите на социалното осигуряване, хода и състоянието на реформата в задължителното обществено осигуряване	1. Осъзната необходимост от реформата в социалното осигуряване. 2. Убеденост в задължителното участие в осигурителната система. 3. Осъзнати последици от участието или неучастието в осигуряването. 4. Укрепнало доверие към НОИ и към българската осигурителна система. 5. Подобрена осигурителна култура на потребителите на системата и на цялата общественост. 6. По-висока информираност и съпричастност на обществеността към актуалните въпроси на социалното осигуряване.	1. Периодични медийни кампании за разясняване на българския осигурителен модел, принципите и целите на социалното осигуряване, хода и състоянието на реформата. 2. Брошури и други информационни материали на подходящи места. 3. Обучение на длъжностни лица. 4. Публични дискусии по актуални социално-осигурителни въпроси. 5. Прилагане на пълния инструментариум на връзките с обществеността и комуникациите. 6. Качествено обслужване на бенефициентите и в случаите на институционални промени.
2. Усъвършенстване на системата за връзки с обществеността	1. По-информирана общественост по всички важни въпроси на социалното осигуряване. 2. По-добра информираност на обществеността за дейността на НОИ и провежданите осигурителни програми. 3. По-пълна актуална информация за обществената реакция, получавана в НОИ (обратна връзка). 4. Подобряване качеството на общуване между гражданите, бизнеса и служителите чрез постоянен обмен на информация. 5. Подкрепа функционирането на гражданското общество в различните му форми. 6. Намаляване на времето, усилията и цената на административните услуги чрез електронен обмен на документи и друга информация между осигурени, осигурители и администрация. 7. Създаване на организационна и информационна среда за ефективно и прозрачно функциониране на института.	1. Своевременно информиране на обществеността за правата и задълженията при промяна в нормативната уредба. 2. Популяризиране дейността на НОИ и провежданите социално-осигурителни програми. 3. Създаване на работна група с представители от функционалните направления за изготвяне на програмна стратегия за популяризиране дейността на НОИ и мотивите за важни законодателни промени преди и след приемането им. 4. Обобщаване на препоръки и предложения за промени и предоставянето им по установен ред на ръководните органи на НОИ. 5. Непрекъснато усъвършенстване и актуализиране на интернет-страницата на НОИ и увеличаване на предоставените услуги по електронен път. 6. Прилагане на интернет-базирани технологии за информиране, комуникация и услуги за гражданите, бизнеса и организациите. 7. Предоставяне на електронни услуги на базата на съществуващите информационни технологии и ресурси.

3. Предоставяне на персонална информация за всяко осигурено лице в интернет-страницата на НОИ	1. Свободен достъп на осигуреното лице чрез интернет до индивидуалната му партида посредством персонален идентификационен номер. 2. Нарастване на доверието в осигурителната система чрез висока степен на защитеност на персоналните данни. 3. Превенция на корупционни практики.	1. Поддържане и усъвършенстване на софтуер с прилагане на надежден метод за защита на информацията при идентифициране на осигуреното лице. (Прилагане на надеждна система за идентификация и информационна сигурност.) 2. Обучение на служителите за ползване на програмните продукти. 3. Поддържане рейтинг на осигурителите – обмен на информация с работодателските съюзи. 4. Изграждане на интегрирана информационно-управленска среда, предлагаща условия за бърз и ефективен достъп до услуги по електронен път, непозволяваща корупционни нагласи. 5. Изграждане на мета-информационна система, създаваща информационна среда за интегриране на административните услуги за клиентите.
4. Своевременно информиране на обществеността за проблемите в системата за задължително обществено осигуряване и резултатите от решаването им	1. Обществено разбиране на характера и значимостта на проблемите в системата. 2. Обществено разбиране на причините за възникване на проблемите и предприетите действия за отстраняването им. 3. Разясняване на осигурените лица евентуалните негативни последици в случай на бездействието им или неизпълнение на задължения в осигурителния процес.	1. Анализиране характера на жалбите. 2. Анализиране регистъра на осигурените лица и осигурителите. 3. Разработване на софтуерни продукти за сортиране на кореспонденцията за улеснение на анализа. 4. Организиране на обществени дискусии по основните третирани в кореспонденцията проблеми. 5. Организиране на участия в масмедиите на представители на органите на управление на НОИ или взимащите решения (включително ръководители и членове на Надзорния съвет).
5. Лобиране за подкрепа на реформата в социалното осигуряване	1. Разширява се кръгът на съпричастните към реформата и избрания осигурителен модел. 2. Негативизмът от предприетите действия и мерки в хода на реформата постепенно намалява. 3. Целта за намаляване на фискалната тежест се съчетава и съобразява с целта за финансова стабилизация на ДОО. 4. Представителите на законодателната и изпълнителната власт и на заинтересованите неправителствени организации проявяват разбиране и подкрепа на реформата (доколкото съвпада с техните интереси).	1. Постоянно популяризиране и разясняване на целта, цената на реформата и принципите на българския осигурителен модел. 2. Ефективно комуникиране, диалог и координация с всички заинтересовани страни. 3. Предоставяне на мотивирани становища по предложения на външни заинтересовани организации за промени, пряко влияещи върху финансовата стабилност на ДОО, отстояване на принципите и философията на осигурителния модел. 4. Провеждане на информационна кампания за разясняване на принципите и целите на социалното осигуряване предвид по-високата информираност и съпричастност на обществеността към въпросите от дневния ред на социалното осигуряване. 5. Предприемане на действия за придобиване право на законодателна инициатива.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: Развитие на институционалните способности на НОИ		
Стратегическа инициатива	**Очаквани резултати**	**Ключови стъпки**
1. Постоянно усъвършенстване на единната информационна система на НОИ (на основата на: интегрираност на компонентите; висока степен на модулност на приложенията и възможности за свободно комбиниране; разширяване обхвата на субектите на осигуряването и техните характеристики; отворени стандарти за обмен на информация; многослойна приложна архитектура – разграничаване на достъп до данните, бизнеслогика и интерфейс към крайния потребител за осигуряване на гъвкава логическа структура)	1. Надеждна и постоянна връзка между НОИ и другите институции (НАП, НСИ, МФ, МТСП, ГИТ, АЗ, АСП, НЗОК, ДДПО и др.) чрез обмен на информация. 2. Елиминиране дублирането на дейности, свързани със събиране на една и съща информация в отделните институции. 3. Отвореност, стандартност, сигурност, ефективност и ефикасност при изграждането и внедряването на информационни технологии. 4. Качествени и леснодостъпни административни услуги за гражданите, бизнеса и институциите по електронен път. 5. Предоставяне на своевременна и надеждна информация на ръководството на НОИ за вземане на управленски решения. 6. Намаляване разходите за разработване и поддръжка на програмните приложения чрез унифициране на програмните средства и оптимизиране дейността на информационните технологии. 7. Подобряване стабилността на фондовете на ДОО. 8. Надеждно използване на базата-данни за планиране на консолидирания бюджет на ДОО и отчитане на изпълнението. 9. Бързо и качествено обслужване на потребителите на системата в реално време за улеснено спазване на осигурителните права и задължения. 10. Възможност за коректна съпоставимост на параметрите на българската осигурителна система с тези на другите страни, особено по стандартите на ЕВРОСТАТ. 11. Подобрено обслужване на клиентите чрез бърз и надежден оторизиран достъп до информационната система при използване на електронен носител.	1. Създаване на национална база данни с осигуряване на максимална защита на обработваните и съхранявани данни. 2. Включване на всички взаимодействащи с НОИ институции в интегрирана информационна система с осигуряване на приемственост. 3. Разширяване на функционалността и обхвата на внедрените съвременни информационни системи за предоставяне на достъп до информационната система на НОИ в реално време чрез надеждна оторизация на потребителите – експерти от външни ведомства с потребителско име и парола. 4. Създаване на електронен архив на НОИ и прехвърляне на информацията от досиетата на пенсионерите и осигурителите от хартиен на електронен носител с възможност за актуализиране. 5. Създаване на електронен архив за съхранение на ведомостите за трудовите възнаграждения и паричните обезщетения на ликвидираните фирми с информационен модул за достъп. 6. Правно регулиране на достъпа до информация за защита правата на гражданите. 7. Определяне на отговорността за достоверност на предоставените данни, пълнота и актуалност, както и правилата за обмен на данните. 8. Изграждане на единна информационна среда, удовлетворяваща информационните потребности и изисквания на вътрешните и външните потребители на НОИ, на широката общественост и на международните институции, според определените от нормативната уредба права и задължения. 9. Създаване на възможности за настройка и за дефиниране на различни набори от показатели, обработка на заявки в реално време и генериране на периодични отчети. 10. Разширяване на автоматизацията и по-масово използване на електронния подпис, включително чрез електронно правителство.

	12. Пестене на време и ресурси на участниците в осигурителния процес с разширяване на дистанционното комуникиране (повече автоматизирани процеси по електронен път.)	11. Поддържане в реално време на интернет-услугите за участие на института в портала на държавната администрация на българското правителство. 12. Съхраняване на подробна информация за целите на проследяване и одит на извършените действия с минимална ръчна намеса. 13. Периодичен преглед и актуализация на стратегията по информационни технологии, анализ на целите и очакваните резултати и приблизителен времеви график за прилагането и изпълнението на новите изисквания.
2. Развитие и използване на методите за анализ и оценка на политиката на държавното обществено осигуряване	1. Анализи на резултатите от предходни законодателни решения. 2. Възможност за предварителна оценка на очаквани ефекти от новоприети или предлагани законодателни промени. 3. Генериране на изводи и предложения за усъвършенстване на политиките и преодоляването на очаквани негативни последствия. 4. Използване на актюерските анализи и прогнози при вземането на решения, касаещи финансовата стабилност на ДОО. 5. Използване на краткосрочен и дългосрочен актюерски модел при разработване на вариантите за проектобюджети на осигурителните фондове. 6. Разнообразни и подробни справки с данни и анализи за ръководните органи на НОИ и други заинтересовани страни – вътрешни и външни. 7. Анализи, годишници и справочници, предоставени на законодателната и изпълнителната власт за подпомагане вземането на най-подходящите решения в социалноосигурителната политика. 8. Адекватна обратна връзка и реакция от вземащите решения вследствие предоставените аналитични материали. 9. Отчитане и вземане предвид на обществените нагласи за провежданата осигурителна политика. 10. Ефективно взаимодействие между различните административни структури в НОИ и извън него.	1. Осигуряване на бърз достъп до необходимата информация в НОИ при изготвянето на анализите, справочниците и годишниците. 2. Публикуване на тези материали, включително в страницата на НОИ в Интернет (когато е подходящо). 3. Разширяване обхвата и вида на данните, необходими за целите на анализа и оценката на политиката. 4. Определяне във всяко РУСО на служител за контакт с ГД “Анализ, планиране и прогнозиране” в ЦУ на НОИ за предоставяне на необходимата информация за аналитични цели. 5. Улеснени комуникации на всички нива в НОИ с цел своевременна и пълна информираност при изготвянето на анализите, справочниците и годишниците. 6. Проучване на системите за анализ и оценка на политиката на страните членки на ЕС и използване на съпоставими показатели за анализ на системите за социална защита. 7. Изготвяне на сравнителни анализи и статистически сравнения за обществено осигуряване на България и страните членки на ЕС.

3. Балансирано развитие и ефективно използване на институционалните човешки, материални, технологични, технически, финансови и информационни ресурси	1. Изграден достатъчен вътрешен капацитет, включително финансово осигурен, за изпълнение на мисията, визията и стратегическите цели на НОИ. 2. Балансираност между капацитетните възможности на отделните ресурси и функционалните задължения. 3. По-голяма ефективност от използването на всеки отделен ресурс. 4. По-добро взаимодействие между ТП и ЦУ на НОИ, както и между различните нива в администрацията. 5. Спестяване на обществени разходи с избягване създаването на още една обществена администрация за обслужване на новия осигурителен риск при несъстоятелност на работодателя (фонд "ГВРС").	1. Разработване на годишен бизнес-план за административната издръжка на системата и определяне в проекта на Закона за бюджета на ДОО на финансовия ресурс, съгласно стратегическия план на НОИ по политики и приоритети. 2. Разработване на методи за проследяване и отчитане нивото на ефективност и справяне с работата при разполагаемите материални, технически и информационни ресурси. 3. Разработване на формуляри за оценка на материалните, техническите и информационните ресурси, с които се работи на едно работно място. 4. Кадрово осигуряване, придружено с мотивационен инструментариум и нова организационна култура на служителите, гарантиращи ефективност и ефикасност на трудовото изпълнение. 5. Повишаване на личните професионални, организационни и управленски умения на служителите и на тази база – ефективно разпределение на отговорности и компетенции по координирането и управлението между административните структури. 6. Изпълнение от НОИ на администрирането и счетоводното обслужване на фонд "Гарантирани вземания на работниците и служителите".
4. Институционално реорганизиране на НОИ, произтичащо от прехвърляне на функцията по събиране на осигурителните задължения към Националната агенция за приходите (НАП)	1. Превръщане на НОИ в администрация за обслужване отпускането и изплащането на всички видове осигурителни обезщетения и пенсии по КСО. 2. Съсредоточаване върху контролните функции по законосъобразността на всички видове осигурителни обезщетения и помощи. 3. Съсредоточаване на усилията върху работата по отделните осигурителни програми на НОИ (пенсии, краткосрочни плащания, обезщетения за безработица, трудова злополука и професионална болест, помощи за профилактика и рехабилитация, гарантирани вземания при несъстоятелност на работодателя и др.). 4. Съсредоточаване на усилията върху качественото обслужване на всички бенефициенти на осигурителната система.	1. Подготовка и актуализиране на междуведомствените споразумения на НОИ с НАП за съвместни действия и обмен на информация с цел безпрепятствено осъществяване на функционалните дейности по провеждане на общественото осигуряване. 2. Съсредоточаване върху контрола на разходите за осигурителни плащания. 3. Прецизиране на работата по осигурителните програми предоставящи пенсии, краткосрочни обезщетения и помощи, обезщетения за безработица, трудова злополука и професионална болест, профилактика и рехабилитация, гарантирани вземания на работниците и служителите. 4. Оказване институционална, методическа и информационна поддръжка на дейностите по обслужване събирането на осигурителните вноски, преминали към НАП от 1.1.2006 г.

5. Подготовка на НОИ за прилагане на Регламент 1408/71 и Регламент 574/72 за координация на социалното осигуряване в Европейския съюз	1. Изпълнение на предприсъединителните ангажименти на правителството в областта на социалното осигуряване. 2. Гарантиране осигурителните права на българските граждани и гражданите на ЕС при тяхното свободно движение по територията на общността. 3. Разширяване на възможностите за трансфер на осигурителни права на българите, работещи извън ЕС. 4. Изграждане на административен капацитет в НОИ за прилагане на Регламент 1408 и Регламент 574 на ЕС.	(Последващи действия от реализирането на Туининг проект на ФАР BG/2002/IB/SO/01/UE “Изпълнение на предприсъединителните ангажиментите в областта на социалното осигуряване”: 1. Приспособяване на българските разпоредби за прилагането на Регламент 1408 и Регламент 574 на ЕС съобразно направените препоръки по линия на проекта. 2. Участие на служители от ТП на НОИ в серия обучения за подготовката им по прилагането на Регламента за координация на социалното осигуряване. 3. Съобразяване на националните Е-формуляри за заявления с разпоредбите на ЕС и разработване на схеми за движението на всеки Е-формуляр. 4. Създаване на работна група за прогнозиране на работното натоварване (очакван брой на лицата, работещи в други страни, емиграционни нагласи и др.) 5. Разработване на модул към Информационната система за прилагането на Регламент 1408/71 и създаване на ръководство, съдържащо указания за използване на модула.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4: Финансова стабилност на НОИ и ограничаване на бюджетната субсидия		
Стратегическа инициатива	**Очаквани резултати**	**Ключови стъпки**
1. Подобряване на контрола върху разходите за осигурителни плащания	1. Намаляване случаите на неправомерно изплатени пенсии. 2. Намаляване случаите на неправомерно изплатени парични обезщетения и помощи. 3. Действаща система за контрол върху разходите за профилактика и рехабилитация, за фонд ”УТ”, за фонд ”РСИ”. 4. Контрол върху отпускането и ползването на удостоверенията за профилактика и рехабилитация от осигурените лица. 5. Засилен контрол при отпускането на пенсиите за инвалидност и другите осигурителни престации на основание инвалидност чрез използване регистъра за инвалидизираните лица и обмен на информация с МЗ, НЕЛК и ТЕЛК за тези лица. 6. Разширяване обхвата на покритие на контролно-ревизионните функции на органите на ДОО и върху законосъобразността на обезщетенията за безработица.	1. Изработване на сигнализираща всички РУСО система при установяване в едно РУСО на нарушения или издадени фалшиви документи за осигурителен стаж и осигурителен доход. 2. Засилване на санкциите при умишлени закононарушения. 3. Използване на информационните системи за целите на контрола по всички видове разходи. 4. Изготвяне на информационни материали с цел недопускане на грешки от незнание. 5. Периодично ревизиране на пенсионните преписки. 6. Стартиране и ефективно използване на регистър “Пенсии”. 7. Засилване контрола при отпускането и изплащането на осигурителните обезщетения и пенсии. 8. Засилване ролята на ведомствения контрол. 9. Създаване на регистър за ползването на услугите на базите на НОИ за профилактика и рехабилитация. 10. Подкрепа за изграждането на регистър на инвалидизираните лица (в ТЕЛК/НЕЛК или Агенцията за хора с увреждания) с възможност за обмен на информация между регистъра и НОИ.
2. Използване на информационната система за контрол на разходите	1. По-надеждна и навременна вътрешна и външна информация. 2. Възможност за своевременно сигнализиране за съществуващи проблеми в организацията. 3. Използване на данните от информационната система при извършване на ревизиите по всички видове разходи. 4. Намаляване на разходите за издръжка на администрацията чрез разширяване на услугите по електронен път.	1. Постоянна програмна и системна поддръжка на всички информационни регистри и подсистеми в НОИ. 2. Интегриране и координиране с информационните системи на другите организации и институции (НСИ, ГРАО, НАП, ГИТ, АСП, банки, пощи, съдилища и др.). 3. Разработване и внедряване на технология за обмен на информация с МФ за обслужване на единната бюджетна сметка. 4. Разширен брой на персонала с достъп до информационната система при изпълнение на функционалните задължения.

	5. Повишаване ефективността на административните разходите с най-оптимално изпълняване на дейностите.	5. Разработване и внедряване на модул към интегрираната информационна система на НОИ за изплащането на паричните обезщетения и помощи от фондовете на ДОО и на гарантираните вземания от фонд “ГВРС”. 6. Създаване и поддържане на регистрационен софтуер за разплащателните ведомости и други документи за установяване на осигурителния стаж и доход на лицата, работили в прекратени и подлежащи на прекратяване осигурители. 7. Организиране на необходимия обмен на информация и връзка с информационните системи на страните членки на Европейския съюз и по други международни ангажименти.
3. Създаване на инвестиционен фонд “Сребърен”	1. Гарантиране финансовата устойчивост на държавната пенсионна система в средно- срочен и дългосрочен. 2. Финансова подкрепа на първия стълб на пенсионната система за поемане на бъдещи затруднения от демографско естество и преразпределяне на демографския риск.	1. Проучване на международния опит в създаването и функционирането на резервни гаранционни фондове за подпомагане на пенсионните системи. 2. Участие в работни групи за подготовката на проект на закон за регламентиране статута и дейността на фонда. 3. Изготвяне на актюерски разчети и прогнози за бъдещото състояние на резервния гаранционен фонд и очакваното въздействието върху фонд “Пенсии” на ДОО.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 5: Развитие и подкрепа на персонала като ключов ресурс и фактор за успеха на НОИ		
Стратегическа инициатива	**Очаквани резултати**	**Ключови стъпки**
1. Разработване и приемане на стратегия за развитие на човешките ресурси в НОИ	1. Проект на стратегия за развитие на човешките ресурси. 2. Утвърждаване от Надзорния съвет стратегията на човешките ресурси в НОИ.	1. Сформиране на работна група. 2. Проучване на международния опит по разработването на стратегия по човешки ресурси в други институции по социално осигуряване. 3. Проучване на подобни стратегии в сходни публични институции в страната. 4. Проследяване опита за управление на човешките ресурси (УЧР) в системата. 5. Репрезентативно изследване на мненията и очакванията на служителите относно основните елементи по стратегията и политиката по УЧР.
2. Развитие на условия и форми за осигуряване на постоянни и улеснени работни комуникации сред персонала в НОИ	1. Осигуряване на своевременна информация на всеки служител в системата за промени в законодателството и вътрешната нормативна уредба, основни резултати и проблеми в дейността на НОИ. 2. Осигуряване възможност на служителите за персонални мнения, предложения и въпроси към различните органи на управление в НОИ по хоризонтала и вертикала. 3. Своевременно информирани служители по текущите въпроси и по стратегическите намерения на ръководството на института.	1. Разработване на формуляри за използване в режим “он-лайн” относно промени в законодателството. 2. Създаване на вътрешна web-страница. 4. Създаване и разпространение на вътрешен информационен бюлетин. 3. Разработване на модел за вътрешна “гореща линия”. 4. Популяризиране на мисията, визията, ценностите и стратегическите задачи на НОИ сред персонала.
3. Развитие и усъвършенстване на елементите на системата за управление на човешките ресурси в съответствие със стратегията по човешки ресурси в НОИ	1. По-добро съчетаване на индивидуалното изпълнение с работата в екип. 2. Поддържане на адекватна ценностна мотивация сред работещите в НОИ. 3. Оценка на трудовото изпълнение върху приета от Съвета на управителя система за оценка. 4. Ясни и нормативно гарантирани условия за индивидуален растеж в кариерата.	1. Актуализиране на съществуващите нормативни документи по УЧР, съобразно утвърдената стратегия. 2. Усъвършенстване на съществуващите нормативни документи по УЧР. 3. Усъвършенстване на вътрешни нормативни документи по всички основни елементи на системата за УЧР.

	5. Изградена цялостна система за УЧР, включваща 9-те основни елемента: – подбор на персонала; – длъжностни характеристики; – система за заплащане на труда; – система за формиране и изразходване на средствата за повишаване на квалификацията и материалното стимулиране на работещите в НОИ; – обучение и развитие на персонала; – оценяване на трудовото изпълнение; – работна среда и условия на труд; – система за развитие в кариерата; – регламентиране на работното време, почивките и отпуските.	
4. Усъвършенстване на системата за непрекъснато професионално обучение, квалификация и развитие на заетите в НОИ	1. Своевременна удовлетвореност на непрекъснато нарастващите потребности от професионално обучение и квалификация. 2. Интегриране с университети и други учебни центрове за осигуряване на по-високи степени за специализирано обучение и квалификация, отговарящи на съвременните изисквания на НОИ. 3. Ясни и нормативно гарантирани права на всички служители в НОИ за придобиване на необходимата квалификация и подготовка.	1. Създаване на учебен център, осигуряващ специализирано обучение на работещите в НОИ. 2. Усъвършенстване на нормативната база за обучение и развитие на персонала. 3. Система за анализ и планиране на потребностите от обучение. 4. Кадрово осигуряване на дейностите по развитие и усъвършенстване на информационната система на НОИ. 5. Провеждане на обучения за повишаване на професионалните, организационните и управленските умения за ефективно участие в развитието на информационната система.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. Българската икономика: Състояние и перспективи – Годишен доклад от серията конюнктурни обзори „Икономиката на България през 2006 г.“
2. Пазарът на труда през 2006 г. – годишен обзор на Агенцията по заетостта.
3. Статистически справочник – годишно издание на Националния статистически институт – 2006 г.
4. Доклад за дейността на Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“ през 2006 г.
5. Статистически бюлетин „Пенсии“ – тримесечно издание на НОИ.
6. Статистически справочник „Пенсии“ – годишно издание на НОИ.
7. Отчет за изпълнение на бюджета на ДОО за 2006 г. – НОИ.
8. Статистически отчет за изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО към 31.12.2006 г. – НОИ.
9. Годишен отчет на Българска народна банка – 2006 г.
10. Вътрешна информация за дейността на функционалните направления в Централно управление на НОИ.

СЪКРАЩЕНИЯ:

ААМР	Американска агенция за международно развитие (USAID – United States Agency for International Development)
АД	акционерно дружество
АДВ	Агенция за държавни вземания
АЗ	Агенция по заетостта
АИАП	Агенция за икономически анализи и прогнози
АПП	анализ, планиране и прогнозиране
АСП	Агенция за социално подпомагане
БВП	брутен вътрешен продукт
БНБ	Българска народна банка
БП - ЕАД	Български пощи – ЕАД
БТ	бюро по труда
БТК	Българска телекомуникационна компания
БУС	банков унифициран стандарт
БФБ	Българска фондова борса
ВАС	Върховен административен съд
ВУЗ	висше учебно заведение
ГВРС	Гарантирани вземания на работниците и служителите
ГД	главна дирекция
ГД „ИС“	Главна дирекция „Информационни системи“
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване

Д „БТ“	Дирекция „Бюро по труда“
ДВ	Държавен вестник
ДВО	Дирекция „Вътрешен одит“
ДДС	данък добавена стойност
Д „ЕИМД“	Дирекция „Европейска интеграция и международни договори“
ДЗПО	допълнително задължително пенсионно осигуряване
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДНСП	Дирекция Национална служба Полиция
ДОД	данък общ доход
Д „ОИТ“	Дирекция „Областна инспекция по труда“
ДОО	държавно обществено осигуряване
ДОПК	Данъчно-осигурителен процесуален кодекс
ДЦК	държавни ценни книжа
ЕБК	единна бюджетна класификация
ЕДС	еднократна допълнителна сума
ЕИК	единен идентификационен код
ЕР	експертно решение
ЕС	Европейски съюз
ЕСХ	Европейска социална харта
ЗАНН	Закон за административните нарушения и наказания
ЗБ	закон за бюджета
ЗБУТ	здравословни и безопасни условия на труд
ЗБДОО	Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване
ЗВОПС	Закон за вътрешния одит в публичния сектор
ЗГВРСНР	Закон за гарантирани вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя
ЗДДС	Закон за данък върху добавена стойност
ЗДСл	Закон за държавния служител
ЗЗБУТ	Закон за здравословни и безопасни условия на труд
ЗЗРСИИ	Закон за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите
ЗИДКСО	Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване
ЗИХУ	Закон за интеграция на хората с увреждания
ЗКПО	Закон за корпоративното подоходно облагане
ЗНЗ	Закон за насърчаване на заетостта
ЗО	здравно осигуряване
ЗОДФЛ	Закон за облагане доходите на физическите лица
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗПГРРЛ	Закон за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица
ЗСПД	Закон за семейни помощи за деца
ИА „ГИТ“	Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“
ИК	индивидуален коефициент

ИОЗ	инвалидност поради общо заболяване
ИС	информационна система
КБДОО	Консолидиран бюджет на държавното обществено осигуряване
КЗОО	Кодекс за задължително обществено осигуряване
КМЕД	Картотека на медицинските експертни досиета
КПК	Краткосрочни плащания и контрол
КСО	Кодекс за социално осигуряване
КТ	Кодекс на труда
КФН	Комисия за финансов надзор
ЛКК	Лекарска консултативна комисия
МАСО	Международна асоциация за социално осигуряване
МВР	Министерство на вътрешните работи
МВФ	Международен валутен фонд
МК	Медицински комисии
МО	Министерство на отбраната
МРЗ	минимална работна заплата
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройство
МС	международни спогодби
МСФАС	??? 8в „Основни функционални дейности – с. 11/
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МФ	Министерство на финансите
НАП	Национална агенция за приходите
НЕЛК	Национална експертна лекарска комисия
НЗОК	Национална здравноосигурителна каса
НКИД	Национална класификация на икономическите дейности
НКПД	Национална класификация на професиите и длъжностите
НОИ	Национален осигурителен институт
НОК	Национална отраслова класификация
НПОС	Наредба за пенсиите и осигурителния стаж
НС на НОИ	Надзорен съвет на Националния осигурителен институт
НСЗ	Национална служба по заетостта
НСИ	Национален статистически институт
НСС	Национален счетоводен стандарт
НЦХМЕХ	Национален център по хигиена, медицинска екология и хранене
ОБ	обезщетение за безработица
ОБД	обединена база данни
ОВКО	Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване
ОЗМ	общо заболяване и майчинство
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие (OECD – Organization for economic co-operation and development)
ОСВ	осигурителен стаж и възраст
ПЗР	преходни и заключителни разпоредби

ПМС	постановление на Министерския съвет
ПОБ	парични обезщетения за безработица
ПОВС	пенсия за осигурителен стаж и възраст
ПОД	пенсионноосигурително дружество
ПП	програмен продукт
ППБ	проучване на професионалните болести
ПРО-ЕАД	„Профилактика, рехабилитация и отдих“ – еднолично акционерно дружество
ПРООН	Програма на Организацията на обединените нации за развитие
ПрПФ	професионален пенсионен фонд
ПФ	пенсионен фонд
РБ	републикански бюджет
РДВР	Районна дирекция на вътрешните работи
РЕЛКК	Районна експертна лекарска консултативна комисия
РКМЕ	Регионална картотека на медицинската експертиза
РОД	Регистрация и осъществяване на дейността
РСИ	Рехабилитация и социална интеграция
РУСО	Районно управление „Социално осигуряване“
РЦЗ	Районен център по здравеопазване
СВОЧ на ТПК	Съвет за взаимно осигуряване членовете на трудово-производителните кооперации
СЕ	Съвет на Европа
СЕБРА	система за електронни бюджетни разплащания
СОД	средномесечен осигурителен доход
СРЗ	средна работна заплата
ССОЗ	Система за спазване на осигурителните задължения
ССТЗ	Статистическа система „Трудови злополуки“
СТМ	служби по трудова медицина
СУ на НОИ	Съвет на управителя на Националния осигурителен институт
СУП	Система за управление на приходите
ТБ	търговска банка
ТД на НАП	Териториална дирекция на Националната агенция за приходи
ТЕЛК	Териториална експертна лекарска комисия
ТЗ	трудова злополука
ТЗПБ	трудова злополука и професионална болест
ТОП	трудови и осигурителни правоотношения
ТП на НОИ	Териториално поделение на Националния осигурителен институт
ТП-БП	Териториално поделение „Български пощи“
ТСБ	Териториално статистическо бюро
УнПФ	универсален пенсионен фонд
УНР	Указ за насърчаване на раждаемостта
УПФ	Учителски пенсионен фонд

УРРОТЗ	Установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки
УТ	условия на труд
УЧР	управление на човешките ресурси
ФОО	фонд „Обществено осигуряване“
ФРГ	Федерална република Германия
ФРЗ	фонд работна заплата
ФТЗПБ	фонд „Трудова злополука и професионална болест“
ФУТ	фонд „Условия на труд“
ХЕИ	Хигиенно-епидемиологична инспекция
ЦЕЛКК	Централна експертна лекарска консултативна комисия
ЦМП	Център за масова приватизация
ЦРБ	Централен републикански бюджет
ЦУАТЦ	Цифрова учрежденска автоматична телефонна централа
ЦУ на НОИ	Централно управление на Националния осигурителен институт
ЧОИ	чуждестранни осигурителни институти

СЪДЪРЖАНИЕ:

ВЪВЕДЕНИЕ 3
РЕЗЮМЕ И ИЗВОДИ 4
МАКРОИКОНОМИЧЕСКАТА СРЕДА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ 13
ЗАКОНИ И ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ 19
ПРОМЕНИ В ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО 22
ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ПРЕЗ 2006 г. 33
ОРГАНИ НА УПРАВЛЕНИЕ НА НОИ И ДЕЙНОСТТА ИМ ПРЕЗ 2006 г. 36
АДМИНИСТРИРАНЕ 39
ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ 46
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА НОИ С НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 57
ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕНОСТТА 57
ОСНОВНИ ФУНКЦИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ В ЦЕНТРАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА НОИ 59
- ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ 59
- МЕЖДУНАРОДНИ ДОГОВОРИ 60
- АРХИВНО СТОПАНСТВО 65
- ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ И КРАТКОСРОЧНО ОСИГУРЯВАНЕ 69
- ПРОФИЛАКТИКА, РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ЕКСПЕРТИЗИ 70
- АДМИНИСТРИРАНЕ НА РИСКОВЕТЕ ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ 76
- УЧИТЕЛСКИ ПЕНСИОНЕН ФОНД 88
- ПРАВНО ОБСЛУЖВАНЕ 92
- ВЕДОМСТВЕН КОНТРОЛ 93
- МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ 94
- АНАЛИЗ, ПЛАНИРАНЕ И ПРОГНОЗИРАНЕ 96
- ФИНАНСОВО-СЧЕТОВОДНА ДЕЙНОСТ 102

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА НОИ С ГЛАВНА ИНСПЕКЦИЯ ПО ТРУДА 105
СОЦИАЛНО-ОСИГУРИТЕЛНИ ПРОГРАМИ НА ДОО 111
- ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ 112
- ПЕНСИИ 116

ГАРАНТИРАНИ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ 123
БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2006 г. 129
ПРИХОДИ 147
РАЗХОДИ 163
БЮДЖЕТ НА ФОНДОВЕТЕ НА ДОО 188
ПРИЛОЖЕНИЯ 209
СТРАТЕГИЯТА НА НОИ 216
ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ 230
СЪКРАЩЕНИЯ 230

Зоя Славова, Мила Шишева
Мариела Манукова-Стефанова, Николай Николов

СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2006 г.

Ръководител на авторския колектив *Зоя Славова*
Редактор *Христина Митрева*
Коректор *Валентина Минчева*
Корица *Калина Минчева*

Година на издаване 2007 г., тираж 300 бр.

Национален осигурителен институт
София – 1303, бул. „Ал. Стамболийски“ № 62-64